THE
SUNDAY TIMES
BESTSELERIS NR. 1

MINIATIŪRISTAS

Romanas

JESSIE BURTON

baltos lankos

JESSIE BURTON

MINIATIŪRISTAS

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė Marius Tauba ir Emilija Ferdmanaitė

baltos lankos

UDK 821.111-31
Bu337

Versta iš:
Jessie Burton, *The Miniaturist*, Picador, 2014

Redaktorė
Audronė Daugnorienė

Maketuotoja
Eglė Jurkūnaitė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

ISBN 978-9955-23-878-2

Lindai, Edwardui ir Pipui

Santrumpa VOC žymima Olandų Rytų Indijos bendrovė, olandiškai vadinama *Vereenigde Oost-Indische Compagnie*. VOC buvo įkurta 1602 metais ir valdė šimtus laivų, prekiavusių Afrikoje, Europoje, Azijoje ir Indonezijos salyne.

1669-aisiais VOC turėjo 50 tūkstančių darbuotojų, 60 partnerių ir 17 regentų. 1671-aisiais VOC akcijos Amsterdamo vertybinių popierių biržoje siekė 570 proc. nominaliosios vertės.

Palankios žemdirbystės sąlygos ir Jungtinių Nyderlandų Provincijų finansinis pajėgumas lėmė tai, jog net skurdžiausias luomas maitinosi nepalyginti geriau už Anglijos, Italijos, Prancūzijos ir Ispanijos vargšus. Sočiausiai valgė turtuoliai.

Grobkite sidabrą, grobkite auksą! Lobiams nėra galo! Visokiausių brangenybių gausybė!
(Nah 2, 10)

Jam išeinant iš šventyklos vienas mokinys kreipiasi: „Mokytojau, tik pažvelk, kokie akmenys ir kokie pastatai!“ O Jėzus jam atsakė: „Matai šituos didžiulius pastatus? Čia neliks akmens ant akmens, viskas bus išgriauta.“
(Mk 13, 1–2)

(Visos ištraukos paimtos iš pažymėtų Brantų namų Biblijos puslapių.)*

* Vertimai iš Biblijos trečio pataisyto ir papildyto ekumeninio leidimo, 2007. (Red. past.)

Senoji bažnyčia, Amsterdamas, antradienis,
1687 m. sausio 14 d.

Laidotuvės turėjo vykti tykiai, nes velionis neturėjo draugų. Tačiau Amsterdame žodžiai yra vanduo, jie užtvindo ausis ir užkrečia puviniu, taigi rytinis bažnyčios kampas sausakimšas. Stovėdama choro klaupte, ji iš saugaus atstumo stebi, kaip gildijos nariai ir jų žmonos apspinta atvirą kapą lyg skruzdės medų. Netrukus prisijungia VOC tarnautojai, laivų kapitonai, regentės, kepėjai, ir jis, tebedėvintis tą pačią plačiakraštę skrybėlę. Ji bando jo gailėtis. Gailestį, priešingai nei neapykantą, galima uždaryti į dėžę ir padėti į šalį.

Ištapytos bažnyčios lubos – vienintelis dalykas, kurio neišgriovė reformatoriai, – plyti viršum jų lyg apverstas milžiniško laivo korpusas. Tai – miesto sielos veidrodis; ant senovinių sijų išpieštas teisiantis Kristus su kardu ir lelija, audros blaškomas auksinis laivas, ant pusmėnulio besiilsinti Mergelė. Atsirėmusi į senovinę atbrailą ji pirštais užčiuopia suaižėjusiame medyje išdrožtą patarlę. Reljefe pavaizduotas žmogus, šikantis monetomis, jo veidas iškreiptas skausmo. „Kas pasikeitė?“ – mąsto ji.

Ir vis dėlto.

Šiandien susirinko net mirusieji: lavonai ant lavonų, kaulai ant dulkių susigrūdę slepiasi po antkapių plokštėmis tiesiai gedėtojams po kojų. Po bažnyčios grindimis dūla moterų žandikauliai, pirklio dubuo, tuščiaviduriai riebaus didiko šonkauliai. Yra

ir mažų lavonėlių, kai kurie ne didesni už duonos kepalą. Ji stebi, kaip žmonės suka akis nuo šio sutirštinto liūdesio, kaip traukiasi į šalį nuo mažyčių plokščių, ir negali jų kaltinti.

Minios viduryje moteris įžiūri tą, dėl kurios čia ir atėjo. Prie skylės grindyse stovinti mergina atrodo išsekusi, palaužta sielvarto. Kažin ar ji pastebi susirinkusius paspoksoti miestelėnus. Karstanešiai žengia per navą, karstas ant jų pečių balansuoja tarsi liutnios dėklas. Iš jų veidų gali įtarti, jog kai kurie dėl šių laidotuvių turi abejonių. „Ar tik ne Pelikorno darbas? – svarsto ji. – Nuodai į ausį, kaip visada."

Paprastai tokiose procesijose griežtai paisoma tvarkos, burmistrai viršuje, paprasta liaudis apačioje, bet šiandien tai niekam nerūpi. Moteris spėja, kad jokiuose šio miesto ribose stovinčiuose Dievo namuose niekada nebuvo tokio lavono. Jai patinka toks nepaklusnumas.

Įkurtas ant rizikos pamatų, dabar Amsterdamas trokšta tikrumo, švaraus tako per gyvenimą, su buku nuolankumu sergėdamas savo turtus. „Reikėjo man išeiti anksčiau, – mąsto ji. – Mirtis prisėlino per arti."

Ratas perkirstas – įsibrauna karstanešiai. Karstas be ceremonijų leidžiamas į duobę, ir mergina žengia arčiau krašto. Ji meta į tamsą gėlių puokštelę, ir staiga sparnais suplaka varnėnas, pakilęs virš kalkėmis nubalintos bažnyčios sienos. Suglumę veidai pažvelgia vienas į kitą, bet mergina nė nekrūpteli, kaip ir moteris choro klaupte: jos abi stebi krintančius žiedlapius, Pelikornui monotoniškai murmant paskutinę maldą.

Karstanešiams užstumiant naują plokštę, tarnaitė suklumpa prie nykstančios tamsos. Išsekusi mergina pradeda kūkčioti, ji nesistengia šluostyti akis užplūdusių ašarų, ir šis orumo ir tvarkos trūkumas pasitinkamas akivaizdžiai išreikštu nepasitenkinimu.

Dvi šilkais apsitaisiusios moteriškės, stovinčios netoli choro klauptų, pradeda kuždėtis.

– Dėl tokio elgesio mes čia ir atsidūrėme, – murma viena.

– Jeigu jie šitaip elgiasi viešumoje, matyt, namuose virsta laukiniais žvėrimis, – atitaria jos draugė.

– O kaipgi. Ak, kad būčiau musele ant jų sienos. *Bzz, bzz.*

Jiedvi prunkšteli, ir moteris choro klaupte pamato, kaip pabąla jos krumpliai, gniaužiantys moralizuojančią atbrailą.

Bažnyčios grindys dar kartą užlyginamos, ratas pakrinka, negyvėlis savo vietoje. Mergina, lyg iš bažnyčios lango iškritusi vitražinė šventoji, žiūri į nekviestus veidmainius. Žmonės plepėdami patraukia išėjimo link, plūsta į vingiuotas miesto gatves; galop tyliai žingsniuodamos per navą, susikibusios už parankių iš paskos nuseka ir mergina su savo tarnaite.

Dauguma vyrų grįš prie savo stalų ir prekystalių, nes tenka nuolatos triūsti, kad Amsterdamas nenuskęstų.

Kaip sakoma, sunkus darbas pelnė mums šlovę, tinginystė nustums atgal į jūrą. O šiais laikais patvinę vandenys atrodo taip arti.

Bažnyčiai ištuštėjus, moteris pakyla iš choro klaupto. Ji skuba, nenori būti užtikta. „Viskas dar gali pasikeisti“, – sako ji, jos balsas šnabždesiu atsimuša nuo sienų. Apžiūri naujai paklotą plokštę – skubos darbas, granitas vis dar šiltesnis nei kitų antkapių, išgraviruoti žodžiai vis dar dulkėti. Neįtikėtina, kad visa tai įvyko.

Ji atsiklaupia ir pasirausia kišenėje, kad užbaigtų tai, ką pradėjo. Tokia bus jos malda – miniatiūrinis namelis, toks mažas, kad telpa į delną. Viduje išskaptuoti devyni kambariai ir penkios žmonių figūrėlės – tobula meistrystė, surijusi neapsakomai daug laiko. Moteris atsargiai padeda savo auką ten, kur visada norėjo ją regėti, sustingusiais pirštais laimindama vėsų granitą.

Atvėrusi bažnyčios duris, ji instinktyviai apsidairo, ieškodama plačiakraštės skrybėlės, Pelikorno apsiausto, šilkinių moterų. Visa išnyko, ir šiame pasaulyje ji galėtų jaustis likusi viena, jei ne triukšmaujantis varnėnas. Laikas eiti, bet moteris dar akimirką palaiko duris atvertas, kad įkalintas paukštis galėtų išskristi. Nepaisant jos pastangų, jis nuvasnoja už sakyklos.

Ji išeina iš vėsaus bažnyčios vidaus ir atsuka veidą saulei, pro išsiraičiusius kanalus traukdama jūros link. „Varnėne, – mąsto ji, – jei tu tiki, kad tame pastate rasi saugumą, tuomet ne man tave vaduoti."

VIENAS

1686-ųjų spalio vidurys
Herengrachto kanalas, Amsterdamas

Netrokšk valdovo skanėstų,
nes tai apgaulingas maistas.
(Pat 23, 3)

Viduje

Stovėdama prie savo naujojo vyro namų slenksčio, Nela Ortman pabeldžia delfino formos durų belstuku; dunkstelėjimas ją išgąsdina. Niekas neateina, nors ji yra laukiama. Laikas buvo suderintas abipusiu susirašinėjimu – jos motinos laiškai tokie plonyčiai lyginant su brangiu vaškiniu Brantų popieriumi. „Ne, mąsto ji, – tai ne pats geriausias iš pasveikinimų"; o kur dar trumpa it akies mirksnis tuoktuvių ceremonija prieš mėnesį – jokių vainikų, jokios sužieduotuvių taurės, jokio vedybų guolio. Nela pasideda savo nedidelę kelioninę skrynią ir paukščio narvelį ant laiptų. Ji supranta, kad, rašant namo, visa tai reikės pagražinti, kai tik ji ras kelią į viršų, kambarį, rašomąjį stalą.

Nela atsisuka į kanalą, išgirdusi baržininkų juoką kitame krante. Kažkoks nugeibėlis atsitrenkė į moteriškę su žuvies krepšiu, ir plačiu pardavėjos sijonu nušliuožia pusgyvė silkė. Nelos oda perbėga šiurkštus kaimietiškas jos riksmas. „Kvaiša! Kvaiša!" – šaukia moteriškė. Berniūkštis aklas, jis grabalioja po purvą, ieškodamas pabėgusios silkės tarsi ši būtų sidabrinis amuletas, miklūs pirštai be baimės čiupinėja aplink. Pagaliau sugauna, stveria savo laimikį ir kikendamas nuskuodžia, atkišęs ir paruošęs laisvąją ranką.

Nela tylomis pasidžiaugia ir toliau mėgaujasi šia reta spalio šiluma, siurbia ją į save, kol gali. Ši Herengrachto kanalo dalis vadinama Aukso Vingiu, bet šiandien platus vandens ruožas atrodo murkšlinas ir kasdieniškas. Virš dumblo spalvos kanalo

stūksantys namai – tikrai išskirtiniai. Savo pačių simetrija vandenyje besigėrintys statiniai yra didingi ir gražūs lyg brangakmeniai, įtaisyti čia miesto pasididžiavimui. Virš jų stogų Gamta irgi stengiasi neatsilikti: šafranų ir abrikosų spalvų debesys mėgdžioja šlovingosios respublikos turtus.

Nela vėl atsigręžia į duris, dabar vos vos praviras. Ar jos buvo praviros ir anksčiau? Ji nėra tikra. Atlapojusi duris mergina įsižiūri į tuštumą: nuo marmuro sklinda vėsa.

– Johanai Brantai? – šūkteli ji – garsiai, truputį panikuodama. „Ar tai žaidimas?“ – svarsto ji. Galiu stovėti čia iki sausio. Pibas, jos papūgėlė, sparnų galiukais brauko per narvelio grotas, jo silpną čiepsėjimą sugeria marmuras. Regis, net kanalas už jų nugarų užgniaužė kvėpavimą.

Įsižiūrėjusi į šešėlius, Nela suvokia vieną dalyką. Ją stebi. „Pirmyn, Nela Elizabete“, – taria ji sau, žengdama per slenkstį. Ar naujasis vyras ją apkabins ir pabučiuos, o gal tik dalykiškai paspaus jai ranką? Per ceremoniją, kurioje dalyvavo visa nedidelė jos šeima, bet nė vienas iš jo šeimos narių, jis elgėsi šaltai.

Kad parodytų, jog kaimo merginos irgi moka manierų, ji pasilenkia ir nusiauna batelius – dailius, odinius, žinoma, išeiginius, – nors kam juos apsiavė, pati negalėtų paaiškinti. *Orumas*, pasakė motina, bet orumas toks nepatogus. Ji numeta batelius ant žemės, vildamasi, kad bildesys ką nors pažadins, o gal nubaidys. Motina vadina ją fantazuotoja, Nela Debesų Piemene. Bateliai guli nejudėdami, taip ir neprišaukę kulminacijos, ir Nela jaučiasi paprasčiausia kvaiša.

Lauke susišūkauja dvi moterys. Nela atsigręžia, bet pro praviras duris mato tik vienos iš jų nugarą: be kyko, auksaplaukė ir aukšta, ji skubiai žingsniuoja paskutinių saulės spindulių link. Ir pačios Nelos plaukai per kelionę iš Asendelfto išsipašė, lengvas vėjelis draiko neklusnias sruogas. Bandydama subrukti jas atgal

po kyku, mergina pasirodytų labiau susinervinusi, nei norėtų, taigi palieka jas kutenti veidą.

– Ar mes čia laikysim žvėryną?

Pasitikintis ir ramus balsas atsklinda kažkur iš prieškambario tamsos. Nelai pašiurpsta oda: nors jos įtarimai pasiteisino, plaukeliai vis vien pasišiaušia it žąsies. Ji žiūri, kaip iš šešėlių išnyra figūra ir ištiesia ranką – sunku pasakyti, protestuodama ar sveikindama. Tai moteris: tiesi, liekna, vilkinti tamsiausio juodumo apdaru, plaukus pridengusi iki baltos tobulybės iškrakmolytu ir išlygintu kyku. Neišsprūdusi nė viena plaukų sruoga; Ją lydi neaiškus ir keistas muskato kvapas. Jos akys pilkos, lūpos sučiauptos. Kiekgi laiko ta moteris stovėjo ją stebėdama? Pibas čirptelėjęs ją pasveikina.

– Tai Pibas, – sako Nela. – Mano papūgėlė.

– Matau, – atsako moteris, verdama ją žvilgsniu. – Ir girdžiu. Tikiuosi, daugiau žvėrių neatsigabenai?

– Turiu šunelį, bet jis liko namie...

– Puiku. Tik kambarius sujauktų. Subraižytų medį. Tie mažyliai – prancūzų ir ispanų silpnybė, – mesteli moteris. – Tokie pat lengvabūdžiai kaip ir jų šeimininkai.

– Ir atrodo kaip žiurkės, – kažkur iš prieškambario atsiliepia antras balsas.

Moteris susiraukia, trumpam užmerkdama akis, ir Nela apsidairo, kas gi dar stebi jų pokalbį. „Aš už ją jaunesnė bent dešimčia metų, – pamano ji, – nors jos oda tokia glotni.“ Moteriai žengus durų link, Nela pastebi sąmoningą ir negailestingą jos judesių grakštumą. Ji meta trumpą pritariantį žvilgsnį į tvarkingai prie durų sustatytus batelius, o tada kietai sučiaupusi lūpas įsispokso į narvelį. Pibo plunksnos iš baimės pasipučia.

Nela pabando atitraukti moters dėmesį ir sveikindama paima ją už rankų, bet ši krūpteli nuo prisilietimo.

– Stiprių kaulų kaip septyniolikmetė, – sako moteris.

– Aš Nela, – taria mergina, atitraukdama delną. – Ir man jau aštuoniolika.

– Žinau, kas tu tokia.

– Tikrasis mano vardas Petronela, bet visi namiškiai mane vadina...

– Išgirdau iš pirmo karto.

– Ar jūs šių namų ekonomė? – paklausia Nela. Prieškambario šešėliuose pasigirsta trumpas prunkštelėjimas. Moteris jo nepaiso ir toliau žiūri į perlamutrinę prietemą. – Ar Johanas namie? Aš jo naujoji žmona. – Moteris vis dar nieko neatsako. – Susituokėme prieš mėnesį Asendelfte, – nepasiduoda Nela. Regis, nieko kito nelieka, kaip tik nepasiduoti.

– Mano brolio nėra namie.

– Jūsų brolio?

Iš tamsos pasigirsta dar vienas prunkštelėjimas. Moteris pažvelgia tiesiai Nelai į akis.

– Aš Marina Brant, – pasako ji, lyg Nela būtų turėjusi pati susiprasti. Marinos žvilgsnis griežtas, tačiau jos balse Nela išgirsta virptelėjimą. – Jo čia nėra, – tęsia Marina. – Mes manėme, kad jis bus. Bet jo nėra.

– O kurgi jis?

Marina vėl įsistebeilija į dangų. Jos kairė ranka mosteli ore, ir iš šešėlių prie laiptų išnyra dvi figūros.

– Otai, – taria ji.

Prie jų prisiartina vyriškis, ir Nela nuryja seilę, sušalusiomis pėdomis įsispirdama į žemę.

Visa Oto oda tamsiai tamsiai ruda: sprandas virš apykaklės, riešai ir plaštakos, kyšančios iš rankovių, – visur nesibaigianti tamsiai ruda oda. Išsišovę skruostikauliai, smakras, plati

kakta – rudas kiekvienas colis. Nela dar niekada nėra mačiusi tokio žmogaus.

Marina stebi viešnią, laukdama jos reakcijos. Didelės Oto akys išlieka abejingos akivaizdžiam Nelos susižavėjimui. Jis nusilenkia ir ji tūpteli, kramtydama lūpą tol, kol kraujo skonis primena išlikti ramiai. Nela mato, kaip jo oda žvilga tarytum nublizgintas riešutas, kaip juodi plaukai styro tiesiai jam iš galvos. Oto plaukai – minkštos vilnos debesis, ne prisiploję ir riebaluoti kaip kitų vyrų.

– Aš... – žiojasi ji.

Pibas pradeda čirkšti. Otas ištiesia rankas, ant jo plačių delnų guli pora medinių klumpių.

– Jūsų pėdoms, – taria jis.

Jo akcentas amsterdamietiškas, tačiau žodžius jis tarytum ridena, sušildydamas ir ištirpindamas. Nela paima klumpes, pirštais brūkštelėdama per jo odą. Nerangiai įkiša pėdas. Klumpės jai per didelės, bet ji nedrįsta skųstis – ką gi, bent jau padai nebešals ant vėsaus marmuro. Odinius raištelius užsiriš paskui, viršuje – jeigu kada nors ten pateks, jeigu jie išleis ją iš šio prieškambario.

– Otas patarnauja mano broliui, – sako Marina, vis dar nenuleisdama nuo Nelos akių. – O čia Kornelija, mūsų tarnaitė. Ji rūpinsis tavimi.

Kornelija žengia į priekį. Ji vos vyresnė už Nelą, kokių dvidešimties ar dvidešimt vienų, ir šiek tiek aukštesnė. Kornelija nedraugiškai šypteli, mėlynomis akimis matuodama naująją nuotaką, stebėdama drebančias Nelos rankas. Nela nusišypso, svilinama tarnaitės smalsumo, ir žiojasi mandagiai padėkoti. Pasijunta pusiau dėkinga, pusiau susigėdusi, kai Marina nukerta ją vidury žodžio.

– Aprodysiu tau antrąjį aukštą, – sako Marina. – Tikriausiai norėtum pamatyti savo kambarį.

Nela linkteli, ir Kornelijos akyse žybteli pašaipa. Žvalus čirpimas iš narvelio atsimuša aukštai į sienas, ir Marina riešo mostelėjimu liepia Kornelijai nunešti paukštį į virtuvę.

– Bet ten garuoja puodai, – užprotestuoja Nela. Marina ir Otas atsisuka. – Pibas mėgsta šviesą.

Kornelija pakelia narvelį, švyščiodama tarsi kibirą.

– Atsargiau, – įspėja Nela.

Marina meta žvilgsnį į Korneliją. Tarnaitė nupėdina į virtuvę, lydima tylaus sunerimusio Pibo ulbėjimo.

* * *

Viršuje Nelą pritrenkia jos naujojo kambario prabanga. Marina atrodo nepatenkinta.

– Kornelija persistengė siuvinėdama, – taria ji. – Bet mes tikimės, kad Johanas ves tik kartą.

Kambarį puošia pagalvėlės su inicialais, nauja lovatiesė ir dvi poros atšviežintų užuolaidų.

– Sunkus aksomas nepraleidžia kanalo ūkanų, – paaiškina Marina. – Anksčiau čia buvo mano kambarys, – priduria ji ir eina prie lango, atsirėmusi delnu į palangę, gėrisi pirmosiomis danguje įsižiebusiomis žvaigždėmis. – Iš čia gražesnis vaizdas, taigi atidavėme jį tau.

– Ką tu, – taria Nela. – Nereikėjo.

Moterys žiūri viena į kitą, apsuptos galybės rankdarbių, gausybės patalų su išsiuvinėtomis raidėmis B – Brantų inicialais: raidės B apraizgytos vijoklių, įtupdytos paukščių lizduose, stiebiasi iš gėlių lysvių. Raidės B prarijo jos mergautinę pavardę, jų pilveliai pūpso išsipūtę. Sumišusi Nela pareigingai perbraukia pirštu per visą šią vilną, dabar užgulusią jai ūpą.

– O kaip ten jūsų didžiajame protėvių dvare Asendelfte, ar ten šilta ir sausa? – pasiteirauja Marina.

– Kartais būna drėgna, – atsako Nela ir pasilenkusi bando pasitaisyti didžiules klumpes, virvelėmis nepatogiai pririštas prie čiurnų. – Užtvankos ne visada suveikia. Šiaip jau ne toks jis ir didelis...

– Gal mūsų šeima ir negali pasigirti tokia sena kilme kaip jūsiškė, bet kas ta kilmė, palyginti su šiltu, sausu, kokybiškai pastatytu namu, – įsiterpia Marina. Tai ne klausimas.

– Be abejo.

– *Afkomst seyt niet*. Kilmė nereiškia nieko, – Marina pirštu duria į pagalvėlę, pabrėždama žodį „nieko". – Taip sakė pastorius Pelikornas praėjusį sekmadienį, ir aš įrašiau į mūsų Biblijos priešlapį. Jei būsime neatsargūs, vandenys patvins. – Ji tarytum nusipurto nuo tos minties. – Parašė tavo motina, – priduria ji. – Primygtinai siūlėsi sumokėti už tavo kelionę. Bet mes negalėjome to leisti. Atsiuntėme antrą pagal gerumą baržą. Juk neįsižeidei?

– Ne, ne.

– Tai gerai. Šiuose namuose net ir antra pagal gerumą reiškia šviežią dažą ir bengališku šilku išmuštą kabiną. Kitą paėmęs Johanas.

Nela svarsto, kurgi savo geriausia barža išplaukė jos vyras, kad nespėjo laiku sugrįžti ir jos pasitikti. Ji mąsto apie Pibą, vienui vieną likusį virtuvėje šalia ugnies ir keptuvių.

– Laikote tik du tarnus? – klausia ji.

– Tiek pakanka, – atsako Marina. – Mes pirkliai, ne dykaduoniai. Biblija moko, jog žmogui nedera puikuotis savo turtais.

– Teisybė. Nedera.

– Žinoma, jei jam dar liko kuo puikuotis. – Marina į ją įsistebeilija, ir Nela nusuka akis.

Kambaryje darosi tamsu, ir Marina uždega žvakes. Jos pigios, lajinės, o Nela tikėjosi kvapnių, nulietų iš bičių vaško. Šių mėsa dvokiančių, rūkstančių žvakių pasirinkimas ją nustebina.

– Panašu, kad Kornelija tavo naująją pavardę išsiuvinėjo ant kiekvieno įmanomo daikto, – per petį tarsteli Marina.

„Kurgi ne, – pagalvoja Nela, prisiminusi tiriantį tūžmingą Kornelijos žvilgsnį. – Jos pirštai pavirto raudonais kaspinais, ir ką ji už tai nubaus?“

– Kada sugrįš Johanas – kodėl jo čia nėra? – klausia Nela.

– Tavo motina sakė, kad nekantrauji Amsterdame pradėti santuokinį gyvenimą, – taria Marina. – Ar tai tiesa?

– Taip. Bet tam reikalingas vyras.

Po šių žodžių seka ledinė tyla, ir Nela susimąsto, kurgi Marinos vyras. Galbūt paslėpė jį rūsyje. Mergina užgniaužia nesuvaldomą norą nusikvatoti, šypteldama vienai iš pagalvėlių.

– Viskas čia taip gražu, – sako ji. – Nereikėjo.

– Visa tai Kornelijos darbas. Iš manęs prasta siuvinėtoja.

– Esu tikra, kad tai – netiesa.

– Nukabinau savo paveikslus. Pamaniau, kad šie tau bus labiau prie širdies. – Marina mosteli į aliejumi tapytą paveikslą ant sienos: pora pamautų ant kablio laukinių paukščių, vien plunksnos ir nagai. Šalia kabo surišto kiškio portretas – medžiotojo laimikis. Toliau puikuojasi krūva austrių, sukrautų į kiniškais motyvais margintą lėkštę, parversta vyno taurė ir dubuo su pernokusiais vaisiais. Tos austrės kelia kažin kokį nerimą, jos atrodo pažeidžiamai atviros. Senuosiuose namuose Nelos motina visas sienas buvo nukabinėjusi peizažais ir scenomis iš Biblijos.

– Jie priklauso mano broliui, – priduria Marina, rodydama į sklidiną gėlių vazą, tikresnę nei gyvenime, ryškiai nuspalvintą; rėmo apačioje guli pusė granato.

– Dėkui. – Nela svarsto, ar ilgai užtruks, kol nusuks juos į sieną prieš eidama miegoti.

– Tikriausiai šį vakarą norėsi užkąsti, – taria Marina. – Daug valandų keliavai.

– Taip, tiesa. Būčiau dėkinga. – Nela viduje nusipurto, regėdama kruvinus paukščių snapus, stiklines akis, susiraukšlėjusius kūnus. Žiūrėdama į juos, mergina užsimano ko nors saldaus. – Ar turite marcipanų?

– Ne. Cukraus šiuose namuose stengiamės nevartoti. Nuo jo žmonių sielos suserga.

– Mano mama iš marcipanų tešlos lipdydavo figūrėles.

Podėlyje visada galėjai rasti marcipanų – tai buvo vienintelis polinkis į malonumus, kuriuo ponia Ortman priminė savo vyrą. Undinės, laivai ir cukruotų brangakmenių karoliai, burnoje tirpstanti migdolinė tešla. „Aš nebepriklausau savo motinai, – mąsto Nela. – Vieną dieną aš pati minkysiu cukrines figūrėles mažoms lipnioms rankytėms ir skanėstų reikalaujantiems balseliams."

– Liepsiu Kornelijai nunešti tau *herenbrood** su gauda, – sako Marina, pažadindama Nelą iš jos minčių. – Ir taurę reinvynio.

– Dėkui. Gal bent nutuoki, kada sugrįš Johanas?

Marina pašniukštinėja orą.

– Koks čia kvapas?

Nela instinktyviai pasičiupinėja raktikaulį.

– Čia nuo manęs?

– Čia nuo tavęs?

– Mama man nupirko kvepalų. Lelijų aliejaus. Ar jį tu užuodi?

Marina linkteli.

* Pažodžiui „ponų duona", valgoma turtingųjų. Iškepta iš valytų kviečių miltų, kaip priešprieša pigesnei ruginei duonai. (Čia ir toliau – vert. past.)

– Taigi, – taria ji. – Lelijos. – Ji krenkšteli. – Juk žinai, kas sakoma apie lelijas.

– Ne?

– Anksti pražysta, anksti supūna.

Tai tarusi, Marina užtrenkia duris.

Apsiaustas

Jau keturios ryto, bet Nelai nepavyksta užmigti. Naujos, spindinčios ir siuvinėtos aplinkos neįprastumas, sumišęs su rūkstančio lajaus kvapu, neleidžia jai atsipalaiduoti. Įrėminti paveikslai vis dar atgręžti į kambarį, Nela nesukaupė ryžto nusukti jų į sieną. Tįsodama lovoje, mergina savo pavargusioje galvoje leidžia suktis įvykiams, atvedusiems prie dabartinės akimirkos.

Prieš porą metų pasimiręs senjoras Ortmanas Asendelfte buvo vadinamas alaus daryklų tėvu. Nors Nela bjaurėjosi mintimi, kad jos tėtė buvo tik prasigėręs Priapas – deja, tai buvo niūri tiesa. Tėvas juos sumazgė savo skolų pančiais – sriuba skystėjo, mėsa liesėjo, tarnai dingo. Jis taip ir nepasistatė kiekvienam olandui privalomo laivo, su kuriuo gintųsi nuo jūros potvynių.

– Teks tau tekėti už vyro, kurio kapšelyje užsilaiko guldenas kitas, – pasakė jos motina, imdama į ranką plunksną.

– Bet aš neturiu ko duoti mainais, – atsakė Nela.

Motina tik prunkštelėjo.

– Pažvelk į save. Ką mes, moterys, dar turime?

Jos žodžiai Nelą pritrenkė. Tai, kad ją pažemino jos pačios motina, sužadino naują graužatį, ir mirusio tėvo gedėjimą išstūmė savotiškas gedulas dėl savęs. Jaunėliams Karelui ir Arabelai ir toliau buvo leidžiama lauke žaisti kanibalus ir piratus.

Dvejus metus Nela mokėsi būti dama. Vaikštinėjo naujoviška eisena – nors vaikštinėti nebuvo kur, skundėsi ji, pirmą kartą

pajutusi troškimą pabėgti iš savo kaimo; bekraštis dangus merginos nedomino, aplinkui ji regėjo tik kaimišką kalėjimą, kuriame sluoksnis po sluoksnio kaupiasi dulkės. Susiveržusi korsetą, ji mokėsi skambinti liutnia, dailiais piršteliais braukdama per stygas, susirūpinusi dėl motinos nervų ir todėl nemaištaudama. Šių metų liepą jos motinos užklausimai, pasinaudojus paskutiniais vyro ryšiais mieste, pagaliau įkrito į derlingą žemę.

Atėjo laiškas – rašysena tvarkinga ir lygi, pasitikinčio žmogaus. Motina neleido jai perskaityti, bet po savaitės Nela sužinojo, kad turės groti vienam vyrui, pirkliui, vardu Johanas Brantas, kuris atvyks į kaimą iš Amsterdamo. Virš ruduojančių Asendelfto lygumų leidžiantis saulei, nepažįstamasis sėdėjo po truputį griūvančiame Ortmanų name ir klausėsi, kaip ji skambina liutnia.

Nelai pasirodė, kad muzika svečią sujaudino, o baigus groti jis pasakė, kad jam patiko.

– Dievinu liutnią, – pasakė jis. – Gražus instrumentas. Turiu dvi pasikabinęs ant sienos, bet jau metų metus niekas jomis negrojo.

O kai Johanas Brantas – trisdešimt devynerių, – visiškas Matūzalis! – sukrykštė Karelas, – paprašė jos rankos, Nela nutarė sutikti. Būtų buvę nemandagu ir neabejotinai kvaila atsisakyti. Kokį dar ji turėjo pasirinkimą, jei ne – kaip sakė Marina – vedybinį gyvenimą?

Rugsėjį Asendelfte įvyko tuoktuvių ceremonija, jų vardai buvo įrašyti į bažnyčios registrą, jie trumpai pavakarieniavo Ortmanų namuose, ir Johanas išvyko. Reikia nuplukdyti į Veneciją siuntinį, paaiškino jis, ir tai padaryti teks jam pačiam. Nela ir jos motina linktelėjo. Johanas su ta savo kreiva šypsenėle buvo toks žavingas, taip įtaigiai kalbėjo. Savo vestuvių naktį Nela miegojo ten pat, kur ir visą gyvenimą, – greta besirangančios sesutės.

„Tačiau viskas tik į gera“, – mąstė ji, įsivaizduodama, kaip pakils iš Asendelfto pelenų lyg nauja moteris – žmona, ir visa kita...

Jos mintis nutraukia šunų lojimas prieškambaryje. Nela girdi vyro balsą – be abejo, tai Johanas. Jos vyras čia, Amsterdame – šiek tiek pavėlavęs, bet čia. Nela atsisėda savo vestuvių lovoje ir mieguistai repetuoja. *Aš taip džiaugiuosi. Ar kelionė buvo saugi? Taip? Tokia laiminga, ak, tokia laiminga.*

Tačiau leistis žemyn nedrįsta. Ją apėmęs nerimas, jaudulys, kad vėl jį pamatys. Ji laukia ir baimės suspaustu pilvu spėlioja, nuo ko pradėti. Galiausiai įsispiria į klumpes, užsimeta ant naktinių marškinių skraistę ir išsėlina į koridorių.

Plyteles braižo šunų nagai. Savo kailyje jie parsinešė jūros kvapą, uodegomis talžo baldus. Marina pasitiko Johaną pirma, ir Nela girdi juos šnekantis.

– Marina, aš niekada taip nesakiau, – taria Johanas. Jo balsas žemas ir šiurkštus.

– Tiek jau to. Brolau, džiaugiuosi tave matydama. Meldžiausi, kad saugiai sugrįžtum.

Marina išeina iš šešėlių, kad jį apžiūrėtų, jos žvakės šviesa mirga ir šokinėja. Pasilenkusi per turėklą, Nela mato jai nepažįstamą Johano kelioninį apsiaustą, mėsininko pirštus.

– Atrodai išsekęs, – tęsia Marina.

– Žinau, žinau. Ruduo Londone...

– Siaubingas. Tai štai, kur tu buvai. Leisk, padėsiu.

Laisvąja ranka Marina jam padeda nusivilkti apsiaustą.

– Ak, Johanai. Tu sublogęs. Per ilgai buvai išvykęs.

– Nesublogęs. – Johanas pasitraukia. – Rezeki, Dana, – šūkteli jis, ir šunys nuseka jam iš paskos. Nela virškina keistą jų vardų skambesį. *Rezeki, Dana.* Asendelfte Karelas jų šunis vadino Knyslium ir Juodakiu – neišradingi, užtat puikiai atspindintys charakterį ir išvaizdą vardai.

– Brolau, – sako Marina. – Ji čia.

Johanas stabteli, bet neatsisuka. Įtraukia pečius ir žemiau nuleidžia smakrą.

– Aha, – atsako jis. – Šit kaip.

– Būtų buvę geriau, jei būtum ją pasitikęs.

– Neabejoju, kad susitvarkei ir viena.

Marina nutyla, ir tarp blyškaus jos veido ir kupron susimetusios brolio nugaros stoja tyla.

– Nepamiršk, – sako ji.

Johanas pirštais persibraukia plaukus.

– Kaip aš galėčiau? – atsako jis. – Kaip galėčiau?

Marina tarsi žiojasi kažką pridurti, bet tik sukryžiuoja rankas ant krūtinės.

– Kaip šalta, – sako ji.

– Tai eik į lovą. Aš turiu dirbti.

Jis užtrenkia duris, ir Marina užsimeta brolio apsiaustą ant pečių. Nela persisveria dar toliau, ir mato, kaip ji veidu įsikniaubia į drabužio klostes. Turėklas girgžteli, ir Marina, greitosiomis nusimetusi apsiaustą, įsistebeilija į tamsą. Kol Marina veria prieškambario spintos duris, Nela nutykina į savo kambarį. Po kelių minučių, išgirdusi koridoriaus gale užsidarant Marinos miegamojo duris, Nela patyliukais nusileidžia pagrindiniais laiptais. Ji stabteli ties prieškambario spinta, tikėdamasi rasti apsiaustą pakabintą, tačiau jis numestas ant grindų. Priklaupusi jo pakelti, mergina užuodžia drėgną kvapą – taip kvepia pavargęs vyras ir jo matyti miestai. Pamovusi drabužį ant kablio, Nela nueina prie durų, už kurių išnyko jos vyras, ir pasibeldžia.

– Dėl Dievo meilės, – atsako jis. – Pasikalbėsime ryte.

– Čia aš. Petronela. Nela.

Po akimirkos durys atsidaro, ir ją pasitinka Johanas, jo veidas skendi šešėlyje. Koks jis plačiapetis – Nela nepamena, kad pustuštėje Asendelfto bažnyčioje jis būtų buvęs toks impozantiškas.

– *Esposa mía*, – taria jis.

Nela nežino, ką tai reiškia. Johanui žengus atgal į žvakių šviesą, ji pamato, koks įdegęs ir saulės nugairintas jo veidas. Akių rainelės, pilkos, kaip ir Marinos, atrodo beveik perregimos. Jos vyras anaiptol neprimena princo, plaukai prie odos susiriebalavę, blausiai žvilga.

– Aš čia, – sako ji.

– Taigi, – mosteli jis į jos naktinius marškinius. – Turėtum miegoti.

– Atėjau tavęs pasveikinti.

Jis žengteli arčiau ir pabučiuoja jai ranką, jo lūpos švelnesnės, nei ji tikėjosi.

– Pasikalbėsime ryte, Nela. Džiaugiuosi, kad saugiai atvykai. Labai džiaugiuosi.

Johano žvilgsnis šokinėja tai šen, tai ten. Nela bando suvokti, kas gi jį taip išvargino; kambaryje užuodžia tvyrant aitrų kvapą, stiprų ir nerimą keliantį. Johanas sugrįžta į geltonai švytinčią patalpą – greičiausiai darbo kambarį – ir užtrenkia paskui save duris.

Nela dar akimirką lukteli, žvelgdama į juodą kaip derva tamsą laiptų aikštelėje. „Marina tikriausiai jau miega, – pagalvoja ji. – Aš tik trumpai žvilgtelėsiu, kad įsitikinčiau, jog mano paukštukui nieko netrūksta.“

Ant pirštų galų nusileidusi į virtuvę, savo papūgėlės narvelį ji randa pakabintą tiesiai virš atviros ugnies, blėstančios žarijos švelniai apšviečia metalinius virbus. „Visos tarnaitės pavojingos, bet užvis blogiausios miestietės“, – įspėjo jos motina. Tik nepaaiškino, kodėl; na, bent jau Pibas gyvas, tupinėja sau ant laktos

papūtęs plunksnas, šokinėja ir čirška, matydamas Nelą. Labiau už viską mergina norėtų nusinešti jį į viršų, bet bijo nepaklusti Marinai: o jei Kornelija paruoš vakarienę iš dviejų mažų šlaunelių, papuoštų žalsvų plunksnų girlianda. „Labanakt, Pibai", – sušnabžda ji.

Pro miegamojo langą Nela stebi, kaip nuo Herengrachto kyla rūkas; mėnulis danguje primena išblukusią monetą. Užtraukusi užuolaidas ir tvirčiau apsigobusi skara, mergina sėdasi į kampą, vis dar vengdama savo milžiniškos lovos. Jos naujasis vyras – Amsterdamo turčius, miesto įtakingasis, jūros ir visų jos gėrybių viešpats. „Netekėjusių gyvenimas sunkus", – pasakė jos motina. „Kodėl?" – paklausė Nela. Stebėjusi, kaip nuolatinis motinos nepasitenkinimas tėvu virsta panika, išgirdus apie jo pomirtines skolas, Nela nesuprato, kaip ponia Ortman gali į panašų pavojų stumti savo dukterį. Motina pažvelgė į ją taip, lyg ji būtų išprotėjusi, tačiau tąkart nors teikėsi paaiškinti. „Nes lordas Brantas yra miesto piemuo, o tavo tėvas buvo tik avis."

Nela žiūri į sidabrinį ąsotį greta lovos, glotnų raudonmedžio rašomąjį stalą, turkišką kilimą, įtaigius paveikslus. Dailus laikrodis su švytuokle švelniai matuoja laiką. Jo ciferblate išraitytos saulės ir mėnuliai, o rodyklės ornamentuotos. Tai gražiausias laikrodis, kokį tik Nela yra mačiusi. Viskas atrodo nauja ir kalba apie turtus. Šios kalbos Nela nemoka, bet greičiausiai teks išmokti. Rinkdama nuo žemės nukritusias pagalvėles, ji krauna jas ant tamsiai raudono šilkinio lovos užtiesalo.

Kai Nela, sulaukusi dvylikos, pirmą kartą pradėjo kraujuoti, jos motina paaiškino, jog kraujo paskirtis – „vaikų saugumas". Nelai vaikų turėjimas su saugumu neturėjo nieko bendro: ji girdėdavo per kaimą skardinčius gimdančių moterų klyksmus, netrukus į bažnyčią neretai būdavo nešami karstai. Lyginant su dėmėm ant medžiaginių įklotų, meilė atrodė labai miglota.

Kraujavimas kiekvieną mėnesį Nelai niekada nesisiejo su tuo, ką ji įtarė esant meile, – kažkuo kūnišku, bet peržengiančiu kūno ribas. „Štai kas, Petronela, yra meilė", – pasakė ponia Ortman, žiūrėdama, kaip Arabela apsikabinusi glaudė šuniuką Juodakį tol, kol tas vos neišleido savo šuniškos gyvybės. Kai kaimo muzikantai dainuodavo apie meilę, iš tiesų jie dainuodavo apie skausmą, kurį slepia laimė. Tikroji meilė – tai pilve pražydusi gėlė, kurios žiedlapiai skleidžiasi išorėn. Dėl meilės paaukotum viską – deja, karčių sielvarto lašų neišvengsi.

Ponia Ortman amžinai rypuodavo, jog aplinkui mylių spinduliu nerasi tinkamų mergintojų – vietinius vyrukus ji vadino „šieno rupšnotojais". Jos dukters ateitis priklausė miestui – ir Johanui Brantui.

– Mama, o kaipgi *meilė*? Ar aš jį mylėsiu?

– Ši mergaitė nori meilės, – teatriškai sušuko ponia Ortman, kreipdamasi į atsilupinėjusias Asendelfto sienas. – Ji nori ir persikų, ir grietinėlės.

Nelai buvo paaiškinta, kad ji turėtų palikti Asendelftą, ir – Dievas mato – ilgainiui pabėgimas buvo visa, ko ji troško. Ji daugiau nebenorėjo žaisti laivų sudužimų su Karelu ir Arabela, tačiau dabar, sėdint prie tuščios santuokinės lovos Amsterdame lyg slaugei prie ligonio, ją užplūdo nusivylimas. „Kurių galų ji čia atvyko, jeigu jos vyras nė nesiteikė jos deramai pasveikinti?" Užsikeberiojusi ant tuščio čiužinio, Nela įsirausia tarp pagalvėlių, susisielojusi dėl pašaipaus Kornelijos žvilgsnio, kandaus Marinos balso, Johano abejingumo. „Aš esu mergaitė, – mąsto Nela, – kuri negavo nė vieno persiko, ką jau kalbėti apie grietinėlę."

Nepaisant negailestingo meto, namas vis dar nemiega. Ji girdi, kaip atsidaro ir užsidaro laukujės durys, o tada dar vienos durys viršum jos. Kažkas šnabždasi, koridorium nušlepsi žingsniai, o tada kambarius apgaubia gili tyla.

Siaurai it plaukas mėnesienos properšai švytint virš nutapyto kiškio ir supuvusio granato, nusiminusi Nela įsiklauso. Ši tyla apgaulinga, tarsi pats namas kvėpuotų. Tačiau lipti iš lovos ji nebesiryžta, tik ne pirmąją naktį. Prisiminimai apie vasarą skambėjusią liutnią dingo, ir galvoje Nela girdi tik silkių pardavėjos žodžius, – kvaiša, kvaiša, – spiegiamus kaimietišku balsu.

Nauja abėcėlė

Praskleidusi užuolaidą, kad įleistų rytinę saulę, Kornelija atsistoja sujauktos Nelos lovos kojūgalyje.

– Šeimininkas sugrįžo iš Londono, – praneša ji mažai kojytei, kyšančiai iš po patalo. – Pusryčiausite kartu.

Nelos galva pakyla nuo pagalvės, veidas putlus kaip angelėlio. Ji girdi visas iki paskutinės Herengrachto tarnaites, šluostėmis žvanginančias kibirus lyg skambintų dusliais varpais: mazgoja purvus nuo fasadų laiptų.

– Ar ilgai miegojau? – klausia ji.

– Ganėtinai, – atsako tarnaitė.

– Galbūt mane užbūrė, ir šioje lovoje praleidau tris mėnesius.

– Nieko sau burtai, – nusijuokia Kornelija.

– O ką?

– Nieko, madam. – Ji ištiesia ranką. – Kelkitės. Turiu jus aprengti.

– Ilgai nėjai gulti.

– Tikrai? – Kornelijos tonas akiplėšiškas, ir šis pasitikėjimas savimi priverčia Nelą susvyruoti. Nė viena iš jos motinos tarnaičių šitaip neatsikirtinėdavo.

– Naktį girdėjau varstant laukujes duris, – taria ji. – Taip pat ir viršutiniame aukšte. Esu tikra.

– Neįmanoma, – atšauna tarnaitė. – Tutis prieš jums užlipant į viršų jas užrakino.

– Tutis?

– Taip aš vadinu Otą. Jam atrodo, kad pravardės yra paika, bet man jos patinka. – Kornelija susiranda pasijonį, užvelka Nelai per galvą, tada įspraudžia ją į mėlyną, sidabru ataustą suknelę. – Už ją sumokėjo senjoras, – sako ji susižavėjimo kupinu balsu.

Nelos džiaugsmas, gavus dovaną, netrukus išblėsta – rankovės per ilgos, o krūtinės ląsta tarytum susitraukia per didelio korseto viduje, nepaisant visų Kornelijos pastangų suveržti.

– Madam Marina nusiuntė siuvėjai jūsų matmenis, – piktinasi Kornelija, verž9dama vis kiečiau ir baisėdamasi rankose liekančiais kaspino metrais. – Jūsų motina juos nurodė laiške. Ką aš veiksiu su visa šia atliekama medžiaga?

– Siuvėja tikriausiai suklydo, – sako Nela, spoksodama į rankovėse paskendusias savo rankas. – Esu tikra, kad mama žino mano dydį.

* * *

Kai Nela įžengia į valgomąjį, Johanas kalbasi su Otu, pusbalsiu aptarinėja kažkokius painius dokumentus. Išvydęs žmoną, jis nusilenkia, atrodo pralinksmėjęs. Jo akių spalva patamsėjusi, iš žuviškos pavirtusi į titnaginę. Marina gurkšnoja vandenį su citrina, jos žvilgsnis nukreiptas į milžinišką žemėlapį ant sienos už brolio galvos: sausumos kąsnelius semia bekraščiai popieriniai vandenynai.

– Dėkoju už suknelę, – prisiverčia išspausti Nela. Otas pasitraukia į kampą ir lieka ten stovėti pilnu glėbiu Johano popierių.

– Tai tik viena iš jų, – atsako Johanas. – Užsakiau keletą. Bet atrodo ne taip, kaip įsivaizdavau. Ar tik ji nėra šiek tiek didoka? Marina, ar tik ji ne didoka?

Marina sėdasi prie stalo, išlygindama servetėlę iki tobulo balto kvadrato – vienišos plytelės juodoje jos skreito platybėje.

– Bijau, senjore, kad didoka, – sako Nela. Jai gėda dėl to drebulio balse. Kas gi nutiko susirašinėjimui tarp Asendelfto ir Amsterdamo, kad nuotakos kūnas susitraukė iki šitokios parodijos? Ji pažvelgia į žemėlapį ant sienos, stengdamasi nepešioti savo absurdiškai ilgų rankovių. Žemėlapyje pavaizduota Naujoji Olandija su palmėmis apkraštuota pakrante, turkio spalvos jūromis ir svetingais juodmedžio spalvos veidais.

– Nieko tokio, – taria Johanas, – Kornelija patrumpins. – Jo delnas apgaubęs laiko mažą stiklinę alaus. – Eikš ir sėskis, užkąsk ko nors.

Damasto staltiesės viduryje stovi lėkštė su apdžiūvusiu duonos kepalu ir liesa žuvele.

– Šį rytą pusryčiai kuklūs, – paaiškina Marina, šnairuodama į brolio stiklinę. – Nuolankumo gestas.

– Arba nepritekliaus žavesys, – sumurma Johanas, šakute pasmeigdamas gabalą silkės. Kambaryje tylu, girdėti tik jo čiaumojimas; sausa, nepaliesta duona guli tarp jų tarsi plyta. Nela pamėgina nuryti savo baimę, spoksodama į tuščią savo lėkštę, stebėdama, kaip jos vyrą greitai apgaubia liūdesio aura.

„Tik pagalvok, Nela, ką gausi valgyti, – sakė jos brolis Karelas. – Girdėjau, kad Amsterdame jie ryja braškes, pamirkytas į auksą." Kaipgi jis nusiviltų.

– Marina, paragauk šio puikaus elio, – galų gale taria Johanas.

– Man nuo jo sutrinka virškinimas, – atsako ji.

– Amsterdamiečio dieta – pinigai ir gėda. Net savimi negali pasikliauti. Pirmyn, nepasiduok. Šiame mieste drąsa – retas reiškinys.

– Tiesiog nekaip jaučiuosi.

Johanas tik nusijuokia, tačiau Marinos veidą perkreipia skausmo grimasa.

– Papistas, – iškošia ji.

*

Pusryčiai taisosi, tačiau Johanas taip ir neatsiprašo pavėlavęs į savo nuotakos sutiktuves. Jis kalbasi tik su seserimi, o Nelai tenka pasiraitoti rankoves, kad neįmerktų į riebią žuvį. Otui leidžiama pasišalinti, ir jis nusilenkia, pirštais atsargiai spausdamas popieriaus lakštus. „Pasirūpink tuo, Otai, – sako Johanas. – Būsiu dėkingas.“ Nela svarsto, ar žmonės, su kuriais prekiauja Johanas, irgi turi tokių tarnų kaip Otas, ar jis toks vienintelis. Ji tyrinėja Oto veidą, ieškodama kokių nors nepasitenkinimo ženklų, tačiau tamsiaodis atrodo pasitikintis ir miklus.

Tauriųjų metalų kainos, prekyba paveikslais, kažkurių krovinių pakuotojų neatsargumas gabenant jo siuntą iš Batavijos – Marinai tenka patys skaniausi Johano kąsneliai. Jei Johanas apie ką nors kalba nenoriai, Marina plėšte išplėšia žodžius – tokia garbė gali ir išgaruoti. Ji ryja tabako, šilko ir kavos, cinamono ir druskos pardavimų nuobiras. Jis pasakoja apie diktatorišką nutarimą, ribojantį aukso ir sidabro išgabenimą iš Dedžimos, apie ilgalaikę tokio apribojimo žalą, apie tai, kad VOC atkakliai laikosi nuomonės, jog pelnas svarbiau nei orumas.

Nela jaučiasi apgirtusi nuo visos šios naujos informacijos, tačiau Marina išlaiko šaltą protą. Kokios naujienos dėl pipirų sutarties su Bantamo sultonu ir ką tai reikš VOC? Johanas jai papasakoja apie gvazdikėlių augintojų maištą Ambono saloje, kur VOC paliepimu pernelyg tirštai prisodinta medžių. Kai Marina bando iškvosti tikslias riaušių detales, Johanas kreivai šypteli.

– Šiuo metu, Marina, situacija bus pasikeitusi, ir mes daugiau nieko nežinome.

– Ir tai, Johanai, yra didžiausia bėda. – Ji paklausia brolio apie kažkokias šilko derybas su siuvėju Lombardijoje. – Kas laimėjo importo teisę?

– Pamiršau, – atsako jis.

– Kas, Johanai? Kas?

– Henris Fildas. Anglų Rytų Indijos pirklys, – atsako Johanas.

Marina sugniaužia kumštį.

– Vėl tie *anglai*. – Johanas pažvelgia į seserį, bet nutyli. – *Pamąstyk*, ką tai reiškia, brolau. Pamąstyk. Pastarieji dveji metai. Leidžiame pinigams keliauti į kito žmogaus piniginę. Mes vis dar...

– Užtat anglai superka mūsiškį Harlemo liną.

– Ir moka grašius.

– Tą pat jie kalba apie mus.

Nuo tauriųjų metalų iki sultonų ir anglų – Marinos žodynas kelia rimtą nuostabą. Johanas kerta uždraustą ribą – kokia gi kita moteris taip gerai išmanytų VOC reikalus?

Nela jaučiasi nematoma ir ignoruojama – tai pirma jos diena naujuosiuose namuose, tačiau Brantai neuždavė jai nė vieno klausimo; šis plėšrus ginčas bent jau suteikia Nelai galimybę stebėti savo naująjį vyrą iš po nuleistų vokų. Kokia įdegusi jo oda – palyginus jiedvi su Marina atrodo kaip vaiduokliai. Nela įsivaizduoja Johaną su pirato skrybėle laive, mėtomame tamsiai mėlynų tolimų jūrų bangų.

Ji nueina dar toliau – įsivaizduoja Johaną be drabužių, įsivaizduoja tą daiktą, kurį jis turi po stalu, laukiantį jos. Motina jai papasakojo, ko gali tikėtis žmona – skausmo rykštės, vilties, kad tai nesitęs per ilgai, šlapio lipnumo tarp kojų. Asendelfte pakako avinų ir avių, kad ji perprastų, kas ten vyksta.

– Nenoriu būti tik tokia žmona, – tarė ji motinai.

– Kitokių nebūna, – atsakė ši. Regėdama dukters išraišką, ponia Ortman sušvelnėjo, apkabino Nelą ir paglostė jai pilvą. – Tavo kūnas yra raktas, mieloji. Tavo kūnas yra raktas. – Nela paklausė, ką ir kokiu būdu jai teks atrakinti, bet motina į tolesnes kalbas nesileido. – Turėsi stogą virš galvos, ir ačiū Dievui.

Bijodama, kad kiti du gali pastebėti jos veide šmėstelint prisiminimus, Nela įsistebeilija į savo lėkštę.

– Gana apie tai, – sako Marina.

Nela krūpteli, tarsi moša būtų perskaičiusi jos mintis. Johanas tebepasakoja apie anglus, stiklinės dugne teliūškuodamas gintarinio elio likučius.

– Ar pasikalbėjai su Fransu Mermansu apie jo žmonos cukrų? – pertraukia brolį Marina. Jam užtilus, ji paniūra. – Jis tiesiog *kėpso* sandėlyje, Johanai. Daugiau nei prieš savaitę atplaukė iš Surinamo, o tu vis dar jiems nepranešei, ką ketini su juo daryti. Jie laukia.

Johanas pastato stiklinę.

– Tavo susidomėjimas naujaisiais Agnesės Mermans turtais mane stebina, – burbteli jis.

– Jos turtai man nerūpi. Bet žinau, kaip mielai Agnesė išgriautų šias sienas.

– Amžinai visus įtarinėji! Ji nori, kad cukraus platinimu užsiimčiau aš, nes tai darau geriausiai.

– Ką gi, tai parduok jį, ir baigta. Nepamiršk, kas pastatyta ant kortos.

– Iš visų dalykų, kuriuos galėčiau parduoti, tu stumi būtent cukrų! Marina, bet kaipgi *lekkerheid* – aistra saldumynams, – ką pasakytų tavo pastorius? – Johanas atsisuka į žmoną. – Nela, mano sesuo tiki, kad cukrus gadina sielą, ir vis vien nori, kad juo prekiaučiau. Kaip tau tai patinka?

Nela prisimena atmestą marcipanų prašymą ir pasijunta dėkinga už šį nelauktai parodytą dėmesį. „Sielos ir kapšai, – pamano ji, – šiems dviem terūpi sielos ir kapšai."

– Aš tik bandau laikyti galvą virš vandens, – griežtai atkerta Marina. – Johanai, aš bijau Dievo. O tu? – Marina pačiumpa šakutę lyg nedidelį trišakį. – Prašau, brolau, tiesiog parduok tą cukrų. Mums pasisekė, kad nėra Cukraus pardavėjų gildijos. Parduodam,

kam norim už kokią norim kainą. Atsikratyk jo, ir kuo skubiau. Taip bus geriausia.

Johanas spokso į nepaliestą kepalą, tebegulintį damasto viduryje. Nelos pilvas sugurgia ir ji instinktyviai už jo griebiasi, tarsi jos delnas galėtų jį užtildyti.

– Otui nepatiktų ši naujoviška laisvoji prekyba, – taria Johanas, žvilgtelėjęs į duris.

Marina susmeigia šakutės dantis į damasto staltiesę.

– Jis yra olandas. Pragmatikas. Gyvenime nėra regėjęs cukranendrių plantacijos.

– Mažai trūko.

– Mūsų *verslą* jis išmano taip pat gerai kaip mes patys. – Jos pilkos akys įsmeigtos į jo. – Nemanai?

– Nekalbėk jo vardu, – atkerta Johanas. – Jis dirba man, ne tau. O ši staltiesė kainavo trisdešimt guldenų, taigi prašyčiau liautis badžius viską, kas man priklauso.

– Buvau nuėjusi į dokus, – burbteli Marina. – Burmistrai vakar ryte vieną po kito paskandino tris vyrus. Pririšo jiems po kaklais svarsčius. Sukišo į maišus ir įstūmė į vandenį.

Kažkur prieškambaryje tarkšteli lėkštė. „Rezeki, blogas šuo!“ – atsklinda Kornelijos riksmas, tačiau Nela atkreipia dėmesį, jog abu Johano šunys kietai miega kambario kampe. Johanas užsimerkia, ir Nela ima svarstyti, kaip anie skenduoliai susiję su cukraus pardavimais, Oto nuomone ar Agnesės Mermans planais išgriauti sienas.

– Žinau, kaip paskęstama, – sumurma jis. – Regis, pamiršai, jog didžiąją gyvenimo dalį man teko praleisti jūroje.

Johano balse girdėti įspėjimas, bet Marina tęsia savo:

– Paklausiau dokų tvarkytojų, kodėl burmistrai juos paskandino. Jie man atsakė, kad anie vyrai neturėjo pakankamai guldenų, kad patenkintų Dievą.

Netekusi žado, ji užtyla. Johanas kone nuliūdęs nugrimzta į savo kėdę.

– Maniau, jog Dievas atleidžia visiems, Marina? – taria jis.

Bet nepanašu, kad norėtų išgirsti atsakymą į savo klausimą.

Oras tvankus, atmosfera įtempta. Įraudusiu veidu įeina Kornelija ir nurenka lėkštes, o Johanas pakyla nuo kėdės. Visos trys moterys klausiamai į jį sužiūra, tačiau jis išeina iš kambario, kumščiu trankydamas orą. Regis, Marina ir Kornelija žino, ką tai reiškia – Marina pasiima knygą, kurią buvo atsinešusi prie pusryčių stalo. Nela žvilgteli į pavadinimą: Hofto pjesė *Tikras kvailys*.

– Ar dažnai jis būna iškeliavęs? – pasiteirauja Nela.

Marina padeda knygą ant stalo ir nepatenkinta cakteli liežuviu – puslapis kreivai užsilenkęs.

– Mano brolis iškeliauja. Tada sugrįžta. Tada vėl iškeliauja, – atsidūsta ji. – Pati pamatysi. Nėra sunku. Kiekvienas tai gali.

– Neklausiau, ar tai sunku. Ir kas tas Fransas Mermansas?

– Kornelija, kaip šį rytą laikosi Petronelos papūgėlė? – paklausia Marina.

– Puikiai, madam. Puikiai. – Kornelija vengia Nelos žvilgsnio.

Šiandien negirdėti nei prunkštimo, nei kandžių užuominų. Tarnaitė atrodo pavargusi, tarsi kažkas keltų jai nerimą.

– Jam reikia gryno oro, – sako Nela. – Virtuvėje trošku nuo garų. Norėčiau, kad jis skraidytų po mano kambarį.

– Snapu sukapos ką nors vertingo, – atkerta Marina.

– Nesukapos.

– Išlėks pro langą.

– Laikysiu jį uždarytą.

Marina su trenksmu užverčia knygą ir išeina iš kambario. Tarnaitė atsitiesia ir, primerkusi mėlynas akis, žvilgsniu nulydi šeimininkę. Akimirksnį padvejojusi, ji taip pat išeina. Nela

susmunka atgal į kėdę ir aklai įsispokso į Johano žemėlapį. Durys vis dar praviros, ir ji girdi prie studijos kuždantis Mariną ir Johaną.

– Dėl Dievo meilės, Marina. Ar neturi daugiau ką veikti?

– Dabar esi vedęs vyras. Kur tu eini?

– Aš vis dar turiu dirbti.

– Kokie gi darbai sekmadienį?

– Marina, nejau tu manai, kad šis namas laikosi burtais? Einu patikrinti cukraus.

– Aš tavim netikiu, – sušnypščia Marina. – Ir aš to neleisiu.

Nela jaučia tarp brolio ir sesers tvenkiantis įtampą – tylėjimas, antroji jų kalba, tuoj išsiverš per kraštus.

– Kur tu rastum vyrą, kuris savo seseriai leistų šitaip su juo kalbėti? Tavo žodis – ne įstatymas.

– Galbūt. Tačiau jis arčiau įstatymo, nei tu manai.

Johanas ryžtingai žengia pro laukujes duris, ir Nela išgirsta aksominį oro čiūžtelėjimą, kai durys dar kartą užsidaro. Ji dirsteli pro duris, ir pamato mošą stovint prieškambaryje. Marina užsidengusi veidą delnais, susikūprinusi; kentėjimo poza.

Akių dūmimas

Marinai pakilus į viršų ir nutolus jos žingsniams, Nela nutykina į apačią, kur Pibas čirpdamas laukia savo šeimininkės. Jos nuostabai, Pibo narvelis pakabintas gerojoje virtuvėje. Čia niekada neverdama – tam skirta antroji virtuvė kitame koridoriaus gale. Gerojoje virtuvėje išdėliotas rinktinis Brantų porcelianas, čia netarškinama puodais ir keptuvėmis, sienos be dėmių. Kažin ar seniai Pibas kvėpuoja tyru oru, svarsto Nela, o dar įdomiau – kam reikia dėkoti už tokį geraširdiškumą.

Prie nedidelio stalelio sėdi Otas ir neskubriai blizgina stalo sidabrą, kurį Brantai naudos per pietus. Vyriškis nėra aukštas, tačiau plačių pečių – atrodo per stambus savo kėdei. Pamatęs Nelą stovinčią ant slenksčio, Otas parodo į Pibo narvelį.

– Šis mažiulis labai triukšmingas, – sako jis.

– Atleiskite, nusineščiau jį į savo kambarį...

– Man jo čirpimas patinka.

– Ak. Tada gerai. Ačiū, kad pakabinote jį čia.

– Tai ne aš, madam.

Madam. Kaip gražiai jis taria šį žodį. Oto marškiniai nepriekaištingi, kruopščiai išlyginti, jokių atirusių siūlų ar dėmių. Jo rankos po kartūnu juda natūraliai grakščiai. Kiek jam metų? Trisdešimt, gal kiek mažiau. Batai blizga tarytum generolo. Visas jis toks šviežias, toks svetimas. Būti tarno vadinamai „madam“ savo pačios namuose, vilkint tobulus apdarus – staiga tai tampa

visos jos būties apogėjumi. Merginos širdį užplūsta dėkingumas, bet Otas tarytum nieko nepastebi.

Nela rausdama nueina prie narvelio ir per virbus ima glostyti savo papūgėlę. Pibas švelniai kapteli, tada snapu perbraukia plunksneles, tarytum kažko ieškodamas.

– Iš kur jis? – klausia Otas.

– Nežinau. Jį man nupirko dėdė.

– Vadinasi, išperėtas ne Asendelfte iš kiaušinio?

Nela papurto galvą. Tokia ryški ir išskirtinė būtybė nebūtų atsiradusi Asendelfte. Merginą trikdo ir svaigina mintis, kad Otas žino jos kaimo pavadinimą. Ką pamanytų jos motina, senukai miestelio aikštėje, maži mokinukai, išvydę šį žmogų?

Paėmęs šakutę, Otas minkšta audinio skiaute trina kiekvieną jos dantuką – Nela spaudžia narvelio virbus, kol pabąla pirštų galiukai, ir, perkreipusi kaklą, apžiūrinėja iki pat lubų išblizgintas sienų plyteles. Viršuje kažkas ištapė optinę apgaulę – pro tinką į neįmanomą dangų veržiasi stiklinis kupolas.

– Senjoro Branto sumanymas, – paaiškina Otas, pasekęs merginos žvilgsnį.

– Išmoninga.

– Akių dūmimas. Tokioje drėgmėje netruks nusilupti.

– Bet Marina man sakė, kad šis namas sausas. Ir kad kilmė nieko nereiškia.

Otas šypteli.

– Vadinasi, mudviejų nuomonės išsiskiria.

Nela svarsto, kurį Marinos teiginį Otas turi mintyje. Ji tyrinėja milžiniškas lentynas, įmūrytas į sieną, kuriose trys stikliniai lakštai saugo įvairias lėkštės ir porceliano dirbinius. Jai dar nėra tekę matyti tokios didžiulės kolekcijos. Namuose jie turėjo tik nedidelį Delfto porceliano servizą ir dar vieną kitą daiktelį, mat beveik viską buvo išpardavę.

– Visas senjoro pasaulis telpa lėkščių servize, – sako Otas. Nela klausosi jo žodžių, tarno balse mėgindama išgirsti pasididžiavimą ar pavydą, bet negirdi nei vieno, nei kito. Oto tonas visiškai neutralus. – Delftas, Dedžima, Kinija, – tęsia jis. – Ištisa keramikos jūra.

– Argi mano vyras nepakankamai turtingas, kad už jį keliautų kas nors kitas?

Otas susiraukęs blizgina peilio ašmenis.

– Savo turtus privalai saugoti, ir niekas už tave to nepadarys. Jei nesirūpinsi, pinigai išbyrės tau pro pirštus. – Jis baigia ir sulanksto minkštą skiautę į tvarkingą kvadratėlį.

– Taigi jis daug dirba?

Otas pirštu pasuka ore, rodydamas į netikrą stiklinį kupolą virš jų galvų, į gylio iliuziją.

– Jo pajus kyla ir kyla.

– O kas nutiks, kai pasieks pačią viršūnę?

– Tai, kas nutinka visada, madam. Išsilies per kraštus.

– O tada?

– Na, o tada, – sako jis, – mes nuskęsime arba išplauksime. – Paėmęs didelį sriubos šaukštą, Otas žvelgia į savo iškreiptus bruožus, susitraukusius sidabriniame išgaubime.

– Ar plaukiate su juo į jūrą?

– Ne.

– Kodėl? Juk jūs jo tarnas.

– Aš nebeplaukioju.

Nela mąsto, kaip seniai šis vyriškis gyvena ant šios dirbtinės žemės, polderiais ir atkaklumu atkovotos iš pelkių. Marina jį pavadino olandu.

– Senjoro dvasia priklauso jūroms, – sako Otas. – Bet ne mano, madam.

Nela ištraukia ranką iš Pibo narvelio ir įsitaiso prie židinio.

– Iš kur jūs tiek žinote apie mano vyro dvasią?

– Argi aš neturiu ausų ir akių?

Nela apstulbusi. Tokio įžūlumo ji nesitikėjo – nors ir Kornelija drąsiai rėžia, kas šauna į galvą.

– Žinoma, aš...

– Madam, jūra yra tai, kuo niekada netaps žemė, – sako Otas. – Ji nuolatos keičiasi.

– Otai.

Tarpduryje stovi Marina. Otas atsistoja, jo įrankiai išdėlioti lyg blizgančių ginklų arsenalas.

– Jis užsiėmęs, – paaiškina Marina Nelai. – Turi daug darbo.

– Aš tik klausinėjau jį apie senjoro...

– Pakaks, Otai, – sako Marina. – Reikia išsiųsti tuos popierius.

Ji apsisuka ir dingsta.

– Madam, – tolstant žingsniams, Nelai sušnabžda Otas. – Kas būtų, jei spirtumėte į širšių lizdą? Jus sugeltų, ir tiek.

Nela nesupranta – tai patarimas ar nurodymas.

– Jumis dėtas, madam, to narvo neatidarinėčiau, – priduria jis, linktelėdamas Pibo pusėn.

Ji klausosi jo žingsnių, kylančių virtuvės laiptais; tobulai tikslių ir minkštų.

Dovana

Kitas dvi naktis Nela laukia, kad Johanas ją paliestų ir pradėtų jos gyvenimą iš naujo. Miegamojo duris palieka pravertas, sunkioje ąžuolinėje plokštėje kadaruoja raktas, tačiau pabudusi iš ryto pamato, kad raktas nepaliestas – kaip ir ji. Johanas dirba iki vėlumos. Naktimis Nela girdi girgždant laukujes duris, taip pat ir dažną rytą, danguje brėkštant aušrai. Blanki šviesa prasiskverbia pro jos vokus, ir ji atsisėda, suprasdama, kad ir vėl nakvojo viena.

Apsirengusi Nela pradeda be jokio tikslo slampinėti po pirmųjų aukštų kambarius. Namo gale, ten, kur nelaukiama svečių, kambariai kuklesni, nes visa didybė sudėta į tuos, kurių langai išeina į gatvę. Tie paradiniai kambariai gražiausiai atrodo tada, kai juose nieko nėra, kai niekas netrina baldų, nepėduoja išblizgintų grindų purvinais batais.

Ji įkiša galvą apžiūrėti apvalių marmuro kolonų ir tuščių židinių, nepatyrusia akimi tyrinėja paveikslus – kiek jų daug! Laivai su dangų remiančiais, kryžius primenančiais stiebais, kaitriai atrodantys kraštovaizdžiai, vystančios gėlės, apverstos kaukolės, panašios į rudus šakniavaisius, smuikai nutrūkusiom stygom, smuklės ir šokėjai, auksinės lėkštės, emaliuoti porcelianiniai puodeliai. Jei žvilgteli į juos tik trumpai, gali supykinti. Auksiniais lapais marginti odiniai sienų apmušalai vis dar dvelkia kiaulena, Nelai primindami Asendelfto fermas. Nusisukdama šalin, nenorėdama prisiminti namų, kuriuos paliko su tokiu užsidegimu, Nela susiduria

su didžiuliais gobelenais, vaizduojančiais biblines scenas; Marija ir Morta su Jėzumi, Kanos vestuvės, sumanusis Nojus ir jo arka.

Gerojoje virtuvėje Nela pastebi dvi Johano liutnias, kurias Kornelija išblizginusi pakabino ant sienos. Norėdama vieną nukabinti, mergina ištiesia ranką ir krūpteli, ant peties pajutusi stabdančią ranką.

– Ji skirta ne grojimui, – taria Marina. – Tai meno kūrinys, kurį tu čiupinėdama sugadinsi.

– Ar jūs mane sekiojate? – Marinai neatsakius, Nela paliečia liutnias. – Jų stygos atsipalaidavusios. Netinkamai rūpinamasi.

Ji apsisuka ant kulno ir nupėdina į viršų. Marinos kambarys antro aukšto koridoriaus gale vis dar neištyrinėtas, ir ji pašnairuoja į tolimą rakto skylutę, svarstydama, kokia gi plika celė turėtų slėptis už durų. Įsiūtis beveik kursto užeiti į vidų. Kas tokia toji Marina, kad leidžia sau nurodinėti? Šiaip ar taip, Nela yra šių namų šeimininkė.

Tačiau ji sugrįžta atgal į savo kambarį, vengdama išvysti kruvinas nutapytų paukščių plunksnas, driežiškus jų snapus ir išlenktas šnerves. „Dieve mano, Marina neapkenčia net muzikos! Argi ji nežino, kad liutnios gaminamos ne tam, kad kabotų ant sienos?“

Marina ją užkalbina retai, nebent tai būtų nurodymas ar pamokslas, ištrauktas iš šeimos Biblijos, dažniausiai parinktas taip, kad ją sugniuždytų. Nela stebisi, kad Marinai tenka garbė, sukvietus šeimyną į prieškambarį, skaityti ištraukas iš Šventojo Rašto Knygos. Namuose tą darydavo jos tėvas, kai būdavo blaivus, o dabar – Karelas, trylikos, bet jau gerai išprusęs, skaito jos seseriai ir motinai.

Kitu metu Marina sėdi ant žaliu pliušu išmuštos kėdės svetainėje ir pildo buhalterijos knygą. Naujoji Nelos moša apskaitą veda uoliai: vertikalūs stulpeliai jai – penklinė, o skaičiai – natos,

kuriomis tyliai groja jų pinigai. Nela norėtų pakamantinėti ją apie vyro verslą, apie Franso ir Agnesės Mermansų cukrų, bet pokalbį su Marina užmegzti nelengva.

Vis dėlto trečią dieną ji įsliūkina į svetainę ir randa Mariną sėdinčią nuleista galva, lyg melstųsi. Buhalterijos knyga kaip paprastai guli atversta jai ant kelių.

– Marina?

Nela dar niekada nesikreipė į Mariną vardu; ji jaučia besielgianti keistai įžūliai, ir bandymas suartėti nepavyksta.

– Taip? – staigiai atlošia galvą Marina. Ji demonstratyviai padeda plunksną ant atversto lapo, delnais įsiremia į drožinėtus kėdės porankius. Iš griežto Marinos pilkų akių žvilgsnio Nela supranta, kad pokalbis prie liutnios nepamirštas; pajutus įdėmų mošos žvilgsnį, merginai sukyla panika. Nuo Marinos plunksnos nuvarva rašalo lašas.

– Ar viskas taip ir bus? – išpoškina Nela.

Tiesus klausimas permaino atmosferą, įtempdamas Marinos stuburą.

– Kaip *taip*?

– Aš jo... niekada nematau.

– Jei galvoje turi Johaną, galiu patikinti, kad jis egzistuoja.

– O kur tiksliai yra jo darbas?

Nela pasuka pokalbį taip, kad sulauktų konkretesnio atsakymo. Jos klausimas mošą paveikia dar keisčiau nei pirmasis; Marinos veidas pavirsta kauke.

– Keliose vietose, – atsako Marina, jos balsas suvaldytas ir įtemptas. – Bursoje*, dokuose, VOC kontoroje Senajame Hostrate.

– O ką būtent jis ten dirba?

– Jeigu aš žinočiau, Petronela...

* 1609–1611 m. Rokino kanalo dalyje pastatyta pirmoji prekių birža. Bursa buvo sudaryta iš kvadratinio kiemo ir arkadų, kuriose ir vyko mainai.

– Bet juk žinote. Žinau, kad žinote...

– Jis verčia purvą auksu. Vandenį verčia guldenais, – atšauna Marina. – Jis parduoda kitų žmonių prekes geresnėmis kainomis. Prikrauna laivus ir išplukdo į jūrą. Laiko save visų numylėtiniu. Tai viskas, ką žinau. Paduok kaitintuvą, mano pėdos kaip ledokšniai.

Nela pagalvoja, kad tai ilgiausia sakinių virtinė, kokią jai teko išgirsti iš Marinos.

– Juk galite pasikurti židinį, – sako mergina, pastumdama mošos pusėn vieną iš nedidelių karštų kaitintuvų – ši prispaudžia jį pėda. – Norėčiau pamatyti, kur jis dirba. Netrukus eisiu jo aplankyti.

Marina užverčia apskaitos knygą, įkalindama plunksnakotį tarp puslapių, ir įsistebeilija į aptrintą odinį viršelį.

– Tavo vietoje to nedaryčiau.

Nela žino, kad turėtų liautis klausinėjusi, nes sulaukia tik neigiamų atsakymų. Tačiau ji negali sustoti.

– Kodėl?

– Jis užsiėmęs.

– Marina...

– Argi motina tavęs neįspėjo, kad šitaip bus? – sušunka Marina. – Ne už kaimo notaro ištekėjai.

– Bet Johanas...

– Petronela! Jam reikia dirbti. O tau reikėjo ištekėti.

– Bet jums nereikėjo. Jūs taip ir neištekėjote.

Marinos žandikaulis įsitempia ir Nela pajunta mažą triumfo kibirkštėlę.

– Ne, – sako Marina. – Bet aš visada turėjau viską, ko norėjau.

* * *

Kitą rytą Marina parenka patarlę, pamokomą Jobo istoriją, ir užbaigia skaidriu srautu vandenimis iš Luko.

Bet vargas jums, turtuoliai, nes jūs jau atsiėmėte savo paguodą!
Vargas jums, kurie dabar sotūs, nes būsite alkani!
Vargas jums, kurie dabar juokiatės,
nes jūs liūdėsite ir verksite!

(Lk 6, 24–26)

Ji skaito greitai, nemuzikaliai, lyg gėdytųsi savo pačios balso, aidinčio per begalines juodas ir baltas plyteles, įsikibusi pulto it plausto. Nela akimis varsto deklamuojančią mošą, svarstydama, kodėl Marina vis dar čia, netekėjusi, be auksinio žiedo ant piršto. „Gal neatsirado vyro su pakankamai stora oda, kuris nebūtų pabūgęs jos kritikos?" Nelą ši pagiežinga mintis pradžiugina.

„Ar *tai* ir yra mano naujoji šeima?" – klausia ji savęs. Atrodo neįmanoma, kad kuris nors iš šių žmonių kada nors būtų nusijuokęs, nebent patyliukais pakrizenęs į rankovę. Kornelija triūsia be galo, be krašto. Jeigu ji virtuvėje neverda eršketo, tai blizgina ąžuolo ir raudonmedžio baldus, šluoja ištisus akrus grindų antrame aukšte, purto patalus, žvilgina langą po lango. Visiems žinoma, kad triūsas – dorybė, apsauganti visus gerus olandus nuo apsileidimo ir pavojingos prabangos – ir vis dėlto kažkas Kornelijoje atrodo nevisiškai tyra.

Otas pamokslo klausosi mąslia veido išraiška. Pagavęs Nelos žvilgsnį, jis tučtuojau nusisuka. Žmogiškas kontaktas tokią dvasingą akimirką atrodo bemaž nuodėmingas. Johanas stovi sunėręs rankas maldai, nenuleisdamas akių nuo durų.

Nela sugrįžta į kambarį ir sėdasi rašyti laiško motinai, paaiškinti keblią savo padėtį. Tačiau jos parinkti žodžiai slepia gerąsias savybes, nenori nusakyti to, kaip ji jaučiasi. Nela nepajėgia aprašyti savo sumišimo, savo pokalbių su Marina, savo vyro, kalbančio

visomis kalbomis, išskyrus meilės kalbą, nei tarnų, kurių pasauliai slepiami, kurių juokas irgi skamba kaip kita kalba. Taigi ji tik išraito vardus – *Johanas, Otas, Tutis,* ir nupaišo Marinos portretą su milžiniška galva, suglamžo popierių į kamuoliuką ir išmeta į židinį.

Po valandos laiptais atsklinda vyrų balsai, šunų lojimas ir Johano juokas. Nela žvilgteli pro langą į taką palei kanalą ir pamato tris stiprius darbininkus, persimetusius per petį virves. Jie išeina iš namo pasiraitoję rankoves.

Kol Nela spėja išeiti iš kambario, Marina jau prieškambaryje.

– Johanai, – sušnypščia ji. – Ką, po galais, tu *padarei*?

Nela tyliai pereina laiptų aikštelę ir aikteli išvydusi, ką tie trys vyrai paliko prieškambaryje.

Plytelių vidury stovi komoda – milžiniškas, sunkus baldas, siekiantis Johanui beveik iki pusiaujo; didžiulė spintelė ant aštuonių tvirtų lenktų kojelių, priekyje užtraukta dviem garstyčių spalvos aksominėm užuolaidom. Pastūmęs Biblijos pultą į kampą, kad padarytų daugiau vietos, Johanas stovi šalia. Vieną ranką uždėjęs ant komodos; plačiai šypsodamasis apžiūrinėja žvilgantį medį. Jis atrodo atsigavęs, gražesnis, nei Nela kada nors jį matė.

Marina prie spintelės gretinasi atsargiai, lyg ši galėtų ant jos užvirsti arba pati pajudėti. Rezeki urgzdama atsitraukia atgal.

– Ar tai pokštas? – klausia Marina. – Kiek ji kainavo?

– Sese, bent kartą nekalbėkime apie pinigus, – sako Johanas. – Pati pasiūlei susirasti pramogą...

– Tik ne tokią baisybę. Kuo dažytos šitos užuolaidos, *šafranu*?

– Pramogą? – pakartoja Nela, stovėdama ant laiptų. Marina pasisuka į ją apimta siaubo.

– Čia tau, – sako Johanas. – Vestuvių dovana. – Jis paglosto spintelės šoną, ir užuolaidėlės tarytum trūkteli.

– Kas tai, senjore?

– Padirbta iš ąžuolo ir guobos. Guoba stipri, – taria Johanas, tarsi tokio atsakymo lauktų jo jaunamartė. Jis pažvelgia į Mariną. – Naudojama karstams.

Marinos lūpos sučiauptos į siaurą brėžį.

– Iš kur ją ištraukei, Johanai?

Johanas gūžteli.

– Vienas žmogus dokuose pasakė, kad turi spintelių, likusių po kažkokio dailidės mirties. Liepiau ją padengti vėžlio kiautu ir inkrustuoti alavu.

– Kam tai padarei? – sako Marina. – Petronelai toks daiktas nereikalingas.

– Tai jos lavinimui, – atsako Johanas.

– Mano kam?

Johanas bando paglostyti Rezeki, bet kalė traukiasi nuo savo šeimininko.

– Ramiau, mergyt. Ramiau.

– Jai nepatinka, – sako Kornelija, nusileidusi laiptais paskui Nelą.

„Kažin ką Kornelija turi omenyje – ją ar šunį, – pamano Nela. – Panašu, kad abi“, – nusprendžia ji, stebėdama, kaip Rezeki pašiaušia keterą. Kornelija laiko šluotą atkišusi it ietį, lyg tikėtųsi puolimo.

– Lavinimui? – prunkšteli Marina. – Nejau Petronelai reikia lavintis?

– Dar ir kaip reikia, – atšauna Johanas.

„Ne, nereikia, – galvoja Nela. – Man aštuoniolika, ne aštuoneri.“

– Bet kas gi tai, senjore? – klausia ji, mėgindama nuslėpti susierzinimą.

Galiausiai Johanas ekstravagantišku gestu atitraukia užuolaidėles. Moterys aikteli.

Spintelės vidus padalytas į devynis skyrius: vieni išklijuoti paauksuotais apmušalais, kiti – medinėm dailylentėm.

– Ar tai – šitas namas? – klausia Nela.

– Tai tavo namas, – pataiso ją Johanas, aiškiai pamalonintas.

– Jį kur kas lengviau tvarkyti, – sako Kornelija, apžiūrinėdama viršutinius kambarius.

Spintelė įrengta su kraupiu tikslumu, tarytum tikrasis namas būtų sumažintas ir perpjautas pusiau, atveriant vidinius organus. Visi devyni kambariai – pradedant darbine virtuve ir svetaine, baigiant palėpe, kur saugomos durpės ir malkos, kad nesudrėktų, – yra tobulos kopijos.

– Yra ir slaptas rūsys, – sako Johanas, pakeldamas grindis tarp dviejų virtuvių ir atverdamas paslėptą ertmę.

Netgi gerosios virtuvės lubos ištapytos ta pačia optine apgaule. Nela prisimena pokalbį su Otu. „Viskas ims lietis per kraštus“, – pasakė jis, rodydamas pirštų į neegzistuojantį kupolą.

Rezeki urgzdama suka ratus apie spintelę.

– Kiek kainavo, Johanai? – neatstoja Marina.

– Karkasas kainavo du tūkstančius, – ramiai atsako jis. – Užuolaidėlės pakėlė kainą iki trijų.

– Trys tūkstančiai guldenų? Trys *tūkstančiai*? Tinkamai investavus, šeima iš tų pinigų galėtų gyventi kelerius metus.

– Marina, tu niekada neišsivertei su dviem tūkstančiais guldenų per vienus metus, nepaisant visos tos pietums patiektos silkės. Be to, ko mums jaudintis, kai turime Mermansų pasiūlymą?

– Na, jei *tu* ko nors imtumeisi, aš nesijaudinčiau...

– *Patylėk* – nors sykį gyvenime.

Marina nenoriai pasitraukia nuo medinės konstrukcijos. Iš virtuvės išeina Otas ir smalsiai apžiūrinėja naująjį baldą. Johanas atrodo nebe toks užsidegęs, lyg suvokęs, kad jo sumanymui bus priešinamasi.

Vėžlio kiautas Nelai primena rudenį Asendelfte, kai oranžinė maišosi su ruda, juodviem su Karelu susikibus rankomis ir sukantis po sodo medžiais. Alavo inkrustacijos atrodo it metalinės venos, plonos ir išraitytos per visą paviršių, net ant kojelių. Ta mediena, tas kiautas keistai jaudina. Net aksominių užuolaidų prisilietimas skleidžia kažin kokią galią.

Asendelfte Nela pažinojo turtingesnių vaikų, kurie turėjo lėlių namus – bet nė vienas neprilygo šio didybei. Kol jos tėvas nebuvo pragėręs pinigų, ji irgi galėjo turėti savo lėlių namelį – mažesnį nei šis, tiesiog praktinę priemonę mokymuisi, kaip tvarkyti podėlius, skalbinius, tarnus ir baldus. Dabar, kai ji jau ištekėjusi, jai atrodo, kad mokytis nebereikia.

Nela pagauna stebintį Johano žvilgsnį.

– Prieškambario grindys identiškos, – sako ji, mostelėdama į juodų ir baltų plytelių mozaiką jiems po kojom. Tada atsargiai uždeda pirštą ant tokių pačių, tik miniatiūrinių kvadratėlių.

– Itališkas marmuras, – sako Johanas.

– Man jis nepatinka, – burbteli Marina. – Rezeki irgi.

– Toks jau tas kalės skonis, – atšauna Johanas.

Marinos veidas užsiliepsnoja, ir ji kaip viesulas išlekia pro duris, užtrenkdama jas iš paskos.

– Kur ji eina? – išsigandusi klausia Kornelija.

Juodu su Otu pro langą stebi tolstančią šeimininkę.

– Pamaniau, bus puiki staigmena, – sako Johanas.

– Bet senjore, – atsidūsta Nela, – ką gi man su juo veikti?

Johanas pažvelgia į ją šiek tiek suglumęs. Nykščiu ir smilium patrina aksomines užuolaidas, tada jas užtraukia.

– Ką nors sugalvosi.

Johanas užsisklendžia savo studijoje, spragteli spyna. Otas su Kornelija skubiai nusileidžia į apatinį aukštą, į darbinę virtuvę. Likusi

viena su palei prieškambario sieną inkščiančia Rezeki, Nela įvertina savo dovaną. Ji nusiminusi. „Aš tam per sena, – mąsto ji. – Kas matys šį kūrinį, kas sėdės ant tų kėdžių, kas valgys vaškinį maistą?“ Šiame mieste Nela neturi nei draugų, nei šeimos, kad ateitų ir pasidžiaugtų jos dovana: šis lėlių namelis taps paminklu jos bejėgiškumui, suvaržytai moterystei. „Tai tavo namas“, – pasakė jos vyras – bet kas gali gyventi tuose mažyčiuose kambarėliuose, devyniuose akligatviuose? Koks gi vyras pirktų tokią dovaną, nepaisant įspūdingo aptaiso ir nepriekaištingos meistrystės?

– Man nereikia lavintis, – sako ji garsiai. Rezeki suinkščia. – Nėra ko bijoti, – nuramina ją Nela. – Tai – tik žaislas. – „Galbūt iš tų užuolaidų būtų galima susikurpti skrybėlaitę“, – pagalvoja mergina ir jas atitraukia.

Stovėdama priešais atidengtą interjerą, Nela pradeda keistai jaustis. Jai vaidenasi, kad tuščiaviduris guobos ir vėžlenos kiaukutas ją stebi, tarytum kambariai turėtų akis. Ji girdi iš darbinės virtuvės atsklindančius pakeltus balsus – daugiausia kalba Kornelija, tyliau atsakinėja Otas. Nela vėl atsargiai perbraukia delnu per medieną. Ji vėsi, palyginti su aksomu, kieta it nugludintas akmuo.

„Kol Marinos nėra, o tuodu apačioje, virtuvėje, galėčiau atsinešti Pibą ir leisti jam paskraidyti, – pagalvoja Nela. – Johanas nepastebėtų, o man būtų gera matyti, kaip mano Pibulis sklendžia per kambarį.“ Bet sukantis nuo spintelės į pagrindinius laiptus, jos mintys vėl užkabina tolimą Marinos raktų skylutę, lūkuriuojančią viršuje, koridoriaus gale. „Pamiršk tą kvailą lėlių namą“, – įkalbinėja save Nela, užtraukdama garstyčių spalvos užuolaidas. – Gali eiti, kur panorėjusi.“

Smilkiniuose pulsuojant kraujui, Nela palieka Johano dovaną stovėti ant plytelių ir ima lipti laiptais, nusitaikiusi į Marinos kambarį, visai pamiršusi Pibą. Čia jos narsa pradeda svyruoti. „O ką, jei mane pagaus? – svarsto ji, ir, vėl užplūdus vaizduotei, ima

skuosti per koridorių taip greitai, kaip tik leidžia sijonai. – Kas tada man bus?“

Bet Nela pastumia sunkias duris, ir ant Marinos šventovės slenksčio ją užklupęs reginys priverčia pamiršti bet kokį atsargumą.

Peržengtos ribos

Stovėdama ant slenksčio, Nela netiki savo akimis. Kambarėlis mažas it vienuolės, tačiau jo turinys galėtų užgriozti vienuolyną. Ji svarsto, ar Marina tikrai savo noru iškeitė ankstesnio kambario gabaritus į šią perpildytą fantazijų celę.

Nuo lubų kabo nudirta stambios gyvatės oda – panaši į gairelę, palietus tarsi popierinė. Jos ištiestus pirštus glosto visų spalvų ir raštų plunksnos, kadaise priklausiusios kažin kokiems egzotiškiems paukščiams. Nela instinktyviai dairosi žalių plunksnų, bet jai palengvėja neradus nieko panašaus į Pibą. Ant sienos prismeigtas didesnis už jos delną drugys – jo sparnų žydrynę margina juodi sūkuriai. Kambarys persmelktas kvapų. Stipriausias iš jų – muskato, bet juntamas ir santalo aitrumas, o gvazdikėliai ir pipirai, tie šildantys ir įspėjantys kvapai, įsiskverbę į pačias sienas.

Nela žengia toliau. Ant paprastų medinių lentynų sukrauta galybė pageltusių gyvūnų kaukolių, priklausiusių padarams, kurių ji nė neįspėtų, – ilgi žandikauliai, nusklembtos kaktos, stiprūs, aštrūs dantys. Vabalų kiaukutai, blizgūs it kavos pupelės, šviesoje vaivorykštiniai, švytinčio juodumo su raudonio užuomina. Apverstas vėžlio kiautas, jai palietus, švelniai linguoja. Visur paskleisti džiovinti augalai ir uogos, sėklų ankštys ir pačios sėklos – tai jie pripildė kambarį svaiginančių kvapų. Šis kambarys – ne iš Amsterdamo, nors jame juntamas amsterdamiečių polinkis kaupti. Tai respublikos įtaka tarp keturių sienų.

Ant sienos kabo milžiniško, dar neištirto Afrikos žemyno žemėlapis. Vakarų pakrantės centre apskritimu pažymėta vietovė pavadinimu Porto Novas. Virš jo – klausimai tvarkinga Marinos rašysena. *Oras? Maistas? Dievas?* Šalia kabo Rytų Indijos žemėlapis su daugybe apskritimų ir rodyklių, žyminčių vietoves, iš kurių į šį kambarį atkeliavo flora ir fauna. *Molukai 1676, Batavis 1679, Java 1682* – visos tos kelionės, kuriose Marina tikrai nedalyvavo.

Ant stalo prie lango padėta atversta užrašų knygelė, kurioje visi tie turtai smulkiai suklasifikuoti. Marinos rašysena sklandesnė už kalbėseną: Nela ją atpažįsta iš voko, kurį prieš keletą mėnesių gavo jos motina. Ji vėl pajunta nusikaltėlės jaudulį – trokšta pasilikti ir išsiaiškinti daugiau, bet bijo spąstų, kuriuos pati sau ir paspendė. „Iš manęs tokia šių namų šeimininkė, kaip iš mažosios Arabelos Asendelfte", – pamano ji.

Lentynoje stovi keista lempa su paukščio sparnais ir moters galva bei krūtimis. Nela paliečia vėsų, kietą metalą. Šalia lempos guli krūva knygų, jų puslapiai skleidžia sumišusius drėgmės ir kiaulenos kvapus. Nela nukelia viršutinę knygą, jai taip smalsu susipažinti su Marinos skaitiniais, kad pamiršta, jog kas nors gali užlipti laiptais.

Pirmoji knyga – kelionių žurnalas *Nesėkminga laivo „Batavija" kelionė*. Dauguma žmonių Jungtinėse provincijose yra girdėję apie Korneliszono maištą, liūdnai pagarsėjusį Lukrecijos Jans pavergimą ir jos vaidmenį laivo keleivių žudynėse. Ne išimtis ir Nela, tačiau jos motina neapkentė nešvankaus šios istorijos aspekto.

– Tai dėl tos Jans moterys nebeplaukioja tiek, kiek anksčiau – ir tai tik į gera, – dar gyvas būdamas, užsiminė Nelos tėvas. – Moteris laivui atneša nelaimę.

– Moteris laivui atneša tą nelaimę, kurią jai davė vyras, – atrėžė ponia Ortman.

Nela užverčia knygą, padeda ją į vietą ir pirštais atsargiai paglosto nugarėlių iškilumus ir nelygumus. Čia šitiek daug knygų – bet ir norėdama perskaityti visų jų pavadinimus, mergina žino negalinti gaišti. Marina savo įgeidžiui išleidžia ne vieną guldeną, spėja Nela, čiupinėdama prabangų popierių.

Po *Nesėkminga kelione* slepiasi Heinsijaus knyga – visiems žinoma, kad jis ištremtas iš šalies už galvažudystę. Ją laikyti – bemaž nusikaltimas, ir, aptikusi egzempliorių pas Mariną, Nela sutrinka. Ten pat guli Segmano *Almanacho* foliantas, Stefano Blankarto *Vaikų ligos* ir Bonteko *Įsimintini „Nieuw Hoorn" kelionės nutikimai*. Nela pasklaido lapus. Bonteko *Nutikimai* – tai pasakojimai apie keliones ir pavojus, kupini nuostabių medžio raižinių, sudužusių laivų griaučių, didingų saulėtekių ir pražūtingų jūrų. Viename raižinyje vaizduojama pakrantė, o fone bangos laižo didžiulį laivą. Priekyje vienas priešais kitą stovi du vyrai. Pirmo rankos ir kojos juodai užbrūkšniuotos, per nosį pervertas žiedas, rankoje – ietis. Antras vilki senamadiškus olandų rūbus. Tačiau jų išraiškos vienodos. Abejingi, užstrigę asmeninių patirčių rate: praraja tarp jų didesnė nei jūra jiems už nugarų.

Nugarėlė lanksti, knyga dažnai vartoma. Nelai dedant knygą į vietą, iš vidurinių puslapių iškrinta prirašytas popierėlis. Pakelia jį nuo žemės, ir perskaityti žodžiai užkaitina kraują.

Aš myliu tave. Aš myliu tave. Nuo pabaigos iki pradžios, aš myliu tave.

Nela gomuryje pajunta kutenimą. Apsvaigusi ji padeda knygą atgal, bet nepajėgia palikti šio nepaprasto laiškelio. Skiautėje yra ir daugiau žodžių – skubotų, šokančių, parašytų ne Marinos ranka.

Tu esi saulės šviesa, įspindusi pro mano langą, kurioje aš stoviu ir šildausi.

Vieno prisilietimo užtenka tūkstančiui valandų. Mano meile...

Nelos ranką nutvilko skausmas – kažkas ją stipriai sugniaužia ir nepaleidžia. Išblyškusiu veidu Marina apsuka Nelą lyg skudurinę lėlę. Laiškelis nukrinta ant žemės, ir Nela užmina jį batu – Marina tempia ją iš kambario.

– Žiūrinėjai mano knygas? – sušnypščia Marina. – Žiūrinėjai?

– Ne... Aš...

– Taip, žiūrinėjai. Buvai atvertusi?

– Aišku, ne.

Marina atleidžia gniaužtus, jos rankos nuo įtampos dreba.

– Marina, – aikteli Nela. – Man skauda. Tu man keli skausmą.

Dar porą sekundžių Marina jos nepaleidžia, tada Nela išsivaduoja pati.

– Pasakysiu vyrui! – šaukia ji. – Parodysiu, ką man padarei!

– Mes nemėgstam išdavikų, – sušnypščia Marina. – Dink. Tuojau pat.

Nela puola iš kambario, beskubėdama atsimuša į gyvatės išnarą.

– Šie daiktai ne tavo! – jai pavymui rikteli Marina. Paskui užtrenkia duris, ir prieskonių kvapai išnyksta.

Saugiai pasislėpusi savo lovos salelėje, Nela murma į pagalvę: išdžiūvusia burna ir pakrikusiomis mintimis. *Vieno prisilietimo užtenka tūkstančiui valandų.* Tas rašalas – paslapties nektaras, juk Marina netekėjusi.

Rašysena buvo suvelta, bet Nela įsitikinusi, kad rašyta ne Marinos. „Nereikėjo man ten eiti, – mąsto ji. – Galbūt Marina tykojo

patamsiuose, kol pagaus mane prasikalstant?" Ji įsivaizduoja, kaip moša pakabina ją ant vieno iš lubų balkių, nuo siūbuojančių kojų nukrinta medpadžiai ir lieka gulėti tarp plunksnų, jos šaltą kūną šildo poetiškai pro langą įspindusi saulės šviesa.

Nelos sąmonėje Marina pradeda keistis. Pakyla iš nykių juodų drapanų kaip feniksas, įsisupusi į muskato kvapą – jokių lelijų, jokių gėlinių gražumynų. Pasislėpusi tarp miesto simbolių, Marina yra jo galios dukra – slapta žemėlapių tyrinėtoja, pavyzdžių anotuotoja, ir dar kai kurių dalykų, netelpančių į kategoriją, anotuotoja.

Nela įsivaizduoja prieskonių aromatą ant Marinos odos, girdi jos balsą iš kitapus damasto staltiesės – nurodinėjantį broliui, kaip prekiauti. Kas ta moteris? *Nuo pabaigos iki pradžios, aš myliu tave.*

Kitą rytą, dar prieš aušrą, Nela pirštų galiukais nutipena į didžiąją virtuvę. Namuose tylu – net Otas ir Kornelija tebemiega. Mergina nedvejodama ryžtingai čiumpa Pibo narvelį. Nusineša į savo kambarį, prisimindama tas kabančias plunksnas, nusiteikusi nuo šiol savo papūgėlę laikyti pašonėje.

Smito sąrašas

Pibas plasnoja po kambarį virš Nelos galvos ir džiugiai čirpia, juodos akutės žiba.

– Marina gali nukirsti tau galvą, – įspėja ji paukštuką, šilčiau apsigobdama skara – gindamasi nuo ryto vėsumos, svarstydama grėsmės realumą.

Dienos šviesoje viskas atrodo absurdiška, bet šių namų taisyklės surašytos ant vandens. „Arba išplauksiu, arba nuskęsiu“, – mąsto Nela. Vakarykštė mėlynė, primenanti vyno dėmę, paspaudus suskausta. Betgi tai stulbina. Nejau Johanas nemato savo sesers? Jis nė nebando sutramdyti Marinos, nors ši demonstruoja akivaizdų nepritelankumą jo nuotakai.

Smarkus beldimas į duris priverčia Nelos pilvą įsitempti.

– Prašom, – sako ji, bjaurėdamasi baimingumu savo balse.

Ant slenksčio išdygsta Marina, atrodo išblyškusi. Nela atsistoja ir nusimeta skarą, parodydama tamsėjančią žymę. Tačiau Marina spokso į papūgėlę, atsitūpusią lovos gale. Prie krūtinės moteris spaudžia knygą, tvirtai apglėbusi ją plonais pirštais.

– Laikysiu jį savo kambaryje, – sako Nela.

– Imk, – atsako Marina šaižiu balsu ir ištiesia ranką, siūlydama knygą.

– Kas čia?

– *Smito sąrašas*. Visų šio miesto amatininkų ir verslininkų sąrašas.

– Ir kam man tas *Smito sąrašas*? – klausia Nela, čiupdama knygą iš Marinos gniaužtų.

– Kad apstatytum savo namą.

– Kurį, Marina?

– Jeigu paliksi tą spintelę tuščią, Johano dovana liks nedovanotino išlaidumo pavyzdžiu. Privalai ką nors su ja daryti.

– Aš nieko neprivalau...

– Imk, – nutraukia ją Marina, – čia vekseliai su mano brolio antspaudu ir parašu.

Ji ištraukia iš knygos pluoštą popierių, susuka į tūtą.

– Bet kuris pardavėjas galės nunešti vekselį į Rotušę ir išsikeisti. Tau reikės tik įrašyti sumą ir pasirašyti. – Marina ištiesia vekselius Nelai, lyg bijotų, kad ši nukąs ranką. – Ne daugiau nei tūkstantis guldenų vienam vekseliui.

– Kodėl tai darai, Marina? Maniau, Biblijoje rašoma, jog nedera puikuotis turtais, – sako Nela, bet pinigai ją pradžiugina. Ji dar ne taip toli nuo tos baisios dienos, kai mirė tėtė, o Arabela taupyklėje nerado nieko, išskyrus sagą ir apvirtusį vorą. „Marina niekada nesuprastų mano palengvėjimo“, – pamano ji.

– Tiesiog paimk juos, Petronela.

Tarp jų ir vėl įsiplieskia agresija. Klusniai imdama iš Marinos delno vekselius, Nela atkreipia dėmesį, kaip graudžiai atrodo jos moša. „Jei tai žaidimas, mes abi pralošėm“, – pamano ji, bet pačiupinėjusi popierius pajunta neregimą jų galią.

– O ką apie tai pasakys mano vyras?

Marinos veide nuovargis.

– Nesijaudink. Mano broliui pažįstamas dykinėjimo pavojus.

Marinai išėjus, Nela stengiasi nustumti į šalį visas mintis apie ją ir jos meilės raštelį. Mergina nusineša *Smito sąrašą* ant rašomojo stalo ir atsiverčia jį. Knyga tvarkingai suskirstyta abėcėlės

tvarka pagal amatą. Astronomai, libretininkai, spynininkai, šokoladininkai, vaistininkai, žvakininkai – visokiausio galo meistrai, sumokėję Markui Smitui už galimybę atsidurti šiame sąraše. Visi skelbimai laisva forma sukurpti pačių skelbėjų.

Už lango kanalas kupinas gyvybės. Valtininkai vienas kitam šūkaloja apie ore tvyrantį žiemišką šaltuką, tolimajame kampe duonos pardavėjas giria savo prekę, du vaikai ridena lanką. O viduje ramu ir tyku, vienintelis garsas – auksinės švytuoklės taksėjimas. Nelai toliau besklaidant knygą, jos akį patraukia įrašas ties raide M:

MINIATIŪRISTAS

Kilęs iš Bergeno, įsikūręs Kalverstrate, ties saulės ženklu.

Mokėsi pas garsiausią Briugės laikrodininką

Luką Vindelbrekę.

VISKAS, O KARTU IR NIEKO.

Tai vienintelis įrašas po Miniatiūristu, ir Nelai patinka jo trumpumas, jo keistas skambesys. Ji net neįsivaizduoja, kur yra Briugė, nei kuo užsiima miniatiūristas, nei kad laikrodininkai gali būti garsūs. Visiškai aišku tik tiek, kad miniatiūristas nėra iš Amsterdamo, todėl jis negali būti miesto gildijų narys, ir kad nelegalu verstis veikla, už kurią registruoti miestelėnai galėtų užsidirbti pinigų. To ją išmokė tėvas. Jis buvo kilęs iš Leideno ir tikino, kad dėl jo nuopuolio kalti drakoniški gildijų įstatymai, o ne siaurakakliai alaus ąsočiai. Negi tikrai egzistuoja miniatiūristų gildija? Nelą stebina, kad skelbimas apskritai yra *Smito sąraše*.

Išsilaisvinusi iš slegiančios Marinos draugijos, Nela jaučia, kaip tvirtėja jos nepaklusnumas. Marina net neatsiprašė už tai, kad jai įgnybo. Marina su savo knygom ir valdingumu, Johanas ir jo amžinai užsidarančios durys, Kornelija ir Otas – jų bendras

prieglobstis, jų nebyli kapojimo, blizginimo, pašluostės šliurpsėjimo ir peilio blyksėjimo kalba.

Nela pašoka, desperatiškai norėdama atsikratyti savo pačios minčių, štai ką Marina vadina dykinėjimo pavojum. Ji negali rūpintis tuo lėlių namu – tai įžeidimas jos moterystei, tačiau, mojuodama vekseliais, supranta, kad per visą savo gyvenimą nėra regėjusi šitiek pinigų.

Pibui sukant ratus aplink brangius Johano paveikslus, Nela nuo stalo pasiima plunksną ir visą savo įniršį išlieja greitos rašysenos pliūpsniu:

Brangus pone,

pamačiau Jūsų skelbimą Smito sąraše *ir norėčiau prašyti Jūsų pagalbos.*

Turiu sumažintą devynių kambarių namą, padirbdintą kaip komoda. Drįstu prašyti trijų daiktų ir laukiu Jūsų atsakymo. Kaip suprantu, Jūs esate mokytas mažų daiktų meno. Sąrašas pareikalaus daug pastangų, tačiau aš galiu dosniai užmokėti.

Daiktas: viena liutnia, su stygomis.

Daiktas: viena sužadėtuvių taurė, pripildyta konfeti.

Daiktas: viena dėžutė marcipanų.

Iš anksto dėkinga –

Petronela Brant, Herengrachtas, ties delfino ženklu

Jos naujoji pavardė, palyginti su ta, kurią ji nešiojo aštuoniolika metų, atrodo apipjaustyta ir šiurkšti. Ją rašydama, Nela jaučiasi nepatogiai, tarsi dėvėtų rūbą, kuris jai per ankštas. Ji užbrauko paskutines eilutes ir vietoj to užrašo *Dėkoju – Nela Ortman*. „Jis tai pastebės, – galvoja Nela. – Ir tikriausiai juoksis.“ Kartu su vekseliu trim šimtams guldenų ji įsikiša laišką kišenėn ir leidžiasi žemyn,

į darbinę virtuvę, tikėdamasi, kad nuo aptrinto Kornelijos stalviršio pavyks ką nors nugvelbti vėlyviems pusryčiams. Suktinuką, gabalėlį mėsos, bet ką, kad tik ne silkę.

Kornelija, nešykštėdama jėgų, kemša žąsį morkomis. Už jos Otas galanda smeigus ir jais prakrapštinėja skylutes graikiniuose riešutuose. Nelai smalsu, kodėl jis tai daro, tačiau neklausia, manydama, kad vietoj atsakymo vėl sulauks grakštaus išsisukinėjimo. Virš ugnies burbuliuoja padažas. Visam pasauliui Kornelija ir Otas atrodo kaip sutuoktinių pora, savo namelyje triūsianti prie kasdienio valgio. Nela vėl pajunta jaukų jų artumą ir tai priverčia ją pasijusti niekam tikusia. Kišenėje ji sugniaužia laišką, norėdama pasisemti jėgų iš savo mėginimo sutrukdyti Johano ir Marinos bandymui sutramdyti savo naująją atvykėlę. „Ak, Marina, aš apstatysiu savo namą, – galvoja Nela, – visais tai daiktais, kurių tu nekenti.“

– Ar skauda, madam? – klausia Kornelija, morkų lupenos, suspaustos jos rankose, atrodo kaip purvini oranžiniai kaspinai.

Nela susisupa į skraistę.

– Ką turi omeny?

– Jūsų ranka.

– Ar tu *šnipinėjai*?

Otas pasižiūri į Korneliją, tačiau tarnaitė juokiasi.

– Ji kaip krabas, madam, išlenda iš savo kiauto, kad įgnybtų! Mes tiesiog nekreipiam dėmesio, ir jums nereikėtų. – Kornelija padeda lupenas ant žemės. – Jūs pasiėmėt savo paukštį, – sako ji, atrodo lyg tai būtų padarę jai įspūdį. – Pasakysiu jums vieną dalyką. Ponios Marinos tiktai suknelė juoda, o po ja visai kita istorija.

– Ką turi galvoje?

– Kornelija, – ištaria Otas, jo balse girdėti perspėjimas.

– *Pamušalas*, – tęsia Kornelija, atrodo apsisprendusi pasidalyti šia nuotrupa. – Sabalo kailis ir aksomas po kiekviena suknia. Mano madam, mums cituojanti pranašą Ezekielį, – „Galiūnų įžūlumui padarysiu galą“, – vaikšto slapčia įsisupusi į kailius.

– Tikrai? – Nela juokiasi, priblokšta Kornelijos atvirumo. Padrąsinta ji patraukia skraistę, kad parodytų savo skaudulį.

Kornelija švilpteli.

– Čia tai bus gražu, – sako ji, pažvelgdama į Otą. – Bet pranyks. Kaip ir visa kita.

Nela, kuri tikėjosi daugiau motiniškos reakcijos, pasijunta kvailai.

– Gal kartais vakar naktį ilgai nėjot gulti? – klausia ji, paslėpdama mėlynę.

– Kodėl, madam? – Kornelija sumeta lupenas į ugnį ir pasiima šluostę.

Nela jaučia, kaip su kiekvienu jos užduodamu klausimu draugiška atmosfera slūgsta.

– Esu tikra, kad girdėjau balsus.

Kornelija spokso į kibirą su purvinu vandeniu.

– Mes pernelyg pavargę, kad girdėtume balsus, – sako Otas.

Iš prieblandos įtipena Dana ir įbeda nosį Nelai į delną, tada atsigula ant nugaros, atversdama pilvą, ant kailio matyti nedidelė juoda dėmė. Kornelija tai palaiko prielankumo parodymu.

– Ji taip su niekuo nesielgia, – sako ji, balse girdėti susižavėjimo gaidelė.

Nela apsigręžia ir eina laiptų link.

– Štai, madam, – šūkteli Kornelija, ištiesdama delną. Šiltas ragelis su sviestu. Nela jį paima. Pasiūlymai taikytis šiuose namuose būna keistoki.

– Kur jūs einate, madam? – klausia Otas.

– Laukan. Tai juk *leidžiama*, ar ne? Einu į Kalverstratą.

Sulig tais žodžiais Kornelija sugrūda šluostę į kibirą. Vanduo kliūsteli per kraštus, paviršius panašus į sudaužytą veidrodį.

– Ar žinote, kur tai yra, madam? – švelniai klausia Otas.

Nela jaučia, kaip sviesto lašeliai varva jai per riešą.

– Susirasiu, – atsako ji. – Turiu gerą krypties pojūtį.

Otas ir Kornelija vėl apsikeičia žvilgsniais, šįkart ilgesniais, Nela pamato, kaip Otas beveik nepastebimai papurto galvą.

– Aš eisiu kartu, madam, – sako Kornelija. – Man reikia oro.

– Bet...

– Apsivilkit apsiaustą, – taria Otas. – Lauke labai šalta.

Bet Kornelija čiumpa savo skarą ir išstumia Nelą lauk.

Kalverstrate

– Šventas Jėzau, – murma Kornelija. – Otas buvo teisus. Ši žiema bus siaubinga. Kodėl jums reikia eit į Kalverstratą?

– Turiu kai kam palikti žinutę, – atsako Nela, įsižeidusi dėl to, kaip lengvai tarnaitė ją tardo.

– Kam?

– Niekam. Amatininkui.

– Aišku, – Kornelija sudreba. – Mums reikės netrukus pasipildyti mėsos atsargas, būtų gerai pratempti bent jau iki kovo. Keista, kad jis dar neatsiuntė savo dalies.

– Kas neatsiuntė savo dalies?

– Nesvarbu, – atsako tarnaitė, žiūrėdama į kanalą ir įsikibdama Nelai į parankę. – *Kai kas.* – Merginos susiglaudžia ir sparčiu žingsniu per Herengrachtą nuskuba miesto centro link. Šaltis dar nėra nepakeliamas, tačiau Nela žino artėjant jo galią. Pajutusi Kornelijos ranką ant savosios, ji susimąsto apie besiliečiančių galūnių keistumą. Asendelfte tarnų ir tarnaičių veiksmai niekada nebuvo tokie draugiški. Dauguma to visiškai nenorėjo.

– O kodėl Otas nėjo? – klausia Nela. Kornelijai nieko neatsakius, ji spaudžia toliau: – Aš mačiau, kaip jis atsisakė.

– Jis pasilieka ten, kur lengviausia, – atsako Kornelija.

– *Lengviausia?* – nusijuokia Nela.

Tarnaitė susiraukia, ir Nelai belieka tikėtis, kad neteks išgirsti dar vieno *nesvarbu*. Bet kalbai pakrypus apie Otą, Kornelija linkusi išsiplėsti.

– Tutis savo sėkmę vadina dviašmeniu kalaviju, – šneka ji. – Jis čia ir tuo pat metu jo čia nėra.

– Nesuprantu, ką turi galvoje?

– Madam, jis buvo portugalų vergų pirklių laive, plaukiančiame iš Porto Novo, Dahomėjos karalystėje, į Surinamą. Jo tėvai buvo negyvi. Senjoras tuo metu lankėsi Vakarų Indijos kompanijoje, pardavinėjo varį jų cukraus rafinavimo manufaktūroms.

– Kas atsitiko?

– Senjoras pamatė, kaip Tutis atrodo, ir parsigabeno jį į Amsterdamą.

– Johanas jį nusipirko.

– Kartais guldenai veikia greičiau už maldas, – Kornelija prikanda lūpą.

– Žiūrėk, kad Marina neišgirstų taip sakant.

Kornelija nekreipia dėmesio į šį komentarą, atrodo, kad liežuvavimų apie Mariną ir jos žnyples langas užsivėrė.

– Otui buvo šešiolika, kai jis atvyko, – tęsia ji, – o man dvylika, ir aš buvau lygiai tokia pat naujokė šiuose namuose kaip ir jis.

Nela bando įsivaizduoti juos abu, stovinčius prie slenksčio kaip ir ji pati. Ar ir tada Marina tūnojo prieangio šešėliuose? Kokį pasaulį Otas paliko praeityje? Jai maga to paklausti, tačiau nežinia, ar jis norėtų atsakyti. Nela yra girdėjusi apie palmes, tačiau negali įsivaizduoti Porto Novo karščio ar Surinamo pasaulio. Visa tai iškeisti į mūrines sienas ir kanalus, ir kalbą, kuria jis nekalbėjo.

– Jis tikras olandų džentelmenas, – sako Kornelija, – tačiau žmonės galvoja kitaip. – Nela išgirsta kitą gaidą jos balse. – Atvykęs jis visą mėnesį neištarė nė žodžio. Tik klausėsi, nuolat

klausėsi. Ta jo kavos pupelių spalvos oda. Mačiau, kaip *jūs* žiūrėjot, – kiek klastingai priduria ji.

– Aš nežiūrėjau, – protestuoja Nela.

– Visi žiūri. Dauguma žmonių nėra matę tokio kaip jis. Kai jie dar pas mus lankydavosi, ponios į jo plaukus pasidėdavo savo paukštelius, lyg ten būtų lizdas. Jis to nekentė, – Kornelija nutyla. – Nieko nuostabaus, kad madam Marina negali pakęsti jūsų papūgėlės.

Jos eina tolyn, kanalai atrodo keistai prislopinti, lėtai tekantis rudas vanduo pakraščiuose pradeda trauktis ledo plutele. Nela bando užfiksuoti juodaodžio jaunuolio paveikslą, jo galvoje pritupdyta paukštelių, o plaukus naršo moterų pirštai. Jai gėda, kad jos susidomėjimas Otu toks akivaizdus. Johanas laiko jį sau lygiu, ir Otas toks ir yra, tačiau jo balsas, jo veidas – niekas Asendelfte tuo nepatikėtų.

– O kodėl ponios daugiau nebeateina? – klausia ji.

Tačiau atsakymo nesulaukia, nes Kornelija sustojo prie saldumynų krautuvės, virš kurios durų puikuojasi du cukraus gabalai ir vardas *Arno Makvredė*.

– Madam, užeikime čia, – prašo tarnaitė. Pro norą parodyti bent lašelį valdžios Nela užuodžia kepinių kvapą ir negali jam atsispirti.

Viduj tvyro nepaprasto gardumo kvapas. Pro arką krautuvės gale Nela pastebi apkūnų vidutinio amžiaus vyrą, nuo krosnies kaitros įraudusį ir suprakaitavusį, kuris, jas pamatęs, užverčia akis.

– Hana, tavo draugė atėjo, – sušunka jis.

Pasirodo kiek vyresnė už Korneliją moteris, dailiai išlyginta kepuraite, cukrum ir miltais apdulkėjusia suknele. Jos veidas nušvinta.

– Rugiagėle! – sušunka ji.

– Rugiagėle? – klausia Nela.

Kornelija nurausta.

– Labas, Hana.

– Kur buvai pradingusi? – Hana mosteli abiem sėstis vėsiausiame krautuvėlės kampe. Ji pastato ženklą su užrašu „Uždaryta“, įkandin jos pasklinda cinamono kvapas.

– Vardan visų angelų, moterie, ką tu darai? – šaukia vyras.

– Ak, Arno. Penkias minutes, – sako Hana. Pora spokso vienas į kitą, ir jis grįžta prie viryklės savo padėklais mušti pikto ritmo. – Medaus koriai iš ryto, – murma ji, – ir marcipanai popiet. Geriau jo vengti.

– Bet vengti jo dabar, reiškia daug daugiau matyti jo vėliau, – sako Kornelija, jos balse girdėti susirūpinimas.

Hana pasižiūri į ją:

– Na, dabar čia esi tu, ir aš noriu matyti tave.

Nela dairosi aplinkui, žiūri į blizgančias medines grindis, į nušveistą prekystalį, į krautuvėlės langą puošiančius kepinius, sukrautus kaip dovanos, kurioms neįmanoma atsispirti. Ji klausia savęs, kodėl Kornelija ją čia atsivedė, užuot palydėjusi tiesiai į Kalverstratą, tačiau saldžių pyragaičių kvapas toks gardus. Kas ta Rugiagėlė – ta švelnesnė, meilesnė būtybė, sukurta konditerio žmonos? Žodinis krikštas toks staigus ir keistas, kad visiškai išmuša Korneliją iš vėžių. Ji prisimena, ką Kornelija pasakė pirmąjį rytą, pavadinusi Otą Tučiu. *Jis mano, kad pravardės yra paika, bet man jos patinka.*

Popierius pyragaičiams suvynioti atrodo brangus ir yra įvairių spalvų: raudonas, indigo, žolės žalumo, debesų baltumo. Kornelija įdėmiai pasižiūri, mosteli jai smakru ir atrodo, kad vyresnioji moteris supranta, ką ji nori pasakyti.

– Prašau, madam, – Hana taria Nelai. – Apsidairykite.

Nela pareigingai vaikštinėja po krautuvėlę, apžiūrinėdama vaflius, sausainius su prieskoniais, cinamono ir šokolado sirupus, apelsinų ir citrinų pyragus, vaisių vyniotinius. Pro arką stebėdama Arno, daužantį sunkiai įveikiamus šaldytus medaus korius, ji stengiasi išgirsti, ką pašnibždomis šnekasi Hana su Kornelija.

– Fransas ir Agnesė Mermansai norėjo, kad tik senjoras jį pardavinėtų, – sako Kornelija. – Jie žino, kokie platūs jo ryšiai užsienyje. O madam Marina tai skatina. Nepaisant to, kad ji nekenčia cukraus, nepaisant to, kad jis priklauso *jiems*.

– Jis gali jiems visiems uždirbti daug pinigų.

Kornelija šniurkšteli nosimi:

– Gali. Bet aš manau, kad yra kitų priežasčių.

Hana nekreipia į tai dėmesio, ją labiau domina dalykinė reikalo pusė:

– Bet kodėl nepardavus jo čia? Kadangi nėra gildijos, prižiūrinčios tuos nenaudėlius, daugybė šio miesto cukraus išgaunama pigiose manufaktūrose, primaišant miltų, kalkių ir vienas Dievas težino, ko dar. Palei Nesą ir Bandelių gatvėje pilna kepėjų ir konditerių, kuriems tikrai praverstų geresnis produktas.

Arno garsiai keikiasi, jam pagaliau pavyko išjudinti korį.

– Paragaukite kai ko, – guviai pakviečia Hana. Ji persisveria per prekystalį ir ištraukia mažą raukšlėtą ryšulėlį. Nela, sumišusi dėl vyresnės moters akyse matomo apgailestavimo, išvynioja dovanėlę ir pamato cukrum ir cinamonu apibarstytą keptos tešlos rutuliuką.

– Dėkoju, – taria Nela, nusukdama žvilgsnį į krosnį kuriantį Arno ir apsimeta, kad jos dėmesys nukreiptas išskirtinai į storąjį konditerį.

– Hana, aš manau, kad tai vėl vyksta, – sušnabžda Kornelija.

– Tu nebuvai tikra ir pirmą kartą.

– Aš žinau, bet...

– Tu nieko negali padaryti, Rugiagėle. Atmink, ko jie mus mokė: užmerk akis.

– Hana, aš norėčiau...

– Šššš, štai, paimk. Čia beveik paskutinis.

Nela atsisuka kaip tik laiku, kad pamatytų, kaip ryšulėlis iš Hanos rankų greitai pradingsta Kornelijos suknelės klostėse.

– Man reikia eiti, – sako Kornelija atsistodama. – Mums reikia apsilankyti Kalverstrate, – ji pabrėžia paskutinį žodį, o veide šmėsteli šešėlis.

Hana suspaudžia Kornelijai ranką.

– Ką gi, spirk į duris už mane, – taria ji. – Mano penkios minutės baigėsi. Turiu eiti ir padėti Arno. Jis taip trankosi savo padėklais, kad žmonės gali pamanyti, jog pradėjo kaldinti šarvus.

Išėjusi iš krautuvėlės, Kornelija nuskuba pirmyn.

– Kas tokia Hana? – klausia Nela. – Kodėl ji tave pavadino Rugiagėle? Ir kodėl mes spardom duris?

Tačiau Kornelija paniurusi ir tyli, po pokalbio su Hana netikėtai pasidarė niūriau.

Kalverstratas – tai ilga, šurmuliuojanti gatvė, atokiau nuo kanalo, kur dauguma prekeivių užsiima savo veikla. Čia jau nebeprekiaujama karvėmis ir veršiukais, tačiau sodrus, aštrus arklių mėšlo kvapas tvyro tarp spaustuvių ir dažų krautuvėlių, siuvėjų ir vaistininkų.

– Kornelija, kas atsitiko?

– Nieko, madam, – pasigirsta neišvengiamas niūrus atsakymas. Tačiau Nela jau pastebėjo saulės ženklą. Nedidelė akmeninė saulė, iškalta į sieną įmūrytoje plokštėje. Šviežiai nudažyta auksine spalva, atrodo, kad jos dangiškas kūnas nusileido ant

žemės; ryškūs akmeniniai spinduliai tiesiasi nuo spindinčio rutulio. Ji taip aukštai sienoje, kad Nela negali jos paliesti. Po saule iškaltas moto: „Viską, ką žmogus pamato, jis savo laiko žaislu“.

– *Todėl jis amžiams išlieka berniuku*, – ilgesingai ištaria Nela. – Negirdėjau šio posakio metų metus. – Lyg kažko ieškodama, ji pasižiūri į vieną ir į kitą gatvės pusę. Tada pabeldžia į nedideles, paprastas duris, vos pastebimas šitam triukšme ir bruzdesy, ir laukia, kol pasirodys miniatiūristas.

Tačiau atsakymo nesulaukia. Kornelija nuo šalčio neramiai mindžikuoja:

– Madam, čia nieko nėra.

– Tiesiog palauk, – sako Nela, belsdama dar kartą. Į gatvę žiūri keturi langai ir jai pasirodo, kad viename iš jų šmėsteli šešėlis, tačiau ji nėra tuo įsitikinusi. – Sveiki? – šūkteli ji, tačiau atsakymo ir vėl nėra.

Niekas nepasikeičia, ir ji pakiša laišką su vekseliu po durimis. Tik dabar Nela pamato, kad tarnaitės šalia nebėra.

– Kornelija? – sušunka ji, akimis naršydama Kalverstratą.

Tarnaitės vardas įstringa gerklėje. Už kelių žingsnių nuo miniatiūristo durų ją stebi moteris. Ne, nestebi – spokso. Ji ramiai stovi šurmuliuojančioje minioje, akis įsmeigusi į Nelos veidą. Nela susiduria su nepatirtu jausmu: tarsi ją kas būtų persmeigęs – įdėmus moters žvilgsnis tarsi šaltos šviesos pluoštas skrodžia ją, pripildydamas savo kūno suvokimo. Moteris nesišypso, ji gėrisi Nela, blankioje vidurdienio šviesoje jos rudos akys atrodo beveik oranžinės, nepridengti plaukai panašūs į išblukusius auksinius siūlus.

Nelą užplūsta šaltas, aštrus aiškumas. Ji tvirčiau susisupa į skarą, tačiau moteris nesiliauja spoksojusi. Nors saulė vis dar pasislėpusi už debesies, viskas atrodo ryškiau, labiau reljefiška. Nela galvoja, kad dėl žvarbos kaltos senos plytos ir drėgni akmenys.

Gal ir taip, bet tos akys – niekada gyvenime niekas taip nežiūrėjo į Nelą – su tokiu ramiu, veriančiu smalsumu.

Pro šalį stumdamas karutį, pradarda vaikis, vos neužvažiuodamas ant Nelos.

– Tu vos nesulaužei man kojos! – sušunka ji įkandin.

– Visai ne! – atsiliepia berniūkštis.

Kai Nela atsigręžia, moters niekur nematyti.

– Palauk! – šaukia ji, skindamasi kelią per Kalverstratą ir ieškodama spindinčių kviečių spalvos plaukų, tačiau iš už debesų išlenda saulė, ir vaizdas Nelos akyse išsilieja. – Ko tu nori? – ji aiškiai mato, kaip moteris pradingsta siaurame skersgatvyje, ir pradeda dar smarkiau irtis per minią. Besidaužančia širdimi įpuolusi į siaurą gatvelę, ji priešais mato žmogų – bet tai už veido susiėmusi Kornelija dreba prie didžiulių paradinių durų.

– Kur ji? Ką tu darai? – klausia Nela. – Ar matei moterį šviesiais plaukais?

Kornelija staigiai spiria į duris:

– Kiekvienais metais, – sako ji. – Kad atsiminčiau, kaip man pasisekė.

– Ką?

Kornelija užsimerkia.

– Mano senieji namai.

Kalverstrato pirkėjų keliamas triukšmas tarp storų skersgatvio sienų nuslopsta. Nela sustoja priešais apspardytas duris. Virš architravo esančioje plokštėje pavaizduoti aplink didžiulį balandį susispietę vaikai, apsivilkę miesto spalvų, juodais ir raudonais, drabužiais. Po ja vingiavo nelinksmo eilėraštuko žodžiai:

Mūsų skaičius auga, o sienos girgžda ir dejuoja,
Duokit kas ką galit, kad šeimininkai nustotų aimanuoti.

– Kornelija, prieglauda?

Tačiau tarnaitė skersgatviu jau eina atgal, gyvenimo ir šviesos, ir triukšmo link.

* * *

Grįžusi į Herengrachtą, Nela sužino, kad Marina liepė lėlių namą pastatyti jos kambaryje. Kadangi jis buvo per platus, kad tilptų pro miegamojo duris, teko keltuvu užkelti pro namo fasadą.

– Jis negalėjo likti prieangyje, – sako Marina, atitraukdama garstyčių spalvos užuolaidas ir atidengdama devynis tuščius kambarius. – Jis per didelis. Užstojo šviesą.

Lyg negana būtų nepageidaujamo lėlių namo buvimo, Nelos kambarys taip pat trenkia lelijomis. Ji pamatė, kad kvepalų buteliukas iš Asendelfto nuverstas ant šono, o ištekėjęs aliejus subėgo į klampią balą po jos lova.

– Nešikai užkliudė, – sako Marina, kai Nela, reikalaudama paaiškinimo, parodo jai stiklo šukes. Neįtikinta atsakymo, Nela ant balos užmeta kelias siuvinėtas vestuvių pagalvėles. Apsidžiaugusi, kad niekas nepriminė apie pašaipias vestuvių emblemas, ji tikisi, kad pagalvėlių masė sugers kvapą.

Oras persisunkęs neapgalvota motinos dovana. Išsitiesusi lovoje, klausydamasi savo narvelyje čirškaujančio Pibo, Nela galvoja apie Otą ir Korneliją. Vergas berniukas ir mergaitė iš prieglaudos. Kaip Kornelija atsirado Herengrachte? Ar ji „išgelbėta“ kaip Otas? „Ar tave taip pat išgelbėjo?“ – klausia savęs Nela. Kol kas gyvenimas čia atrodo priešingas pabėgimui.

Savo kambario tamsoje ji įsivaizduoja šviesią galvą ir neįprastas moters iš Kalverstrato akis. Atrodė, tarsi ji dirtų Nelai odą, kaip kokiam gyvūnui viename iš Johano paveikslų, o tada gabalas

po gabalo išdarinėtų kūną. Tačiau tuo pat metu Nela jautėsi nepaprastai *susitelkusi*. Kodėl ta moteris ten, judriausioje miesto gatvėje, tiesiog stovėjo ir žiūrėjo? Nejaugi ji neturi kuo daugiau užsiimti? Ir kodėl ji žiūrėjo į mane?

Užsnūdusi Nela susapnuoja dideles sidabrines lėkštes, jas sukantį Johaną, jo veidas atsuktas į netikras lubas, į nesamą jų gilumą. Ji grimzta į nesibaigiantį, besikartojantį košmarą, kol jos nepažadina trumpas, aukštas garsas, panašus į užgauto šuns cyptelėjimą. „Tikriausiai Rezeki“, – galvoja ji, prabudusi besidaužančia širdim.

Vėl nusileidžia sunki kaip damastas tyla, ir Nela atsisuka į tuščią lėlių namą. Didžiulis, beveik sargus, jis stūkso, tarsi būtų visad stovėjęs čia, jos kambario kampe.

Siuntinys

Po trijų dienų Kornelija su Marina eina į mėsos turgų.

– Ar galiu eiti kartu? – paklausė Nela.

– Mudviem bus greičiau, – trumpai atkirto Marina.

Johanas išėjo į VOC būstinę senajame Hogstrate, o Otas sodo gale sodino svogūnėlius ir sėklas kitam pavasariui. Sodas yra jo valdos. Jis dažnai ten: karpo gyvatvorę, kalbasi su Johanu apie dirvos drėgnumą.

Nugvelbusi kelis riešutus Pibui, Nela eina per holą, tik staigus beldimas į paradines duris priverčia ją krūptelėti. Subėrusi riešutus į kišenę, ji atitraukia skląsčius ir atidaro sunkias duris.

Priešais ją ant viršutinės laiptų pakopos stovi jaunuolis, vos vyresnis už ją pačią. Nelai užgniaužia kvapą. Jo kojos plačiai išžergtos, tarsi bandytų apžergti kuo daugiau erdvės. Veidas išblyškęs, ant viršugalvio sutaršyti tamsūs plaukai, o skruostai lyg būtų su preciziška simetrija iškalti iš akmens. Drabužiai madingi, tačiau netvarkingai suderinti. Iš brangaus odinio palto rankovių kyšo rankogaliai, o batai, netgi naujesni už paltą, tampriai apspaudę blauzdas, lyg nenorėtų paleisti. Marškinių raišteliai palaidi, nepridengtos odos trikampyje šviečia kelios strazdanos. Nela įsitveria durų staktos, tikėdamasi, kad ji žavi jį taip pat, kaip ir jis ją.

– Siuntinys, – taria jis nusišypsodamas. Nelą nustebina jo balsas. Akcentas neįprastas – nemuzikalus, plokščias. Jis moka olandiškai, tačiau tai nėra gimtoji jo kalba.

Prie jos pribėga Rezeki ir pradeda loti ant jaunuolio, urzgia, kai šis pabando ją paglostyti. Nela žiūri į tuščias jo rankas.

– Siuntiniams skirtos apatinės durys, – sako ji.

Jis vėl nusišypso.

– Žinoma, – sako. – Aš nuolat pamirštu.

Apsvaiginta jo grožio, Nela norėtų paliesti tuos skruostikaulius, nustumti juos šalin. Pajutusi kažką esant už nugaros, ji apsigręžia. Prie jų prieina Johanas ir kaip pleištas atsistoja tarp Nelos ir jaunuolio.

– Johanai? Maniau, kad tu darbe! – sušunka ji. – Kodėl tu?..

– Ką tu čia veiki? – prislopintu balsu, beveik šnabždėdamas Johanas klausia vaikino. Jis nekreipia dėmesio į nustebusios Nelos išraišką ir įstumia urzgiančią Rezeki į namą.

Jaunuolis abejingai įkiša ranką užantin, tačiau kiek pasitempia ir pristato vieną koją prie kitos.

– Aš tik atnešiau siuntinį, – sako jis.

– Kam?

– Nelai Ortman.

Vaikinas pabrėžia mergautinę Nelos pavardę, kaip lygus atlaiko Johano žvilgsnį ir Nela pajunta, kaip jos vyras įsitempia. Vaikis laiko paketą iškeltą ir ji mato ant jo rašalu nupieštą saulės ženklą. Nejaugi miniatiūristas jau pagamino jos daiktus? Ji stebisi, tuo pat metu kovodama su nenumaldomu noru griebti paketą ir bėgti į savo kambarį.

– Tavo šeimininkas sparčiai dirba, – taria ji, norėdama nors kiek susigrąžinti savitvardą. „Šiaip ar taip, čia mano siunta, o ne mano vyro“, – galvoja ji.

– Apie kokį šeimininką ji čia šneka? – kamantinėja Johanas.

Jaunuolis juokiasi, tiesdamas paketą Nelai, o ši prispaudžia jį prie krūtinės.

– Aš – Džekas Filipsas. Iš Bermonsio, – sako jis, imdamas Nelos ranką. Jo bučinys, sausas ir minkštas, priverčia ją suvirpėti.

– *Ber-mon-sio*, – pakartoja ji. Ji nenumano, kokį vaizdą galėtų susieti su šiuo žodžiu, ar ką jis galėtų reikšti, kaip ir šis neįprastas jaunuolis.

– Visai šalia Londono. Kartais aš dirbu VOC, – sako Džekas. – Kartais sau. Namie buvau aktorium.

Viduje amsi Rezeki, jos lojimas aidi debesuotame danguje.

– Kas tau už tai sumokėjo? – klausia Johanas.

– Žmonės iš viso miesto man moka, kad pristatyčiau jų siuntinius, senjore.

– Kas sumokėjo šįkart?

Džekas žengia žingsnį atgal.

– Jūsų žmona, senjore, – sako jis. – Jūsų žmona, – jis nusilenkia Nelai, neskubėdamas nulipa laiptais ir nužingsniuoja šalin.

– Eikš, Nela, – sako Johanas. – Uždarykime duris nuo smalsių akių.

Sugrįžę vidun, ant virtuvės laiptų jie randa stovintį Otą su grėbliu rankoje, jo dantys spindi šviesoje.

– Kas čia buvo, senjore? – klausia jis.

– Niekas, – atsako Johanas, o Otas linkteli.

Johanas atsisuka į Nelą, nuo jo dydžio ji susitraukia, uždaroje holo erdvėje jis atrodo didesnis nei paprastai.

– Kas pakete, Nela?

– Kai kas į lėlių namą, kurį tu nupirkai, – atsako ji, spėliodama, ką jis pasakytų, pamatęs liutnią, marcipanus ir sužadėtuvių taurę.

– Ak. Puiku.

Nela laukia daugiau smalsumo, tačiau bergždžiai, tiesą sakant, Johanas visai neatrodo susidomėjęs.

– Išpakuosiu viršuje, gerai? Tu galėtum ateiti ir pasižiūrėti, – pasiūlo ji, tikėdamasi, kad jis prisijungs. – Pamatytum, kaip keičiasi tavo vestuvinė dovana.

– Man reikia dirbti, Nela. Reikia gerbti tavo privatumą, – atsako jis, neramiai šypsodamasis, ir mosteli ranka studijos link.

„Man nereikia privatumo, – viduje šaukia ji. – Akimirksniu jo atsisakyčiau, jei tik parodytum man nors kiek dėmesio."

Tačiau Johanas jau nuėjęs, o Rezeki, kaip visada, tipena iš paskos.

* * *

Vis dar sujaudinta Džeko Filipso iš Bermonsio reginio, Nela užsiropščia ant savo gigantiškos lovos, atsisėda ir pasideda siuntinį. Griozdiškas, didumo sulig pietų lėkšte, jis suvyniotas į lygų popierių ir perrištas siūlu. Aplink saulę didžiosiomis juodomis raidėmis užrašytas sakinys:

KIEKVIENA MOTERIS YRA SAVO GYVENIMO ARCHITEKTĖ

Nela perskaito žodžius dukart, sugluminta kutenančio jausmo pilve. „Moterys nieko nestato, – galvoja ji, – jos viską palieka likimui. Visų mūsų likimai Dievo rankose, o ypač moterų, po to, kai vyrai perleidžia jas per savo rankas, o gimdymai jas išsunkia."

Ji paima pirmą daiktą ir ant delno pasveria mažą sidabrinę dėžutę. Ant jos viršaus išgraviruotos N ir O, papuoštos gėlėmis ir vijokliais. Ji atsargiai pakelia dangtį, miniatiūros vyriai gerai sutepti, tylūs. Viduje guli marcipanų tešlos gabalėlis didumo sulig kavos pupele, nuo saldaus migdolinio cukraus vaizdo jos skonio receptoriai atgyja. Nagu ji atlaužia gabalėlį ir padeda ant liežuvio galiuko. Marcipanų tešla tikra, netgi pakvepinta rožių vandeniu.

Nela paima antrą daiktą. Tai – liutnia, ne didesnė už smilių, su tikromis, suderintomis stygomis, jos medinis korpusas pučiasi, kad sutalpintų natų garsus. Ji niekad nėra mačiusi tokių dalykų – meniško darbo, rūpesčio, daiktų grožio. Norėdama pabandyti, atsargiai užgauna stygą ir nustemba, kai pasigirsta tylus akordas. Prisiminusi melodijos, kurią grojo Johanui Asendelfte, pagrindus, Nela ją vėl sugroja, viena.

Paskutinis traukimas parodo sužadėtuvių taurę. Padaryta iš alavo, vyras ir moteris rankomis apsiviję kraštą, o skersmuo ne platesnis už grūdą. Jų respublikoje visos naujai susituokusios poros geria iš šių taurių, kaip ir juodu su Johanu turėjo padaryti rugsėjį. Ji įsivaizduoja juos abu gurkštelint reinvynio, stovinčius senajame jos tėvo sode, jiems ant galvų krintančius ryžius ir žiedlapius. Ši nedidelė taurė – prisiminimas apie tai, ko niekada neįvyko. Tai, ką ji ketino paversti maištu prieš Mariną, dabar verčia ją jaustis keistai ir patetiškai liūdnai.

Ji paima vyniojamąjį popierių, norėdama jį išmesti, ir supranta, kad viduje dar kažkas yra. „To negali būti, – galvoja ji, jos niūrumą pakeičia smalsumas. – Viskas, ko prašiau, jau guli ant lovos.“

Ji apverčia paketą ir ant lovatiesės nukrinta trys suvynioti daiktai. Nela negrabiai grumiasi su pirmąjį daiktą slepiančia medžiaga ir atranda dvi rafinuotas medines kėdes. Ant ranktūrių išdrožinėti boružės didumo liūtai, nugarėlės aptrauktos žaliu aksomu, prikaltu varinėmis vinutėmis. Kiekvienos atramoje tarp akanto lapų raitosi jūros pabaisos. Nela suvokia, kad yra šias kėdes mačiusi anksčiau. Praėjusią savaitę, svetainėje, Marina sėdėjo ant vienos iš jų.

Pasijutusi nejaukiai ji išvynioja kitą daiktą. Medžiagos klostėse slepiasi kažkas mažas, bet stambus, ir ji tai išvynioja. Tai – lopšys, padarytas iš ąžuolo, puoštas sudėtingu gėlių raštu,

skardinėmis pavažomis ir nėriniuotais viršaus pakraščiais. Nebylus medžio stebuklas, kurio tylus buvimas sugniaužia Nelai gerklę. Ji padeda jį ant delno, kur jis linguoja savo tobulam judesy, savo paties harmonijoj.

„Čia kažkokia klaida, – galvoja ji, – šitie daiktai skirti kažkam kitam. Kėdės, lopšys – tikriausiai įprasti dalykai, kurių moteris galėtų prašyti savo namo kopijai – bet aš neprašiau." Aš *tikrai* neprašiau. Ji perplėšia trečio paketėlio pakuotę ir po dar vienu mėlyno popieriaus sluoksniu suranda du šunis. Du vipetų kūnai, ne didesni už naktinę plaštakę, padengti šilkiniu pilku kailiu, galvos didumo sulig žirniu. Tarp šunų padėtas kaulas pagraužti, geltonai nudažytas gvazdikėlio stiebas – kvapo su niekuo nesupainiosi. Nela paima gyvūnus, kad apžiūrėtų iš arčiau, ir jaučia, kaip kraujas mušą į veidą. Čia ne šiaip bet kokie šunys. Čia Rezeki ir Dana.

Nela juos staiga išmeta, lyg jie būtų įkandę į ranką, ir pašoka nuo lovos. Tamsiame ir neapšviestame kambario kampe komoda laukia naujų siuntinių. Jos užuolaidos vis dar atitrauktos, kaip nederamai pakelta suknelė. Ji žvilgteli į išmėtytas vipetų figūrėles. Tos pačios šonų linijos ir spalvos, nuostabios aptakios ausys.

„Nagi, Nela Elizabete, – taria ji sau. – Kas sakė, kad čia tie patys vipetai, susirangę prie Kornelijos krosnies?"

Ji pakelia abu miniatiūrinius šunis prieš šviesą. Jų kūnai kiek primena kempinę, sąnariai sujungti lankstais, aptraukti pilku pelės kailiu ir švelnūs kaip ausies lezgelis. Nela apverčia kūnus aukštyn kojom, ir kraujas sustingsta jos gyslose. Ant vieno iš šunų pilvo yra nedidelė juoda dėmė, lygiai toje pačioje vietoje kaip Danos.

Nela apsižvalgo aplink. Ar čia kas nors yra? Ji iš paskutiniųjų bando neprarasti savitvardos. „Žinoma, kad ne, – galvoja ji, – niekada anksčiau tu nesijautei vienišesnė. Kas galėtų norėti iš jos pasišaipyti? Kornelija tokiems žaidimams neturėtų nei pinigų, nei

laiko. Kaip ir Otas – ir visiškai aišku, kad savo noru jis nerašytų nepažįstamajam.“

Nelos neapleidžia įsibrovimo jausmas, lyg kas iš arti stebėtų jos jaunamartišką kvailumą. „Tai – Marina, – galvoja ji. – Marina keršija už Johano santuoką ir už tai, kad stojau jai skersai kelio. Ji išlieja mano lelijų kvepalus, ji draudžia valgyti marcipanus, ji sugnybia man ranką. Tai ji davė man *Smito sąrašą*. Kodėl gi Marina negalėtų sumokėti miniatiūristui, kad šis mane įbaugintų? Jai tai – tik dar viena pramoga iš neturėjimo ką veikti.“

Ir vis dėlto. *Neturėjimas ką veikti* ir *pramoga* nėra tie žodžiai, kuriuos pasirinktum, norėdamas apibūdinti Mariną Brant, kad ir ką ji galvotų apie savo mošą, Nela supranta, kad tai neturi prasmės. Marina valgo kaip pelė, apsipirkinėja kaip vienuolė, išskyrus jos knygas ir pavyzdžius, tikriausiai pagrobtus iš Johano kelionių. Vien dėl to, kad tai kainavo pinigus, tai negali būti Marinos darbas. Tačiau, dar kartą pažvelgusi į neprašytas figūrėles, ji iš dalies tikisi, kad kalta moša. „Nes jeigu tai ne Marina, – galvoja ji, – kokią dar keistenybę aš prisikviečiau?“

Kažkas atidžiai pažvelgė į jos gyvenimą ir išmušė ją iš vėžių. Jeigu šios miniatiūros nebuvo atsiųstos per klaidą, tuomet lopšys būtų pasišaipymas iš jos neišbandytos santuokinės lovos ir to, ką galima būtų pavadinti amžinos nekaltybės pradžia. Koks žmogus išdrįstų būti toks akiplėšiškas? Šunys, būtent šie; kėdės, nepaprastai tikslios, lopšys, sukeliantis įvairių minčių, – tarsi miniatiūristas galėtų stebėti absoliučiai viską.

Vėl užsiropštusi ant lovos, Nela jaučia miniatiūrų sukeltą nerimą, kai smalsumas maišosi su aštria baime. „To tai tikrai nebus, – galvoja ji. – Nesileisiu gąsdinama nei toli, nei šalia esančių.“

Klausydamasi nepertraukiamo auksinės švytuoklės tiksėjimo, apsupta nepaaiškinamų miniatiūrų, ji imasi rašyti antrą laišką miniatiūristui:

Pone,

dėkoju už savo užsakytus daiktus, kuriuos šiandien pristatė Džekas Filipsas iš Bermonsio. Jūsų meistrystė nepakartojama. Savo pirštais kuriate stebuklus. Ypač puikus marcipanas.

Nelos plunksna pakimba ore, ir, kol nespėjo apsigalvoti, popieriuje ji išskrebena žodžių karštinę:

Tačiau jūs padidinote siuntą man netikėtu būdu. Vipetai, senjore, nors ir nepaprastai tikslūs, gali būti laimingas spėjimas, šiame mieste daugelis žmonių laiko tokius šunis. Tačiau aš nesu daugelis – ir šie šunys, lopšys ir kėdės yra ne mano. Būdama įtakingo VOC pirklio žmona, aš nesileisiu bauginama amatininko. Dėkoju už jūsų darbą ir laiką, tačiau esu priversta nutraukti visas tolesnes transakcijas.

Su gera valia –

Petronela Brant

Ji paslepia laišką po lovatiese, pasikviečia Korneliją ir, kol neapsigalvojo, naujai surašytą, užantspauduotą laišką įbruka tarnaitei į rankas. „Galbūt aš kažko atsisakau, – galvoja ji, – iššūkio, paslėpto miniatiūrų tikslo, kurio niekada neatskleisiu. Ar nors kiek gailėsiuos? Ne, Nela, – patikslina save, – tai tik tavo vaizduotė.“

Kornelija perskaito adresą.

– Vėl amatininkas? – klausia ji. – Tas kai kas?

– Neatplėšinėk, – liepia Nela, ir tarnaitė linkteli, iškart nutildyta primygtinumo jaunosios ponios balse.

Tik Kornelijai išėjus į Kalverstratą, Nela suvokia, kad negrąžino miniatiūristui neprašytų figūrėlių. Vieną po kitos ji ištraukia jas iš po lovatiesės ir sudeda į komodą. Čia jos atrodo kaip namie.

Barža

Kitą rytą Kornelija atrodo atgijusi.

– Nagi, madam, – sako tarnaitė įeidama vidun, Marina seka jai iš paskos. – Leiskit man sutvarkyti tuos plaukų kuokštus. Sukišti juos po apačia, paslėpti juos.

– Apie ką čia kalbi, Kornelija?

– Šįvakar Johanas vedasi tave į Sidabrakalių gildijos pokylį, – sako Marina.

Marina apžiūrinėja komodą, užtrauktos užuolaidos slepia vidų nuo smalsių akių.

– Jam patinka puotos, – atsako Marina. – Jis pamanė, kad tau reikėtų dalyvauti.

„Pagaliau prasidės nuotykis, – galvoja Nela, – mano vyras paleis savo nedidelį plaustą į audrų blaškomas Amsterdamo aukštuomenės jūras, ir jis, geriausias iš visų jūrininkų, bus mano vedliu." Mintyse atidėjusi miniatiūrinius vipetus ir lopšį į šalį, ji pasilenkia po lova, pasitepa pirštus lelijų aliejumi, ir, Marinai matant, įsitrina jį į kaklą.

* * *

Marinai išėjus, Nela klausia Kornelijos, kaip sekėsi Kalverstrate.

– Ir vėl niekas neatsiliepė, – atsako tarnaitė. – Tai pakišau po durimis.

– Prie saulės ženklo? Nieko nematei?

– Nė gyvos dvasios, madam. Tačiau Hana siunčia jums linkėjimus.

– Marina, o kodėl tu neini? – vakare jiems laukiant baržos, klausia Johanas. Jis vilki dailų juodo aksomo kostiumą, krakmolytus baltus marškinius ir apykaklę, avi Oto, kuris laukia šalia su rūbų šepečiu vienoje rankoje, nublizgintais kaip veidrodis veršiuko odos batais.

– Viską apgalvojus, aš manau, kad tave turėtų pamatyti su žmona, – įsispoksodama į jį, atsako Marina.

– Ką turi omeny, sakydama „viską apgalvojus"? – klausia Nela.

– Pakalbėk su žmonėmis, Johanai, – sako Marina. – Parodyk ją...

– Aš tave pristatysiu, Nela, – šnairuodamas į seserį, pertraukia Johanas. – Manau, kad Marina tai turi galvoje.

– Ir pasikalbėk su Fransu Mermansu, broli, – niūria veido išraiška savo laikosi Marina. – Pakviesk juos abu pietų.

Nelos nuostabai, Johanas linkteli. Kodėl jis leidžia savo seseriai šitaip su juo kalbėti?

– Johanai, ar tu pažadi?..

– *Marina*, – nuo jos balso Johanas prabyla atžariai. – Ar aš kada nepasirūpinau savo verslu?

– Ne, – atsidūsta ji. – Bent jau kol kas.

* * *

Nelos burna išdžiūvusi, o skrandis panašus į bučių, pilną spurdančių žuvų. Šita kelionė laivu į Sidabrakalių gildiją yra pirmas kartas, kai ji su savo vyru vieni yra ne namie. Ji mano, kad tyla ją paskandins, o balsai galvoje yra tokie garsūs, kad net Johanas gali

juos girdėti. Ji nori jo paklausti apie Marinos žemėlapių kambarį, apie Otą ir jo vergų laivą, ji nori papasakoti apie mažyčius vipetus ir lopšį, nuostabią miniatiūrinę liutnią. Ji jam nieko nesakys apie tą moterį Kalverstrate, spoksojusią į ją, – atrodo, kad tai ji nori pasilikti vien sau, – tačiau, kad ir kaip ten būtų, jos lūpos nepajuda.

Johanas pradeda išsiblaškęs valytis panages. Iškrapštyti purvo pusmėnuliai krinta ant laivo grindų, jis pagauna jos žvilgsnį.

– Kardamonas, – sako jis. – Prilenda po nagais. Kaip ir druska.

– Aišku.

Nela įkvepia baržos oro, užuominų apie vietas, kur ji buvo, cinamono kvapo, įsigėrusio į jo paties poras. Nuo jo vos jaučiasi aštrus muskuso kvapas, tas pats, kurį ji tą naktį užuodė studijoje, kai jis pirmą kartą grįžo namo. Rudas jos vyro veidas, per ilgi, saulės ir vėjo išblukinti, išsausėję plaukai sukelia nejaukų geismą – ji ne tiek trokšta jo, kiek nori sužinoti, koks bus jausmas, kai jie pagaliau suguls kartu. Padovanotas lėlių namelis, o dabar ši kelionė kartu į gildiją – galbūt tai atsitiks šiąnakt po puotos? Abu, įkaitę nuo vyno, jie tai padarys.

Vanduo toks ramus, o vairininkas toks įgudęs, kad atrodo, jog tai namai plaukia, o ne barža. Nela, labiau pratusi prie kelionių arkliais, nuo lėto, turinčio raminti tempo, nerimsta. Ji bando susijaudinimą suspausti tarp delnų. *Kaip man pradėti tave mylėti?* – jai žiūrint į jį, galvoje sukasi didžiulis klausimas, kurio neįmanoma ignoruoti.

Ji bando susikaupti į tai, kaip atrodys sidabrakalių menė, blankiai apšviesta patalpa, lėkštės, panašios į didžiules monetas, kiekviename paviršiuje atsispindintys valgytojai.

– Ką tu žinai apie gildijas? – nutraukdamas jos mintis, klausia Johanas.

– Nieko, – atsako ji.

Johanas linktelėdamas sugeria jos neišmanymą, ir Nela, kad galėtų skambėti kiek protingiau, žiūri, kaip tai jį užpildo.

– Sidabrakalių gildija turi daug pinigų, – sako jis. – Viena iš turtingiausių. Gildijos sunkmečiu siūlo apsaugą, galimybę mokytis ir kainos vidurkį, bet jos taip pat nustato darbo krūvį ir kontroliuoja rinką. Štai kodėl Marina taip nori parduoti cukrų.

– Ką turi galvoje?

– Na, kaip su šokoladu ir tabaku, ir deimantais, šilku ir knygomis, rinka atvira. Šiems daiktams nėra gildijų. Aš galiu nustatyti savo kainą – arba Fransas ir Agnesė Mermansai gali.

– Tai kodėl mes tada einam į Sidabrakalių gildiją?

Jis nusišypso:

– Nemokama vakarienė. Ne, aš juokauju. Jie nori, kad aš daugiau skirčiau globai, be to, gerai, kai tave mato darant tik tai. Aš – tas plyšys sienoje, per kurį patenkama į stebuklingą sodą.

Nela spėlioja, kaip atrodo stebuklingas sodas ir kaip plačiai jis gali atverti piniginę. Marina atrodė susirūpinusi dėl jo išlaidavimo perkant lėlių namelį. O ką pasakė Otas? *Išsilies per kraštus.* „Nebūk juokinga, – galvoja ji. – Dabar tu gyveni Herengrachte."

– Atrodo, kad Marina labai nori, kad tu parduotum Franso Mermanso cukrų, – išdrįsta pasakyti ji ir čia pat pasigaili savo sprendimo. Seka ilga pauzė, tokia ilga, kad jai atrodo, kad geriau jau ji mirtų nei toliau kęstų tą tylą.

– Tai Agnesės Mermans plantacija, – galiausiai prataria Johanas. – Bet Fransas perėmė jos valdymą. Agnesės tėvas mirė pernai, taip ir nepalikęs sūnaus – nors ir stengėsi iki paskutinio atodūsio, – jis nutyla, matydamas, kaip Nela nuraudo. – Atleisk. Nenorėjau būti vulgarus. Jos tėvas buvo baisus žmogus – ir vis dėlto Agnesė paveldėjo jo cukranendrių laukus – moters vardas popieriuose, nepaisant visų jos tėvo pastangų. O dabar ji juos

perleido Fransui. Per naktį tos cukraus galvos juos padarė savanaudžiais. Tai yra tai, ko jie taip laukė.

– *Ko* jie taip laukė?

Jis nusiviepia.

– Geros galimybės. Aš laikau jų cukraus gabalus savo sandėlyje ir sutikau juos parduoti. Mano sesuo nuolat abejoja, kad aš tai padarysiu.

– Kodėl?

– Todėl, kad Marina sėdi namie ir įsivaizduoja, tačiau nesupranta visų prekybos niuansų. Aš tai darau dvidešimt metų – pernelyg ilgai, – atsidūsta jis. – Veikti reikia atsargiai, o ji elgiasi kaip dramblys.

– Supratau, – sako Nela, nors net neįsivaizduoja, kas yra dramblys. Skamba kaip graži gėlė, tačiau neatrodo, kad Johanas būtų sakęs savo seseriai komplimentą. – Johanai, ar Marina yra Agnesės Mermans *draugė*?

Johanas nusijuokia:

– Jos seniai viena kitą pažįsta, o kartais sunku mylėti žmogų, kurį pažįsti per gerai. Štai tau ir atsakymas. Nebūk tokia pritrenkta.

Šie žodžiai sminga į Nelą kaip ledo kristalai.

– Ar tu tikrai taip manai, Johanai?

– Kai pradedi iš tikrųjų pažinti žmogų, Nela, kai pradedi pastebėti, kas slepiasi po maloniais gestais ir šypsenomis, kai pamatai įsiūtį ir apgailėtiną baimę, kurią kiekvienas iš mūsų slepiame – tuomet atlaidumas yra viskas. Mums visiems to nepaprastai reikia. O Marina – ji nėra labai atlaidi, – jis nutyla. – Šioje visuomenėje yra laiptai... O Agnesei patinka jais kopti. Problema ta, kad jai niekada nepatinka vaizdas. – Jo akys blykčioja nuo nematomo pokšto. – Šiaip ar taip. Statau guldeną, kad Fransas dėvės

didžiausią skrybėlę visoje patalpoje, Agnesė bus privertusi jį tai padaryti.

– Ar žmonos dažnai lankosi šiose puotose?

Jis šypsosi.

– Moterys paprastai yra *proibidas*, išskyrus specialias progas. Tačiau Amsterdame damos turi laisvės, kurios stokoja prancūzai ir anglai.

– Laisvės?

– Moterys čia gali gatvėje pasirodyti vienos. Poros netgi gali laikytis už rankų, – jis vėl nutyla, žiūrėdamas pro langą. – Šitas miestas nėra kalėjimas, jei tik gerai susiplanuosi kelią. Užsieniečiai gali purkštauti su visais savo *well-I-never* ir *alors*, tačiau aš esu tikras, kad jie pavydi.

– Žinoma, – atsako Nela, vėl visiškai nesuprasdama svetimų jo žodžių. *Proibidas*. Per tą trumpą laiką, kai ji atsirado šiuose namuose, Johanas dažnai kalbėjo kitomis kalbomis, ir kai jis taip elgiasi, ją tai užburia. Neatrodo, kad jis norėtų pasipuikuoti – tai labiau bandymas pasiekti kai ką, ko jo gimtoji kalba negalėtų. Nela suvokia, kad iki šiol nė vienas vyras – tiesą sakant, nė vienas žmogus – nekalbėjo su ja taip kaip jis. Nepaisant visų paslaptingų aliuzijų, Johanas laiko ją sau lygia, jis tikisi, kad ji supras.

– Eikš, Nela, – sako jis.

Paklusniai, kiek išsigandusi ji prieina artyn ir jis švelniai pakelia jos smakrą, kad išsitemptų kaklas. Ji irgi žiūri į jį, jie tarsi vertina vienas kitą kaip vergas ir šeimininkas vergų turguje. Suėmęs jo veidą rankomis, jis perbraukia jos jauno skruosto kontūru. Ji palinksta į priekį. Jo pirštų galiukai šiurkštūs, tačiau tai yra tai, ko Nela taip laukė. Nuo jo prisilietimo jos galvoje dūzgia. Ji užsimerkia, prisimindama motinos žodžius – *mergaitė nori meilės. Ji nori persikų ir grietinėlės.*

– Ar tau patinka sidabras? – klausia Johanas.

– Taip, – iškvepia Nela. Šitokią akimirką ji nieko nevapalios.

– Pasaulyje nėra nieko gražesnio už sidabrą, – sako Johanas. Jo rankos paleidžia jos veidą, jos akys atsimerkia, ir ji pajunta, kaip šia poza iškeltu smakru ją užplūsta sumišimas. – Šitam kaklui užsakiau vėrinį.

Nuo jos minčių riaumojimo jo balsas atrodo toks tolimas. Nela atsitraukia, trindama gerklę, tarsi norėdama sugrąžinti jai gyvybę.

– Dėkoju, – išgirsta ji save sakant.

– Tu dabar žmona. Mums reikia tave puošti.

Johanas šypsosi, tačiau sakinys Nelai pasirodo toks brutalus, kad iš baimės viduriai susitraukia į akmenį. Ji supranta, kad neturi ko pasakyti.

– Aš tavęs nenuskriausiu, Petronela.

Nela žiūri pro langą į pro šalį plaukiančius nesibaigiančius namų fasadus. Tvirtai suspaudusi kojas, įsivaizduoja įsiskverbimo momentą – ar joje yra kažkas, kas plyš, ar skaudės taip, kaip ji baiminasi? Kad ir koks bus jausmas, ji žino, kad negali to išvengti, kad reikia tai įveikti.

– Aš visiškai rimtai, – sako Johanas. – Visiškai rimtai, – dabar jo eilė pasilenkti prie jos. Užsilikęs druskos ir kardamono kvapas, jo keistas vyriškumas grasina ją priveikti. – Nela, Nela, ar tu klausaisi?

– Taip. Klausausi, Johanai. Aš... Tu manęs nenuskriausi.

– Gerai. Tau visiškai nėra ko manęs bijoti.

Tai pasakęs Johanas atsitraukia, įsispoksodamas į namus šalia kanalo. Nela galvoja apie paveikslėlį iš Marinos kelionių knygos, čiabuvis ir užkariautojas, ir tarp jų tvyrantys nesusipratimo akrai. Visiškai sutemo. Nela žiūri į mažesnių laivelių šviesas ir jaučiasi visiškai vieniša.

Santuokos šalys

Sidabrakalių gildijos puotos menė didžiulė ir pilna žmonių, kurių veidai susilieja į neryškias akių, burnų ir nuo skrybėlių kraštų nukarusių plunksnų dėmes. Aplinkui aidi atsitrenkiančių vienas į kitą sidabrinių dirbinių garsai, sienas drebina vyrų juokas, jiems atitaria subtilesnis moteriškas kikenimas. Ir, aišku, milžiniškas kiekis maisto. Balto šilko staltiesėmis nukloti ilgi stalai lūžta nuo lėkščių su viščiukais, kalakutais, cukruotais vaisiais, mėsos pyragais ir suktomis sidabrinėmis žvakidėmis. Johanas tvirtai suima Nelą už parankės, ir jie aplenkia svaiginančią minią, laikydamiesi arčiau tamsiu raudonmedžiu apkaltų sienų. Atrodo, kad šnabždesiai ir kikenimai seka jiems įkandin.

Kitos žmonos plevena savo vietų link, tarsi žinodamos, kur joms sėsti. Jos visos apsirengusios juodai, krūtinė virš krūtų pridengta parišamais žabo, paliekant tik ruoželį balto kūno. Viena moteris žvakių šviesoje blyksinčiomis tamsiomis akimis visą savo dėmesį sutelkusi į Nelą. Jos žvilgsnis niekuo nesiskiria nuo tos moters Kalverstrate.

– Šypsokis ir sėskis šalia manęs, – sako Johanas, nusišypsodamas moteriai bejausme šypsena. – Prieš susidurdami su minia, įsimeskim ką nors į skrandį.

Nelai atrodo, kad jeigu nebūtų maisto, ją čia suvalgytų gyvą. Jie atsisėda prie stalo, kur pirmas patiekalas yra krabas.

– Aš daug dėmesio skiriu maistui, – konstatuoja Johanas, pakėlęs savo šakutę krabams. Nela, žiūrėdama į spindinčias sidabrines lėkštes ir brangius vyno ąsočius, spėlioja, ką tai galėtų reikšti. Esant kartu su visais šiais žmonėmis, galima pamiršti jo problemas su Marina. Johanas genialus, jausdamas visų čia susirinkusių žvilgsnius, jis šnekučiuojasi su savo jaunute nuotaka, tarsi jie du dešimtmečius būtų kartu maišę jūras ir vandenynus.

– Šviežias sūris, prismaigstytas kumino sėklų, primena man, kad galiu jausti malonumą, – garsiai sako Johanas. – Delfto sviestas – toks puikus ir kreminis, toks skirtingas nuo kitų, suteikia man nežmonišką pasitenkinimą. Delfte pardavinėju kiniškas lėkštes ir perku jo galvas. O Kornelijos mairūnas ir slyvų alus man suteikia daugiau laimės nei sėkmingas sandoris. Reikia, kad ji ir tau išvirtų.

– Mano motina jį verda, – atsako Nela, čepsėjimas, puotos tarškesys pradeda jai atimti ryžtą. Ji jaučiasi išsunkta kambario energijos, kaip cukruotas džiovinto vaisiaus gabaliukas.

– Figos su grietine ankstyviems pusryčiams vasarą, – užsimiršęs tęsia Johanas. – Išskirtinis džiaugsmas, nunešantis mane į vaikystę, vienintelis skonis, kurį dabar prisimenu, – jis pasižiūri į ją. – Tu, be abejo, prisimeni savo, nes tai buvo ne taip seniai.

Nela klausia savęs, ar ši dygi pastaba buvo sąmoninga, ar jo nervingumo, būnant atidžiai nužiūrinėjamam šioje patalpoje, išdava. Kad ir kaip ten būtų, jai norisi nesutikti. Būtent dabar jos vaikystė atrodo nepaprastai tolima. Ją pakeitė netikrumas ir nuolatinė nežinomybės būsena. Baimės akmuo jos pilve suskyla į šleikštulį keliantį nerimą; ji nekenčia patalpos kakofonijos, šio pokalbio tembro ir invazijos to, ko nepažįsta.

– Aš seniausiai palikau savo lopšį, – burbteli ji, galvodama apie neprašytą miniatiūristo dovaną ir pasijunta dar labiau sutrikusi.

– Atmintis per maistą, – sako Johanas. – Maistas pats savaime yra kalba. Pastarnokai, ropės, porai ir cikorijos – net juos aš triauškiu, kai niekas nemato. Ir žuvis! Plekšnė, jūros liežuvis, limanda ir menkė yra mano mėgstamiausios, bet valgyčiau bet ką, ištrauktą iš mano respublikos jūrų ir upių.

Nela jaučia, kad jo kalbėjime yra kažkoks bandymas apsaugoti, tarsi jis tikėtųsi, kad jo žodžiai galėtų išstumti nerimą iš jos minčių.

– O ką tu valgai būdamas vandenyne?

Jis padeda šakutę.

– Kitus žmones.

Nela nusijuokia, drovus kikenimas pažyra tarp jų ir nukrinta ant staltiesės. Johanas įsideda dar vieną krabo gabalą į burną.

– Kanibalizmas – vienintelis būdas išlikti, kai pasibaigia maistas, – taria jis, – bet aš mieliau rinkčiausi bulves. Mano mėgstamiausia užeiga šiame mieste yra Rytinėse salose, prie mano sandėlio. Jų karštos bulvės būna puriausios, – jis pasmeigia krabą lėkštėje. – Tai mano slapta vietelė.

– Bet man ką tik apie ją pasakei.

Jis padeda šakutę.

– Taigi, – sako. – Taigi, – atrodo, kad ta pastaba jį sukrėtė, jis nusigręžia atgal į krabą. Neturėdama, ką pasakyti, Nela taip pat apžiūrinėja išsikėtojusį, greitai gendantį gyvį, jo rašalo spalvos žnyples, pikta raudona spalva nusidažiusį kiautą. Nuplėšęs koją ir šakute iškrapštęs paskutines baltas skaidulas, Johanas garsiai pasisveikina su vienu iš sidabrakalių. Nela paragauja nedidelį kąsnelį savojo krabo. Jis sūrus ir stringa tarp dantų.

Visiškai išgrandęs savo krabą, Johanas pasišalina:

– Ilgai neužtruksiu, – atsidūsta jis. – Reikalai, – ištaręs taip, kad tai nuskambėtų kaip rutina, jis prieina prie kampe stovinčio vyrų būrelio.

Be jo Nela pasijunta visiškai neapsaugota, tačiau susižavėjusi stebi kaip jos vyras transformuojasi. Jei Johanas ir pavargo kalbėti apie darbą, komisinius, prekybos būklę, jis sugeba to neparodyti. Koks jis gražus lyginant su kitais, nepaisant jų prabangių apdarų ir odinių batų. Juokas pakyla virš skrybėlių, galvos atloštos atgal, o tarp paverstų svajingų veidų, paraudusių skruostų, barzdų, su įstrigusiais krabo mėsos gabaliukais, centre stovi Johanas, įdegęs ir besišypsantis.

„Galėčiau jį mylėti, – galvoja Nela. – Tokio vyro žmona turėtų būti lengva. Ir meilė turės ateiti, kitaip neištversiu. Galbūt ji augs lėtai, kaip viena iš Oto žieminių sėklų."

Prie Johano pradeda eiti pameistriai, rodyti, ką jie padirbdino, o jis paima kiekvieną daiktą, su priderama pagarba apžiūrinėja sidabrinius ąsočius ir vazas. Kiti pirkliai atsitraukia, stebėdami Johaną apsukriomis akimis, kai šis pradeda meninę diskusiją apie marinistinių graviūrų pranašumus prieš floristines. Jis atrodo išprusęs, pastabus, nepanašus į save. Jis klausia vardų, įsideda kišenėn sidabrinę dėžutę, liepia pameistriui užsukti pas jį į VOC.

Nela žiūri į savo antrą patiekalą, dubenį avienos sultinyje patiektų moliuskų su svogūnų padažu, kai jos link pajuda moteris blyksinčiomis akimis. Jos nugara tiesi, gražūs plaukai susukti į įmantrią šukuoseną, perrištą mažyčiais perlais siuvinėta juodo aksomo juosta. Nela tyliai padėkoja Dievui už mažus jo stebuklus, už puikius Kornelijos siuvimo įgūdžius, kurių dėka suknelė jai pagaliau tinka.

Moteris sustoja prie stalo ir žemai nusilenkia.

– Taip, jie sakė, kad tu jauna. Ar jis tave paliko?

Nela įsitveria į dubenį:

– Man aštuoniolika.

Moteris išsitiesia, jos akys tyrinėja patalpą:

– Mes spėliojome, kaipgi tu atrodysi, – tęsia ji tuo pačiu tyliu balsu. – Bet dabar aš matau, kad Brantas savo žmonai taiko tuos pačius standartus kaip ir viskam kitam. Ortmanų vardas *labai* senas. O ką apie tai sako Ekleziastas? Geras vardas vertesnis už kvapų aliejų! – jos tonas rūpestingas, besižavintis, tačiau jame yra kažkas, baksnojantis Nelos pažeidžiamumą.

Nela pabando pakilti nuo suolo, tačiau stalviršis ir platus jos sijonas nusprendė ją sulaikyti. Moteris kantriai laukia reveranso, stebėdama, kaip Nela spurda. Pagaliau išsilaisvinusi iš ankšto tarpo tarp stalo ir suolo, Nela žemai nusilenkia, jos veidas visai šalia juodo brokato suknelės, plazdenančios priešais ją kaip besiblaškančio varno sparnai.

– Ak, stokis, vaikeli, – sako moteris. „Per vėlu, madam", – galvoja Nela. – Aš – Agnesė Mermans. Mes gyvenam Prinsengrachte, prie lapės ženklo. Fransas dievina medžioklę, tad jis pats ir išrinko.

Šis netikėtas intymumas nejaukiai kabo ore, Nela vos šypsosi, jau išmokusi iš Marinos, kad tylėjimas suteikia nežymų pranašumą.

Agnesė pasitikrina šukuoseną, ir Nela pamato tai, ką ir turėjo pamatyti – žiedai puošia kiekvieną jos pirštą: nedideli rubinai, ametistai ir žali smaragdo blyksniai. Tai ganėtinai neolandiška, visi šie viešai rodomi brangakmeniai, dauguma moterų bet kokias brangenybes nešioja giliai paslėptas po suknelių klostėmis. Nela bando įsivaizduoti taip žaižaruojančias Marinos rankas.

Nelai toliau tylint, Agnesė išspaudžia šypseną ir tęsia:

– Mes, galima sakyti, kaimynai, tos pačios *gebuurte** nariai.

Agnesės Mermans kalbos maniera labai keista, žodžiai tokie nenatūralūs, kad atrodo, jog ji būtų šį grakštumą repetavusi prieš

* Kaimynų grupė, prižiūrinti tvarką, saugumą ir viešąją rimtį, padedanti vieni kitiems nelaimėje, sprendžianti buitinius konfliktus, padedanti tvarkytis mirties ir laidotuvių atveju.

veidrodį. Nela spokso į išdidžią moters galvą juosiančią subliūškusią perlų aureolę. Pieninių dantų didumo perlai žybčioja šokinėjančioje žvakidžių šviesoje.

Agnesė tikriausiai kiek vyresnė už Mariną, jos siauras, lygus veidas niekuo nesuteptas – jokių apgamų ar saulės dėmių, jokių tamsių ratilų po akimis, jokių sunkaus triūso ar vaikų priežiūros žymių. Ji atrodo nežemiška, lyg negyva, jei ne tos tamsios akys, kurios kelis kartus mirkteli ir vėl katiniškai tingiai prisimerkia. Agnesė nužiūrinėja sidabro spalvos Nelos suknelę, jos liekną liemenį.

– Iš kur tu? – klausia ji.

– Iš Asendelfto. Mano vardas Petronela.

– Populiarus vardas, dažnas šiame mieste. Ar tau patiko Asendelfte?

Nela pastebi, kad Agnesės dantys vietomis dėmėti. Ji svarsto, kaip geriausiai atsakyti moteriai, kuri, atrodo, ją bando.

– Aš iš ten išvykusi vienuolika dienų, madam, tačiau atrodo, kad jau visą dešimtmetį.

Agnesė nusijuokia.

– Jaunystėje laikas kitaip teka. Ir kaipgi Marina tave surado?

– Surado?

Agnesė vėl juokiasi, nutraukdama Nelą, – prunkštelėjimas, pabrėžiantis panieką. Tai ne pokalbis, Agnesė laido strėles ir žiūri kaip jos sminga. Jos balse girdėti nuolatinė linksmumo gaidelė, tačiau Nela yra tikra, kad po šiuo pabrėžiamu pasitikėjimu yra dar kažkas – kažkas, ką ji jaučia, tačiau negali įvardyti. Ji pasižiūri tiesiai į Agnesę ir nusišypso, gindama savo garbę baltesniais, jaunesniais dantimis.

Aplinkui jas kvepia keptais viščiukais, troškintais vaisiais, o kliuksinčių vyno ąsočių garsai kėsinasi į mažą jų ratą, tačiau magnetinė Nelos trauka Agnesei viską atstumia.

– Nuotaka Johanui Brantui, – atsidūsta Agnesė, paimdama Nelą už rankos ir švelniai, tačiau primygtinai siūlanti prisėsti ant suolo. – Viskas tęsėsi *taip* ilgai. Marina turėtų būti labai patenkinta, ji visada kartojo, kad jis turi turėti vaikų. Tačiau Brantą palikuonys visada erzino.

– Atsiprašau?

– Negaliu lažintis dėl tikslių jo žodžių. „Bjaurūs iš gražaus kūno, storžieviai, net ir tinkamai auklėjant, ir kvaili, nepaisant protingų tėvų." Be abejonės, šmaikštus, Brantas visada toks. Bet viską turi kam nors palikti.

Atrodo taip nepagarbu, taip nederama, kai Agnesė Johaną vadina tik pavarde, kad taip laisvai apie jį kalba. Nela užgauta, jai trūksta žodžių, ji negali įsivaizduoti, kokiomis aplinkybėmis Johanas apskritai galėtų kalbėtis apie palikuonis su šia savotiška moterim.

Agnesė pakelia ąsotį ir pripila joms dvi taures vyno. Kelias akimirkas jos sėdi tyliai, stebėdamos ant šilkinės staltiesės užtiškusį portveiną, valomų lėkščių blizgėjimą, patiekiamą paskutinį maistą.

– Aukso Vingis, – taria Agnesė, akimis tyrinėdama Nelą, lyg ši būtų kortų kaladė. – Atvykti čia iš Asendelfto turėjo atrodyti taip pat toli kaip iki Batavio? – Ji užsikiša menamą plaukų sruogą už ausies, vėl blyksteli žieduoti pirštai.

– Truputį...

– Bet sutikti tobulą porą kaip mano – taip reta! Fransas mane lepina, – sąmoksliškai sušnibžda ji. – O Brantas lepins tave.

– Tikiuosi, – atsako Nela, jausdamasi kvailai.

– Mano Fransas – geras žmogus, – sako Agnesė.

Neprašyta pastaba pakimba kaip iššūkis, ir Nela stebisi keistu jo priešiškumu. Galbūt šis didikiškas pokalbis – karingas ir keliantis nerimą – čia laikomas paprastu pašnekesiu?

– O tu jau matei negrą? – tęsia Agnesė. – *Žavinga*. Mano dvare, Suriname, jų šimtai, tačiau aš nesu sutikusi nė vieno.

Nela sriūbteli vyno.

– Jūs kalbat apie Otą. Ar buvote Suriname?

– Kokia tu miela! – nusijuokia Agnesė.

– Tai nebuvot?

Agnesės šypsena pradingsta. Ji atrodo beveik nuliūdusi.

– Madam, šis dvaras buvo mums duotas kaip Dievo dosnumo pavyzdys. Matot, nebuvo aplink besisukiojančių brolių – tik aš. Ir dabar, kai Dievas man liepė pasirūpinti tėvelio cukraus galvom, tikrai negalėčiau rizikuoti savo gyvybe trijų mėnesių kelionėje. Kaip galėčiau pagerbti tėvelio atminimą, įstrigusi kažkur laive?

Nelos vynas pakyla iki nosies. Agnesė pasilenkia arčiau.

– Aš nemanau, kad negras yra vergas *griežčiausia* prasme, – sako ji. – Brantas neleistų mums jo *taip* vadinti. Pora mano pažįstamų regenčių turi vieną čia, Amsterdame. Man patiktų, jeigu jis mokėtų groti. Vyriausiasis iždininkas turi *tris*, ir vienas iš jų – moteris, ir ji moka groti viola! Manau, kad čia įrodymas, kad po šia saule gali nusipirkti bet ką. Kažin kaip jis jaučiasi? Mes vis apie tai galvojam. Kaip vis dėlto panašu į Brantą, pasiimti jį namo...

– Agnese, – pasigirsta balsas, ir Nela skuba atsistoti. – Prašau, – sako prieš jas stovintis vyras, gestais užtikrindamas, kad gilus reveransas nereikalingas.

Mitrūs Agnesės pirštai susipina jai ant kelių.

– Mano vyras, senjoras Mermansas, – sako ji. – O čia – Petronela Ortman.

– Petronela Brant, – atsiliepia jis, žvalgydamasis po menę. – Aš žinau.

Akimirką ši scena – šis stovintis vyras, šalia jo sėdinti moteris, prabangiai apsirengę, susaistyti nematomai saitais – yra

tobuliausias kada nors Nelos matytas santuokos paveikslas. Jų vienybė beveik gąsdinanti.

Fransas Mermansas kiek jaunesnis už Johaną, o platus jo veidas nugairintas vėjo ir saulės; platūs, švarūs žandikauliai apžiotų penkis moliuskus. Jis laiko skrybėlę, kurios kraštai platesni nei visų kitų čia susirinkusių. „Vienas guldenas tavo naudai, Johanai", – galvoja Nela, spėliodama, kokias dar lažybas laimi jos vyras.

Ji mano, kad Mermansas yra iš tų vyrų, kurie greitai nutunka. Ir, žinant, koks maistas patiekiamas šiose vietose, jam tai neužtruks. Nuo jo sklinda silpnas šlapio šuns ir dūmų kvapas, labiau laukinis nei vaisinė jo žmonos pomada. Jis pasilenkia ir paima blizgantį sidabrinį šaukštą.

– Ar jūs sidabrakalė? – klausia jis.

Agnesė vos šypteli iš prasto pokšto.

– Ar šįvakar pasikalbėsime su Brantu? – klausia ji.

Mermansas instinktyviai pakelia galvą ir nužvelgia patalpą. Johanas pasitraukė nuo vyrų būrelio šalia Nelos stalo ir jo niekur nematyti.

– Būtinai, – sako jis. – Mūsų cukrus jo sandėlyje jau beveik dvi savaites.

– Mums – jums – reikia susitarti dėl sąlygų. Vien dėl to, kad ji nevalgo nieko saldaus, dar nereiškia, kad ir kiti elgsis taip pat, – Agnesė ištaria visai nelinksmą „cha", įsipila dar vieną taurę vyno, jos ranka virpteli.

Nela atsistoja:

– Turiu susirasti savo vyrą.

– Jis jau ateina, – manieringai ištaria Agnesė. Mermansas suspaudžia skrybėlės kraštą. Johanui priėjus, Agnesė padaro lėtą, gilų reveransą. Mermansas išsitiesia, išpučia krūtinę.

– Madam Mermans, – ištaria Johanas. Abu vyrai pasisveikina be tinkamo nusilenkimo.

– Senjore, – iškvepia Agnesė, tamsios jos akys ryja brangų jo švarko sukirpimą. Nelai atrodo, kad Agnesė labai tvardosi, kad neištiestų rankos ir nepaglostytų aksominio jo atlapo. – Kaip matau, šįvakar jūs vėl užsiimate savo kerais.

– Jokių kerų, madam. Tik aš.

Agnesė žvilgteli į savo vyrą, kuris atrodo labai susidomėjęs staltiese. Lyg pajutęs žmonos akis sau ant sprando, Mermansas prabyla:

– Mes norėjom pasikalbėti apie cukrų... – jis nutyla, pusiau paslėptame veide šmėsteli šešėlis.

– Kada jis bus parduotas? – klausia Agnesė, jos klausimas perveria orą.

– Viską laikau savo rankose, madam.

– Žinoma, senjore. Mes nedrįstume suabejoti...

– Van Rybeko papirkinėjimas Goede Hope, tie prakeikti imperatoriūkščiai mūsų tolimuosiuose prekybos taškuose, – sako Johanas. – Batavio kontrabandininkai, juodieji turgūs Rytuose – žmonės trokšta gero produkto, ir aš jiems sakau, kad jis ateina iš jūsų, madam. Aš manau, kad galiausiai Vakarų Indija mus visus išgelbės, bet neleisiu, kad jūsų cukrus patektų į bursą. Prekybos salė kaip cirkas, o brokeriai panašūs į išprotėjusias harpijas. Šitą cukrų reikia atsargiai, kontroliuojant realizuoti užsienyje...

– Tik ne Anglijoje, – pertraukia Agnesė. – Aš nekenčiu anglų. Dėl tų bėdų, kurias jie sukėlė mano tėvui Suriname.

– Niekada anglams, – patikina ją Johanas. – Jis gerai sandėliuojamas, – ramiai priduria jis. – Jei tik norit, galit nueiti ir įsitikinti.

– Norėdamas jį parduoti užsienyje, senjore, jūs elgiatės labai neįprastai, – pažymi Mermansas. Dauguma dorų olandų pasiliktų tokį lobį sau, o žinant jo kokybę, tai galėtų atnešti gerą pelną.

– Tokį *amour-propre* aš laikau savęs žlugdymu, – sako Johanas. – Tai niekam nepadeda. Užsienyje mus laiko nepatikimais. O man to visai nereikia. Kodėl neišplėtus jūsų cukraus reputacijos?

– Į gera ar į bloga, bet mes turime pasitikėti jumis.

– Vieną gabalą laikom namie, – slopindama įkaitusias aistras, įsiterpia Agnesė. – Jis toks nuostabiai *kietas*. Kietas kaip deimantas, mielas kaip šuniukas. Taip sakydavo mano tėvas, – ji žaidžia su raišteliu prie kaklo. – Jis toks kietas, kad aš vos galiu jo atsilaužti.

Nela svyruoja, lengvai apgirtusi, žiūrėdama į nuosėdas savo taurės dugne.

– Dėl judviejų aš nuplauksiu į Veneciją, – taria Johanas. – Ten daug pirkėjų. Dabar ten ne pats geriausias metas pasirodyti jūsų cukrui, tačiau būkite tikri, kad ten bus venecijiečių, kurie norės jo nusipirkti.

– Venecijiečiai? – aikteli Agnesė. – *Papistai?*

– Senjore Brantai, jos tėvas dirbo ne tam, – pratrūksta Mermansas, – kad prikimštų katalikų pilvus.

– Bet argi svarbu, iš kieno kišenės guldenas, jei jo vertė tokia pat? Kiekvienas pirklys tai žino. Venecija ir Milanas valgo cukrų taip, kaip mes, olandai, kvėpuojame...

– Eime, Agnese, – sako Fransas. – Aš pavargau. Ir prisivalgiau, – jis užsimaukšlina ant galvos skrybėlę, tarsi ji galėtų sustabdyti mintis. Agnesė laukia, stoja nejauki tyla.

– Tuomet geros nakties, – sako Johanas. Plati jo šypsena nesugeba paslėpti nuovargio akyse.

– Su dievu, – atsisveikina Agnesė, įsikibdama savo vyrui į parankę. Jiems einant palei raudonmedžiu apkaltas sienas, suniauktas staltieses, išvartytus ąsočius ir maisto likučius, Nela jaučia, kaip kyla nerimas.

– Johanai, – taria Nela. – Marina sakė, kad turime pakviesti...

Jis uždeda ranką jai ant peties, ir ji palinksta nuo jos svorio.

– Nela, – atsidūsta jis, – su tokiais žmonėmis, visada privalai palikti taip, kad jie norėtų daugiau.

Tačiau kai Agnesė per petį meta išdidų žvilgsnį, Nela nėra tuo tokia tikra.

Studija

Jiems grįžtant, Johano melas vilkosi kaip ant seklumos užplaukusi barža.

– Tu pažįsti daug žmonių, Johanai. Jie tavim žavisi.

– Ar manai, kad jie su manim kalbėtųsi, jeigu nebūčiau turtingas? – šypsosi jis.

– Ar mes turtingi? – klausia ji. Žodžiai išsprūdo anksčiau, nei ji spėjo užsičiaupti, rūpestis balse buvo akivaizdus, tonas pernelyg spigus ir kaltinantis.

Jis pasuką į ją galvą, plaukų sruoga užstringa tarp skruosto ir apykaklės.

– Kas atsitiko? – klausia. – Nekreipk dėmesio į Mariną ir į tai, ką ji sako. Jai patinka jaudintis.

– Tai ne dėl Marinos, – atsako Nela ir susimąsto, ar tai – tiesa.

– Vien dėl to, kad kas nors tau ugningai ką nors pasakoja, dar nereiškia, kad tai – tiesa. Esu buvęs turtingesnis. Esu buvęs ir ne toks turtingas. Niekad neatrodė, kad skirtumas būtų pastebimas, – paveikta maisto ir vakarinio nuovargio jo kalba lėtėja. – Mano turto negali paliesti, Nela. Jis tvyro ore, padidėja, sumažėja. Vėl padidėja. – Daiktai, kuriuos jis perka, yra tvarūs, tačiau ranka eina per juos kiaurai, kaip per debesį.

– Bet, mano vyre, nejaugi yra kas tvirtesnio už monetą?

Jam žiovaujant ir užsimerkiant, Nela įsivaizduoja savo vyro pinigus nykstančius ir besimainančius tarsi drėgmę.

– Johanai, turiu tau kai ką pasakyti, – ji padaro pauzę. – Nusamdžiau miniatiūristą...

Tačiau, pažvelgusi į jį, Nela mato, kad jis nugrimzdo pilno pilvo užmarštin. Jai norisi pažadinti vyrą, kad galėtų užduoti daugiau klausimų. Kitaip nei Marinos, jo atsakymai visada būna įdomūs. Fransui ir Agnesei išėjus jis atrodė nerimastingas, akyse, vėl ją atribodamos, šmėsčiojo mintys. Kodėl Mermansams mintis apie bendradarbiavimą su Johanu atrodė kur kas mažiau patraukli nei jo žmonai? Kodėl Johanas jų nepakvietė į namus?

Nela užuodžia augalinės Agnesės pomados likučius ant savo rankų. Po nėriniuotais apatiniais urgzteli skrandis, ir ji pagalvoja, kad galėjo suvalgyti kiek daugiau. Apdribę vokai ir pagurklis pradeda išduoti Johano amžių. Net ir trisdešimt devynerių jo aštrių bruožų veidas atrodo kaip iš pasakos. Ji galvoja apie tylą, stojančią jam pereinant nuo žvalaus pašnekesio į niūrų išsiblaškymą. Ji užsimerkia ir uždeda ranką ant plokščio savo pilvo. *O Brantas lepins tave.*

Marinos kambaryje paslėptas meilės laiškelis sugrįžta pas ją. Iš kur jis atsirado, kiek dienų – ar metų – pragulėjo tuose puslapiuose? Nelai smalsu, kaip Marina jį skaito – su malonumu ar panieka? Lengvas sabalenos apvadas ant jos griežtos juodos liemenės, lentynoje atremta pageltusi vestuvinė puokštė. Ne. Niekas niekada negalėtų išlepinti Marinos. Ji jiems neleistų.

Nela prieblandoje pakelia ranką ir žiūri į savo vestuvinį žiedą, į blyškias rausvas kriaukles primenančius nagus. Gal Asendelfte buvo tik viena aikštė, tačiau ten sėdintys žmonės jos klausydavo. Čia ji tik lėlė, indas kitų kalboms supilti. Ir ištekėjo ji ne už vyro, o už viso pasaulio. Sidabrakaliai, moša, keisti pažįstami,

namas, kur ji jaučiasi nesava, mažasis namas ją gąsdina. Atrodo, kad siūloma tiek daug, tačiau Nela jaučia, kad kažką iš jos atima.

Jiems įžengus pro namų duris, Nela pasisuka pasiryžusi kalbėti, tačiau Johanas jau draugiškai palinkęs virš Rezeki. Ji yra aiški jo numylėtinė, ir jis kietu delnu glosto šuns galvą. Rezeki iš malonumo šiepia dantis. Prieškambaryje niekas neuždegė žvakių. Patalpoje tamsu, pro aukštus langus neprasišviečia mėnulis.

– Ar jie tave pašėrė, mano gražuole? – švelniu, mylinčiu balsu klausia jis. Vipetė atsako raumeninga uodega bumsėdama į plyteles, ir Johanas tyliai nusijuokia.

Tas juokas Nelą suerzina, dėmesys, kurio ji taip trokšta, skiriamas gyvūnui.

– Tuomet aš eisiu į lovą, – ištaria ji.

– Taip, taip, – atsako jis išsitiesdamas. – Tikriausiai pavargai.

– Ne, Johanai. Aš nepavargau, – ji žiūri jam į akis, kol jis nusigręžia.

– Turiu užsirašyti pastabas apie tuos žmones, kuriuos susitikom, – jis pasuka studijos link, ir šuo nedelsdamas nuseka paskui.

– Ar ji palaiko tau draugiją? – klausia Nela. „Vienuolika dienų nesulaukiu savo vyro, – galvoja ji, – ilgiau, nei Dievui užtruko sukurti pasaulį."

– Ji man padeda, – atsako jis. – Jeigu bandau išspręsti problemą tiesiogiai, man tai nepavyksta. Jeigu nukreipiu dėmesį į ją – sprendimą surandu.

– Tuomet ji tikrai naudinga.

– Tikrai taip, – šypsosi Johanas.

– O kiek tu sumokėjai už Otą – ar jis naudingas? – šaltu nervingu balsu klausia ji.

Johano veidas apsiniaukia, ir Nela jaučia, kaip kraujas suplūsta į veidą.

– Ką tau pasakė Agnesė? – klausia jis.

– Nieko, – atsako ji, bet tiesa yra ta, kad Agnesės žodžiai jai giliai įstrigo.

– Aš viso labo sumokėjau pirmuosius Oto atlyginimus į priekį, – ramiu balsu sako jis.

– Ar Otas mano, kad tu jį išlaisvinai?

– Petronela, ar tau nerimą kelia tai, kad gyveni čia, kartu su juo?

– Visai ne. Tiesiog – aš niekada... aš noriu pasakyti...

– Jis pirmas ir vienintelis tarnas, kurį aš turėjau, – atsako Johanas. – Ir paskutinis.

Jis pasisuka eiti. „Nenueik, – galvoja Nela. – Jeigu tu nueisi, aš tapsiu nematoma, tiesiog čia, hole, ir niekas manęs daugiau nesuras." Ji parodo į šunį, kantriai tupintį šalia jo:

– Čia Rezeki ar Dana? – klausia.

Johanas pakelia antakius, mylinčia ranka glostydamas gyvulį.

– O tu pastabi. Čia Rezeki. Dana turi dėmę ant pilvo.

„Žinau, kad turi", – galvoja Nela, įsivaizduodama mažytį šunelį, laukiantį lėlių namelyje.

– Jų keisti vardai.

– Visai ne, jei tu iš Sumatros.

– Ką reiškia Rezeki? – ji jaučiasi jauna ir kvaila.

– Sėkmė, – atsako jis, įslysdamas į studiją ir uždarydamas duris.

Nela žiūri į holo tamsą, traukia šaltas skersvėjis, tarsi už marmurinių plytelių maršo kas būtų atidaręs kitas duris. Ant sprando pasišiaušia plaukai. Šešėliuose kažkas yra.

– Ei! – šūkteli ji.

Iš virtuvės gilumos girdėti duslūs garsai, atkaklus murmėjimas, atsitiktinis keptuvės skimbtelėjimas. Jausmas, kad esi

stebima, kiek apslopsta, ir šie garsai, kad ir kokie tolimi, ramina. Šiame name Nela praranda dydžio pojūtį ir, norėdama save padrąsinti, uždeda ranką ant tvirto Johano durų staktos medžio. Jai pasirodo, kad už nugaros kažkas įkvepia ir brūkšteli per suknelės kraštą, Nela pradeda abiem kumščiais daužyti studijos duris.

– Ne dabar, Marina.

– Čia Nela.

Johanas neatsako, ir Nela, bandydama neleisti baimei įsigalėti, žiūri į tamsą.

– Johanai, *prašau*. Įsileisk.

Durims atsivėrus, geltona šviesa atrodo tokia maloni, kad Nela vos nepravirksta.

Ją nustebina tai, kad studija atrodo kur kas jaukesnė nei bet kuris kitas kambarys šiuose namuose. Ši patalpa turi aiškią paskirtį. Ji save pažįsta, ir būtent čia Nela jaučiasi arčiausiai savo vyro. Jai įėjus vidun, Johanas uždaro duris, o Nela bando nusikratyti holo išgąsčio.

– Ten nieko nėra, Nela, – sako jis. – Tai – tik tamsa. Kodėl neini miegoti?

Nelai įdomu, iš kur jis žino apie jos baimę, iš kur jis žinojo, kad Agnesė ją sutrikdė dėl Oto. „Kai tave stebi Johanas, apima panašus jausmas lyg stebėtų apuokas, – galvoja ji. – Jautiesi surištas." Lauke pradėjo lyti, švelnus naktinis teškėjimas, ritmiškas ir pažįstamas. Mažame kambaryje tvyro lengvas aštrokas kvapas, aukštas medinis stalas vyriais prisuktas prie sienos, ant jo – popieriaus ritinių stirta ir auksinė rašalinė. Nuo žvakių juodais ratilais aprūkusios žemos lubos, o susivijęs storo turkiško kilimo raštai vos matyti pro paskleistus palaidus, nepažįstamom kalbom išmargintus, lapus. Visur pribyrėję raudono antspaudų vaško trupinių, kai kurie įminti į vilną.

Ant sienų visur žemėlapiai, daugiau nei pas Mariną. Nela apžiūrinėja Virdžinijos ir likusios Amerikos kontūrus, *Mare Pacificum*, Molukas, Japonija. Kiekvienas nužymėtas tiksliomis linijomis, susikirtimo taškuose primenančiomis deimantus. Tai tikslūs daiktai, ne šiaip išmarginti svajonių taškais. Po langu stovi didžiulė skrynia, užrakinta pakabinama spyna.

– Čia saugomi guldenai, – atsisėsdamas sako Johanas.

Nelai norisi, kad jis būtų panašesnis į vilką nei į apuoką. Tai leistų jai įsijausti į tinkamą vaidmenį, nereikėtų moteriškų užuominų.

– Aš norėjau tau padėkoti, – užsikerta ji. – Už mano lėlių namą. Aš turiu didelių planų...

– Tau nereikia man dėkoti, – atsako jis, vėl ranka kapodamas orą. – Tai mažiausia, ką galiu padaryti.

– Bet aš norėjau tau parodyti savo dėkingumą, – tęsia ji.

Nela bando atkartoti fizinį Agnesės Mermans grakštumą, drebančia ranka paglostydama jo marškinių rankovę. Ji nori tos vienybės, kad tas santuokos įvaizdis būtų tikras. Jos pirštai grabalioja jį tarsi vaikas.

– Nagi? – klausia jis.

Ji nuleidžia ranką ir padeda jam ant šlaunies. Ji niekada gyvenime nelietė vyro taip, o dar tokio įspūdingo. Per storą vilną justi raumeninga jo koja.

– Šnekėdamas tomis kalbomis, tu mane žavi, – taria ji ir akimirksniu supranta pasakiusi kažką ne taip. Jis pašoka nuo kėdės.

– Ką? – klausia.

Johanas atrodo toks išsigandęs, kad Nela prispaudžia rankas prie burnos, tarsi norėdama nubraukti ištartus žodžius.

– Aš tik, aš, aš tik...

– Eikš, – pertraukia jis. Didžiausiai Nelos nuostabai, jis šiurkščiai paglosto jai plaukus.

– Atleisk, – sako ji, pati nežinodama, už ką atsiprašinėja. Jis pasilenkia, laikydamas jos laibas rankas, ir pabučiuoja ją į lūpas.

Ją pribloškia nerimą keliantys karšti vyno ir krabo likučiai ir prireikia visų valios pastangų neįsitempti tvirtuose jo gniaužtuose. Ji kiek praveria lūpas, kad sumažintų spaudimą į burną. Jis toliau ją laiko ir, kol baimė visai jos neįveikė, Nela greitai apsisprendžia – įkišti ranką jam į kelnes. Jeigu visos moterys turi tai padaryti, tai praktikuojantis turi būti įmanoma nors kiek pajusti malonumą.

Nelai vos pavyksta tai ištraukti, šiltą bumbulą, apie kurį ji neturi nė menkiausio supratimo. Tačiau tai nėra lazda, apie kurią pasakojo motina, greičiau tai panašu į susirangiusį kirminą ar...

Atrodo, lyg jos pirštai būtų atpalaidavę spyruoklę, Johanas ją paleidžia ir atšoka tolyn, už stalo kampo.

– Nela, – sako jis. – O Dieve.

– Vy...

– Išeik! – šaukia jis. – Lauk!

Perspėjamai amtelėjus Rezeki, Nela klupdama išskuba lauk, ir Johanas užtrenkia duris. Ji girdi kaip spynoje trakšteli raktas ir, vėl užplūdus baimei būti vienai tamsiame hole, užbėga laiptais į savo miegamąjį.

Kampe stovi lėlių namas, ji atitraukia užuolaidas, jame kaip įžeidimas mėnesienos šviesoje spindi lopšys. Nela spiria į lėlių namo koją, tačiau medis ir vėžlio šarvas nenusileidžia, ir ji išgirsta trakštelint kaulą. Aikčiodama iš skausmo, ji atsisako verkti. Ji šlubčioja aplink kambarį, nusukdama savo vyro paveikslus į sieną. Pagautą kiškį ir supuvusį granatą, visus iki vieno.

Žingsniai

– Kodėl paveikslai sukabinti atbulai? – klausia Kornelija, apsukdama arčiausiai jos esantį, kaip priklauso. Nutapytas vikšras, išlendantis iš granato, ropoja rėmo kampo link. Pažvelgusi į lėlių namą, tarnaitė sudreba. – Jūs galit išmokti čia gyventi, madam, – tyliai sako ji. – Jums tereikia panorėti.

Nela žiūri į ją atmerkusi vieną akį, siūbteli praėjusios nakties pažeminimas. Jis priploja ją prie lovos, ir ji prisispaudžia veidu prie pagalvės. „Ar Kornelija vakar naktį buvo hole ir klausėsi, kaip rutuliojosi visa nelaimė? Tai kodėl tuomet ji manęs nepaguodė?“ Mintis apie nepasisekusį bandymą atlikti žmonos priedermę buvo žudanti.

Johano atstūmimas Nelos sielą tarytum padengia plėvele. Ji papurto galvą, tarsi taip galėtų išmesti mintis apie tikrą meilę, vedybinę lovą, juoką ir vaikus. Kornelijai apsukus dar vieną paveikslą, atsivėrusią austrę indigo spalvos fone, Nela jaučia, kaip sienos susispaudžia, jaučia jų paryškintus mirtino žaidimo paveikslus ir nužydėjusius žiedus.

– Man atrodo, kad Marina bandė jums sukišti blogiausius paveikslus, – sako Kornelija. Pagaliau dar vienas trupinėlis – šitas šypsnys, Kornelijos pasidalijimas informacija apie Mariną ir jos suktumą, atskleistas dar suktesnio žmogaus.

Kornelija atitraukia užuolaidas ir nuo vėlyvo spalio ryto šviesos akivaizdžiai palengvėja. Ji susiraukia, nuspirdama vieną klumpę ir ištraukdama vieną mažą pėdą.

– Norit tikėkit, madam, norit ne, – sako ji, – bet mano kojos irgi pavargsta. – Atsirėmusi į sieną, ji pradeda masažuoti padą. – Velniškai pavargsta. Kaip negyvėlio.

Nela atsisėda. Asendelfte niekada nebuvo tarnaitės kaip ji. Tokio laisvės pojūčio kaip Kornelijos, daryti ar sakyti dalykus, kurių ji nedrįstų niekur kitur. Kornelijos balsas džiugus ir kalbinantis; masažuojamos pėdos malonumas didesnis nei rūpestis, ką apie tai pagalvos madam. „Tikriausiai šiuose namuose yra kažkas, – galvoja Nela, – kažkokie leidimai, kurių aš nesuprantu. Gyvenimas čia iš tiesų aukštyn kojom – atrodo blogai, tačiau viskas šviesu. Kokios nudėvėtos Kornelijos kojinės, adytos peradytos, vilna visai sudilusi. Nejaugi Marina negali duoti jai geresnių?“ Nela prisimena Johano komentarą apie jo miglotą, nepaliečiamą turtą.

Vėl sugrįžta blankus Johano atvaizdas – sudribęs ir abejingas. Nela suvirpa. Žiūrėdama, kaip Kornelija apsuka paveikslą su pakabintu kiškiu, Nela pajunta, kaip sukyla apmaudas. „Tu net neįsivaizduoji, – norisi pasakyti. – Pamėgint pabūti žmona.“

– Kornelija, – sako ji. – Kodėl Marinai taip maga parduoti Agnesės cukrų? Ar mes neturtingi?

Kornelija nustebusi žiūri į ją.

– Madam, nekalbėkit niekų. *Neturtingi?* Moterys iš viso miesto atiduotų dešinę ranką, kad atsirastų ten, kur jūs dabar...

– Man nereikia *pamokslo*, Kornelija. Aš uždaviau klausimą...

– Kad turėtų šeimininką, kuris su jumis pagarbiai elgiasi, kuris vežasi jus į puotas ir perka sukneles, ir trijų tūkstančių guldenų vertės lėlių namus? Jis mus maitina, jis mumis rūpinasi. Otas jums pasakytų tą pat.

– Otas man sakė, kad dalykai išsilietų per kraštus.

– Na, yra daug dalykų, dėl kurių galima žavėtis senjoru, – atsako Kornelija, jos žodžiai skuboti, raginantys. – Jis užaugino Tutį kaip savo sūnų. Kas kitas galėtų taip pasielgti? Tarnas, kalbantis

angliškai ir prancūziškai? Galintis skaityti žemėlapius, patikrinti kokybę Harlemo vilnos rietime...

– Ir ką Otas gali su visu šituo padaryti, Kornelija? Ką mes visi *galime padaryti*?

Kornelija jaučiasi nejaukiai.

– Iš mano pozicijos žiūrint, madam, jūsų gyvenimas tik prasidėjo. Štai, – tarnaitė iš pagrindinės prijuostės kišenės ištraukia ir ant Nelos lovos padeda didelį paketą. – Buvo paliktas ant slenksčio, adresuotas jums. Ar kas negerai?

– Nieko, – Nela užsikerta. Ant antklodės guli neužsakytas paketas, pažymėtas saulės ženklu.

– Šiandien jokios silkės, jums tikriausiai bus malonu tai išgirsti, – tęsia Kornelija, žiūrėdama į siuntinį. – Žieminės uogienės ir grietinėlės sviestas. Senjoras pareikalavo vakarienės anksti, – ji sugraibo paklydusią klumpę ir užsimauna ant bato.

– Aišku, kad pareikalavo, – sako Nela. – Jis atsigauna valgydamas. Netrukus nusileisiu.

Durims užsivėrus, Nela švelniai paima paketėlį į rankas. „Aš šito neprašiau, – galvoja ji. – Mano laiškas miniatiūristui aiškiai liepė liautis. – Bet netgi tai prisiminus, Nelos pirštai plėšia popierių. – Kas gi neatplėštų tokio siuntinio, – mintija ji. – Būdama įtakingo VOC pirklio žmona, aš nesileisiu bauginama amatininko.“

Išplazdena raštelis, ant kurio parašyti žodžiai:

KOVOJU, KAD IŠKILČIAU

– Štai kaip, pone miniatiūriste? – garsiai taria Nela.

Ji pakreipia siuntinį, ir iš jo pabyra daugybė mažiausių namų apyvokos rakandų. Dviejų miežio grūdų dydžio laidynės, mažyčiai krepšiai, austi maišai, kelios statinės ir plaušinė šluota, kaitintuvas. Puodai ir keptuvės, mažyčiai žuvies peiliai ir šakutės, siuvinėta pagalvėlė, susuktas gobelenas, kuriame pavaizduotos dvi

moterys ir vyras. Nela įsitikinusi, kad čia ta pati siuvinėta istorija, kabanti apačioje ant Johano sienos – Morta ir Marija, besiginčijančios dėl Jėzaus. Baimė pradeda maišytis su pasipiktinimu.

Mažame auksiniame rėmelyje aliejumi nutapyta gėlių vaza, kartu su ropojančiu vikšru. „Tai dažnas motyvas, – taria sau Nela, – bandydama išlikti rami ir žiūrėdama į natūralaus dydžio versiją ant sienos, kurią ką tik apsuko Kornelija." Čia yra ir kelios prabangiai įrištos knygos, ne didesnės už stuiverio monetą, prirašytos neskaitoma rašysena. Ji perverčia puslapius, slapta tikėdamasi rasti meilės raštelį, tačiau jo ten nėra. Taip pat yra maži dviejų Indijų žemėlapiai ir Biblija, su didele B ant viršelio.

Nelos akį patraukia atskira pakuotė, žibanti pro audeklą. Pasiraususi tarp klosčių, ji randa ant juostos pakabintą mažytį auksinį raktelį. Ji pasiūbuoja juo šaltoje ryto šviesoje. Jis gražus, ne ilgesnis už mažojo piršto nagą, jo kaklelis sudėtingai išgraviruotas besivejančiais raštais. „Pernelyg mažas, kad atrakintų kokias nors duris, – pamano Nela. – Bevertis, bet puošnus."

Paketėlyje daugiau nieko nėra – nei raštelio, nei pasiaiškinimo, tik keistas nepaklusnumo moto ir ši dovanų maišalynė. „Kornelija prisiekė, kad miniatiūristui pristatė laišką, liepiantį liautis. Kodėl jis man nepakluso?"

Tačiau žiūrėdama į šias figūrėles – jų išskirtinį grožį, nepasiekiamą paskirtį, Nela susimąsto, ar ji tikrai nori, kad miniatiūristas liautųsi. O jis pats tikrai nenusiteikęs taip pasielgti.

Nela švelniai, vieną po kito, išdėlioja naujuosius daiktelius lėlių name. Ji pajunta netikėtai užklupusį ir greitai praėjusį dėkingumo jausmą.

* * *

– Kur susiruošei? – po valandos Nelai einant per holą, klausia Marina.

– Niekur, – atsako Nela, mintyse jau būdama ties saulės ženklu ir paaiškinimais, slypinčiais už miniatiūristo durų.

– Taip ir maniau, – sako Marina. – Pastorius Pelikornas sako pamokslą Senojoje bažnyčioje, ir aš pamaniau, kad tu norėtum dalyvauti.

– Ar Johanas irgi bus?

Johano nebus, pareiškęs, kad turi būti bursoje, jis stebi, kaip prekybos salėje svaidomasi paskutiniais skaičiais.

Degdama noru apsilankyti Kalverstrate, Nela sąmoningai atsilieka nuo Marinos, kurios pėdos mina kanalo takus, tarsi šie būtų jai asmeniškai pakenkę. Rezeki, amžinai nelaiminga, kai šalia nėra šeimininko, dabar bursoje su Johanu. Nepanorusi palikti Danos namie, Nela eina su antruoju vipetu, šuo paklusniai tipena šalia, šlapia juoda nosis pakelta į naująją šeimininkę.

– Ar jūs visada pasiimate šunis į bažnyčią? – klausia Nela Kornelijos.

Tarnaitė linkteli.

– Madam Marina sako, kad negalima jų vienų palikti namie.

– Galėčiau pasiimti Pibą.

– Nekalbėk nesąmonių, – per petį meta Marina, ir Nela nusistebi jos gebėjimu nugirsti, ką šneka kiti.

Diena nuostabi, čerpiniai stogai ryškiai raudoni, lauke pakankamai šalta, kad beveik nesijaustų kanalo dvoko. Darda vežimai, kanale knibžda laivų, kuriuose pilna vyrų, moterų, prekių ryšulių ir net kelios avys. Jie eina per Herengrachtą, tada Vijzelstratu, per tiltą į Durpių turgų, vedantį prie Senosios bažnyčios. Nela ilgesingai žiūri į tikrąjį tikslą, kol Kornelija jos neperspėja, kad, jei madam nežiūrės, kur einanti, išsities ant grindinio.

Iš laivų, jų langų, kanalo takų į juos spokso žmonės. Su kiekvienu žingsniu, žengtu pro aukštus ir grakščius šilko pirklių

namus Varmostrate, pro langus krautuvių, prekiaujančių itališka majolika, Liono šilku, ispaniška tafta, porcelianu iš Niurnbergo ir Harlemo drobėmis, juos lydi įvairiausi amsterdamiečių žvilgsniai. Akimirką Nela užsigalvoja, ką jie padarė, tada pastebi, kaip įsitempia raumenys Otui ant sprando. Jis šūkteli Danai sekti paskui.

– Jis kalba! – Nela išgirsta kažką sakant nugriaudėjus juokui.

Otui einant pro šalį, retame veide nepasirodo nuostaba, pamačius jį žingsniuojant su šiomis moterimis. Kai kurios išraiškos atspindi įtarimą, kitos – pasibjaurėjimą ar atvirą baimę. Kai kurie visiškai susižavėję, dar kitiems tai visiškai nerūpi, to nepasakytum apie likusius. Būreliui Varmostratu artėjant prie Senosios bažnyčios užpakalinės pusės, ant žemo suoliuko šalia durų sėdintis vyras su raupų randais, Otui einant pro jį, šūkteli:

– Aš negaliu susirasti darbo, o jūs įdarbinat šitą gyvulį?

Marina nuplazdena tolyn, tačiau Kornelija sustoja. Ji atžirglioja atgal ir iškelia kumštį per kelis colius nuo subjauroto veido.

– Čia Amsterdamas, Skyliaveidi, – sako ji. – Geriausias laimi.

Nela nervingai, tyliai nusijuokia ir čia pat nutyla, kai vyras iškelia kumštį Kornelijai prie veido.

– Čia Amsterdamas, kale. Geriausias turi teisingus draugus.

– Kornelija, prikąsk liežuvį, – šūkteli Marina. – Eimę.

– O jam reikėtų jį išpjauti!

– *Kornelija!* Gerasis Dieve, nejaugi mes kokie gyvuliai?

– Tutis čia jau dešimt metų, tačiau niekas nepasikeitė, – murma tarnaitė, grįždama prie savo ponios. – Atrodytų, kad jiems jau laikas būtų priprasti.

– *Skyliaveidis*, Kornelija. Kaip tu galėjai? – sako Marina, tačiau Nela jos balse girdi vos pastebimą pritarimo gaidelę.

Otas žiūri į horizontą, toli už Amsterdamo pastatų. Jis nežiūri į Skyliaveidį.

– Dana, – pašaukia. Šuo sustoja, užverčia galvą ir atitipena iki jo. – Nenueik per toli, mergyt, – sako.

– Čia man ar šuniui? – atsidūsta Kornelija.

Nors žmonės ir nesiliauja spoksoję, niekas nebeišdrįsta išsakyti savo komentarų. Nela taip pat mato, kaip jie žiūri į Mariną. Neįprastai aukšta kaip moteris, ilgu kaklu ir aukštai iškelta galva, Marina panaši į papuošimą laivo pirmagalyje, už savęs paliekanti nusisukančių veidų bangas. Nela žiūri į ją jų akimis: tobula olandų moteris, nepriekaištinga, graži ir einanti su tikslu. Vienintelis dalykas, kurio trūksta, tai – vyras.

– Kaip atrodo, kad Johanas nevaikšto į bažnyčią? – Nela išgirsta, kaip Marina taria Otui. Šiam tylint, ji atsisuka į merginas. – Ar jis pakvietė Mermansus vakarienės? – klausia Nelos.

Nela dvejoja, svarstydama, ar nepamelavus.

– Dar ne, – atsako.

Marina sustoja, nepajėgdama nuslėpti įsiūčio, iš nuostabos jos burna sustingsta visai neoriu O, kaltindama Nelą, blyksteli savo pilkomis akimis.

– Na, aš negalėjau *priversti* juos pakviesti, – sako Nela.

– O Dieve, – šūkteli Marina, įmindama į purvyną. Ji nuskuba tolyn, palikdama juos tris už savęs. – Nejaugi viską turiu daryti pati?

Klestėjimas ir žydėjimas

Nela niekada nėra buvusi Senojoje bažnyčioje.

– Kas tas Pelikornas? – sušnibžda ji Kornelijai. – Nejaugi namie neužtenka Biblijos?

Kornelija nusiviepia, tačiau Marina vis vien nugirdo.

– Dievą reikia garbinti viešai, Petronela, – sako.

– Kad ir ką reikėtų dėl to iškęsti? – murma Otas.

Marina apsimeta to neišgirdusi.

– Pelikornas, – atsidūsta ji, tarsi šnekėtų apie kokį nors itin mėgstamą aktorių. – Ir miestiečiai stebi.

Asendelfte bažnyčia buvo mažesnė, palyginti su ja, šis pastatas milžiniškas. Balto akmens kolonos, atskiriančios arkas šonuose ir vidury navos. Keliuose languose tapytos biblinės scenos, per spalvoto stiklo šventuosius saulės spinduliai užlieja grindis raudonai ir žaliai, indigo ir aukso spalvomis. Nelai atrodo, kad būtų galima nerti tarsi į vandenį, tačiau grindyse iškalti mirusiųjų vardai primena, kad šis vanduo – tai akmuo.

Bažnyčia šurmuliuoja, gyvieji reiškia savo teises. Nelą stebina skleidžiamas triukšmo lygis, tėvai ir motinos, paskalos ir juokai, palaidi šunys ir vaikai. Lojimas ir vaikų klegesys atsimuša nuo balintų sienų, garsą tik šiek tiek slopina viršuje esantis medis. Vienas šuo šlapinasi netoliese, nerūpestingai pakėlęs koją prie pilioriaus. Kur Nela bepažvelgtų, visur šviesa, lyg vienai valandai

Dievas visą savo dėmesį būtų skyręs aukštai patalpai ir joje plakančioms širdims.

Nelai nuleidus žvilgsnį į bažnyčioje šurmuliuojančius žmones, širdis pasiunčia karšto kraujo pliūpsnį jai į skrandį.

Čia yra keistoji moteris iš Kalverstrato. Ji viena sėdi klauptuose šalia šoninių durų, pro paprastą langą saulė apšviečia šviesų jos viršugalvį. Ji ir vėl stebi Nelą. Šiame žvilgsnyje nėra nieko neutralaus, jis aktyvus, smalsus ir klausiantis – ji sėdi taip ramiai, kad Nelai atrodo, kad ji galėtų būti viena iš spalvoto stiklo šventųjų, nužengusių iš bažnyčios lango.

Negalėdama pakelti jausmo, kad ją tyrinėja ir laiko nevisaverte, Nela negali atsispirti žvilgsniui. Tačiau šįkart moters žvilgsnis nuslysta Otu, Kornelija ir Marina, net Dana, visus penkis paimdamas domėn. Nela pasisveikindama pakelia ranką, tačiau Marinos balsas ją pertraukia:

– Ji per sena, kur nors vestis.

– Ką? – klausia Nela, nuleisdama ranką.

– Kalė, – sako Marina, pasilenkdama ir bandydama patraukti Daną iš ten, kur ji tvirtai padėjo savo pasturgalį ant grindų. Dana atsisako judintis inkšdama, pasukusi nosį į moters pusę, nagais skrebendama akmenį. – Kas, po galais, jai pasidarė? – Marina išsitiesia, masažuodama nugaros apačią. – Prieš minutę viskas buvo gerai.

Nela atsigręžia ten, kur sėdėjo moteris, tačiau mato tuščią klauptą.

– Kur ji dingo?

– Kas? – klausia Kornelija.

Nepaisant saulės šviesos, bažnyčia atrodo labai šalta. Klegesys stiprėja, tyla, ir vėl stiprėja, žmonės šurmuliuoja, o moters klauptas lieka tuščias. Dana pradeda loti.

– Niekas, – atsako Nela. – Nutilk, Dana, tu esi Dievo namuose.

Kornelija sukikena.

– Judvi abi keliat per daug triukšmo, – sako Marina. – Prašau atminti, kad žmonės visada stebi.

Kaip priimta pas kalvinistus, sakykla yra navos viduryje, kur murmanti minia susirenka būreliais.

– Kaip musės prie gabalo mėsos, – nepritardama sako Marina, jiems susilyginus su ja, išdidžiai plevenančia per navą. – Mums nereikia sėdėti minioje. Dievo žodis siekia toli. Nereikia ropštis kaip keturmečiams, kad pamatytume pastorių Pelikorną.

– Juo labiau jie stengiasi atrodyti šventi, tuo mažiau mane įtikina, – sako Otas.

Marinos lūpose pasirodo šypsenėlė ir čia pat pranyksta, pasirodžius Agnesei ir Fransui Mermansams.

Apsisiautusi intensyviu gėlių aromato kvepalų debesim, šnarėdama išsipūtusiais sijonais, Agnesė plaukia per šaltas antkapines plokštes.

– Jie atsivedė laukinį, – prikaustiusi žvilgsnį prie Oto, ji sušnabžda palinkusi prie savo vyro.

– Senjore ir madam Mermansai, – taria Marina, iš kapšelio ant juosmens išsitraukdama psalmyną, perimdama jį iš vieno delno į kitą, tarsi kilnotų strėlę. Moterys atlieka reveransus. Fransas Mermansas nusilenkia, žiūrėdamas, kaip laibi Marinos pirštai nervingai gniaužo apsitrynusią odinę knygą.

– Kur jūsų brolis? – klausia Agnesė. – Paskutinio teismo diena...

– Johanas dirba. Šiandien jis Dievui padėkos kitu būdu, – atsako Marina. Mermansas prunkšteli. – Tai visiška tiesa, senjore.

– Žinoma, – sako jis. – Bursa seniai žinoma kaip tikinčiųjų prieglobstis.

– Sidabrakalių gildijoje įvyko neapsižiūrėjimas, – taria Marina, nekreipdama dėmesio į jo toną. – Mano brolis norėjo jus

pakviesti pavalgyti su mumis, tačiau daugybė pareigų išblaškė jo mintis, – ji nutyla. – Jūs turite ateiti ir pavakarieniauti mūsų namuose.

Mermansas purkšteli:

– Mums nereikia...

– Mums didelė garbė, madam Brant, – pertraukia Agnesė, jos tamsiose akyse blyksteli neslepiamas susijaudinimas. – Tačiau argi šio kvietimo neturėtų pateikti jo žmona?

Nela jaučia, kaip jos skruostus užlieja raudonis.

– Pavakarieniaukit su mumis rytoj, – įtemptu balsu taria Marina.

– Rytoj? – nesusilaiko Nela. Marinai nebūdinga taip skubėti. – Bet...

– Ir atsineškit cukraus gabalą. Mes jo paragausime ir pakelsime tostą už jūsų būsimą turtą.

– Jūs norite *paragauti* mūsų Karibų brangenybės? – Agnesė paslepia smakrą pretenzingoje kailinėje apykaklėje, į Mariną įsminga blizgantys juodi vyzdžiai.

Marina nusišypso, ir Nela pastebi, kokia patraukli ji būna tai darydama, net kai apsimetinėja.

– Taip, – atsako Marina. – Labai.

– Agnese, – sako Mermansas. Jis taip ištaria žmonos vardą, kad tai nuskamba kaip perspėjimas. – Eime į savo vietą.

– Mes ateisime rytoj, – priduria Agnesė, – ir atsinešime tokią saldybę, kokios jums niekada neteko ragauti.

Jie nutolsta sveikindamiesi, mojuodami ir linksėdami pakeliui.

– Galėčiau jį nudėti, – sumurma Marina, įsmeigusi žvilgsnį jiems į nugaras. – Karibų brangenybė, atsiprašant. Kodėl Johanas apskritai šito ėmėsi?

– Bet ar mums to nereikia, madam? – prataria Kornelija. – Jūs pati sakėte...

Marina staigiai atsigręžia.

– Nekartok mano žodžių kaip papūga, mergele. Pasiklausydama prie durų – tu nieko neišmanai. Tik pasirūpink, kad rytoj būtų padori vakarienė.

Kornelija susigūžia, pasilenkia ir užsiima su šuniu, veide sustingusi užgauto išdidumo kaukė. Skausmingai užsimerkusi, Marina masažuoja smilkinius.

– Ar jums viskas gerai? – klausia Nela, jausdama, kad reikia įsiterpti.

Marina pasižiūri į ją:

– Viskas gerai.

– Reikia sėstis, – sako Otas. – Yra vieta prie choro, – jis atrodo įkalintas tarp jį visur lydinčių vos girdimai šnabždamų komentarų.

Pastorius Pelikornas ateina prie sakyklos. Aukštas, jam per penkiasdešimt, švariai nusiskutęs, pilki plaukai trumpi ir švarūs, apykaklė plati ir akinamai balta. Jo išvaizda išduoda turint dėmesingų tarnų.

Pelikornas negaišta laiko įžangoms.

– Netikėjimas! – jo balsas griaudi virš šunų ir vaikų, kojų čeženimo ir lauke klykaujančių žuvėdrų. Stoja tyla, visų akys įsmeigtos į jį, išskyrus Otą, kuris nulenkia galvą ir susikaupęs žiūri į sunertas rankas. Nela pasižiūri į Agnesę, jos veidas atsuktas į pastorių tarsi pakerėto vaiko. „Ji tokia keista, – galvoja Nela. – Vieną minutę ji gražbyliaujanti ir išdidi, kitą – tokia vaikiška ir siekianti padaryti įspūdį.“

– Mūsų mieste daug uždarytų durų, pro kurias nieko nesimato, – tęsia Pelikornas, tvirtai ir negailestingai. – Bet nemanykit, kad galit savo nuodėmes paslėpti nuo Dievo. – Jo laibi ir ilgi pirštai sugniaužia sakyklos kraštą. – Jis viską sužinos, – virš galvų

šaukia Pelikornas. – Nėra paslapčių, kurios nebus atskleistos. Jo angelai pažvelgs pro jūsų širdžių langus ir rakto skylutes, ir Jis pastatys jus prieš jūsų darbus. Mūsų miestas pastatytas ant pelkės, mūsų žemė jau buvo patyrusi Dievo rūstybę. Mes šventėme pergalę, mes palenkėme vandenį savo naudai. Tačiau mes dar negalime atsipalaiduoti, nes tik išmintis ir kaimyniški santykiai padėjo mums nugalėti.

– Taip, – šūkteli vyras minioje. Kūdikis pradeda raudoti. Dana inkšteli ir bando palįsti Nelai po sijonu.

– Jeigu mes neįtempsim savo gėdos pavadžių, – sako Pelikornas, – visi sugrįšim į jūrą. Būkite dori dėl savo miesto! Pažvelkit į savo širdis ir pagalvokit, kaip nusidėjot savo kaimynui arba kaip nusidėjo jūsų kaimynas!

Jis padaro pauzę, kad būtų didesnis įspūdis, netekęs kvapo iš savo teisumo. Nela įsivaizduoja tikinčiuosius atveriant šonkaulius, žiūrint į plakančią savo nuodėmingų širdžių maišalynę, tyrinėjant visų kitų širdis ir galiausiai užtrenkiant savo kūnus. Bažnyčios kampe sparnais plaka varnėnas. „Kas nors turėtų jį išleisti“, – galvoja ji.

– Jie nuolat čia įkliūva, – sušnibžda Kornelija.

– Neleiskim jo pykčiui vėl mūsų nuskriausti. – Minioje pasigirsta pritariantis murmėjimas, o įsijautusio Pelikorno balsas pradeda virpėti. – Godumas. Godumas yra ta piktžaizdė, kurią mes turim išpjauti, godumas – tai medis, o pinigai – jo šaknys!

– Jais taip pat užmokėta už gražiąją tavo apykaklę, – sumurma Kornelija. Nela sulaikiusi kvapą iš paskutiniųjų stengiasi nekikenti. Ji žvilgteli į Fransą Mermansą. Kol jo žmonos žvilgsnis prikaustytas prie sakyklos, jis pats stebi Brantus.

– Negalime savęs apgaudinėti, kad jau pasikinkėme jūros galią, – prieš įsmeigdamas peilį, Pelikorno balsas tampa panašus į įkyrų, liūliuojantį dūzgimą. – Taip, Mamonos dosnumas aplankė

mus visus, bet vieną dieną jis mus visus paskandins. O kur jūs būsite tą lemtingą dieną? Kur? Iki alkūnių sulindę į cukruotus saldėsius ir riebius vištienos pyragus? Panirę į savuosius šilkus ir deimantų vėrinius?

Kornelija atsidūsta.

– Gerai būtų, – murma ji. – Gerai būtų.

– Saugokitės, saugokitės, – perspėja Pelikornas. – Šis miestas klesti! Jo pinigai suteikia jums sparnus. Tačiau tai ir jungas jums ant sprando, ir būtų gerai, kad pajustumėt, kaip jis spaudžia kaklą.

Marina taip užspaudusi akis, lyg tuoj pravirktų. Nela tikisi, kad čia tik dvasinė palaima, pasidavimas šventų Pelikorno žodžių galiai. Marina atsimerkia ir pastebi tai; ant psalmyno įsitempia jos krumpliai. Ji pasimuisto savo vietoje, vaško spalvos veide sustingusi kančia. Nelai išdžiūsta gerklė, tačiau ji nedrįsta sukosėti. Pelikornas tuoj pasieks kulminaciją, tikinčiųjų kūnai susitelkę, sustingę, budrūs.

– Svetimautojai. Piniguočiai. Sodomitai. Vagys, – šaukia pastorius. – Saugokitės jų visų, ieškokite jų! Pasakykite kaimynams apie besiartinantį pavojaus debesį. Neleiskite blogiui peržengti jūsų slenksčio, nes atsiradus piktžaizdei, bus sunku jos atsikratyti. Žemė po mumis atsivers ir Dievo rūstybė į ją susigers.

– Taip, – vėl sako vyras minioje. – Taip!

Kylant susijaudinimui, Dana amteli.

– *Užsičiaupk*, – šnabžda Kornelija.

– Ką mes galime padaryti, kad taip nenutiktų? – visu balsu griaudėja Pelikornas, iškėlęs rankas kaip pats Kristus. – *Mylėti*. Mylėkite savo vaikus, nes jie yra sėklos, nuo kurių sužydės šitas miestas! Vyrai, mylėkite savo žmonas, moterys, būkite paklusnios, nes taip yra šventa ir teisinga. Žiūrėkite, kad namai būtų švarūs, ir jūsų sielos bus tokios pat.

Jis baigė. Pasigirsta palengvėjimo atodūsiai, sutikimo, pabudimo ir mankštinamų kojų garsai. Nela pajunta svaigulį. Ant antkapinių plokščių krinta šviesa. Būkite paklusnios. Vyrai, mylėkite savo žmonas. *Tu esi šildanti saulėkaita, krintanti pro langą, kurioje aš stoviu. Mano brangioji.* Vėl pravirksta kūdikis, Nela ir Marina kartu žiūri, kaip motina nesėkmingai bando jį nuraminti ir, atsiskyrusi nuo kongregacijos, pro šonines bažnyčios duris išslysta laukan.

Nela seka Marinos žvilgsnį, jos abi pavydžiai žiūri į siaurą auksinės saulės šviesos ruoželį, atsiradusį motinai išėjus. Šiame intensyviame naujajame Amsterdamo pasaulyje, šioje šaltoje miesto bažnyčioje, valandą trukusios pamaldos atrodo kaip metai.

* * *

Tą naktį mėnesiena Nelos kambaryje lėlių namą apšviečia dėmėmis. Laikrodžio švytuoklės tiksėjimas panašus į duslų pulsą, atrodo, kad ausyse skamba garsiau. Ji galvoja apie moterį bažnyčioje, tyliai ją stebėjusią.

– Kodėl tu su manim nekalbėjai? – garsiai klausia Nela, žiūrėdama į savo devynis tuščius kambarius. – Ką tokio tau reikalingo aš turiu?

Aišku, atsakymas nepasigirsta, o figūrėlės lėlių name nustoja skleisti sidabrinį švytėjimą. „Rytoj, – galvoja Nela, – nueisiu pas miniatiūristą ir kartą ir visiems laikams sutvarkysiu nepageidaujamą jų buvimą. Juk savaime suprantama, kad neteisinga siųsti dalykus, kurių tavęs niekas neprašė. Tai įsibrovimas į svetimą teritoriją."

Nela džiaugiasi ištrūkusi iš Asendelfto, tai tiesa, tačiau namų niekur nebėra – nei ten, laukuose, nei čia, kanaluose. Nešama pasroviui, ji jaučiasi sudužusi tarp to, kaip įsivaizdavo savo santuoką,

ir tikrosios jos būklės, o lėlių namas, gražus ir niekam nenaudingas, yra siaubingas viso to priminimas.

Johano nepasitikėjimas ja pradėjo skaudžiai žeisti. Jis daugybę kartų pradingo bursoje, VOC, savo sandėlyje, šalia rytinių tavernų, kur puriausios bulvės. Jis ja nesidomi, jis neina į bažnyčią. „Marina bent jau pastebi mane tiek, kad įtaisytų mėlynę", – galvoja Nela. Kaipgi kvaila, jaustis dėkingai už gnybtelėjimą! Jos inkaras išmestas, tačiau nerado už ko užsikabinti – ir ji liko blaškoma nesiliaujančių pavojingų, milžiniškų jūros bangų.

Pasigirdęs šnabždesys pažadina ją iš savigailos. Atsisėsdama Nela vis dar užuodžia ore tvyrantį silpną lelijų kvapą. „Net aš pradedu jo nemėgti", – galvoja. Ji nusliūkina per kambarį ir, ištempusi ausis, praveria duris. Koridoriuje nepaprastai šalta, tačiau hole tikrai girdėti du balsai, iš skubaus kvėpavimo galima atskirti žodžius. Jie atrodo susijaudinę ar išsigandę, ir tikrai nerūpestingi, jų šnabždesiai girdėti name.

Balsai nutyla, dvejos durys užsidaro, namas vėl nugrimzta į tylą, ir Nela pradeda galvoti, ar nebus vaizduotė jai iškrėtusi pokšto. Ji nueina koridoriumi ir, prispaudusi kaktą prie laiptų turėklų virpstų, klausosi. Tačiau veltui, aplinkui tylu, kalbėtojai pradingo už apmuštų sienų.

Vėl pasigirsta krebždesys ir Nelai ant rankų pasišiaušia plaukai. Nors iš baimės ir suka vidurius, ji pasižiūri žemyn, iš kur sklinda garsas – bet ten tik Rezeki, Rezeki, kuri pasižiūri į ją ir plytelėmis nuslenka tolyn. Gyvūnas juda kaip išlietas skystis, be šeimininko, kaip iš vietos išstumta šachmatų figūra.

Žmona

Atėjus vidurdieniui, Kornelija jau valandų valandas praleidusi virtuvėje, ruošdamasi Mermansų vakarienei. Puota, atrodo, bus ištaiginga, gausybė žieminio laimikio, gausiai pagardinta prieskoniais iš Johano sandorių Rytuose.

Nela randa ją sėdinčią prie stalo ir smulkinančią du didžiulius kopūstus.

– Norite valgyti? – klausia tarnaitė, žiūrėdama į jaunąją ponią, sustingusią ant apatinio laiptelio su Dana prie šono.

– Kaip šuo, – atsako Nela, bandydama įžvelgti nemiegotos nakties žymes tarnaitės veide, tačiau ši labiau atrodo sutrikusi.

– Tiek nedaug laiko! – sako Kornelija. – Kol nepabaigsiu visų patiekalų, jums teks tenkintis sausa duona ir silke – madam Marina taip reikalauja. Dar reikia supjaustyti šiuos kopūstus, – bet pamačiusi Nelos veidą, Kornelija nusileidžia. – Štai. Suvalgykit pufertų*. Jie ką tik iš keptuvės, – pastumia Nelai lėkštę, pilną mažų, cukrumi apibarstytų blynelių.

– Ką savo vyro krautuvėje tau perdavė Hana? – Dana nueina į savo guolį prie viryklės, o Kornelijos rankos vėl pakimba virš kopūsto. Jos oda įraudusi, nagai balti nuo muilo.

– Jūs tai valgote, – palinkdama artyn, sako Kornelija. Kokios didelės ir mėlynos jos akys, rainelės apvestos juodai. – Paskutiniai

* Kildinti blynai, kepami keptuvėje.

likučiai geriausio Arno cukraus. Daugybė šiame mieste parduodama baisios kokybės. Kaip apmaudu, kad senjoras nori Agnesės cukrų parduoti svetur.

Kornelijos pasidalijimas informacija pralaužė ledus, ir Nela jaučia kylančią šilumą. Atrodo, kad net kopūstas spindi, žalia sfera draugiškoje krosnies ugnies šviesoje.

* * *

Giliai įkvėpusi šalto oro, Nela užsikosti nuo nuotekų prieskonio jame. „Vasarą šis kanalas bus tikras pragaras“, – galvoja ji, eidama per Aukso Vingį. Tačiau dabar eiti vienai atrodo nuostabu – moteris be palydos, kaip baržoje pastebėjo jos vyras, čia jokia retenybė, tad Nela nejaučia tyrinėjančių žvilgsnių. Praėjusi Vijzelstratą, kirtusi Regulirsdvarstratą, klausinėdama, kur eiti, ji įžengia į Kalverstratą. Nela greitai suranda saulės ženklą ir moto po juo: „Viską, ką žmogus pamato, jis savo laiko žaislu“. Ji pabeldžia į sunkias duris. Gatvė apytuštė – žmonės nori likti viduje, kur šilta. Ji pabeldžia dar kartą, iškvėptas oras virta garu.

– Ar yra kas? – šūkteli ji. „Prašau, atsiliepk“, – galvoja ji. – *Ei!* Čia Nela Ortman. Petronela Brant. Man reikia su jumis pasikalbėti. Jūs atsiuntėte kelis daiktus, kurių neužsakiau. Man jie patinka, tačiau nesuprantu, kodėl jūs taip pasielgėte.

Ji priglaudžia ausį prie tvirto medžio, bergždžiai stengdamasi išgirsti žingsnius. Ji žengia atgal, žiūrėdama į langus. Viduje ramu, nematyti uždegtų žvakių, tačiau čia juntamas su niekuo nesupainiojamas gyvenamos vietos kvapas.

Kai lange pasirodo veidas, Nela atatupsta žingteli į Kalverstrato vidurį, atpažinimo nuostaba užgniaužia kvapą. Stiklas gal ir storas bei nelygus, tačiau tų plaukų su niekuo nesupainiosi. Tai – moteris, kuri stebėjo ją bažnyčioje.

Jos veidas išblyškęs, šviesios garbanos spindi per tamsaus stiklo šešėlius, moteris delnu atsiremia į langą. Ji sustingsta, ramiai žiūrėdama į gatvę.

– Tu! – sako Nela. Bet moteris nejuda. – Kodėl?..

– Ji neišeis, – pertraukia vyro balsas. – Kad ir kaip stengtumėtės. Gerai pagalvojus, ją reikėtų įduoti valdžiai.

Nela pasisuka į kalbantįjį. Jis visai šalia, sėdi šalia pastato, kuris pasirodo besantis vilnos krautuvė. Tai raupuotasis – *Skyliaveidis*, – pavadinęs Otą gyvuliu, tas pats, kurį gatvėje apšaukė Kornelija. Iš arti jo veidas primena jūrinę pintį, nusėtą rožiniais krateriais.

– Sakau jums, ji neatsilieps. Ji pati sau ponia, – mesteli jis.

Nela apsigręžia ir atsiremia nugara į duris.

– Kas ji? Pasakyk man, kas ji tokia?

Jis gūžteli pečiais.

– Ji kalba nedaug. Juokingas akcentas. Niekas nežino.

– *Niekas?* Aš tavim netikiu.

– Na, ne visi čia tokie draugiški, madam, – atsako jis. – Jai labiau patinka jos pačios draugija.

Nela sulaiko kvėpavimą.

– *Smito sąraše* šiuo adresu nurodytas miniatiūristas. Ar jūs, senjore, sakote, kad vienintelis čia gyvenantis asmuo yra moteris?

Skyliaveidis nubraukia vilnos kuokštus nuo kelnių.

– Taip, madam. Ir kas žino, kuo ji ten užsiima.

– Viskuo ir niekuo, – atsako Nela.

– Tai štai kaip jūs, ponios, *tai* vadinate.

Negali būti, kad pačioje Amsterdamo širdyje, tiesiai po burmistrų, gildijų ir hipokritiškų puritonų, tokių kaip Skyliaveidis, nosimis, moteris gyvena viena. Kokios mintys sukasi po tais blyškiais plaukais, kodėl ji man siunčia tas kvapą gniaužiančias, neprašytas figūrėles?

Aš tiesiog noriu žinoti, galvoja Nela, užmerkdama akis, prisimindama nenusakomą moters žvilgsnį bažnyčioje, o prieš tai, čia, Kalverstrate. Pernelyg nuostabu, kad būtų galima tuo patikėti – moteris! Šmėsteli gėdos jausmas, nes antrame laiške ji parašė – *Pone... esu priversta nutraukti visas tolesnes transakcijas.* Bet neatrodo, kad tai būtų ką nors reiškę. Panašu, kad moteriai patinka nepaklusti taisyklėms.

– Taip gyvenanti viena moteris gali reikšti tik viena, – tęsia Skyliaveidis. – Ji yra kekšė. O vaikis, atėjęs paimti jos siuntinių, buvo dar vienas užsienietis. Tokie dalykai turėtų likti Rytinėse salose. Dori žmonės, viso labo norintys dirbti ir ramiai gyventi, neturėtų...

– Kiek laiko ji čia?

– Sakyčiau, tris ar keturis mėnesius. Kodėl ji jums tokia svarbi?

– Ji nėra tokia, – atsako Nela, melas girgžda burnoje. Jausmas panašus į išdavystę. Ji gali apsijuokti, nežinia kodėl norėdama apsaugoti moterį. – Ji visai nėra svarbi.

Nelai pasirodo, kad viename iš viršutinių langų ji mato šešėlį, tačiau jį sudrumsčia kitos moters atspindys, virš vilnos krautuvės ji per langą purto kilimą ir atrodo suerzinta už jos durų kilusio sambrūzdžio.

– Senjore, jei kartais kalbėtumėte su ja...

– Aš to nedarysiu, – pertraukia Skyliaveidis. – Joje tūno velnias.

Nela sugraibo guldeną ir įspraudžia į purviną delną.

– Jeigu kalbėtumėte su ja, – ji pasisuka ir sušunka į langus, – pasakykite jai, kad Nela Brant atsiprašo! Ir kad nekreiptų dėmesio į paskutinį laišką. Aš tik noriu sužinoti, kodėl. Ir dar jai pasakykit, kad aš lauksiu kito jos siuntinio.

Netgi šaukdama šiuos žodžius į langus, Nela svarsto, ar jie visiškai teisingi. Vienos gyvena tik našlės ir kekšės, vienos

laimingai, kitos ne savo noru – tad ką iš tikrųjų čia veikia miniatiūristė, siuntinėdama savo figūrėles ir viena vaikštinėdama po miestą? Nela neįsivaizduoja, su kuo žaidžia, tačiau tai – tikrai ne žaislas.

Ji nukulniuoja atgal per Kalverstratą. „Nepaprastas miniatiūristės gyvenimas yra švaistomas tokiems žmonėms kaip Skyliaveidis, – galvoja ji. – Ir jis *išliks* nepaprastas, – kad ir kaip ten nutiktų, – vien ko vertos tos akys, tas žvilgsnis, tie nepakartojami siuntiniai, pilni užuominų ir istorijų.“ Nelai sudilgčioja nugarą, ir ji greitai atsigręžia, įsitikinusi, kad pati yra kažkaip susijusi su namu prie saulės ženklo.

Tačiau Kalverstratas ir vėl ramus, nenutuokiantis apie jo širdyje pasislėpusią būtybę.

* * *

Grįžusi namo, Nela nuskuba aukštyn, prie savo lėlių namo, pirštais brauko miniatiūristės figūrėles. Jos kupinos kitokios energijos, pripildytos prasmės, kurios ji kol kas nesupranta, dėl to dar patrauklesnės savo paslaptingumu. „Ji pasirinko mane“, – galvoja Nela, spindėdama nuo šio atradimo, trokštanti sužinoti daugiau.

Kornelijos balsas ir artėjantys žingsniai atitraukia ją nuo apmąstymų. Ji skubiai užtraukia lėlių namo užuolaidas, prieš tarnaitei įkišant galvą pro duris.

– Mermansai ateina po valandos, – klega Kornelija, – o senjoro vis dar nėra namie.

Apačioje Kornelija ir Otas nusivarė nuo kojų, dar daugiau šveisdami, valydami, šluostydami, dulkindami užuolaidas, kumščiuodami pagalves, lyg namie viskas būtų sugriuvę ir viską reikia sutvarkyti, tačiau to neįmanoma padaryti. Gerojoje virtuvėje žvilga fajansas ir porcelianas, žybsi perlamutro inkrustacijos, o

pamačiusi, kad visos lajinės žvakės pakeistos į bičių vaško, Nela nepraleidžia galimybės įkvėpti nuostabaus jų aromato.

– Rutina prieš chaosą, kažin kiek ilgam, – praeidamas sau murma Otas, o ji spėlioja, ką tai galėtų reikšti.

Marina apsivilkusi geriausiais savo juodais drabužiais. Ji nepuolė taip žemai, kad pasikvepintų, tačiau, apsišarvavusi pūstų sijonų skydu, ji ilgais, vienodais tarpais pasikartojančiais – kaip laikrodžio švytuoklė – žingsniais matuoja kambarį. Laibi pirštai gniaužia psalmyną, plaukai sukišti po standžia baltų nėrinių juosta, kad nekristų ant veido, gražūs bruožai sugriežtėja. Nela sėdi Kornelijos apvilkta viena iš jos persiūtų suknelių, šįkart aukso spalvos.

– Kur Johanas? – klausia ji.

– Jis tuojau bus, – atsako Marina.

Su kiekvienu nenuilstamu Marinos žingsniu, žengtu nupoliruotomis grindimis, Nela trokšta, kad galėtų grįžti į viršų ir miniatiūrose ieškoti užuominos, kas galėtų būti kitame siuntinyje ir ką reiškia moto.

Atvykus Mermansams, kai šaltas kanalo oro gūsis pro juos įsiveržia į holą, Johanas dar negrįžęs. Otas nuplovė visus langus, ir dabar stikluose atsispindi visos dvidešimt ankstyvoje prieblandoje degančių žvakių, jų medaus aromatas maišosi su aštresniais acto ir šarmo kvapais.

Jeigu Agnesė ir pastebėjo Marinos nurodymu tarnų įdėtas pastangas, to nepasakė. Ji įsklendžia vidun įprasta tobula laikysena, visi mažos mergaitės pėdsakai visiškai išgaravę. Jos viena kitai atlieka reveransą, tylą trikdo tik plačių sijonų šiurenimas į grindis. Fransas žengia į priekį, veide matyti įtampa. Marina ištiesia ranką, ir jis ją paspaudžia, jo vestuvinio žiedo auksas ant blyškios jos odos rėžia akį. Atrodo, kad laikas sulėtėjo, aplink juos ore mirga šviesos.

– Senjore, – sako Marina.

– Madam.

– Prašau, ateikite, abu, – ji ištraukia ranką ir vedasi juos į svetainę.

– Ar jūsų negras čia? – klausia Agnesė, bet Marina apsimeta neišgirdusi.

Dėl aplink jas apmuturiuoto medžiagos kiekio, moterims kelias minutes užtrunka įsitaisyti kėdėse prie židinio. Mermansas stovi prie vieno iš langų ir žiūri į lauką. Nela žiūri į žaliu aksomu aptrauktas kėdes – varines jų vinis ir drožinėtus medinius liūtus – ir galvoja apie sumažintas jų kopijas viršuje, lėlių name. „Kaip, po galais, miniatiūristė sužinojo, kad jas reikia atsiųsti man?" – nekantraudama sužinoti, spėlioja ji.

Tačiau jos viduje pulsuoja baimė. Ji pasirinko mane, tačiau kodėl? Kas ši moteris, stebinti iš tolo ir komentuojanti mano gyvenimą? Nela instinktyviai pasisuka į langą, manydama, kad ten gali išvysti iš gatvės žiūrintį veidą. Tačiau lauke dar labiau sutemo, o stambus Mermanso kūnas bet ką nubaidytų.

– Kornelijai reikėtų užtraukti užuolaidas, – sako Marina.

– Ne, – prieštarauja Nela.

Marina pasisuka į ją.

– Šalta, Petronela. Taip bus geriausia.

– Sėskis šalia manęs, – pertraukia Agnesė. Nela paklūsta, atšlamėdama savo auksine suknia. – Tu atrodai kaip moneta! – šūkteli Agnesė – garsiai ir džiugiai mestas komentaras dunksteli ant grindų.

– Kur Johanas? – klausia Mermansas.

– Jis ateina, senjore, – sako Marina. – Jį sugaišino neplanuoti reikalai.

Agnesė pasižiūri į savo vyrą.

– Mes gerokai pavargę.

– Tikrai? – atsiliepia Marina. – Ir kodėl gi, madam?

– Ak, Agnese, vadink mane *Agnese*. Marina, aš nesuprantu, kodėl po dvylikos metų tu negali to padaryti, – Agnesė juokiasi tokiu „cha“, kuris priverčia Nelą krūptelėti.

– Agnese, – tyliai sako Marina.

– Daugiausiai dėl puotų, – tęsia Agnesė, jos balsas skamba sąmoksliškai. – Prieš žiemą tiek daug vestuvių. Ar žinojai, kad Kornelis de Boras vedė Anetę Dirkman?

– Vardas man nežinomas, – atsako Marina.

Agnesė prieštarauja, patempdama lūpą.

– Visad tas pat, – sako Nelai, balse sumišę žaisminga pastaba ir sąmoningas bakstelėjimas. – Aš *dievinu* vestuves, – tęsia ji. – O tu?

Nei Marina, nei Nela neprataria nė žodžio.

– Vedybos – tai... – Agnesė padaro dirbtinę pauzę, vertindama savo auditoriją.

Marinos rankos visiškai sustingusios ant kelių, jas būtų galima iškalti ant antkapio. Nela jaučia nemalonų pokalbio džeržgesį, jo akligatvius, kaip nepasakyti žodžiai susiriša mazgais jos mintyse. Vieninteliai garsai yra ugnies traškėjimas ir odinių Mermanso batų girgždesys, jam perkeliant svorį. Iš darbinės virtuvės sklinda Kornelijos ruošiamo maisto dvelksmas, viščiukas su muskatu ir rozmarinu, karvelis su petražolėmis ir imbieru.

– Aš turiu sužinoti, – pareiškia Agnesė. Marina su nerimu akyse pasisuka į ją. – Ką Brantas nupirko tau kaip vestuvinę dovaną, Nela?

Nelos ir Marinos žvilgsniai susikryžiuoja.

– Namą, – atsako ji.

– Koks *išdykėlis*! Ar tai – medžiotojų trobelė? Mes perkam namelį Blumendalyje.

– Šis yra inkrustuotas vėžlio kiautu, – sako Nela, pradėdama mėgautis, nes Agnesės akys išsprogsta iš akiduobių. – Jame... tikriausiai negalėtum gyventi.

Agnesė atrodo suglumusi.

– Kodėl ne?

– Tai šis namas, sumažintas iki komodos dydžio, – sako Marina. Prie lango atsisuka Mermansas.

– Ak, vienas iš *tų*, – išreiškia nepasitenkinimą Agnesė. – Aš maniau, kad jūs kalbat apie tikrą namą.

– Ar tu turi tokį, Agnese? Petronelos yra dekoruotas alavu, – sako Marina.

Vėl sukyla Agnesės mergaitiškumas, veide matyti iššūkis.

– Žinoma, kad turiu. Manasis dekoruotas *sidabru*, – atsako ji.

Jos kietas pasigyrimas ištirpsta į paprasčiausią prasimanymą ir išsilieja tarp tylių moterų. Visos tyrinėja savo suknelių medžiagą, negalėdamos pakelti akių.

– Kam tu sumokėjai, kad apstatytum savąjį? – pagaliau paklausia Agnesė.

Nela susvyruoja. Vien mintis, kad Agnesė eina į Klaverstratą, kad ji turi kažkokį ryšį su ta moterim, apskritai kad žino, jog ji egzistuoja, atrodo nepakeliama. Jausmas būtų toks, tarsi slaptas jos žinojimas būtų nuraškytas, o geriausi gabalėliai atimti.

Tarsi pajutusi silpnumą, Agnesė palinksta į priekį.

– *Na?*

– Aš...

– Mano mama paliko kelias figūrėles iš mano vaikystės. Petronela jas ir naudoja, – taria Marina.

– Ką, Marina? – sako Agnesė. – Tu turėjai vaikystę?

– Turiu atnešti reinvynio, – prideda Marina, nekreipdama dėmesio nei į tai, nei į Nelos veide spinduliuojantį dėkingumą. – Kažkodėl Otas jo neatnešė.

Marina pradingsta iš kambario, šaukdama Otą. Agnesė, atsiremdama į atkaltę, žiūri, kaip ji išeina.

– Vargšelė, – atsidūsta. – Vargšelė, – ji atsisuka į Nelą. – Aš nežinau, kodėl ji tokia nelaiminga, – ji pasilenkia dar arčiau ir suima Nelos rankas. Jos pirštai drėgni, kaip iš balos ištrauktos varlės. – Mūsų vyrai, Nela, buvo tokie geri draugai, – ji stipriai suspaudžia rankas, susuktų žiedų akmenys įsirėžia Nelai į delną. – Jie kartu ištvėrė baisiausias kada nors matytas Šiaurės jūros audras.

– Mano brangioji, tu pernelyg domiesi praeitimi, – nuo lango atsiliepia jos vyras. – Nejaugi nūdienoje nėra įdomesnių dalykų?

Agnesė nusijuokia.

– Ak, Fransai. Nela, tavo vyras tau tikriausiai pasakojo, kad kai jie susitiko, abu turėjo po dvidešimt dvejus metus ir dirbo VOC laivuose. Jie perplaukė pusiaują – aplenkdami Karibų audras, nes palankus šiaurės rytų vėjas nešė juos į priekį, – Agnesė pasakoja, tarsi sektų per daugelį kartojimo metų išmoktą pasaką.

– Mano brangioji...

– Jie buvo tokie talentingi ir dirbo respublikos šlovei! Suprantama, Fransas galiausiai savo pašaukimą rado Rotušėje, tačiau mūrinės Amsterdamo sienos niekada nesulaikys Branto.

Jos vyrui sustojus prie durų, Agnesė, tarsi vanagas, seka jį žvilgsniu.

– Ar Brantas tau pasakojo savo istorijas apie Bataviją? – klausia Nelos.

– Ne.

– Jis pardavė visas atsargas ir *paketurgubino* turimų pinigų kiekį. Jis susižėrė guldenus į kišenę ir atgal grįžo su savo įgula.

Agnesės susižavėjimas, praskiestas nepaaiškinama panieka, hipnotizuoja. Nors ir atrodo, kad ši informacija verčia Mermansą jaustis nejaukiai, Nela trokšta daugiau.

– Agnese, tai buvo prieš septyniolika metų, – sako Mermansas, jo balsas įtaigiai nuoširdus. – Šiomis dienomis jis mieliau kemša bulves Rytinėse salose.

Jis išeina iš kambario, tarsi čia gyventų ir žinotų, kur eina. Ji girdi, kaip koridoriuje nutyla sunkūs žingsniai ir įsivaizduoja jį sėdint vienoje iš kėdžių, ieškantį akimirkos palengvėjimo, tačiau negali pasakyti, nuo ko būtent.

Vis dėlto jis teisus dėl vieno dalyko: Agnesė – vienintelis žmogus, kuriam patinka kalbėti apie praeitį. Tai skaudino jo motiną, priversdavo raudoti jos tėvą. Likusi Amsterdamo dalis atrodo nori tik judėti pirmyn, statyti vis tolyn, nekreipdami dėmesio į tai, kad žemė čia pelkėta ir bet kada gali juos pasiglemžti.

Agnesė atrodo netekusi žado ir lengvai paklaikusi. Skėstelėjusi rankomis ir gūžtelėjusi pečiais, ji išsiblaškiusi nuima nesamą dulkių krislą nuo suknelės.

– Vyrai yra vyrai, – sako ji, vėl rimta ir suaugusi.

– Žinoma, – atsako Nela, galvodama, kad tikriausiai nerastum dviejų skirtingesnių vyrų nei Fransas Mermansas ir Johanas Brantas.

– Cukraus gabalą padaviau jūsų tarnaitei, – tęsia Agnesė. – Fransas sako, kad po vakarienės galėsime paragauti. Kaip manai, ar Marina suvalgys bent šaukštą? – ji užsimerkia. – Ak, tie tobuli gabalai. Fransas buvo *neprilygstamas*. Rafinavimo procesas praėjo labai sklandžiai.

– Tai buvo jūsų vienintelis paveldėtas dalykas, ar aš teisi?

Agnesė mirkteli.

– Nuolankus, madam Brant, – murma ji, – visada gauna daug daugiau.

Nela instinktyviai atmeta šį siūlomą pasitikėjimą. Nusivylusi tarp jų pakibusia tyla, Agnesė išsitiesia.

– Nors gali atsitikti, kad bus ir daugiau cukraus, labai svarbu, kad jūsų vyras gerai mums patarnautų, – sako ji. – Orai Surinamui ne visada palankūs, o svetimšaliai nuolat puldinėja mano tėvo, norėjau pasakyti – mūsų, žemes. Šis derlius gali būti mūsų vienintelis turtas daugeliui metų.

– Taip, madam. Mums didelė garbė, kad pasirinkote mus.

Agnesė pastebimai sušvelnėja.

– Ar kada nors buvai savo vyro biure? – klausia ji.

– Niekada, madam.

– Aš gan dažnai lankausi Rotušėje. Fransui patinka, kai jį aplankau. Taip jaudina matyti jo pasiekimus, valdant šią respubliką. Jis – išskirtinis žmogus. Sakyk, – tęsia Agnesė, – ar Marina privertė tave valgyti tuos silkių pietus, tą kulinarinį savęs tobulinimo košmarą?

– Mes...

– Vienos silkės pietūs ir paprastos juodos suknelės, – vėl užsimerkdama Agnesė uždeda ranką ant širdies. – Bet čia, madam, Dievas mato slapčiausius mūsų darbus.

– Aš...

– Ar *tu* nemanai, kad Marina prastai atrodo? – Agnesė staiga atsimerkia, susigrąžindama ankstesnį rūpestį.

Išvarginta besikaitaliojančio moters pašnekesio, Nela nežino, ką atsakyti. Atrodytų, kad nuo Agnesės nelygiomis bangomis vilnija liūdesys, ir tuo pat metu ji gali būti tokia įtikinamai savimi pasitikinti, kad nori nenori sutrinki. Ji kažko trokšta, o Nela negali jos pasotinti.

– Marina visad buvo stipriausia, – su vos juntama pagiežos gaidele tarsteli Agnesė.

Nelą nuo atsakymo išgelbsti pasigirdęs Rezeki lojimas.

– Ak! – taisydamasi suknelę ištaria viešnia. – Tavo vyras pagaliau namie.

Apsikeitimai

Nepaisant Nelos alkio ir Kornelijos virėjos talento, vakarienė nepakeliama. Palinkusi virš banguoto balto audinio platybių, Agnesė išgeria tris taures reinvynio ir kalba apie puikius pastoriaus Pelikorno pamokslus ir jo pamaldumą, apie tai, kaip svarbu nuolat būti dėkingam – ir apie tuos smulkius vagišius, nukapotomis rankomis, kuriuos ji matė paleidžiamus iš *Rasphuis*?

– Kas yra *Rasphuis*? – klausia Nela.

– Vyrų kalėjimas. Į *Spinhuis* siunčiamos nedoros moterys, o *Rasphuis* tramdomi laukiniai vyrai. Ten gyvena lunatikai, – tęsia ji, palinkdama į priekį ir užversdama akis, taip bandydama pavaizduoti beprotybę. Vaizdas šokiruojantis, tačiau Agnesei ir toliau vaidinant, Fransas nudelbia akis į staltiesę. – Apleisti savo šeimų, o kalėjimui mokamos stipendijos, kad juos apsaugotų, – žieduotu pirštu rodo į Nelą. – O *didžiausi* laukiniai siunčiami į kankinimų kamerą Rotušės požemiuose, šalia miesto aukso saugyklų.

Marina šneka mažai ir dėbčioja į brolį, kuris, Kornelijai nunešant pirmąjį patiekalą, į kiekvieną Agnesės išgertą vyno stiklą atsako tuo pačiu ir dar prideda vieną viršaus.

Nors Johanas ir laikosi, tačiau jo akys stiklinės, prastai nuskusta barzda sidabru dengia įdegusį veidą. Jis labai susikaupęs tyrinėja savo lėkštę, bandydamas šakute pasmeigti nuo imbierinio padažo slidžius balandienos gabalėlius. Agnesė vis labiau kvaista ir Mermansas perima pokalbį, bandydamas padaryti įspūdį,

kalbėdamas apie prekybą. Jis nori aptarti cukranendrių sultis ir varinę įrangą, cukraus galvas ir kaip reikia bausti vergą. Johanas su vos slepiamu nuožmumu žiaumoja morkas.

Galiausiai įveikiamas ir į skrandį nustumiamas slyvų pyragas su grietinėle, vakarienė baigiasi, ir nebegalima atidėlioti tikrosios priežasties, dėl kurios jie čia atėjo. Marinai linktelėjus, įeina Kornelija, ant kiniško porceliano lėkštės nešdama cukraus gabalą, taip nedrąsiai, lyg tai būtų naujagimis. Už jos seka Otas su šaukštais ant padėklo.

Nela apžiūrinėja cukraus galvą, sferinę, jos dilbio ilgumo struktūrą, iš glaudžiai suspaustų kristalų.

– Pusė derliaus buvo rafinuota prieš išplukdant, – sako Mermansas. – Likusioji – čia, Amsterdame.

– Šaukštų? – klausia, juos tiesdamas Johanas. Visi pasiima po įrankį. – Kornelija, Otai, jūs taip pat turėtumėt paragauti, – tęsia jis. – Juk jūs tikrieji ekspertai.

Agnesė išplečia šnerves ir suraukia lūpas. Kornelija nedrąsiai paima šaukštą, o kitą perduoda Otui. Johanui išsitraukus mažą lenktinį peiliuką ir atsistojus, kad padarytų pirmąją įpjovą, nuo kėdės pakyla Mermansas ir išsitraukia iš už diržo durklą.

– Leiskite man, – sako jis. Johanas nusišypso ir atsisėda. Marina išlieka įsitempusi, abi rankas pasidėjusi ant damasto staltiesės.

Pirma balta drožlė susiraičiusi nukrinta prie kūgio pagrindo.

– Čia tau, – sako jis, ekstravagantiškai ištiesdamas ją žmonai. Agnesė švyti. Jis padalija daugiau drožlių, Johaną ir Otą palikdamas paskutinius. – *Incroyable*, – taria, įsimesdamas savąją drožlę į burną. – Gal jūsų tėvui ir nepasisekė su sūnumis, mano brangioji, bet su cukrumi jis tikrai išlošė.

Nela jaučia, kaip saldi ir grūdėta drožlė akimirksniu ištirpsta burnoje. Po to lieka vanilės poskonis, o liežuvis prilimpa prie

gomurio. Marina laiko savo šaukštą, nusukusi akis nuo laukiančio saldėsio. Agnesės akys nė akimirką nesitraukia nuo jos, Marinos krumpliai įsitempia, burna vos vos prasiveria, ir ji greitai nuryja.

– Nepaprastai geras, – sako Marina. Vos pastebima šypsenėlė.

– Dar kąsnelį, madam? – klausia Agnesė.

– Kornelija, ką tu apie tai manai? – klausia Johanas. Marina įspėjamai pasižiūri į tarnaitę.

– Labai geras, senjore. Nepaprastai gardus, – tokio nedrąsaus Kornelijos balso Nelai dar neteko girdėti.

– Otai, ką tu manai? – klausia Johanas.

– Dabar dėkokime Dievui, bet tu padarysi mus turtingus, Brantai! – pertraukia Agnesė. Johanas šypsosi ir paima dar vieną blizgančio kūgio drožlę. Nela žiūri, kaip Otas delikačiai nusivalo lūpas, kiekvienas judesys pamatuotas ir taupus.

– Kada tu vyksti į Veneciją? – klausia Mermansas. – Visi tie *palazzo* ir gondolos – atrodys lyg būtum namie toli nuo namų.

Marina, tuo metu ragavusi dar vieną drožlę, padeda šaukštą.

– Venecija? – teiraujasi ji.

– Kas yra gondola, brangusis? – kvailu balsu klausia Agnesė, jos akys dega nuo reinvynio ir noro būti mylimai.

– *C'est un bateau*, – atsako jis.

– Ak, – atsiliepia Agnesė.

– Išplauksiu ateinantį mėnesį, – sako jis. – Gal norėtum prisidėti, Fransai? Ak... – priduria pakeldamas pirštą. – Aš pamiršau, kaip sunkiai tu pakeli vandenį.

Mermansas šniurkšteli.

– Labai nedaug kas pakelia banguotą jūrą.

– Tiesa, – Johanas ištuština savo stiklą. – Bet visados atsiranda tokių, kurie gali.

Marina pakyla nuo stalo.

– Petronela, gal pagrotum liutnia?

– Liutnia? – mintyse iškilus Marinos perspėjimui netampyti brolio stygų, Nela negali nuslėpti savo nuostabos.

– Taip ir pasakiau.

Jų akys susitinka trečią kartą šį vakarą. Nela, matydama nuovargį Marinos veide, susilaiko nuo protestų.

– Žinoma, kad pagrosiu, Marina, – sako ji. – Žinoma.

* * *

Groti liutnia malonu, tačiau kur kas maloniau matyti auditorijos veidus, kai skubotai suderintos stygos atsiduoda jos pirštams. Pagaliau Nela yra dėkingo dėmesio objektas, keturiasdešimt minučių groja pusračiu sustatytoms kėdėms. Net Otas su Kornelija atėjo paklausyti.

Daug ginčų sukėlęs, jau sumažėjęs cukraus gabalas sugrįžo į Agnesės maišelį, stojo ramybė, kurią kartkartėm pertraukia paprasti akordai ir šaiži dainelė apie prarastą meilę. Johanas stebi savo jaunąją žmoną su kažkuo, panašiu į pasididžiavimą. Marina klausydamasi žiūri į ugnį, Agnesė pavėluotai linkčioja, o jos vyras muistosi kėdėje.

Neilgai trukus, Mermansai išeina, pažadėdami patikrinti, kaip Johanui sekėsi lapkritį. Marina uždaro duris.

– Ačiū Dievui, kad jie išėjo, – atsidūsta. – Viską sutvarkysi ryte, – sako ji Kornelijai, kuri negali nuslėpti nuostabos, kad buvo leista atidėti visos nakties darbą.

Tebesidžiaugdama savo sėkme, Nela, atsirėmusi į holo langą, sūpuoja liutnią. Agnesė ir Fransas lipa laukujais laiptais.

– *Vėžlio kiautas*, Fransai, – Agnesė nė nesistengia, o gal po šitiekos vyno ir nebegali, kalbėti tyliau. – Su *alavu*.

– Agnese, tyliau.

– Kokia keista vestuvinė dovana – štai kaip galvoja didūs protai! Aš irgi vieną įsigysiu, Fransai. Netrukus mes galėsime sau tai leisti. Ir aš noriu, kad manasis būtų geresnis nei jos.

– Aš nepasakyčiau, kad jo protas buvo toks jau didis...

– Ir, šlovė Viešpačiui – ar matei Marinos veidą, kai ji valgė mūsų cukrų? Aš šito laukiau *savaičių savaites*. Fransai, Viešpats buvo maloningas...

– Oi, prikąsk savo nepakenčiamą liežuvį.

Jiems einant tolyn, madam Mermans nugrimzta į tylą, kurios jau niekas nepertraukia.

Apleista mergaitė

Kai kitą rytą Nela nusileidžia, Kornelija jau pakūrusi ugnį. Nela apsirengia pati, nesivargindama su korseto suvaržymais, mieliau rinkdamasi palaidinę ir liemenę nei tą banginio ūsų plokštelę, kurią uždėtų Kornelija.

– Ar man yra siuntinių? – klausia ji Oto apačioje.

– Ne, madam, – atsako šis. Atrodo, kad jam lengviau.

Nelos galvoje vis dar skamba Agnesės pastebėjimas. *Fransui patinka, kai jį aplankau.* Nors nuo grojimo liutnia Nela jaučia pakylėjimą, visas vakaras paliko nepasitenkinimo prieskonį.

Ir nors Nela neturi nė menkiausio noro kaip nors kopijuoti Agnesę Mermans – iš visų šiuose namuose esančių, apie santuoką ji *žino* daugiau. „Mane turėtų matyti padrąsinančią Johaną, – galvoja Nela, – giriančią jo darbus." Ji nusprendė nustebinti Johaną jo darbo vietoje, o tada sugrįžti prie saulės ženklo. Jeigu aplink nesisukios Skyliaveidis, gal miniatiūristė norės pasikalbėti.

Nors visi kambariai vėl nepriekaištingi, tačiau visur justi prislopintas po kovos ateinančio nuovargio jausmas. Johano studijos durys atviros, ir Nela mato ant grindų išsklaidytus žemėlapius ir popierius.

Ji įeina į valgomąjį ir sustoja, pamačiusi Mariną. Ne visai apsirengusi, ant palaidinės ir sijono užsivilkusi naminį chalatą, Marina prieina artyn. Tamsiai rudi jos plaukai palaidi ir krinta žemiau

pečių, skleisdami vos juntamą muskato aromatą. Atrodo, lyg matytum Mariną per kažkokius švelnesnius ir praturtinančius lęšius.

– Ar Johanas jau išėjo į senąjį Hogstratą? – klausia Nela.

Ateina Otas ir pripila du puodelius kavos, aštrus jos aromatas sužadina pojūčius. Keli lašai nulaša nuo kaklelio ir tarsi Mergelių Salos pasklinda ant staltiesės. Jo dėmesys nukreiptas į padarytą dėmę.

– Kodėl? – klausia Marina.

– Norėjau jo paklausti, kur yra Bergenas.

– Jis Norvegijoje, Petronela. Netrukdyk jam.

– Bet...

– Ir kodėl iš visų įmanomų vietų tu nori sužinoti apie Bergeną? Viskas, kuo jie ten užsiima – tai prekyba žuvimi.

Hole baisiausiai susikaupusi Kornelija šluoja juodas ir baltas plyteles aplink paradines duris. Otas žingsniuoja į virtuvę, jam iš paskos driekiasi kavos dvelksmas. Silpna spalio šviesa vos prasimuša pro langus, tad jau uždegtos aukštos žvakės, vėl ištrauktos iš savo slaptaviečių. Nela atitraukia skląsčius ir atidaro duris. Vidun įsiveržus orui iš lauko, Kornelija sustoja ir išsitiesia.

– Madam, dar tik aštuonios, – sako ji, galva iškelta, o pirštai gniaužia šluotą tarsi ietį. – Kur jūs einate taip anksti?

– Turiu sutvarkyti kelis reikalus, – atsako Nela. Pamačius, kad Kornelijos tai neįtikino, jai plyksteli pyktis. Ji vėl jaučiasi įkalinta, gležnas liutnios sukeltas galios jausmas išblėso.

– Ponios netvarko reikalų, madam, – sako Kornelija. – Jos turėtų žinoti savo vietą.

Tai nuskamba kaip antausis, įžeidimas, kurio Asendelfte nedrįstų išsakyti nė vienas tarnas.

– Turėtumėt likti čia, – Kornelija laikosi savo, atrodydama beveik apgailėtinai. Nela pasisuka, kad įkvėptų šviežio oro, šalin

nuo dūmijančių žvakių, nuo budraus veido. – Kad ir kur tai būtų, neturėtumėt eiti viena, – šįkart švelniau sumurma tarnaitė, uždėdama savąją ranką ant Nelos. – Aš tik...

– Kitaip nei *tu*, Kornelija, aš galiu eiti, kur panorėjusi.

* * *

Bus įdomu pamatyti savo vyrą jo darbo vietoje, stebėti jo pastangas sutvirtinti šeimos turtus. Tai būdas jį suprasti. Nela pasuka į Kloveniersburgvalą, kur gali užuosti jūros kvapą ir visai netoli matyti aukštus laivų stiebus. Eidama palei kanalą, ji netgi svarsto, ar nevertėtų Johanui parodyti jo numylėtų šunų miniatiūras. Tai tikrai turėtų jį pradžiuginti.

Ji eina per pagrindinę Senojo Hogstrato įėjimo į VOC pastatą arką, šalia arsenalo, kur sukrauti ir surūšiuoti pagal dydį šarvai ir skydai. Ši vieta yra viso miesto, kai kurie sakytų, kad ir visos respublikos, centras. Jos tėvas vieną kartą pasakė, kad Amsterdamas apmokėdavo pusę visos šalies karinio iždo. Jis įtariai atsiliepdavo apie miesto turtą ir galią, tačiau tai būdavo sumišę su šio atsargumo keliama pagarbia baime.

Nela eina pirmuoju kiemu palei sieną, apsvaigusi nuo besikartojančio mūro. Tolimajame kampe kalbasi du vyrai, kurie, jai einant pro šalį, žemai nusilenkia. Ji atlieka reveransą, o jie smalsiai ją nužiūrinėja.

– VOC niekada nepamatysi moterų, – sako pirmas vyras.

– Nebent naktį, – priduria antras, – kvepiančių vaniliniais kvepalais.

– Aš ieškau Johano Branto, – nuo nerimo dėl jų užuominų įsitempusiu balsu atsako ji. Antro vyro kakta nusėta raudonais spuogais. Jis visai dar berniūkštis. Dievas piktai pajuokavo savo teptuko potėpiais.

Vyrai susižvalgo.

– Eikite pro tą arką, į antrąjį kiemą, ten, jums iš kairės, kiek toliau bus durys, – sako pirmasis. – Ten slapta, – priduria jis. – Moterys neįleidžiamos.

Eidama po antrąja arka, Nela jaučia žvilgsnius sau ant sprando. Jai pabeldus į duris kairėje, niekas neatsiliepia, ir ji, nekantriai stumtelėjusi, jas atidaro. Nuo į sienas ir negausius baldus įsigėrusios druskos patalpa atrodo drėgna ir šalta. Prie sienos yra spiraliniai laiptai, ir Nela pradeda kopti aukštyn, pakopa po pakopos, kol pasiekia erdvesnį aukštą su ilgu koridoriumi, kuris baigiasi dar vienomis didžiulėmis ąžuolinėmis durimis.

– Johanai? – pašaukia ji.

„Aš visad jo šaukiuosi, – galvoja. – Visada laukiu prie jo durų." Nela greitutėliai kaip katė nutipena iki jo kabineto su nuo minčių apie staigmeną augančiu susijaudinimu.

Rankena koridoriaus gale tvirta, Nela stipriai ją nuspaudžia, ir durys atsilapoja, vyro vardas užstringa gerklėje.

Johanas guli ant prie galinės sienos esančios sofos, užsimerkęs, nuogas, visiškai nuogas, negalintis pajudėti dėl virš jo slėpsnų pakibusios galvos su tamsiomis garbanomis.

Atrodo, kad garbanos prilipusios prie jos vyro. O tada Nela pamato, kad galva juda, aukštyn žemyn, aukštyn žemyn. Galva uždėta ant kūno su lieknu liemeniu, atsiklaupusiomis kojomis, kurios iš dalies pasislėpusios už sofos.

Nuo durų trinktelėjimo Johano akys atsimerkia, išsiplėsdamos iš siaubo, išvydus savo žmoną. Jo kūnas pradeda trūkčioti. Garbanota galva pakyla ir išsižiojęs, nustebusiomis akimis Džekas Filipsas atgręžia į ją išblyškusį savo veidą. Jis atsistoja stačias už sofos, blizganti, plika krūtinė traukia pasibaisėjusį Nelos žvilgsnį.

Judėdamas tarsi po vandeniu, Johanas neprisidengia arba negali prisidengti. Jis juda lėtai ir atrodo, kad negali kvėpuoti.

Jo daiktas, jo *kirminas* atrodo kaip stiebas – toks mėsingas, toks stačias, toks šlapias ir blizgantis. Jis nustumia Džeką šalin ir pakyla, – kaip apkūni kurtizanė iš savo buduaro, – plati jo krūtinė atrodo labai plaukuota, lyginant su jaunuolio.

Nuo pilkšvos dienos šviesos jie atrodo dar labiau išblyškę.

– Nela, – taria sutuoktinis, bet jos galva dega, ir ji vos jį girdi. – Tu neturėjai. Tu ne...

Užkeikimas netenka galios, kai Džekas numeta Johanui jo marškinius. Jie grabinėja – rankos, pirštai, keliai – nerangiai, abu panikuodami, o Nelai, bežiūrint į šį skubotą šokį, pradeda linkti keliai. Nuo grindų ji pažvelgia aukštyn ir mato, kad jos vyrui pavyko atsistoti. Jis kažko siekia, – gal jos, gal Džeko, gal rūbų, ji nežino, – atrodo lyg bandytų sugauti nematomas virves. O štai Džekas iš Bermonsio, iki pusės nuogas, pirštais besitvarkantis garbanas. Jis šypsosi ar vaiposi, ar ir tai, ir tai? Mintis pranyksta galvos dundesyje, ir ji rankomis užsidengia akis.

Paskutinis jos matytas dalykas – prie Johano šlaunies viršaus pradėjęs glebti jo penis, ilgas ir tamsus.

Tyla užgula Nelai ausis, iš pačios širdies pažyra skausmas. Iš vienos juodos sporos pažeminimas pasklinda į tūstančius, o iki šiol giliai lindėjęs skausmas pagaliau įgauna balsą.

Ji nežino, ar jis ją girdi, ar žodžiai skamba.

– *Idiotas, idiotas, idiotas*, – stipriai užsimerkusi šnabžda ji. Jos kojos švininės, oda dega, kūnas sunkus kaip girnapusė. Ji pajunta kažkieno rankas ant savęs, ir, pakėlusi nusvirusią galvą, pamato penkis baltus pirštus ant vienos Johano kojos. Nuo tada, kai Marina jai įgnybo, tai pirmas kartas, kai kas nors liečia.

– Nela, – sako pažįstamas balsas.

Tai Kornelija. Kornelija atėjo. Ji leidžiasi ištempiama iš kambario, paknopstomis vedama nesibaigiančiu koridoriumi, tarsi jiedvi bėgtų nuo bangos.

Johanas šaukia jos vardą. Nela jį girdi, tačiau negali atsakyti, o jei ir galėtų, ar norėtų? Jos burna neištaria nė žodžio. Jie uždūsta ant jos liežuvio.

Kornelija kartu su ja nusileidžia paskutinėmis pakopomis, liepia jai statyti koją už kojos, „Jėzau Kristau, madam, jūs tik eikit, prašau, tik eikit, kad parvestume jus namo." Jos praeina pro tuos pačius vyrus, stovinčius kieme. Kornelija turi ją tempti, užstodama galvą, kad niekas nepamatytų sugniuždyto jos ponios veido.

Joms einant Kloveniersburgvalu, Nelos kančia prasiveržia, ir ji pradeda kūkčioti. Kornelija tvirtai ranka užspaudžia jai burną, nes šiose siaurose ir akylose gatvėse verksmas pritrauktų per daug nepageidaujamo dėmesio.

Jos pasiekia namus. Durys tarsi savaime atsidaro, tačiau tada Nela šešėliuose pamato Mariną ir Otą. Slėpdama savo veidą, ji leidžia Kornelijai būti jos skydu, padėti jai užlipti laiptais. Nela užsiropščia ant lovos ir užsitraukia vestuvinius patalus, springdama savo ašaromis, bando neuždusti.

Tada, iš pačios gilumos išsiveržia kaukimas – riksmas perskrodžia orą.

Nela jaučia, kaip kažkas glosto jos kaktą, dar ir dar, priverčia kažko atsigerti. Ji jaučia, kaip kaukimas rimsta, paskutinis garsas nutyla. Otas, Marina ir Kornelija palinkę virš jos kaip Trys Karaliai virš lopšio, veidai aptemdyti nerimo.

„Tai aš neteisi, – galvoja Nela. – *Kvailė.* Aš neturėjau..."

Veidai prapuola, Nela krinta, jos nuogo vyro vaizdas pranyksta juodoje bedugnėje.

DU

1686, lapkritis

Nejaugi šaltinis iš tos pačios versmės
lieja saldų ir kartų vandenį?
(Jok 3, 11)

Išvirkščias

Ją pažadina saldus kvapas, kuriam neįmanoma atsispirti. Nela pramerkia akis ir pamato kojūgalyje sėdinčią mintyse paskendusią Mariną su vaflių lėkšte ant kelių. Marina nelauktai atrodo kur kas švelniau, pilkos akys primerktos, lūpos sučiauptos nelaiminga linija. Septynias dienas ji ateidavo sėdėti Nelos lovos kojūgalyje, ir kiekvieną iš šių dienų Nela apsimesdavo mieganti.

Johano ir Džeko Filipso vaizdas per dienas barbeno Nelos kaukolėje – kaip vabzdys, nuolat plakantis sparnais. Savo valios jėga Nela privertė jį nebeskraidyti. Ji pritrenkė jį ir nurovė sparnus. Bet jis niekur nedingo.

Ką dar tie du vyrai veikė prieš jai atvykstant į tą biurą – jų išvynioto atlaso lova, dievai virš jų popierinio pasaulio. „Aš nesutverta tokiam gyvenimui Amsterdame, – galvoja Nela, norėdama, kad būtų toli. – Aš jaučiuosi jaunesnė už aštuoniolikmetę, bet prislėgta kaip aštuoniasdešimtmetė." Lyg visas jos gyvenimas būtų užplūdęs iškart, o ji bristų per prielaidų jūrą, be vilties išsikapanoti. „Kokia kvaila buvau, manydama, kad galėsiu prisijaukinti Amsterdamą, kad kada nors galėsiu prilygti Johanui Brantui! Aš nusiplėšiau sau pačiai sparnus. Aš neturiu orumo."

Bežmogis lėlių namas stūkso kampe. Kažkas atitraukė užuolaidas, ir kai saulės spinduliai apšviečia jo rėmą, atrodo, kad jis auga. Jis patraukia ir Marinos dėmesį – ji pastato lėkštę su vafliais

ant grindų ir, lėtai priėjusi artyn, įkiša laisvąją ranką į miniatiūrinę svetainę. Ištraukusi lopšį, savo delne siūbuoja jį pirmyn atgal.

– Neliesk, – atžariai kerta Nela, pirmas žodis per savaitę. – Šitie daiktai tau nepriklauso.

Marina krūpteli ir padeda lopšį atgal.

– Atnešiau tau rožių vandens vaflių, – sako ji. – Su cinamonu ir imbieru. Kornelija turi naują keptuvę.

Nela spėlioja, ką Kornelija turėjo padaryti, kad užsitarnautų naują keptuvę. Ryškiai ir drąsinamai židinyje spragsėjo uždegta ugnis. Lauke žiema pareiškė, kad tikrai atėjo, kambaryje justi šalčio pėdsakai.

– Aš maniau, kad tu sakei, kad sielai geriau tuščias pilvas, – sako, nors ji ir priimdavo Kornelijos už durų paliekamus dubenis su *hutspotu** ir gaudos griežinėliais. Ji jaučia, kaip viduje verdantys kaltinimai gali tuoj prasiveržti.

– Valgyk, – sako Marina. – O tada pasikalbėkim.

Nela paima vingriais Delfto gėlių ir lapų raštais išmargintą lėkštę. Marina pataiso pagalves ir nutupia į savo gūžtą kojūgalyje. Vafliai – auksiniai ir tobulai apskrudę, o rožių vanduo susilieja su šildančiu imbieru. Kampe, savo narvelyje čirška Pibas, tarsi jaustų priverstinį malonumą.

„Kažin ką Marina pasakys, – galvoja ji, – kai pasakysiu, ką pamačiau?“

– Ar nenorėtum išlipti iš lovos? – Marinos tonas toks, tarsi karalienė bandytų būti draugiška valstietei.

Nela parodo į lėlių namą.

– Tikriausiai būtum laimingesnė, jei aš būčiau ten.

– Ką nori tuo pasakyti?

* Mėsos ir daržovių troškinys – viskas viename puode.

– Mano gyvenimas čia baigtas, – sulig šiais žodžiais Marina įsitempia, ir Nela pastumia lėkštę su nebaigtais vafliais savo mošai. – Daugiau jokių tavo įsakymų, Marina. Aš viską suprantu.

– Bet ar tikrai?

– Tikrai, – Nela giliai įkvepia. – Yra kai kas, ką tu turėtum žinoti.

Kraujas muša į išblyškusį Marinos veidą.

– Kas? – klausia ji. – Kas tai?

Nela, akimirksniu tapusi galinga vien nepasidalydama savo žinojimu, sukryžiuoja rankas ant lovatiesės ir įsmeigia žvilgsnį į rimtas Marinos akis.

– Yra priežastis, dėl kurios aš taip prabuvau visą savaitę, madam. Johanas, jūsų brolis, – ne, aš negaliu to ištarti.

– Sakyk, kas.

– Johanas yra – jūsų brolis yra – *sodomitas*.

Marina sumirksi. Nelai mintyse vėl iškyla sustingęs Johano ir Džeko Filipso vaizdas. Gerklėje įstringa kepinio trupinėlis. Marina vis dar nebyli, įsistebeilijusi į išsiuvinėtą lovatiesę:, storos B išraitytos tarp lapijos ir miško paukščių.

– Man labai gaila, kad tu nusiminusi, Nela, – tyliu balsu taria Marina. – Aš pripažįstu, Johanas nepanašus į daugumą vyrų.

Iš pradžių Nela nesupranta. Tada Marinos veidas jai atsiverčia tarsi knygos puslapiai. Odą pradeda dilgčioti. Skruostai nurausta, dilgčiojimas teka su krauju.

– Tu žinojai? Tu *žinojai*? – ji jaučia, kaip artėja rauda – tai dar blogiau, nei matyti savo vyrą nuogą su Džeku jo biure. – O Dieve. Aš *esu* jūsų juokdarė – buvau jūsų juokdare nuo pat atvykimo momento.

– Mes iš tavęs nesijuokėm, Petronela. Niekada. Tu nesi niekieno juokdarė.

– Jūs mane pažeminot. Ir aš tai mačiau savo akimis. Tas šlykštus, siaubingas dalykas, ką Johanas darė su... tuo jaunuoliu...

Marina atsistoja ir nueina prie lango.

– Ar iš esmės Johanas tau šlykštus?

– Ką? *Taip*. „Sodomitai – *saugokitės jų*, – sakė Pelikornas. – *Dievo rūstybė užlies mūsų žemę*." Aš jo žmona, Marina! – žodžiai liete liejasi iš jos, žodžiai, kurių ji niekada nemanė pasakysianti. Raidė po raidės, ji jaučiasi lengvesnė, tarsi galėtų pakilti.

Marina spaudžia išskėstus pirštus prie lango stiklo, kol galiukai pabąla.

– Tu puikiai atsimeni tą pamokslą.

– Tu žinojai, kad Johanas manęs nemylės.

Kai Marina prabyla, jos balsas skamba šaižiai:

– Kažin kaip jam tai pavyktų. Aš ne visad suprantu, – ji nutyla. – Tu jam patinki.

– Kaip *gyvulys*. Ir Rezeki jam patinka labiau. Aš negaliu atleisti už šitą apgavystę, šitą gėdą – tu gi žinojai, kaip man bus. Tos naktys, kurių laukiau...

– Aš nelaikau to apgavyste, Nela! Tai buvo galimybė. Visiems.

–*Tu?* Ar Johanas bent jau pats mane išsirinko?

Marina dvejoja.

– Johanas... prieštaravo. Jis nenorėjo, tačiau aš... teiravausi. Vienas tavo tėvo draugų mieste užsiminė, kokioje keblioje finansinėje padėtyje jis paliko šeimą. Tavo motina labai apsidžiaugė. Aš pamaniau, kad taip bus geriau visiems.

Nela nustumia lėkštę ant grindų ir ji sudūžta į tris dalis.

– O kokią galimybę turėjau *aš*, Marina? – šaukia ji. – Tu viską kontroliavai. Tu užsakei mano drabužius, tu tvarkai sąskaitų knygas, tu tempi mane į bažnyčią, tu stumi mane į gildijos puotas, kur visi į mane spokso. Aš buvau tokia dėkinga, kai tu leidai groti liutnia. Apgailėtina. Šituose namuose turėčiau būti jo žmona, bet aš niekuo ne geresnė už Korneliją.

Oras tarp jų sutirštėja, Marina užsidengia veidą delnais. Žiūrėdama, kaip Marinai sunkiai sekasi išlikti ramiai, ji jaučia, kaip stiprėja jos pačios gyvybiškumas.

– Marina, nustok apsimetinėti tokia rami! Tai katastrofa, – pasipila ašaros, Nela bando jas sulaikyti, bet, nepaisant visų pastangų, jos rieda veidu. – Kaip aš galiu būti laiminga su vyru, kuris degs pragare?

Marinos veidas virsta įniršio kauke.

– Nutilk. *Nutilk*. Tavo šeima neturėjo nieko, išskyrus vardą. Tavo tėvas paliko jus skurdžiais. Būtum tapusi ūkininko žmona.

– Tai nieko blogo.

– Kažin ar pasakytum taip po dešimties metų, kai sugriūtų užtvankos, rankos būtų sudiržusios, o aplinkui dešimt vaikų, kuriuos reikia maitinti. Tau reikėjo saugumo, tu norėjai būti pirklio žmona! – Nela tyli. – Petronela? Ką tu ruošiesi daryti?

Marinos balse stiprėjant panikai, Nela pradeda suvokti, kad pagaliau įgijo tikrą galią. Ar Marina galvoja, kad eisiu pas burmistrus? Ji žiūri į persikreipusius, išbalusius Marinos veido bruožus, apsvaigusi nuo minties, kad ji – aštuoniolikmetė iš Asendelfto – gali nueiti pas Amsterdamo tėvus ir pasakyti jiems, kad jos vyras, gerbiamas pirklys, yra apsėstas velnio.

„O taip, tu galėtum tai padaryti", – taria sau Nela. Dabar jos savijauta sako, kad taip ir reikėtų pasielgti. Galėtum įduoti ir Džeką Filipsą. Kas galėtų tave sulaikyti, jei norėtum eiti? Vienu sakiniu galėtum sužlugdyti šios moters gyvenimą ir išsilaisvinti nuo pažeminimo.

Tarsi skaitytų jos mintis, vėl prabyla Marina:

– Tu esi šios šeimos dalis, Petronela Brant. Jos teisingumas prilipęs prie tavęs kaip alyva prie paukščio. Ko tu nori? Vėl vargingai gyventi? O kas nutiktų Otui ir Kornelijai, jei tu išduotum mūsų paslaptį?

Ji išskečia rankas kaip sparnus, o Nelai atrodo, kad lova įtraukia jos kūną.

– Mes nieko negalim padaryti, Petronela – mes moterys, – sako Marina. – *Nieko*, – jos akys liepsnoja tokia įtampa, kokios Nelai dar neteko matyti. – Viskas, ką mes galime padaryti – tai užglaistyti kitų žmonių padarytas klaidas.

– Agnesė atrodo visai laiminga.

– *Agnesė?* O, Agnesė vaidina savo vaidmenį, tačiau kas bus, kai baigsis parašytos eilutės? Plantacija buvo jos tėvo, o dabar ji perdavė ją savo vyrui. Mane stebina, kokia protinga ji dėl to jaučiasi. O kai kurios iš mūsų gali dirbti! – šaukia Marina. – Lenkti nugarą darbe, už kurį mums sumokėtų perpus mažiau, nei uždirba vyrai. Bet mes negalim turėti turto, negalim kreiptis į teismą. Vienintelis dalykas, kuriam, jų nuomone, mes tinkamos – gimdyti vaikus, kurie po to tampa jų nuosavybe.

– Bet tu juk neištekėjai, tu ne...

– Yra moterų, kurių jų vyrai *nepalieka* ramybėje. Kūdikis po kūdikio, kol jų kūnai atrodo kaip susiraukšlėję maišai.

– Geriau jau būsiu susiraukšlėjusiu maišu, jeigu tai reikš, kad aš ne viena. *Visuomeninė žmona, asmeninis gyvenimas* – argi ne taip sakoma?

– O kiek moterų miršta gimdydamos, Petronela? Kiek merginų tampa namų šeimininkių lavonais?

– Nustok šaukti ant manęs! Asendelfte irgi būdavo laidotuvių – aš suprantu pavojų.

– Petronela...

– Ar mano motina žinojo, kas jis? Ar žinojo?

Netekusi žado, Marina nutyla.

– Aš taip nemanau. Tačiau ji man sakė, kad tu – mergina, turinti vaizduotę, stipri ir gabi, ir kad mieste tu pražysi. „Nela ras išeitį, – rašė ji – Asendelftas per mažas jos protui.“ Man to užteko.

– Gali būti, – sako Nela. – Tačiau tu neturėjai teisės nuspręsti, kad aš niekada negalėsiu gyventi kaip tikra moteris.

Marinos pašaipa įdreskia Nelai.

– Ką turi omeny sakydama tikra moteris?

– Tikra moteris išteka ir susilaukia vaikų.

– O kaipgi tuomet aš? Ar aš nesu *tikra* moteris? Kai paskutinį kartą žiūrėjau – tikrai tokia buvau.

– Nė viena iš mūsų nesam.

Marina, trindama kaktą, atsidūsta.

– O Dieve. Neturėjau prarasti savitvardos. Ji tiesiog išslysta, ir aš nebegaliu jos pagauti. Atsiprašau.

Nuoširdus atsiprašymas suteikia akimirką taikos. Išsekusi Nela vėl atsigula ant lovos, o Marina sunkiai kvėpuoja.

– Nela, šiame mieste žodžiai kaip vanduo, – sako ji. – Vienas gandų lašas gali mus nuskandinti.

– Ar judu su Johanu paaukojote mano ateitį, nes jūsų pačių buvo pavojuje? – klausia Nela.

Marina užsimerkia.

– Argi šita santuoka nedavė tau naudos?

– Na, Asendelfte būčiau nuskendusi.

– Tu gyvenai ten tarsi po vandeniu. Kelios karvės, drėgnas namas ir nuobodulys. Aš pamaniau, kad ši santuoka gali tau duoti nuotykį.

– Maniau, kad tu sakei, jog moterys negali turėti nuotykių? – plyksteli Nela. Netgi tai sakydama, ji galvoja apie miniatiūristę Kalverstrate. – Marina, ar mums gresia pavojus? Kodėl mums reikia tų cukraus pinigų? Johanas jo nepardavinėtų, jeigu to nereikėtų.

– Laikyk savo priešus arti.

– Maniau, kad Agnesė Mermans buvo tavo draugė.

– Pelnas už cukrų mus apsaugos, – atsako Marina, žiūrėdama pro langą. – Amsterdame, atleisk man Viešpatie, tik tai yra svarbu.

– Kaip tu gali taip kalbėti? Tu tokia dievobaiminga.

– Mano tikėjimas niekaip negali paveikti dalykų, kuriuos galiu kontroliuoti. Mes nesame vargšai, tačiau cukrus – tai užtvanka prieš kylančias bangas. Ir tu mus taip pat saugai, Petronela.

– Aš saugau jus?

– Žinoma. Ir, patikėk manim, mes už tai dėkingi.

Vangus Marinos dėkingumas sklinda Nelos kraujyje ir pripildo ją puikybės. Savo malonumą ji bando paslėpti, apžiūrinėdama sūkuriuotą lovatiesę.

– Sakyk, Marina, kas nutiktų, jei Agnesė ir Fransas sužinotų apie Johaną.

– Norėčiau, kad jie būtų gailestingi, – Marina nutyla ir atsisėda ant kėdės. – Tačiau įtariu, kad jie tokie nebūtų.

Stoja slogi tyla, Marina sukniumba kaip lėlė, kojos sulinksta, rankos ir kaklas suglemba, smakras nusvyra ant krūtinės.

– Ar žinai, ką jie daro tokiems vyrams kaip mano brolis? – klausia ji. – Jie juos paskandina. Šventojo teismo pareigūnai pakabina svorius po kaklu ir įstumia juos į vandenį. – Atrodo, kad gėlos banga spaudžia ją žemyn. – Bet net jeigu jie ištrauktų Johaną ir išskrostų, – sako ji, – jie nieko nerastų.

– Kodėl?

Išblyškusiais Marinos skruostais pradeda riedėti ašaros. Ji prispaudžia ranką prie krūtinės, lyg tai galėtų sumažinti sielvartą.

– Todėl, Petronela, kad tas kažkas yra jo sieloje. Tai yra jo sieloje, ir negali to iškrapštyti.

Sprendimai

Po valandos Nela atidaro duris, laikydama Pibą narvelyje. Pro laiptinės langą prasimuša silpna šviesa, nudažydama priešingą sieną blyškiai geltona spalva. Mažyčiame Marinos kambarėlyje ji girdi Johaną, kaip pagarsėja ir nutyla prislopinti balsai. Palikusi Pibo narvelį laiptų viršuje, ji nusėlina koridoriumi.

– Kodėl tu negali laikytis atokiai nuo to vyro? Aš pagalvoju, kaip tai gali baigtis ir negaliu to pakelti.

– Jis nieko neturi, Marina.

– Tu jo neįvertini, – Marina atrodo išsekusi. – Jis neturi ištikimybės jausmo.

– Tu apie visus galvoji blogiausia.

– Aš jį matau kiaurai, Johanai. Jis iščiulps mus negyvai. Kiek tu jam jau sumokėjai?

– Jis padeda saugoti cukrų. Tai doras sandoris. Tai bent jau sulaiko jį nuo siuntų pristatinėjimo ir lankymosi čia.

Nela vertina Marinos tylos sunkumą.

– Kokiomis neregio akimis tu žiūri į pasaulį? – galiausiai taria ji, balse girdėti vos tramdomas įniršis. – Kodėl tavo sandėlis yra saugesnis už šiuos namus? Jį reikia laikyti kaip įmanoma toliau nuo visko, kas susiję su mumis. Kas, jeigu Petronela prasitars motinai... Arba burmistrams?

– Nela turi širdį...

– Kurios buvimą tu vargiai pastebi.

– Netiesa. Taip neteisinga. Aš nupirkau tą lėlių namą, tas sukneles, nusivedžiau ją į puotą. Ką dar turėčiau padaryti?

– Tu žinai, ką.

Stoja ilga pauzė.

– Tikriausiai, – taria Johanas, – ji yra paskutinė mūsų dėlionės dalis.

– Kurios tau gresia netekti. Žala, kurią tu padarei, nekreipdamas dėmesio į kitų žmonių poreikius...

– *Aš?* Marina, nuo tavo veidmainystės užima kvapą. Aš tave dar rugpjūtį perspėjau, kad aš negalėčiau...

– O aš tave perspėjau, kad, jeigu tu nebaigsi su Džeku, nutiks kažkas baisaus.

Nela nebepajėgia daugiau klausytis. Ji grįžta prie laiptų ir pasiima Pibo narvelį. Lipdama žemyn, ji supranta, kad niekad nesijautė galingesnė ir tuo pat metu taip išgąsdinta. Ji įsivaizduoja Johaną pradingstant po vandeniu, iškreiptu veidu, plaukai sūkuriuoja kaip pilkos jūržolės. Daugelį metų juos saugojo šitos sienos ir sunkios durys, bet jie jas atidarė ir įsileido Nelą, ir pažiūrėkit, kas nutiko. *Mes nemėgstam išdavikų*, – sugrįžta Marinos žodžiai, priminimas apie keistą šių žmonių, kuriems ji dabar pusiau priklauso, vienybę, laukiančią, kol paaiškės Nelos ištikimybė.

Ant paskutinio laiptelio ji atsisėda ir pasideda narvelį šalia. Pibas paklusniai tupi ant laktos. Nela pradeda traukti dureles, ir jos barkštelėjusios atsilapoja. Jos mažas paukštelis išsigandęs krūpteli, smalsiai kraipydamas galvelę ir mirksėdamas į karoliukus panašiomis akutėmis.

Iš pradžių jis dvejoja, tačiau paskui įsidrąsina ir pakyla. Jis suka ratą po rato gigantiškoje patalpoje, kyla aukščiau ir aukščiau, plazdendamas ir nardydamas didelėje erdvėje, išmatos gausiai

krinta ant plytelių. „Tegu krinta, – galvoja Nela. – Tegu jis apšika šitas erzinančias plyteles.“

Ji atsilošia ir žiūri į spirale kylantį Pibą, drebėdama nuo palikto praviro lango. Paukštelis skrajoja nuo vieno holo krašto iki kito. Nela jaučia, kaip virpa oras, mosuojant jo sparnams – lengvas kaulų ir plunksnų plazdenimas, sparno galiukų šnarėjimas jam susiradus laktą tarp gegnių, kur jo šeimininkė negali matyti.

Kad ir kokie buvo motinos perspėjimai, – per anksti Asendelfto bažnyčios šventoriuje laidojamos moterys, – Nela visad galvojo, kad vieną dieną atsiras kūdikis. Ji paliečia savo pilvą, įsivaizduodama pasikeitusias linijas, vaiką gaubiantį kūno balioną. Gyvenimas šiuose namuose nėra tiesiog absurdiškas, tai – žaidimas, apsimetinėjimo lavinimas. Kas ji dabar? Ką jai daryti?

– Išalkote? – klausia balsas.

Iš po laiptų išnirus išblyškusiai ir susirūpinusiai Kornelijai, Nela pašoka. Nela nesivargina klausti, kodėl tarnaitė čia sukinėjasi. Šiuose namuose niekas nebūna iš tikrųjų vienas, visados bus kažkas, stebintis ar pasiklausantis. Argi ji pati nesiklauso – žingsnių, uždaromų durų, tų skubotų šnabždesių?

– Ne, – atsako ji, nors ji alkana. Dabar ji galėtų suvalgyti visą sidabrakalių puotą ir nesustoti – kad kiekvienas prarytas kąsnelis priverstų ją pasijusti esant gyvą.

– Ar jūs ir paliksit taip skraidyti? – klausia Kornelija, rodydama į žalių plunksnelių blyksnį, Pibui praskrendant pažeme ir vėl pradingstant šešėliuose.

– Taip, – atsako Nela. – Jis šios akimirkos laukė nuo tos dienos, kai čia atvykom.

Ji susikūprina, o tarnaitė atsiklaupia šalia ir uždeda abi rankas Nelai ant kelių.

– Čia dabar jūsų namai, madam.

– Kaip šitą paslapčių namą galima vadinti namais?

– Šiame name tėra viena paslaptis, – sako Kornelija. – Nebent jūs irgi turit vieną.

– Ne, – atsako Nela, bet pagalvoja apie miniatiūristą.

– Kas liko Asendelfte, madam? Jūs niekad apie tai nekalbat, būtų sunku nepastebėti.

– Manęs niekas apie tai *neklausia*, išskyrus Agnesę.

– Na, iš to, ką aš girdėjau, ten daugiau karvių nei žmonių.

– *Kornelija.*

Tačiau Nela atsileidžia, nervingai sukikendama ir apmąstydama, ką ji dabar jaučia tam byrančiam namui, tam ežerui, tiems vaikystės atsiminimams. Jai norėtųsi, kad žmonės nekalbėtų apie tai taip šiurkščiai. „Galėčiau rasti kelią atgal, – svarsto ji. – Mama galiausiai atleistų, ypač kai pasakyčiau tiesą. O jeigu aš pasiliksiu, Johanas ir toliau pabėginės, rizikuodamas su pastoriais ir teismo tarnautojais, dėl savo troškimų sumenkindamas amžino prakeikimo grėsmę. Aš, kita vertus, neturėčiau beveik nieko. Nei motinystės pažado, nei bendrų naktinių paslapčių, nei valdomų namų – išskyrus tuos komodoje, kur nė viena siela negali tarpti.“

„Ir vis dėlto, – galvoja sau Nela, – *kovoju, kad iškilčiau*, tokią žinutę man atsiuntė miniatiūristė. Asendelftas mažas, draugija ribota, įklimpusi praeityje. Čia, Amsterdame, lėlių namo užuolaidos atvėrė naują pasaulį, keistą pasaulį, mįslę, kurią trokštu įminti. O visų svarbiausia, kad Asendelfte nėra miniatiūristės.“

Kalverstrate gyvenanti moteris yra miglota, netikra. Tikriausiai ji netgi pavojinga – tačiau dabar ji yra vienintelis dalykas, kurį Nela gali pavadinti savu. Jeigu ji grįžtų į kaimą, niekada nesužinotų, kodėl miniatiūristė nusprendė jai atsiųsti šias netikėtas figūrėles, niekada neatskleistų už šio darbo slypinčios tiesos. Ji supranta, kad labiau nori, kad siuntiniai nenutrūktų, nei kad

liautųsi. Akimirką jai netgi atrodo, kad vien jų buvimo užtektų, kad ji išgyventų.

– Kornelija, anądien tu mane sekei. Į Johano biurą.

Tarnaitė atrodo nuliūdusi.

– Taip, madam.

– Man nepatinka, kai mane seka. Bet džiaugiuosi, kad tu tai padarei.

Pasakojimai

Darbinėje virtuvėje tarnaitė paduoda Nelai *kandeelį* iš karšto vyno su prieskoniais, o kitą įsipila sau.

– Pagaliau taika, – sako ji.

– Man nereikia taikos, Kornelija. Mieliau turėčiau vyrą.

– Mano pyragai bus iškepę, – atsako tarnaitė, nusivalydama rankas į prijuostę, krosnyje, pažerdamas pliūpsnį spindinčių žiežirbų, triokšteli rąstigalis. Nela pastato savąjį *kandeelį* ant šalia kelio stovinčio mažo pjaustymo staliuko alyvuotu paviršiumi. *Aš tavęs nenuskriausiu, Petronela*, toks buvo Johano pažadas, ištartas baržoje, pakeliui į sidabrakalių gildiją. Ji visad galvojo, kad geranoriškumas, tai su veikla susijęs dalykas. Tačiau ar kažko nedarymas, susilaikymas nuo kažko – irgi būtų geranoriškumas?

Ją mokė, kad sodomija – tai nusikaltimas prieš gamtą. Šiuo atžvilgiu Amsterdamo pastoriaus ir Asendelfto kunigo doktrinos nedaug skiriasi. Tačiau argi teisinga nužudyti žmogų už tai, kas yra jo sieloje? Jei Marina teisi ir to negalima pašalinti, kokia tada viso to skausmo prasmė? Nela gurkšteli savo *kandeelio* ir leidžia karštų prieskonių skoniui atitraukti ją nuo siaubingo Johano, panirusio po juodu jūros vandeniu, vaizdo.

– Dar ten įdėjau džiovintų pupelių. Nauja idėja, – karščiui veržiantis pro viryklės dureles ir pripildant visą patalpą, sako Kornelija. Ji įdeda pyragą į lėkštę ir, prieš ištiesdama Nelai, apšlaksto vynuogių sultimis, avienos sultiniu ir sviestu.

– Kornelija, ar Marina kada nors ką nors mylėjo?

– *Mylėjo?*

– Būtent taip ir pasakiau.

Kornelijos pirštai stipriau sugniaužia lėkštę.

– Madam sako, kad meilė geriausia, kai ji yra fantomas, o ne tikrovė, geresnė jos besivaikant, o ne pagauta.

Šokteli ir vėl nurimsta liepsna.

– Ji gali taip sakyti, Kornelija. Bet aš kai ką radau. Raštelį. Meilės laišką, paslėptą jos kambaryje.

Kornelijos veidas išbąla. Nela sudvejoja ir nusprendžia surizikuoti.

– Ar jį parašė Fransas Mermansas? – sušnabžda ji.

– Ak, vardan visų angelų, – iškvepia Kornelija. – Aš negalėčiau – jie niekada...

– Kornelija – tu juk nori, kad aš pasilikčiau, ar ne? Tu juk nenori, kad aš kelčiau triukšmą?

Tarnaitė susiima už smakro ir su panieka pasižiūri į Nelą.

– Madam, ar jūs su manim *deratės*?

– Gal ir taip.

Kornelija dvejoja, tada pristumia kėdę artyn ir uždeda ranką Nelai ant širdies.

– Ar jūs prisiekiat, madam? Ar prisiekiat apie tai neprasitarti nė vienai gyvai dvasiai?

– Prisiekiu.

– Tuomet aš jums dabar kai ką pasakysiu, – tylesniu balsu sako tarnaitė. – Agnesė Mermans – katė, įtraukusi nagus. Ta mimika ir gracija, bet, madam, pažvelkit atidžiau. Pažvelkit į akyse tvyrantį nerimą. Ji netgi negali paslėpti jausmų Marinai – nes Marina pavogė jo vyro širdį.

– Ką?

Kornelija atsistoja.

– Negaliu jums viso šito pasakoti, kai mano rankos niekuo neužimtos. Padarysiu kelis *olie-koeckenus**. Ji paima dubenį migdolų, saują gvazdikėlių ir stiklainį cinamono. Pradėjus trinti riešutus su gvazdikėliais, Nelai tarnaitės šnabždesys, jos paslaptingumas ir įsitikinimas yra kur kas skaniau nei pyragas lėkštėje.

Kornelija patikrina laiptus, ar niekas neateina.

– Kai pirmąkart pamatė Fransą Mermansą, madam Marina buvo daug jaunesnė už jus, – sako ji. – Jis buvo senjoro draugas, kai jie kartu dirbo klerkais iždе. Senjorui buvo aštuoniolika, o madam Marinai turėjo būti apie vienuolika.

Nela bando įsivaizduoti Mariną vaikystėje, bet Agnesė buvo teisi – tai neįmanoma. Marina yra tai, kuo ji visada buvo. Kažkas iškyla Nelos mintyse, erzinanti mintis.

– Bet Agnesė sakė, kad Fransas ir Johanas susitiko VOC, kai jiems buvo dvidešimt dveji.

– Ji išsigalvoja – arba Mermansas jai melavo. Jis niekad nedirbo VOC. Jis susitiko senjorą Amsterdamo iždе, o baigė kurdamas įstatymus Rotušėje. Nelabai įspūdinga – tu sėdi biure, o tavo draugas tuo metu yra jūroje su didžiausia respublikos kompanija. Jam jūros liga, madam. Ar galite įsivaizduoti olandą su jūros liga?

– Na, man labiau patinka arkliai nei laivai, – sako Nela.

Kornelija gūžteli pečiais.

– Ir abu gali jus išmesti iš balno. Taigi, Mermansas ponią Mariną pirmąkart sutiko per Šv. Mikalojaus puotą. Visur skambėjo muzika, citros, ragai ir smuikai – o madam Marina šoko su Mermansu daugiau nei vieną kartą. Ji galvojo, kad jis yra princas,

* Pirminė spurgos forma. Gaminama iš kvietinių miltų su razinomis, migdolais, imbieru, cinamonu, gvazdikėliais ir obuoliais, verdama aliejuje ir apvoliojama cukruje.

toks gražus. Dabar jis per daug valgo, bet tuomet jis buvo visų numylėtinis.

– Bet iš kur tu visa tai žinai, Kornelija? Ar tu bent jau buvai *gimusi*?

Kornelija susiraukia, suberdama kvietinius miltus ir imbiero miltelius, šluotele plakdama tešlą.

– Tuomet aš buvau kūdikis prieglaudoje. Bet aš sujungiau visus galus, argi ne? *Raktų skylutės*, – sušnabžda ji, nutaisiusi žinantį žvilgsnį ir savo mėlynomis akimis įsispoksodama į Nelą. – Aš viską sudėliojau. – Ji prisitraukia dubenėlį su obuoliais ir visus juo nulupa, neatitraukdama peilio. – Apie madam Mariną galima pasakyti viena: ji yra mazgas, kurį mes visi norim atmegzti.

Nela spėlioja, ar apskritai yra pakankamai aštrių ar vikrių pirštų, galinčių išmazgyti madam Mariną. Su jos nuotaikų kaita, akimirkomis, kai drovų dosnumą nukerta šiurkštus komentaras, – Marina iš jų visų yra tvirčiausiai supinta.

Kornelijai baigiant plakti, Nelai atrodo, kad širdis išsipūtė ir remiasi į šonkaulius. „Ši mergina atėjo į Johano biurą, kad mane išgelbėtų, – galvoja ji. – Ir jeigu tai – tiesa, ji yra pirmas mano kada nors turėtas draugas.“ Nela vos gali susilaikyti – bet kurią akimirką ji gali atsistoti ir apsikabinti šį keistą prieglaudos vaiką, kurio talentas gaminti maistą suteikė jai galią paguosti.

– Senjoras ir Mermansas buvo geri draugai, – sako Kornelija. – Jis būdavo dažnai kviečiamas namo žaisti *verkespeelio**. Meilė atėjo vėliau. Ką madam Marina galėjo žinoti apie meilę, būdama vienuolikos?

– Man beveik devyniolika, ir aš esu ištekėjusi moteris, Kornelija. Bet apie meilę negaliu pasakyti nieko daugiau nei būdama vaikas.

* Ankstyva olandiška trik trak žaidimo versija.

Kornelija nurausta. Metai, supranta Nela, nepadaro tavęs daugiau žinančiu. Jie tiesiog suteikia daugiau priežasčių abejoti.

– Jų tėvai mirė, kai madam Marinai buvo keturiolika, o senjoras paliko iždą ir prisidėjo prie VOC, – tęsia Kornelija. – Mermansas persikėlė į Rotušę.

– Kaip mirė jų tėvai?

– Jų motina visada buvo silpna, o gimdymai ją dar labiau susilpnino. Ji vos išgyveno, kai gimė madam Marina. Žinoma, buvo ir daugiau kūdikių, ne tik senjoras ir madam Marina – bet nė vienas neišgyveno. Metai po motinos mirties, jų tėvas mirė nuo karštinės, o senjoras pirmą kartą išplaukė į Bataviją. Madam Marinai sukako penkiolika. Fransas Mermansas dirbo Rotušėje, tačiau be globotojo ji negalėjo su juo susitikinėti.

Nela įsivaizduoja savo vyrą po įkaitusiu mėlynu dangum, ant karšto smėlio, nusėto barškančiomis kriauklėmis ir pralietu krauju. Piratavimas ir nuotykiai, o Fransas ir Marina tuo metu palikti tarp raudonmedžio baldų ir dusinančių gobelenų, vangių kanalų ir bažnyčių varpų gausmo.

– Senjoras bandė jį padrąsinti prisidėti prie VOC. Siūlė nepraleisti galimybės. „Nekritikuok Franso, – sakė madam Marina. – Ne kiekvienam pasitaiko tokios progos, Johanai, ir tau tai patinka."

Medinio šaukšto galu Kornelija įsuka į dubenį mirkytas razinas.

– Bėda buvo ta, kad Mermansas negalėjo prilygti senjorui. Negalėjo atidaryti reikiamų durų, įkvėpti žmonių – jam sekėsi labai vidutiniškai, o senjoras tapo labai turtingas. O po penkerių metų, kai Marinai buvo dvidešimt, jai nežinant, Mermansas paprašė jos rankos. Ji sutaupė pinigų ir paklausė senjoro, ar jis galėtų ją vesti.

– Jis laukė *penkerius metus*? Ir ką atsakė Johanas?

– Senjoras pasakė ne.

– Ką? Penkerius metus laukti tam, kad gautum „ne“? Bet kodėl? Juk Mermanso reputacija nebuvo prasta, ar ne? Ir jis turėjo ją tikrai mylėti.

– Senjoras nieko nedaro be priežasties, – gindama sako Kornelija, mesdama pirmą tešlos juostelę į keptuvę su įkaitusiu aliejumi.

– Taip, bet...

– Mermansas buvo gražus, jeigu tau patinka tokie, – sako Kornelija, – tačiau jo reputacija buvo ne pati geriausia, – ji nutyla. – Jo charakteris buvo nekoks, jis visad norėjo geriau nei turėjo. O po to paniekinimo, jis niekad negrįžo. Iki dabar.

Ji ištraukia šviežią spurgą ir švelniai padeda ant padėklo, ant kurio pabarstyta cukraus.

– Aš nuskutau Agnesės cukraus kūgio viršų, – kiek suktai priduria ji.

– Gal Johanas norėjo turėti Mariną ten, kur jam reikėjo? – sako Nela. – Marionetinė žmona – ir štai! Dabar jis turi dvi.

Kornelija susiraukia.

– Ak, Kornelija. Ji vis dar šių namų ponia. Tu juk matai, kokia ji griežta, valdydama mus. Tai turėtų būti mano darbas. Nors – ar tu pastebėjai, kokia išsiblaškiusi ji gali atrodyti?

Kornelija akimirką tyli.

– Aš nepastebėjau jokio skirtumo, madam, – sako ji.

– Ar Marina sužinojo, ką padarė Johanas?

– Ilgainiui, bet tuomet Mermanso jau nebebuvo, jis vedė vieną ponios Marinos draugių. *Agnesę Vynkę*, – Kornelija taria vardą taip, tarsi tai būtų vapsvos dalis. – Agnesės tėvas dirbo Vakarų Indijos bendrovėje ir pralobo Naujajame pasaulyje. Jis jai uždraudė ištekėti už bet kokio nepakankamai turtingo vyro. Jis buvo pabaisa, senjoras Vynkė, – jis bandė pradėti sūnų, būdamas

aštuoniasdešimties, kad tik ji nieko nepaveldėtų! Agnesės vedybos su Mermansu buvo jos pirmas ir vienintelis maištas. Ji nesveikai dievina Fransą. Ji nuteikė kitas gildijos žmonas prieš madam Mariną vien tam, kad būtų tikra, jog viskas tikrai baigta. Agnesė norėjo bent trupučio galios, o tada numirė jos tėvas ir paliko jai visus tuos laukus.

Nela prisiminė Kornelijos nupasakotas ponias, kurios lankydavosi namie ir tupdydavo paukščiukus Otui į plaukus. Ar Agnesė Vynkė buvo viena iš tų, kuriai madam Marina liepė niekada negrįžti?

– Buvo didžiulė vestuvių puota, – tęsia Kornelija, – kurią Fransas apmokėjo, be jokios abejonės, skolintais guldenais. Tas tai nuolat skolose. Šventė truko tris dienas. Bet jūs gi žinot, kas sakoma apie dideles vestuves. Jos slepia apetito stoką.

Nela nurausta. Jeigu žiūrėtume atvirkščiai – po varganos jų ceremonijos, jiedu su Johanu turėjo neišeiti iš miegamojo.

– Fransas su Agnese vedę jau dvylika metų, bet vaikų vis dar nėra, – sako Kornelija. – O tada Agnesės cukraus plantacija nukrito tiesiai jam į glėbį. Jam tai geriau nei įpėdinis. Jis gal ir nori iš to cukraus padaryti palikimą, tačiau tai negali pakeisti jo meilės madam Marinai.

Ji paduoda Nelai pirmąjį *olie-koeckenq*. Jis vis dar šiltas, apskrudusi plutelė traška Nelai tarp dantų, atskleisdama tobulą migdolo, imbiero, gvazdikėlio ir obuolio mišinį.

– O Marina jį vis dar myli? – klausia Nela.

– O, aš tuo įsitikinusi. Jis jai kasmet atsiunčia dovaną. Kiaules ir kurapkas, o kartą užpakalinę elnio koją. O madam Marina nesiunčia jų atgal. Tai tarsi nebylus pokalbis, kurį jie nori išsaugoti. Aišku, būtent man reikia visa tai sutvarkyti. Nupešti, sukapoti, prikimšti, kepti, virti. Vėrinys būtų lengviau. – Kornelija drėgnu skuduru iššluosto tešlos dubenį. – Taip madam Marina sužinojo,

kad senjoras atmetė Franso prašymą. Pirmoji dovana atkeliavo netrukus po Agnesės vestuvių.

– Kas tai buvo?

– Aš buvau ką tik atvykusi. Labai aiškiai prisimenu madam Mariną, hole laikančią sūdytą paršelį. Ji atrodė tokia nelaiminga. „Johanai, kodėl jis man siunčia dovaną?" – paklausė ji, o senjoras nusivedė ją į studiją, kur, manau, turėjo paaiškinti.

– O Dieve.

Kornelija atrodo paniurusi.

– Nuo tada Mermansas vis ką nors atsiunčia. Nors jis niekad nepasirašo, mes visi žinom, kad tai jis, – ji patrina kaktą. – Bet meilės raštelis visai kas kita, – sako ji. – Meilės raštelis – pavojinga. Ak, madam Nela, užmerkit akis ir apsimeskit, kad niekada to nematėt.

* * *

Nela grįžta laiptais aukštyn, kad atiduotų nuo spurgytės likusius trupinius Pibui, galvoje pilna vaizdų, kaip jauna Marina mėto drovius žvilgsnius į princą panašiam Mermansui. Tai tas pat, lyg bandytum įsivaizduoti savo tėvus jaunus ir įsimylėjusius. Man labiau patiktų kilti meilėje – kilti virš debesų, o ne likti įsmigus į žemę. Ji įsivaizduoja save besvorę ir dievinamą, apimtą ekstazės.

Gegnės tuščios. Ji vaikšto po pirmo aukšto kambarius, šaukdama Pibą vardu, ištiesusi ranką, tikėdamasi, kad jis suplaks sparnais orą ir nusileis ant jos, jo pažįstamas kūnelis, į karoliukus panašios akys. Ji užlipa į antrą aukštą, netgi patikrina, ar jis kartais nepasislėpė lėlių name.

– Pibai? – šūkteli.

Marinos kambario durys uždarytos; ji bando miegoti. Mintyse staiga šmėsteli košmariškas nupešto kūnelio ir besimėtančių plunksnelių vaizdas.

Negausiai apstatytas Johano kambarys irgi tuščias.

– Pibai? – dar kartą šūkteli ji. Ateina Dana, iš jos balso pajutusi, kad kilo problema, kurią reikia išspręsti. Nela įsivaizduoja papūgėlę sumaitotą šuns nasruose, sėkmingas kąsnis, gamta ir jos žiaurūs principai. Baimė suspaudžia skrandį, ir ji nubėga laiptais žemyn. – Kornelija, – šaukia ji, – ar žinai kur...

Ir tada ji pamato. Holo langas nebe pravertas, o plačiai atidarytas, vidun veržiasi šaltas oras.

Aštuonios lėlės

Visą popietę ir vakarop Nela su Kornelija palei visą kanalą šaukė paukštelį, bet bergždžiai. Viduje gegnės tuščios, negirdėti sparnelių plazdenimo. Jokios vilties, kad, pasiklydęs ir sušalęs, Pibas ilgai tvers. Atėjus nakčiai, temperatūra nukrito, ant Herengrachto kanalo formuojasi ledo luobas, o paskutinė jos senojo gyvenimo gija pradingo danguje.

– Atsiprašau, – šnabžda Nela. – Labai atsiprašau.

Išvargusi nuo nerimo ir dėl pradingusio Pibo nemigusi, kitą rytą už durų Nela suranda ryškiai raudonų ir mėlynų gėlių puokštelę. Ji viliasi, kad tai nuo miniatiūristės, tačiau, didelei jos nuostabai, masyvi didžioji jos vardo raidė pradeda laišką, iki pat pabaigos parašytą energinga nuožulnia rašysena.

Nela,

mėlynos žiemės artimiausiems draugams, persikarija atkūrimui – aš tau nupirkčiau naują paukštį, tačiau jis būtų tik blanki imitacija.

Johanas

Nela uosto gėles savo kambario prieblandoje, švelnus jų kvapas grumiasi su jos sielvartu ir atgijusiu pažeminimo jausmu.

Kokia prasmė visą gyvenimą būti ištekėjusiai už šio malonumus mėgstančio, komplikuoto vyro, tačiau nesidalyti su juo vedybiniu guoliu? Johanas ją vesis į visuomenės susibūrimus, savo gildijos šventes ir puotas. Jis netgi nori būti jos draugu. Bet kaip ištverti tas nesibaigiančias vienatvės naktis, ilgesio kupinas dienas, nes meilė visam laikui užrakinta. Ji viliasi, kad miniatiūristė netrukus jai ką nors atsiųs. Vien prasiblaškymas yra vertas baimės dėl to, kas tai galėtų būti.

Nela užsikiša dvi žiemes už ausies. Ji niekad neįsivaizdavo, kad visą gyvenimą nugyvens nepaliesta, bet kažkur labai giliai balselis kužda: „Tau gi palengvėjo, kad jis to nedarys." Pripažįsta, kad buvo sukrėsta, pamačiusi Johaną nuogą. Nuo pat atvykimo akimirkos didelė jos dalis skubino, negi bandė, ją paversti tuo, ką ji ilgai manė esant tikra žmona, tikra moterim. Ji taip ilgai laukė šios transformacijos, išgyveno ją mintimis, kad užmiršo jos dviprasmiškumą. Dabar gi žodžiai „tikra moteris" neteko jokios prasmės. Tvirtas Nelos troškimas byra į šukes, virsta migla galvoje. Apskritai, ką *reiškia* būti tikra žmona?

Beldimas į duris pažadina ją iš besisukančių minčių.

– Aš paklausiau Oto, – iškišusi galvą pro durų plyšį, sako Kornelija. Ji sudvejoja pamačiusi pabrinkusius Nelos paakius. – Jis nepaliko atidaryto lango, ir aš nepalikau...

– Aš nieko nekaltinu, Kornelija.

– Jis gali parskristi.

– Neparskris. Aš buvau kvaiša.

– Štai, – taria Kornelija, paduodama paketėlį, pažymėtą saulės ženklu. – Buvo paliktas jums prie durų.

Nelos kraujas užkaista. „Atrodo, tarsi ji mane girdėtų, – galvoja ji, – netgi kai aš nekalbu. Ką ji bando pasakyti?"

– Ar tai Džekas jį atnešė? – klausia Nela, jos pirštai ant siuntinio švelniai virpa, nekantraudami jį praplėšti.

Nuo vardo Kornelija krūpteli, neatitraukdama akių nuo drebančios ponios rankos.

– Jis jau buvo ten, kai aš ėjau plauti laiptų, – sako ji. – Drįstu pasakyti, kad tas anglas laikosi atokiai. Madam, kas tose siuntose?

Nela supranta, kad ji dar nepasirengusi dalytis moterimi iš Kalverstrato. Atmetusi net mintį apie privatumą, dabar ji tai brangina, trokšdama likti viena su tuo, ką miniatiūristė turi parodyti.

– Nieko. Figūrėlės, kurias užsakiau savo lėlių namui, – atsako ji.

– Figūrėlės?

– Gali eiti.

Kai Kornelija, paskutinįkart žvilgtelėjusi per petį, išeina, Nela išverčia pakuotę ant lovos. Ji niekaip nesitikėjo išvysti to, ką mato.

Ant mėlyno aksomo juostos suguldytos aštuonios lėlės. Nepaprastai tikroviškos, nepaprastai subtilios; tai žmogui nepasiekiamo tobulumo daiktai. Paimdama vieną iš jų į ranką, tarsi ji galėtų sulūžti, Nela jaučiasi kaip milžinė. Jos delne guli Johanas, ant plačių pečių tamsios indigo spalvos apsiaustas, viena ranka sugniaužta į kumštį. Kita ranka atgniaužta, delnas siūlantis ir kviečiantis. Jo plaukai ilgesni, nei Nelai teko matyti, siekia jam kiek žemiau pečių. Dėl tamsių akių ir šešėlių veide, jis atrodo silpnesnis nei realiame gyvenime. Jam prie juosmens kabo didelis monetų kapšas, ilgumo beveik sulig koja, o jis pats kiek liesesnis. Kapšas apkrauna klubo sąnarius ir sveria jį palinkti į vieną pusę.

Pačios Nelos lėlės plaukai išlindę iš po kepuraitės, tikrovėje to nebūtų. Vilkinti dailią pilką suknelę, jos miniatiūra žiūri tiesiai aukštyn, veide sustingusi lengva nuostaba. Vienoje mažytėje rankoje ji laiko tuščią narvelį atidarytomis durelėmis. Nela pajunta keistą jausmą, lyg kas adatomis iš vidaus badytų odą.

Kitoje lėlės rankoje – mažytis raštelis, parašytas dailiomis juodomis didžiosiomis:

VISKAS GALI PASIKEISTI

Nebepajėgdama ilgiau žiūrėti į miniatiūrinę save, Nela nukreipia žvilgsnį į Korneliją, žavėdamasi mėlynomis tarnaitės akimis, žvelgiančiomis į ją su kažkokiu linksmumu. Viena Kornelijos ranka pakelta prie veido, o geriau įsižiūrėjus, matyti prie lūpų pridėtas pirštas.

Kitas – Otas, jo plaukai padaryti iš dažytos ėriuko vilnos. Atrodo vikresnis už Johaną ir – taip pat – yra lieknesnis nei realiame gyvenime. Nela paliečia jo rankas; po paprastu tarno apdaru slepiasi išdrožinėti raumenys. Ji greitai atitraukia pirštus.

– Otai? – taria garsiai ir, lėlei neatsakius, pasijunta kvailai.

Tada paima Mariną, pilkos jos akys įsmeigtos į nematomą horizontą. Be abejonės, tai ji – siauras veidas, o oficialiai sučiaupta burna laiko beprasiveržiančią mintį. Jos drabužiai labai tiksliai niūrūs: juodas aksomas, didelė paprasta nėrinių apykaklė. Tarsi užkerėta, Nela pirštais liečia liaunus Marinos riešus, laibas rankas, aukštą kaktą ir griežtą kaklą. Prisiminusi Kornelijos išduotą paslaptį, Nela čiuopia po griežtais Marinos apdarais švelnų pamušalą. Jos pirštai paliečia švelnų sabalo kailį.

„Gerasis Dieve, – galvoja ji. – Kas gi čia dedasi?“ Čia daugiau, nei miniatiūristė kada nors sau leido. Auksinis raktelis, siūbuojantis lopšys, du šunys – be abejonės, tai galėtų būti malonios gyvenimo pirklio namuose detalės. Bet šitai – šitos lėlės – yra kitokios. Iš kur miniatiūristė žino, ką Marina dėvi arčiausiai kūno ar kad Pibas išskrido?

„Galvojai, kad esi užrakintoje dėžėje, esančioje užrakintoje dėžėje, – taria sau Nela. – Bet miniatiūristė tave mato – ji *mato mus*

visus.“ Drebančiu pirštu braukdama per Marinos sijoną (atrodo, pasiūtas iš geriausios juodos vilnos, kokią galima nusipirkti), ji paslepia savo mošą tolimajame miniatiūrinio salono kampe, už kėdės, kur jos niekas nepamatys.

Kita – kiek žemesnė už Johaną vyro figūrėlė, su kardu ir plačiakrašte skrybėle, vilkinti šv. Jurgio gvardiečio livrėją. Veidas didžiulis, ir, nepaisant, kad trūksta ryškaus panašumo į išpurtusį kūną, visiškai aišku, kad tai Fransas Mermansas. Toliau – Agnesė, su vapsvos liemeniu ir iš mažyčių spalvoto stiklo šukių padarytais žiedais ant pirštų. Jos veidas siauresnis, nei Nela prisimena, tačiau ant juodo antgalvio baltai išsiuvinėti pažįstami smulkūs perlai. Ant kaklo kabo didelis kryžius, o vienoje rankoje ji laiko ne didesnį už skruzdėlę kūginį cukraus gabalą.

Aštunta ir paskutinė figūrėlė, iškritusi iš aksominės medžiagos, priverčia Nelą šūktelti. Pakėlusi ją nuo grindų, Nela aiškiai mato, kad tai – Džekas Filipsas, su savo odiniu švarku ir baltais marškiniais, atraitotais rankogaliais, kojos apautos odiniais batais. Plaukai susitaršę, lūpos raudonos kaip vyšnios. „Kodėl miniatiūristė norėtų man priminti šį siaubingą jaunuolį? – svarsto Nela. – Kodėl turiu jį turėti savo namuose?“

Bet iš į ją spoksančių lėlių, galingų miniatiūrų, atsakymo nesulaukia. Nela iš paskutiniųjų stengiasi ramiai žiūrėti į šiuos su rūpesčiu ir įžvalgumu pagamintus veikėjus, gulinčius ant aksominio audinio. Vieną po kito ji išdėlioja juos tamsiuose lėlių namo kampuose.

Juk juose tikrai nėra piktų kėslų? Ji labai stengiasi save tuo įtikinti – tačiau čia yra kažkas nesuvokiamo, kažkokia išsakyta žinia, kažkas neapčiuopiamo. Tai daugiau nei paprasta imitacija.

Liko vienas juodas, mažesnis už kitus ryšulėlis. Nela beveik nedrįsta jo išvynioti, tačiau akstinas pernelyg stiprus. Tačiau, išvyniojus

medžiagą, atrodo, ji tuoj apalps. Ten guli mažas žalias paukštelis, žiūrintis į ją ryškiomis juodomis akimis, jo plunksnos tikros, pasisavintos iš ne tokio laimingo gyvūnėlio. Kojos su nagais padarytos iš vielos ir padengtos vašku, jas galima lankstyti ir patupdyti jį bet kur.

Jos pasaulis traukiasi, ir tuo pat metu atrodo gremėzdiškesnis nei bet kada.

Ji apsisuka aplinkui – nejaugi miniatiūristė yra jos kambaryje ir slepiasi po lova? Nela pasilenkia pasižiūrėti, staigiu judesiu atitraukia užuolaidas nuo sienos, lyg bandytų ją užklupti netikėtai, netgi pasižiūri už lėlių namelio užuolaidų. Bet ji randa tik tuštumą, besišaipančią iš jos noro tikėti. „Tu esi Nela, Debesų Piemenė, – priekaištauja sau, – su savo fantazijomis ir įsismarkavusia vaizduote. Turėjai palikti tą Asendelfto mergaitę praeityje."

Pro langą matyt gatve einantys žmonės. Šiandien Herengrachtas šurmuliuoja, nes ledas nutraukė lengvą susisiekimą kanalu. Silkių pardavėja gatvės kampe mindžikuoja nuo kojos ant kojos, ponios ir ponai eina su savo tarnais, susigūžę nuo geliančio šalčio. Keli praeidami žvilgteli į Nelą, atsukę veidus kaip snaiges į dangų.

Nela žiūri tolyn į tiltą. Ji įsitikinusi, kad matė šviesių plaukų blyksnį. Odą vėl pradeda dilgčioti, susuka vidurius. Ar tai ji? Šiame Herengrachto gale susirinkusi nemaža minia eina per tiltą. Nela pasilenkia pro langą. Tai *ji* – ta švytinti galva, besislepianti tamsių figūrų grūstyje, šaltyje greitai juda pirmyn.

– Palauk! – pro langą šaukia Nela. – Kodėl tu taip su manim elgiesi?

Gatvėje kažkas pradeda kikenti.

– Gal ji lunatikė? – klausia moteris. Nela jaučia, kaip degina šis neteisingas ir siaubingai atidus nužiūrinėjimas.

Tačiau šviesiaplaukė jau pradingo, palikusi abu neatsakytus klausimus skambėti ore.

Užrašyta ant vandens

Nela nuskuba pagrindiniais laiptais žemyn, naujasis miniatiūrinis Pibas nugrūstas giliai kišenėn. Apsiavusi tomis pačiomis naminėmis klumpėmis, ji skuba prie laukujų durų, bet, išgirdusi pakeltus Marinos ir Johano balsus valgomajame, sustoja kaip įbesta. Ji dvejoja, negalėdama apsispręsti, ką pasirinkti: vytis miniatiūristę ar klausytis giminaičių audros.

– Tu pasakei, kad vyksi, Johanai, ir tu privalai, – Marinos balsas tylus ir keistai ramus. – Aš užsakiau baržą, kad nuplukdytų tave į uostą. Kornelija supakavo tavo daiktus.

– Ką? Plauksiu po poros savaičių, – atsako Johanas. – Dar daug laiko.

– Jau lapkritis, Johanai! Pagalvok apie visus kepinius ir šventes, kuriems reikia cukraus šį sezoną. Plaukti gruodį bus per vėlu, o sandėlio drėgmė cukrui neduos nieko gero.

– O kaipgi kaulus laužanti drėgmė, man liuoksint iš vieno laivo į kitą? Tu net neįsivaizduoji įdiržusių delnų monotonijos, dėl italų tauškimo kylančio nuovargio, pietų su kardinolais, kurie negali šnekėtis apie nieką kita nei savo Toskanos rūmų dydį.

Marina šniurkšteli.

– Tu teisus, neįsivaizduoju. Bet, viską įvertinus, būtų išmintinga tau vykti.

– Išmintinga? Kodėl? – Johano balse pasigirsta šiltesnės irzlumo gaidelės. – Kokį sąmokslą tu rezgi, kol manęs čia nebūna?

– Ne sąmokslą, Johanai. Aš tiesiog susidėliosiu padrikas savo mintis. Ir Petronela taip pat.

– Aš pavargau, Marina. Man beveik keturiasdešimt.

– Bet juk būtent tu užsispyrei jį parduoti užsienyje. O jeigu pasirūpintum aplankyti žmonos lovą – tuomet po penkiolikos šešiolikos metų galėtum viską perduoti savo sūnui. Galėtum savo senatvę praleisti tavernoje, manau.

– Ką tu pasakei? Mano *sūnui*?

Nelai atrodo, kad pajuto po to ėjusios tylos skonį. Ji stoja tarp jų, Johano su Marina kambaryje ir jos už durų, tarsi tanki sniego užuolaida, kur žmogus gali žengti ir pranykti. Ji priglaudžia skruostą prie medžio ir laukia. Ar savo vyro balse ji išgirdo ilgesį, ar tai buvo tik nuostaba? Kiek tiesos buvo Agnesės žodžiuose tą naktį sidabrakalių gildijoje? Negali žinoti ar būtent toks Johano požiūris į įpėdinius. „Jeigu viskas gali pasikeisti, – galvoja Nela, pirštais brūkšteldama per miniatiūrinį paukštelį kišenėje, – tuomet gal tai reiškia ir žmones?“

– Marina, – atsidūsta Johanas, nutraukdamas Nelos mintis, svajos ištirpsta kaip sniegas. – Tobuli gyvenimai, kuriuos tu norėtum, kad gyventume, sužymėti ant niekur nevedančių žemėlapių! Po penkiolikos metų aš tikriausiai būsiu negyvas.

– Och, aš kuo aiškiausiai matau tavo tikslus, broli. Ir tai mane labiausiai skaudina.

– Jei man reikia išvykti, Otas keliaus kartu.

– Otas mums reikalingas čia, – sako Marina. – Trys moteriškės ir jokio vyro, kad malkų prineštų. Ledas artinasi.

– Tu nori tvarkyti mano reikalus, bet negali pakelti malkos? Tokiu atveju, – Marinai niekaip neatsikirtus, Johanas šniurkšteli, – tėra vienintelis kitas pagalbininkas, kurį galėčiau pasiimti.

– Jeigu tu drįsti bent svarstyti...

Nela įsiveržia į kambarį. Tai pirmas kartas, kai ji mato savo vyrą nuo tos akimirkos kabinete, Johanui kylant iš kėdės ir nerangiai šiūruojant grindimis, jo veide šmėsteli skausmo grimasa.

– Nela, – klausia jis, – ar tau?..

– Kas tai? – pertraukia Nela, rodydama, kur Marina įsikniaubusi į žemėlapį.

– De Barbario Venecijos žemėlapis, – atsako ši, spoksodama į Nelai už ausies užkištus žiemės žiedelius.

– Ar tau pasisekė surasti savo papūgėlę? – klausia Johanas.

Nela suspaudžia ranką kišenėje.

– Ne. Nepavyko.

– Ak, – jis nutyla, susimąstęs trina smakrą, atsargiai žiūrėdamas į ją. Pažvelgia į Mariną. – Aš nusprendžiau, kad turiu plaukti į Veneciją, susitarti dėl Agnesės cukraus.

– Veneciją? – pakartoja Nela. – Ar būsi čia per Kalėdas?

– Negaliu garantuoti.

– Och, – savo pačios nuostabai, Nela savo balse išgirsta vos pastebimą nusivylimo gaidelę. Marina pažvelgia aukštyn.

– Mes pagalvojom, kad taip bus geriausia, – taria Johanas.

– Kam?

– Cukrui, – atsako jis.

– Visiems, – pataiso Marina.

Kaip Marina ir planavo, Johanas lipa į VOC baržą prie namų. Ji nugabens į uostą, kur jis sės į savo laivą. Stovėdama ant namų slenksčio, Nela sudreba ir spaudžia neklusnias rankas prie savęs. Ji atkartoja jį, šaltame ore iškėlusi delną, nemojuoja, tiesiog laiko jį atsisveikindama.

– Įsidėjai gėlių į plaukus, – sako jis.

– Įsidėjau, – ji žiūri į jo saulėje įdegusią odą, žilstelėjusias plaukų sruogas ant smilkinių, sidabrinius barzdos ražienų rėžius. – Atkūrimui.

Atrodo, kad nuo jos žodžių Johanui atima kalbos dovaną, ir tą trumpą akimirką Nelai atrodo, kad ji tapo aukštesnė, tarsi orumas yra kažkas, ką galima suimti ranka.

Rezeki išsiveržia iš namo, lojimu išreikšdama savo nepasitenkinimą, kad ją palieka.

– Ar turi cukraus pavyzdžius?

– Mano žodžio užtenka, Marina, – atsako Johanas, išduodamas emociją.

Kas šis vyras, svarsto Nela, taip sujaudintas mano atsisveikinimo.

– Kodėl tu jos nepasiimi kartu? – klausia Marina.

– Ji tik trukdys, – atsiliepia Johanas. – Saugok ją.

Nela meldžiasi, kad jie kalbėtų apie šunį. Marina su broliu kalba taip šaltai, kad sunku ją suprasti. „Jis juk plaukia – argi ne to ji nori? Gal miniatiūristė atsiųs man ką nors, kas padės suprasti šią moterį, – galvoja Nela. – Marinos lėlė neduoda jokių užuominų. Šįvakar, – taria ji sau, – šįvakar aš nueisiu prie saulės ženklo."

Marina lėtai grįžta vidun, lyg šaltis būtų sukaustęs jos sąnarius. Kornelija atidžiai apžiūrinėja savo laukiančią ponią. Stovėdama šalia Oto, Nela žiūri, kaip, baržai plaukiant Aukso Vingiu, mažėja jos vyro figūra.

– Argi tu nenorėjai vykti į Veneciją? – klausia ji.

– Jau buvau ten, madam, – atsako Otas, stebėdamas baržos sukeltas bangas. – Dožų rūmams užtenka vieno karto.

– Norėčiau juos pamatyti, – sako Nela. – Jis galėjo pasiimti mane.

Ji pastebi, kaip Otas su Kornelija vėl susižvalgo. Apsigręžę eiti namo, visi trys pamato prie kito kanalo posūkio stovintį

Džeką Filipsą. Nelai apsiverčia viduriai. Džeko rankos kišenėse, plaukai, kaip visada, susitaršę, o žvilgsnis įsmeigtas į pranykstančią Johano baržą. Otas švelniai stumteli Nelą laiptų link, ji palinksta nuo prisilietimo ir leidžiasi jo vedama, už nugaros dusliai dunksteli Kornelijos uždaromos durys.

* * *

Lauke sutemas pradėjo skleisti žiemos naktis. Dangus – kaip indigo upė, žvaigždės – kaip šviesos, susmaigstytos į šitą sraunią srovę. Nela sėdi prie savo lango, ant kelių pasidėjusi miniatiūrinį Pibą. „Kur dabar Johanas – ar jis nusisamdys vieną iš tų paslaptingų gondolų, ar grįš į Dožų rūmus? Žinoma, kad taip, – galvoja Nela. – Juk tai Johanas." Ji pasisuka į savo lėlių namą ir patupdo Pibą ant vienos iš aksominių kėdžių. Viskas gali pasikeisti. Ji veja tikrojo paukštelio vaizdus iš galvos, jis lengvas grobis vanagams ir pelėdoms. Gal miniatiūristė jį išgelbėjo – iš kur kitur atsirado šios nukirptos plunksnelės? Mintis, kad ta moteris galėtų pešti ir nuskriausti – nepakeliama.

Laikas išsiaiškinti. Šiuo metu Kalverstrate bus stingdomai šalta, galvoja Nela, vilkdamasi savo kelioninį apsiaustą. Ir kas žino, kiek užtruks įtikinti miniatiūristę išeiti laukan?

Ji užkabina mažytį miniatiūristės atsiųstą auksinį raktelį savajai lėlei ant kaklo ir pasodina ją ant tikrosios lovatiesės.

– Aš visai nebijau, – garsiai ištaria ji, pasisukdama, kad pamatytų trumpą blyksnį ant mažyčio lėlės raktikaulio. Tačiau jai niekaip nepavyksta atsikratyti minties, kad šis gestas yra vienintelis dalykas, laiduojantis saugų jos sugrįžimą.

Nela per savo gyvenimą nebuvo išėjusi laukan sutemus. Asendelfte ji galėtų sutikti tik į vištidę besibraunančią užklydusią lapę. Amsterdamo lapės gali būti visai kitokios. Tyliai atidariusi

duris, ji įkvepia malonaus levandų kvapo, su garais pasklidusio ore. Visas namas tylus, išskyrus iš koridoriaus galo sklindantį vandens teškenimą. Atrodo, kad Marina, savo paslaptis sauganti kaip ginklus, vilkinti sabalenos apatinius, bet valganti seną silkę, nusprendė vidurnaktį pagulėti vonioje.

Kad ir dieną, vonios procedūros yra prabanga, ir tokie naktiniai malonumai Nelai kelia nuostabą. Nepajėgdama atsispirti, ji tyliai nusėlina koridoriumi ir pasižiūri pro rakto skylutę.

Marina atsukusi nugarą, užstoja vonią, užimančią beveik visą laisvą vietą mažutėliame jos kambaryje. Kas ją ten pastatė ir iki pat kraštų pripylė karšto vandens – jau tikrai ne pati Marina. Jos moša ne tokia liekna, kaip Nelai atrodė. Iš nugaros matyti mėsingos šlaunys ir sėdmenys, paprastai paslėpti po sijonu. Marinos rūbai visad aukščiau jos, jie pasako pasauliui, kuo ji nori būti.

Tačiau be rūbų Marina yra visai kita būtybė, jos oda išblyškusi, galūnės ilgos. Kai ji pasilenkia patikrinti vandens temperatūros, Nela mato, kad krūtys nemažos. Ji tikriausiai jas suspaudžia vienu iš tų negailestingų korsetų. Jos pilnesnės ir apvalesnės, tarsi priklausytų kam nors kitam. Vien mintis, kad čia Marinos kūnas, keistai išmuša iš vėžių.

Marina įkelia vieną koją į varinę vonią, tada kitą, lėtai, tarsi jai skaudėtų, įslysta vidun. Ji atlošia galvą, užsimerkia, kūnas panyra po vandeniu. Ji išlieka po vandeniu keletą sekundžių, prieš išnerdama, kad įkvėptų, regis, įsispiria į vonios kraštą. Vandens paviršiuje sūkuriuoja džiovintų levandų žiedai, Marina trina savo odą, kol ši parausta.

Šlapios garbanos aplink kaklą atrodo mergaitiškai ir labai pažeidžiamai. Lentynoje priešais ją, šalia knygų ir gyvūnų kaukolių, Nela pastebi dubenėlį su lyg deimantai žvakių šviesoje spindinčiais cukruotais riešutais. Ji neprisimena, kad bent kartą būtų mačiusi, kad Marina viešai suvalgytų obuolio gabaliuką tešloje,

vaflį ar bandelę – nieko išskyrus Agnesės cukrų, kurį ji vos galėjo nuryti. Ar Marina juos nukniaukė iš virtuvės, ar Kornelija nutuokia apie slaptą savo ponios silpnybę?

„Tai taip panašu į tave, Marina, – galvoja Nela, – savo kambaryje slėpti cukruotus riešutus ir kritikuoti mane už tai, kad mėgstu marcipanus."

– Ką tu padarei? – staiga garsiai paklausia Marina. – Ką, po galais, tu padarei?

Atrodo, kad Marina laukia, žiūrėdama į niekur, iš kur nepasigirsta joks atsakymas. Nela ir toliau žiūri pro rakto skylutę, bijodama, kad jos kelioninio apsiausto klostės čeža per garsiai. Po kurio laiko Marina sunkiai išlipa iš vonios ir lėtai šluostosi kiekvieną koją ir ranką. Kaip ta, kuri lesa it paukštis ir visam pasauliui teigia, kad draudžia saldumynų malonumus, ji atrodo gerai pavalgiusi. Apsivilkusi ilgus drobinius baltinius, Marina atsisėda ant savo lovos kairėje nuo vonios ir įsmeigia žvilgsnį į savo knygų nugarėles.

Nela negali atplėšti akių. Dingo jos mošos – tobulos – sijonai, juodi baltiniai, balti galvos juostų nimbai. Dabar Nela žino, kas po visu tuo slepiasi, ji matė savo akimis. Marina ištiesia ranką ir iš vienos knygos ištraukia lapą popieriaus. Nela įsitikinusi, kad tai meilės laiškelis – ir štai Marina jį plėšo į mažyčius skutelius, kol visai nelieka popieriaus, tik vonios paviršiuje plaukiojantys balti žiedlapiai. Tada susiima rankomis galvą ir pradeda raudoti.

Marinos raudoms užliejus ausis, Nela pagalvoja, kad, matydama ją tokią, turėtų pasijusti dar galingesnė. Bet ir dabar ji išsisuka. Kaip ir meilės idėja, Marina gražiausia, kai ją vejiesi – štai taip pagauta, ji tik dar labiau nesuvokiama. „Kažin koks būtų jausmas, – spėlioja Nela, – jei Marina ja pasitikėtų, pasidalyti skausmu ir jį sunaikinti?"

Staiga nuliūdusi, Nela nusigręžia. To niekada nebus. Joje pulsuoja nuogas akimirkos artumas, užgniaužiantis troškimą

išeiti į tamsą ir šalti. „Rytoj“, – taria sau Nela. O dabar ji nukels mažesniąją save, padabintą auksiniu rakteliu, nuo lovos ir padės atgal į lėlių namelį.

Nelai tvirčiau susisupus į apsiaustą ir pajudėjus savo kambario link, laiptų viršuje sujuda šešėlis. Galinė pėdos dalis, pakeltas kulnas, vėl pranyksta tamsoje.

Jaunuolis ant ledo

Į Herengrachto paviršių išplaukė kūnas, vyras be rankų ir kojų, tik torsas su galva. Marina, pasislėpusi už laukujų durų, stebėjo, kaip vyrams reikėjo iškirsti ledą, kad jį ištrauktų. Kanalas yra metų trukmės sąvartynas ir, jam pradėjus šalti, visi nešvarūs reikalai iškyla į paviršių detaliai miestiečių apžiūrai. Johano nėra jau antrą savaitę, o ledui tvirtėjant, į paviršių išplaukia ir kur kas labiau kasdieniški dalykai: sulūžę baldai, naktipuodžiai, dešimt kačiukų siaurame, gailestį keliančiame rate. Nela įsivaizduoja, kaip juos atšildo ir žiūri, kaip jie atgyja, jų patirtos kančios lieka sapnu. Pareigūnams tarsi atpjautą užpakalinę koją nešant vyro kūną, Marina spėja, kad ši žmogžudystė niekad nebus išaiškinta.

– Šitie darbai daromi tamsoje, kad ten ir pasiliktų, – sako ji. Nelai atrodo, kad ji vėl užuodžia levandas iš Marinos vonios. Marina atrodo išsiblaškiusi, žiūri pro langus, vaikštinėja po kambarius.

Viena savo kambaryje, susipusi į du šalius, Nela rankose laiko Džeko Filipso lėlę. Fizinis Džeko elastingumas ir odinis paltas padaryti nuostabiai. Nela švelniai pešteli jam plaukus, spėliodama, ar jis, kad ir kur jis būtų, gali pajusti skausmą ant kaukolės. Atrodo įmanoma. „Tikiuosi, kad taip“, – galvoja Nela. Ja plūsteli galios pojūtis ir noras ką nors sunaikinti. Atsispyrusi šiam troškimui, tačiau pažvalėjusi, ji padeda figūrėlę į lėlių namo viršų, kur jis nusvyra į vieną pusę.

Lauke guvūs gatvės berniūkščiai čiužinėja pačiūžomis ant užšalusio kanalo, lengvi jų kūneliai nekelia jokios grėsmės šviežiam ledo luobui. Jie Nelai primena Karelą, slystantį, čiuožiantį ir krykštaujantį iš džiaugsmo. Atidariusi laukujes duris, Nela girdi, kaip jie šūkauja vienas kitam:

– Kristofeli! Danieli! Piteri!

Nela išeina laukan, danguje instinktyviai ieškodama mylimo žalio blyksnio, tačiau ten nieko nėra.

Vienas iš čiužinėtojų – aklas berniūkštis, apvogęs silkių pardavėją pirmą Nelos atvykimo dieną. Kiti jį vadina Bertu. Atrodo, kad Bertas minta pusbadžiu, bet panašu, kad jis bent jau džiaugiasi čiuožimo suteiktu mirties nuosprendžio atidėjimu, besisukiodamas su savo draugais. Nelą stebina, kaip jis čiuožia: taip pat greitai kaip ir kiti, vieną ranką ištiesęs į priekį, pasiruošęs griūti. Ant slidaus ledo visi vienodai lygūs. Jis čiuožia tolyn, nesibaigiančiu užšalusios šviesos srautu.

Kiekvieną kartą, kai Nela ketina eiti į Kalverstratą, Marina suranda jai kokios nors veiklos. Nuo tada, kai jai pristatė lėles ir miniatiūrinį Pibą, Nela daugiau nieko negavo ir pradeda nekantrauti. Atėjus gruodžiui, Johano nėra jau dvi savaites, ir ji pareiškia, kad turi eiti ir nupirkti savo šeimai kalėdines dovanas. Ji vaikšto apsipirkinėdama Amsterdamo gatvėmis, išrenka milanietišką šmaikštį Karelui ir kiniško porceliano piramidinę gėlių vazą mamai, daiktus, turinčius parodyti neva sėkmingą pirklio žmonos gyvenimą. O Bandelių gatvėje, su Kornelija ieškodama skaniausio imbierinio meduolio sesei, ji nuolat dairosi šviesių plaukų kupetos, šaltų ir stebinčių akių. Nelai beveik norisi, kad ją šnipinėtų. Tai priverstų ją vėl pasijusti gyvą.

Jai norisi eiti į Kalverstratą, tačiau Kornelija, pasakiusi, kad Arabela nusipelno geriausio Amsterdamo kepinio, viską patvarko taip, kad jos atsiduria Arno Makvredės krautuvėje.

– Imbierinius meduolius uždraudė, – liūdnu veidu sako Hana. – Bent jau žmonių formos. Maniau, kad Arno padės kiaušinį, toks piktas jis atrodė. Turėjome sudaužyti ištisas šeimas ir parduoti kaip trupinius.

– Ką? Kodėl?

– Burmistrai, – atsako ji, tarsi tai viską paaiškintų. Korneliją supurto drebulys.

Arno patvirtina, kad vyrų ir moterų, berniukų ir mergaičių formelės uždraustos, kartu su lėlių pardavėjų kioskais Vijzeldame. Priežastis kažkuo susijusi su katalikais, sako jis. Stabai ir neapčiuopiamo svarba prieš realų.

– Lėlės juokingos, – šniurkšteli Kornelija.

– Bet tai nereiškia, kad bažnyčia teisi, – sako Arno. – Pagalvok apie kaštus.

– Mums tereikia juos kepti šunų formos, – sako nuolat ką nors sugalvojanti Hana.

Vietoj imbierinio meduolio Nela Arabelai nuperka knygą su vabzdžių graviūromis. Ji tikra, kad sesuo mieliau rinktųsi geriausius Arno sausainius, bet Nelai atrodo, kad geriau Arabelai gauti knygą ir šio to išmokti. „Dar rugpjūtį tu nė nebūtum apie tai pagalvojusi“, – taria ji sau. Ji jaučiausi smarkiai pakeista, tarsi kas būtų su ja dirbęs ir ji būtų tai įtakai pasidavusi.

Namuose Marina įvertina šmaikštį.

– Kiek tai kainavo? Juk jis dar vaikas.

– Čia kaip Johanas pasielgė su mano lėlių namu, – atkerta Nela, apsvaigusi nuo savo pirkinių, jausdamasi galinga ir turtinga. – Aš tik seku jo pėdomis.

Trečią Johano išvykimo savaitę nuo kiekvienos staktos, nuo kiekvienos palangės, netgi nuo voratinklių tarsi mažytės krištolinės

adatos nukara varvekliai. Visi keturi pabunda sušalę ir eina miegoti drebėdami. Nela trokšta pavasario, žydėjimo, arimų kvapo, naujų gyvulių, ryškaus salsvo ėriukų vilnos kvapo. Ji laukia, kol prie durų atsiras kas nors iš miniatiūristės, tačiau veltui. Prisiminusi Haną sakius, kad burmistrai uždraudė lėles Kalėdoms, ji pradeda spėlioti, ar miniatiūristė apskritai jai dar ką nors atsiųs.

Sugrįžusi į savo kambarį, ji randa Mariną, besirausiančią lėlių name. Nesitikėjusi ją čia išvysti, Nela nuskuba artyn ir užtraukia užuolaidas.

– Tu nepaprašei leidimo užeiti!

– Ne, neprašiau, – atsako Marina. – Man buvo smalsu, kas tai per jausmas, – ji kažką turi rankoje ir atrodo susijaudinusi. – Petronela, ar tu kam nors pasakojai apie mus?

„Prašau, Dieve, – galvoja Nela. – Kad tik ji nebūtų radusi savo lėlės." Marina atgniaužia savo delną, o ten gražus, kaip tikras, guli Džekas Filipsas.

– Ką tu bandai mums padaryti?

– Marina...

– Aš dar galiu suprasti ribotą baldų ir šunų panašumą. Bet *Džeko Filipso* figūrėlė?

Didžiausiai Nelos nuostabai, Marina atidaro langą ir išmeta Džeką pro jį. Ji nubėga prie lango rėmo, kad matytų jo kritį. Jis nusileidžia pačiame užšalusio kanalo viduryje ir įstringa baltoje masėje.

– Tau nereikėjo to daryti, Marina, – sako ji. – Tau tikrai nereikėjo.

– Nežaisk su ugnimi, Petronela, – atkerta Marina.

„Tą pat galėčiau pasakyti tau", – galvoja Nela, su gailesčiu žiūrėdama į įstrigusią lėlę.

– Čia mano lėlių namas, ne tavo, – Marinai uždarius miegamojo duris, šūkteli ji.

*

Džekas lieka ant ledo. Nela bando įkalbėti Rezeki, kad ši parneštų savo nasruose, bet šuo pašiaušia keterą ir urzgia, ją pamačiusi. Nela nori pati pereiti kanalą, bet ji nėra tokia lengva kaip Bertas ir kiti berniūkščiai, o jų nepaprašysi, nes jie jau pradingo. Ji įsivaizduoja save įlūžtančią ir skęstančią, vien tam, kad išsaugotų lėlę – privalo išsaugoti, nors ir nesupranta kodėl. Atrodo, kad saugiausia Džeką laikyti kuo arčiau lėlių namo, kur ji pati gali jį prižiūrėti. Nela nenoromis grįžta namo, mintyse keikdama Mariną.

Tą naktį Nela užmiega neramiu miegu, mintyse sukasi žodžiai iš Marinos suplėšyto meilės laiškelio. Juos taria Džekas, jo angliškas akcentas daužosi į žodžius kaip luotas į neramias bangas. *Tu esi saulės šviesa, įspindusi pro mano langą, kurioje aš stoviu ir šildausi. Vieno prisilietimo užtenka tūkstančiui valandų.* Džekas bėga Nelos minčių koridoriais, šlapias nuo ižo, ant garbanotos galvos užsimovęs vieną iš Marinos gyvūnų kaukolių. Nela krūptelėjusi pabunda, jos sapnas toks gyvas, kad jį įsitikinusi, jog Džekas yra jos kambario kampe.

Kitą rytą yra Šv. Mikalojaus diena, gruodžio šeštoji. Nelai atitraukus užuolaidas ir pažvelgus žemyn, jos kvapas sustingsta gerklėje. Džeko lėlė sėdi atsirėmusi į jų durų staktą, gerdama šaltą šviesą.

Maištininkė

Kai Nela slapčia išsprūsta, kad pasiimtų sušalusią lėlę nuo viršutinio laiptelio, gatvėje dar tuščia. Virš ledo tarsi iškvėptas oras sūkuriuoja ūkanos.

– Kur visi? – klausia ji per pusryčius, Džeką paslėpusi kišenėje. Marina, rafinuotai darinėdama silkę, nieko neatsako.

– Burmistrams ir vėl pavyko, – vangiai ištaria Otas, nešdamas Nelai padėklą, ant kurio guli *herenbrood* ir geltonas gaudos diskas. Jo pasibodėjimas valstybės biurokratija skamba beveik pažįstamai, beveik kaip Johano.

Marina atsitraukia nuo silkės ir, pamėlusiais pirštais laikydama šaukštą, pradeda maišyti dubenį su kompotu. Ji vis maišo ir maišo, žiūrėdama į blizgančias išmirkusias slyvas.

– Buvo viešai pranešta, kad lėlės ir žmonių pavidalo figūrėlės draudžiamos, – taria ji. Nela jaučia prie kojos sušalusią Džeko lėlę, nuo kurios ant vilnos formuojasi tamsus, drėgnas ratas. – Katalikybė, – tęsia Marina. – Stabmeldystė. Šlykštus bandymas sugauti žmogaus sielą.

– Skamba taip, lyg tu jų bijotum, – sako Nela. – Lyg galvotum, kad jos gali atgyti.

– Na, niekad negali žinoti, – abejoja Kornelija. Ji, kaip ir kitos dvi moterys, susisupusi į kelis drabužių sluoksnius, tvirtai apsivyniojusi savosiomis Harlemo skaromis.

– Nenusikalbėk, – rėžia Marina. Nela įsivaizduoja mažyčius cukraus trupinėlius, prilipusius prie savo mošos lūpų kampučio, šiai verkiant dar vienoje vonioje. Slapta vilkėdama kailiais, slapčia valgydama cukruotus riešutus, gindama savo nedorą brolį, Marina gyvena dvigubame pasaulyje. Kieno baimė iš tikrųjų yra tas nemirtingas viešas padorumas – Dievo ar savęs pačios? Kas plaka jos kruopščiai saugomoje širdyje?

Pro plyšius valgomojo sienose švilpia šaltas oras. Namuose atrodo šalčiau – tarsi iš nakties pritekėjęs oras nebūtų susimaišęs.

– Ugnis uždegta, – taria Nela, – tačiau nesijaučia nė menkiausio skirtumo. Ar jūs tai pastebėjote?

– Tai dėl to, kad mūsų atsargos sumenko, – atsako Otas.

– Mums nepakenks pajusti šaltį, – atsiliepia Marina.

– Bet kodėl kiekviena patirtis turi būti kankinanti, Marina? – klausia Nela.

Visi atsigręžia į Mariną.

– Kančioje mes atrandame tikruosius save, – sako ji.

Su Džeku kišenėje Nela nuseka paskui Korneliją į darbinės virtuvės šilumą. Kornelija patarškina slyvų kompoto stiklainį ir, išsitraukusi kočėlą, imasi tešlos pyragui. Ateina Otas, pasiima šluostę ir pasiruošia blizginti galybę prie virtuvės durų surikiuotų pavasarinių Johano batų.

– Otai, gal tu nukniauktum šiek tiek durpių iš mansardos? Madam Marina nesupras, – Otas išsiblaškęs linkteli. – Ji mėgsta nepriteklių, bet visi mes iš prigimties esam linkę į malonumus, – mesteli Kornelija. – Galiu lažintis iš visų savo keptuvių, kad, užsidariusios duris, moterys kimš imbierinius žmogeliukus, nesvarbu, ką sakytų burmistrai.

– Arba vyrai kramsnos savo žmonas, – priduria Nela. Jos pokštas sunkus ir nesuprastas pakimba ore. Būdama ta, kurios niekad nekramsnos, Nela nurausta iš gėdos. Kad atitrauktų savo mintis, ji įsivaizduoja už svetimų durų vykstančias džiaugsmingas scenas, skirtingai nei čia. Šventės persikėlė vidun – namai išpuošti popierinėmis girliandomis ir kėnio šakelėmis, kvepia ką tik iš krosnies ištrauktos bandelės, skamba juokas ir karšto vyno *kandeeliai*. Šiandien, šv. Mikalojaus, vaikų ir jūreivių globėjo dieną, tai vyksta visame mieste, visi švenčia slapto nepaklusnumo karnavale. Sinterklasas yra jų. Kartu su apsirijimu ir kalte.

Dabar sunku įsivaizduoti, kaip Trys Karaliai keliauja per įkaitusią dykumą pasveikinti tuoj gimsiančio Kristaus. Nela nori atidaryti langus ir duris, kad vidun patektų apsireiškimo dvasia. Atviras langas padeda išlaikyti atviras mintis.

– Tuoj Kalėdos, – sako Kornelija, – o tada – *Trys Karaliai*, – jos balse pasigirsta palaima.

– Kuo ypatingi Trys Karaliai?

– Senjoras leidžia Tučiui ir man apsirengti kaip ponams ir valgyti prie jo stalo. Tądien nereikia dirbti jokių namų ruošos darbų. Žinoma, – priduria Kornelija, – aš turiu pagaminti maistą. Madam Marina neleidžia, kad viskas nueitų taip toli.

– Žinoma ne.

– Aš iškepsiu Karaliaus pyragą, – sako Kornelija. – Tešloje paslėpsiu monetą. Kam ji klius, tas tądien bus karaliumi.

Otas nusijuokia, jo balse girdėti kartėlis. Tai priverčia Nelą pasukti galvą, nes nuskamba, lyg būtų ne jis. Ir kai ji pažvelgia į jį, jis nesutinka jos žvilgsnio.

– Šitai atėjo tau, – taria Marina, nusileisdama virtuvės laiptais.

Nelai suspurda širdis, pagalvojus, kad kažkas naujo atkeliavo nuo miniatiūristės, tačiau, net neatplėšus laiško, vien nuo

rašysenos ant voko, ją užlieja melancholijos banga. Tai vingri jos motinos rašysena, kviečianti dukrą su žentu praleisti dalį švenčių Asendelfte. *Karelas tavęs pasiilgo.* Kilpos ir linijos Nelai su skausmu primena gyvenimą, kuris jai daugiau nebeegzistuoja.

– Ar tu išvyksi? – klausia Marina.

Jos klausime pasigirdęs prašymas nustebina. Per šias tris savaites Marinai kažkas atsitiko, ir, nepaisant visų pykčio protrūkių, ji tapo kažkokia pažeidžiama. „Atrodo, ji iš tikrųjų nori, kad pasilikčiau, – galvoja Nela, – ir kaipgi man reikėtų ištverti tą sugrįžimą, kai bengališko šilko suknia slepia plokščią pilvą, kai negali pasigirti augančiu vaiku, kai mano santuoka – tik menama pergalė? Johanas be jokio bruzdėjimo galėtų atlikti mylinčio vyro vaidmenį. Jis tik pasidaro pernelyg neatsargus, kai reikia susilaikyti nuo sąmojų. Bet man tai nepavyktų – man viskas išslystų iš rankų, vos tik išvydus viltingą motinos veidą."

– Ne, – atsako ji. – Man atrodo, kad bus geriausia, jei liksiu čia. Tik nusiųsiu dovanas, kurias nupirkau. Mes nuvyksime kitąmet.

– Galėtume iškelti puotą, – pasiūlo Marina.

– Be silkės?

– Visiškai jokios silkės.

Abiejų moterų pasižadėjimai sklando ore kaip drugiai, pripildydami orą naujos energijos.

Nela sumišusiais jausmais grąžina Džeką į lėlių namą. Vis dar atrodo, kad bus geriausia, jeigu jis liks ten, kur ji gali užmesti akį, nors jo buvimas ir erzina. Vėliau vakare keli uždrausti muzikantai nusprendžia surizikuoti dėl pinigų padainuoti lauke, ir Nela persisveria per holo langą, kad išgirstų tylų jų dainavimą. Aplinkui sukiojasi Otas su Kornelija, tuo pat metu norėdami pamatyti muzikantus ir bijodami, ką pasakys Marina.

– Gali pasirodyti šv. Jurgio gvardiečiai, – sako Kornelija. – Turėtumėt pamatyti jų kardus. Jie patruliuoja, kad gatvėse būtų ramu, bet čia gali būti kraujo.

– Sulaužytų smuikų? Nekantrauju pamatyti, – erzina Nela.

Kornelija nusijuokia.

– Pasakėt kaip senjoras.

Marina sako, kad Nelai reikia uždaryti langą ir užtraukti užuolaidas.

– Žmonės tave pamatys persisvėrusią per langą kaip kokią skalbėją ar dar blogiau, – šnypščia ji, Kornelijai skuodžiant šalin. Nelai už nugaros ji nuskuba į neapšviesto holo tamsą, tačiau Nelai ir toliau klausantis muzikos, tą patį daro ir kiek tolėliau stovintis Otas.

Fleitininkas užgroja greičiau, būgnininkas į ištemptą kiaulės odą muša svaigų ir įkyrų ritmą, atkartojantį Nelos širdies plakimą. Otas sakė, kad jai nederėtų spardyti širšių lizdo, tačiau dalis jos visad išliks kaimo mergaite. Ji galvoja apie viršuj paliktą Džeką – apie visus juos, sukaišiotus į tuos mažyčius kambarėlius, laukiančius kas nutiks. „Ne, – nusprendžia Nela. – Aš nebijau nieko, galinčio įgelti.“

Karščiuojanti lapė

Kitą rytą, muzikinio maišto ir sprendimo pasilikti Kalėdoms atgaivinta, Nela ketina apsilankyti Kalverstrate, kišenėje turėdama kol kas ilgiausią laišką miniatiūristei.

Brangi ponia (žinau, kad jūs ponia – jūsų kaimynai mėgsta kalbėti),

dėkoju už aštuonias lėles ir mano papūgėlės miniatiūrą. Esu tikra, kad tai jūs buvote ant Herengrachto tilto ir stebėjote mano neviltį, kai aš suvokiau, jog netekau paskutinio su vaikyste siejusio ryšio. Ar mano mažojo paukštelio sugrįžimas yra bandymas paguosti, ar griežta pamoka?

Ar jūs žinote, ką padarė jūsų išnešiotojas, kiek nelaimių jis sukėlė? Spėju, kad būtent jūs sugrąžinote anglo figūrėlę prie mūsų slenksčio – kad ir kas jūs būtumėt: garbinga amatininkė ar šiaip įkyruolė. Prašau atleisti, kad jūsų nuostabus darbas buvo numestas ant ledo, bet jūsų ketinimai išlieka paslaptyje ir priverčia kai kuriuos žmones nervintis.

Jie man sako, kad burmistrai uždraudė bet kokius žmogaus atvaizdus. Man įdomu, ar jūs bijote jų pykčio – jūsų kuriami pasauliai, jūsų maži stabukai įlindo į mano mintis ir ketina ten pasilikti. Jau kuris laikas nieko man neatsiuntėte, ir nors tiesa, kad man neramu dėl to, ką jūs

galėtumėt atsiųsti, tačiau kur kas didesnį rūpestį kelia tai, kad jūs visai liausitės.

Tikiuosi, kad man vis dar galima prašyti miniatiūrų, ar ne? Todėl maloniai prašau man pagaminti verkeerspelio, *mano mėgstamiausio strategijos ir sėkmės žaidimo, lentą. Kalėdoms negrįšiu į savo vaikystės namus, ir mano gyvenime trūksta tokių pramogų. Todėl prašau, nudžiuginkite mane sumažinta versija.*

Vieną dieną mes susitiksim, jūs ir aš. Aš primygtinai to reikalauju. Esu visiškai tikra, kad taip ir nutiks. Jaučiuosi taip, tarsi jūs būtumėt ryški žvaigždė, rodanti man kelią, bet mano viltis temdo baimė, kad jūsų šviesa negera. Aš nenurimsiu, kol nesužinosiu apie jus daugiau, o kol kas rašytinės žinutės turės pakakti, kad būtų aiškiau.

Įdedu dar vieną vekselį, penkiems šimtams guldenų. Tikiuosi, kad jis taps alyva, sutepsiančia užsispyrusius jūsų durų vyrius.

Dėkinga ir nekantraujanti

Nela pasirašo laišką: *Petronela Brant.*

Ji pažvelgia pro langą ir gėrisi balta ledo juosta. Toks apšerkšnijęs miestas – labai gražus, oras skaidrus, plytos raudonesnės, o dažyti langų rėmai panašūs į švarias akis. Savo pačios nuostabai, ji pamato palei kanalą skubantį Otą. Tai žadina jos smalsumą, praleisdama pusryčius ir neužsivilkusi apsiausto, ji įsikiša laišką kišenėn, nepastebėta išslysta iš namų ir greitai nuseka paskui jį.

Otas kerta Užtvankos aikštę už stūksančio naujojo Rotušės pastato, kuriame dirba Fransas Mermansas, gal netgi dabar. „Parduok jo žmonos cukrų, Johanai“, – galvoja Nela, siųsdama jam tylią žinutę, ir nuskuba smėliu nubarstytais grindinio akmenimis tolyn.

Ji vėl prisimena Mariną, vonioje retoriškai klausiančią „Ką tu padarei?“ Būtų geriau, jeigu jų gyvenimuose išvis nebūtų Mermansų.

Po Šventojo Mikalojaus dienos susilaikymo, atrodo, kad žmonės nori atsigriebti. Saulė aukštai, tarp spindinčių stogų didingai skamba Senosios bažnyčios varpai. Keturi aukšti varpai griaudi į dangų, skelbdami artėjantį Kūdikėlio Jėzaus gimimą, o pro jų klegesį prasimuša vienas žemas varpas – Dievo balsas, gilus, tikras ir ilgas. Atrodo, kad dėl piliečių paklusnumo, kažkur groja muzika.

Ore justi kepamos mėsos kvapas, o Otas praeina pro palapinę su karštu vynu, kuri skandalingai iškilo priešais paradinį bažnyčios įėjimą. Pastorius Pelikornas veja vyno pirklius šalin, o amsterdamiečiai ilgesingai žvalgosi į nuo dubenų su karštu vynu svorio linkstančius stalus.

– Ankštesnė už paršelio subinę, – burbteli vienas vyras. – Gildija viską sutvarkė, burmistrai davė leidimą!

– Dievas aukščiau gildijų, mano drauge, – nutaisęs dievobaimingą balsą atsako jo bičiulis.

– Pelikornas nori, kad būtent taip ir galvotume.

– Pralinksmėk. Žiūrėk, – sako antrasis, praskleisdamas apsiaustą ir parodydamas du bokalus su garuojančiu raudonu skysčiu. – Šitame netgi yra gabaliukas apelsino.

Jie nuskuba į ne tokią sveikatai draugišką aplinką, ir Nela pasidžiaugia, kad jiems pavyko išsisukti, dar daugiau džiaugsmo jai suteikia faktas, kad jie nesustojo išsižioję pavėpsoti į Otą. Pelikornas įsmeigia žvilgsnį į ją, tačiau ji apsimeta nepastebėjusi.

Otas, nuleidęs galvą, įeina į Senąją bažnyčią. Įžengus vidun, Nelą nupurto drebulys, atrodo, kad bažnyčios viduje šalčiau nei lauke. Nors jai ir reikėtų sekti Otą, ji negali susilaikyti nesidairiusi aplink, ieškodama ryškių šviesių plaukų, auksinio švyturio paprastame rudame su baltu bažnyčios interjere. Ji paliečia laišką

savo kišenėje. Argi šiuo šventiniu laikotarpiu miniatiūristė negalėtų čia dar kartą apsilankyti – prisiminti Norvegijoje likusią šeimą, pasimelsti už burmistrų gailestingumą. Nelos vaizduotės verpalai pradeda suktis, siuvinėdami pokalbius, o jų skiautes lengvai susiuva kartu. Kas tu esi, kodėl tu esi, ko tu nori? Problema ta, kad, jei eini tiesiai pas miniatiūristę, ji pradingsta. Bet dažniausiai ji ten, žiūri ir laukia. Nela spėlioja, kuri iš jų yra medžiotojas, o kuri grobis.

Jos akys seka Otą. Klauptai aplink sakyklą daugiausia tušti, išskyrus kelis žmones šen bei ten, kurie, atrodo, neturi kur daugiau nueiti. Žinoma, paprastai mišios būna bendruomeninės, žmonės padaro viską, kad maldos metu kiti juos matytų, tarsi nuo to jų malda pasidarys tyresnė. Otas atsisėda, o Nela, jo nepastebėta, apeina jį ir atsistoja, kad galėtų stebėti iš už kolonos.

Jo lūpos karštligiškai juda. Tai nėra romi malda – tai beveik pamišimas. Stebina, kad Otas čia yra vienas – kas tokio svarbaus galėjo jį atginti į Dievo namus, žinant, kas jis toks ir kas gali nutikti? Nela mato grąžomas jo rankas, paniką išduodančią kūno kalbą. Kažkas ją sulaiko nuo noro prieiti artyn. Būtų neteisinga pertraukti ką nors, esantį tokios būsenos.

Nela dreba, jos žvilgsnis šokinėja nuo klauptų ant baltų sienų, tada ant lubų, ištapytų senovinėmis katalikų freskomis. Jai taip norisi, kad pasirodytų miniatiūristė. Galbūt ji ir dabar čia slepiasi, stebėdama juos abu?

Jai už nugaros pradeda groti vargonai, jų gaudesys supurto Nelą iki pat sielos gelmių. Ji nemėgsta griausmingų vargonų, mieliau renkasi lengvesnį liutnios pešiojimą ar aukštą fleitos lengvumą. Katė, įsmukusi vidun, ieškodama prieglobsčio nuo šalčio, sėlina antkapiais, kiekvienas kailio plaukelis pasišiaušęs. Otas pažvelgia viršun, ir Nela susigūžia už kolonos. Nuo vargonų griausmo ji delnais užsispaudžia ausis ir užsimerkia, ją apima svaigulys.

Ranka paliečia jos rankovę. Nela, nedrįsdama pasižiūrėti, užsimerkia dar smarkiau. Ar čia toji akimirka, ar čia ta moteris – ji atėjo?

– Madam Brant? – ištaria balsas.

Nela atsimerkia. Prieš ją stovi Agnesė Mermans. Ji atrodo dar lieknesnė nei praėjusį kartą, neišvaizdus jos veidas tarp triušio ir lapės kailių šviečia baltai. Jos gniaužtai nepaleidžia Nelos rankovės.

– Madam Brant? – pakartoja ji. – Ar jums viskas gerai? Jūs net be apsiausto. Akimirką pamaniau, kad ant jūsų nusileido Šventoji Dvasia.

– Madam Mermans. Aš atėjau pasimelsti.

Agnesė įsikabina Nelai į parankę.

– O gal užmesti akį į savo laukinį? – sušnabžda ji, pasislinkdama tarp kolonų, kur sėdi Otas. – Labai išmintinga. Atsarga gėdos nedaro, Nela. Kas jam atsitiko, jis atrodo toks išsiblaškęs? – Agnesė išleidžia sausą „cha“. – Eime, – sako ji, užmesdama vieną lapės kailį ant Nelos ir pernelyg tvirtai suverždama. Nela vėl užuodžia tą vaisinę pomadą. Kailis yra šlapiai šaltas.

– Nematėme Marinos bažnyčioje, – pasako Agnesė, pataisydama kailį Nelai prie kaklo. Atrodo, kad ji negali ramiai nulaikyti savo pirštų, Nela pastebi, kokie balti jie atrodo, kai nėra žiedų. Be jų Agnesė atrodo pusnuogė. Vargonai staiga nutyla, Agnesė sunerimsta, tarsi kas trūkinėtų po jo nublizgintu lukštu. – Arba Branto. Arba tavęs.

– Mano vyras kelionėje.

Agnesės šnervės išsiplečia.

– Kelionėje? Fransas nieko nesakė.

– Gal jis nė nežinojo? Aš manau, kad jis dirba jūsų labui, madam. Jis iškeliavo į Veneciją, – ji bando ištrūkti. – Turiu grįžti, madam Mermans. Marina negaluoja.

Nors ir norėdama pabėgti, Nela iškart pasigaili tai pasakiusi. Agnesės akys išsiplečia.

– Kaip? – klausia ji. – Kas jai nutiko?

– Žieminis negalavimas.

– Bet Marina niekada neserga, – sako Agnesė. – Galėčiau atsiųsti savo daktarą, nors Marina niekada jais nepasitiki.

Vėl pasigirsta vargonai, garsas po garso antiharmonija pasipila į Nelos ausis.

– Jai viskas bus gerai, madam. Dabar jų peršalimų laikas.

Agnesė vėl uždeda ranką Nelai ant rankovės.

– Šitai gali padėti Marinai pakilti iš lovos. Perduok jai štai ką: visas mano palikimas vis dar guli jo sandėlyje Rytinėse salose, – ji beveik šnypščia. – Madam, tie cukranendrių laukai tokie nepatikimi – kas žino, kada užderės kitas derlius. Jūsų vyras nepardavė nė vieno kūgio iš to, ką mums pavyko surafinuoti. O dabar atrodo, kad jis išvyko Venecijon tuščiomis rankomis. Mums reikia tų pinigų.

– Jis viską parduos, esu tuo tikra. Jo vardo užtenka...

– Fransas buvo nuėjęs į sandėlį. Jis viską matė savo akimis. Aš vos galėjau patikėti tuo, ką jis papasakojo. Sukrauta iki pat lubų. „Ilgai netruks, Agnese, – pasakė jis. – Jis pradės kristalizuotis. Mūsų pinigai supus, iki mes suspėsim iš jų ką nors išpešti.“

Vargonų garsai vibruoja Nelos krūtinėje, ir jai tenka sugerti augantį Agnesės susijaudinimą. Ji pasižiūri pro koloną, ieškodama Oto, tačiau jo niekur nesimato.

– Patikinu jus, madam...

– Mano vyro neapkvailinsi! – meta Agnesė. – Jis abejojo, ar Johanas Brantas geriausiai tinka šitam darbui, bet aš užsispyriau. Brantai galvoja galintys turėti viską, bet taip nėra. Nesišaipykite iš jo, madam. Arba iš manęs, – taip pat staiga kaip atsiradusi, Agnesė atsitraukia. Nela žiūri, kaip ji nuskuba per bažnyčią, susikūprinusi

ir neįprastai negracingai. Atidariusi mažas šonines duris, Agnesė pradingsta.

Nela nusprendžia, kad geriausia bus grįžti namo ir apie šį nerimą keliantį pokalbį pasakyti Marinai. Miniatiūristė ir vėl lieka neaplankyta. „Nusiųsiu Korneliją su savo laišku", – galvoja, nuo Agnesės įniršio jai svaigsta galva. Ji išeina iš bažnyčios ir pasuka į Herengrachtą.

Skubėdama pranešti Marinai, kas įvyko, ji prieina prie namų ir supranta, kad kažkas ne taip. Paradinės durys plačiai atidarytos – kaip išžioti nasrai į tamsų koridorių. Ji girdi šunų lojimą, tačiau nesigirdi žmonių balsų. Ji sudvejoja, tada be garso atsistoja šalia durų.

Pirmiausia ji išvysta jo batus. Švelniausios veršiuko odos batus, dabar jau kiek apsitrynusius. Nuo jų vaizdo jai sugniaužia skrandį. Ji su siaubu stebi, kaip Džekas Filipsas, pagiežos iškreiptu veidu, karštligiškai žingsniuoja holo plytelėmis.

Įtrūkimai

Jie žiūri vienas į kitą. Džekas nesiskutęs, neprivalgęs, oda, anksčiau atrodžiusi skaisti, dabar papilkėjusi. Vokai po išverstomis akimis pamėlę. Nors su savo odiniu paltu, dabar jau sutrūkinėjusiais batais, jis vis dar atrodo gerai. Kai Nela paskutinį kartą matė Džeką iš taip arti, jis buvo iki pusės nuogas, blizgantis nuo jos vyro prakaito, ir šis atsiminimas jai atima kvapą.

Virtuvės laiptais atskuba Kornelija ir bando jį išstumti pro duris.

– Palaukit, madam, aš jums kai ką turiu, – sušunka Džekas, nekaltai iškeldamas rankas į viršų. Nela prisimena keistą anglišką jo akcentą, jo nesugebėjimą pagauti natūralaus olandų kalbos tekėjimo ir bangavimo. Jis įkiša ranką užantin, ir Kornelija įsitempia kaip katė. – Aš vėl užsiimu pristatymais, – sako jis.

– Ką? Tu turėtum saugoti mūsų cukrų, – taria Nela. – Johanas sakė...

– Och, tu cypauji kaip pelė.

Jis stovi ištiesęs ranką, tarsi jo duodamas paketėlis galėtų užglaistyti jo įžeidimą. Siuntinėlis mažesnis nei praėjusį kartą, bet ant jo yra su niekuo nesupainiojamas juodu rašalu nupieštas saulės ženklas. Nela čiumpa jį nuo rankos, nenorėdama, kad Džeko pirštai liestųsi prie jo.

Kornelija išbalusiu nuo baimės veidu nuskuba laiptais aukštyn.

– Man reikia jį pamatyti, – sako Džekas. – Ar jis sugrįžo? Johanai, ar tu čia? – šūkteli jis koridoriuje studijos durų link.

Viršuje girgžteli atidaromos durys, ir Nela išgirsta, kaip šnabždėdama šnypščia Kornelija.

– Ar tiesa, kad jis išvyko į Veneciją? – klausia Džekas. – Simboliška, – Nela nurausta, suvokusi, koks intymumas egzistuoja tarp šių dviejų vyrų, kažkas, ką ji bandė neigti. – Jis iškeitė mūsų Užtvankos aikštę į Rialto, – nusiviepia jis. – Daugiau šviežių žuvelių, – jis prieina prie jos, balse girdėti tramdomas reikalavimas. – Ar patikėjot juo, kai jis pasakė, kad vyksta ten dirbti?

– Kaip tu drįsti ateiti...

– Madam, aš apie jį žinau daugiau, nei jūs kada sužinosite. Niekas nedirba Venecijoje. Milane – galbūt. Bet Venecija – tai tamsūs kanalai ir kurtizanės, ir berniukai, kaip drugeliai skrendantys į ryškiausią liepsną.

Nela, užhipnotizuota Džeko balso, jaučiasi palengvėjusi. Kalbėdamas savo gimtąja kalba, jis galėtų būti geras aktorius. Jai atrodo, kad jos širdis susitraukia iki žirnio dydžio ir dabar šokinėja tarp šonkaulių.

– Kas čia dedasi? – nuo laiptų viršaus pasigirsta valdingas Marinos balsas. – Kodėl lauko durys vis dar atidarytos?

Išgirdęs jos balsą, Džekas žengia į šviesą, išskėsdamas rankas į šonus. „Koks jis iš tikrųjų gražus, – galvoja Nela. – Toks laukinis.“ Ji negali nuo jo atplėšti akių.

– Petronela, uždaryk duris, – liepia Marina.

– Aš nenoriu būti užrakinta...

– Tiesiog uždaryk jas, Petronela. *Dabar pat.*

Drebančia ranka Nela uždaro laukujas duris. Holas tampa neapšviesta arena – kam ji skirta, Nela nepajėgia galvoti. Nelai įdomu, ar Johanas džiaugiasi nebūdamas šalia šio šiurkštaus

jaunuolio, o gal jam trūksta tos hipnotizuojančios išvaizdos, jo šokinėjančio balso. Garsas, tarsi kažkas būtų skrodžiamas, priverčia ją pasisukti.

Džekas ilgu ir siauru durklu kerta natiurmorto drobę. Jos gėlių ir vabzdžių gausybė prasiskiria tarsi žaizda, žiedai keistai nusvyra. Ant laiptų už Marinos stovinti Kornelija išleidžia dejonę.

– Liaukitės! – spygteli Nela. „Valdyk savo balsą, – galvoja ji, – jis teisus. Tu esi pelė. Tu nesi šių namų šeimininkė." Jos skrandis teliūskuojasi, o burna džiūsta. – Otai, – bando šaukti, tačiau iš jos lūpų pasigirsta tik šnabždesys.

– Pone Filipsai!

Kaip kontrastas, ledas Marinos balse nuslysta laiptais ir priverčia Džeką sustingti. Akivaizdu, kad Džekas šiame kambaryje ne vienintelis aktorius. Marina keičiasi, visiškai susikoncentravusi į šį tamsiaplaukį, į jos valdas įžengusį jaunuolį.

– Kiek kartų liepiau jums laikytis nuošaly? – klausia ji. Jos žodžių aidas padidina jos buvimo grėsmę.

Džekas atsitraukia į patalpos vidurį, o Marina nusileidžia laiptais į apačią, visiškai nekreipdama dėmesio į paveikslą. Durklas jo rankoje atsipalaiduoja, jis nusispjauna ant grindų.

– Išvalykite tai, – taria ji.

Džekas mojuoja durklu priešais Mariną.

– Jūsų brolis už gerą kainą iškruštų ir *šunį*.

– Pone Filipsai...

– Kalbama, kad ir jus taip pat – kad jis vienintelis vyras, kuris galėtų.

Marina iškelia ranką.

– Koks senas ir nuvalkiotas įžeidimas, – sako ji, tiesdama delną vis arčiau ir arčiau jo durklo smaigalio. Džekas kiek atsitraukia, bet tarp užaštrinto ginklo smaigalio ir Marinos kūno

nelieka nė colio. – Kiek drąsos tu iš tikrųjų turi, Džekai? – meilikauja ji. – Ar išdrįstum pralieti mano kraują? Ar *šito* tu nori?

Džekas tvirčiau suspaudžia durklą, o Marinai uždėjus delną tiesiai ant smaigalio, patraukia geležtę šalin.

– Kalė, – meta. – Jis man pasakė, kad aš daugiau nebegaliu jam dirbti. Ir kieno gi buvo šitas sprendimas?

– Eikš, Džekai, – tyliu ir dalykišku balsu taria Marina. – Jau buvom priėję prie to anksčiau. Nustok elgtis kaip vaikas ir pasakyk man, kiek kainuos, kad tu pasitrauktum.

– O, man nereikia tavo pinigų. Aš čia tam, kad parodyčiau, kas nutinka, kai tu kišiesi, – verkdamas pakelia durklą į save, o, Nelai vos spėjus užfiksuoti, Marina mosteli ranka ir trenkia jam per skruostą. Jo rankos nusvyra, ir jis nekantriai žiūri į ją.

– Kodėl tu toks silpnas? – šnypščia Marina, nors Nela ir mato, kad ji pati dreba. – Tavim negalima pasitikėti nė valandą.

Džekas susikaupdamas trina veidą.

– Tu jį privertei manęs atsikratyti.

– Aš to nedariau, – sako Marina. – Johanas yra laisvas žmogus, o tu renkiesi tikėti tuo, ką jis sako. Šitas priklausė mano tėvui, – priduria, rodydama į durklą.

– Man jį davė Johanas.

Iš savo kišenės Marina ištraukia pluoštą suglamžytų guldenų. Ji ištiesia juos, pirštais paglostydama jo delną.

– Tau nėra ką čia veikti, – sako ji.

Džekas mąsliai paplekšnoja per vekselius, tada be jokio perspėjimo prisitraukia Mariną prie savęs ir stipriai pabučiuoja į lūpas.

– O Dieve, – sušnabžda Nela.

Ir Nela, ir Kornelija pajuda prie Marinos, norėdamos juos atplėšti vieną nuo kito, bet Marina iškelia ranką, tarsi norėdama pasakyti: „Nesiartinkit, šitas sandoris turi įvykti."

Pasibaisėjusi ir negalėdama patikėti, Kornelija sustoja. Marina tvirta, neapsiveja rankomis jaunuolio, ir atrodo, kad bučinys tęsiasi amžinai. „Kodėl jis tai daro? – galvoja Nela. – Ir kodėl Marina leidžia jam taip elgtis.“ Nors dalelė jos nesiliauja spėliojusi, ką šią akimirką reiškia būti Marina: liesti tokią žavią burną.

Atsilapoja paradinės durys. Grįžęs iš bažnyčios, Otas sustoja ant slenksčio, nustėręs nuo susivijusių Marinos ir Džeko figūrų vaizdo. Atrodo, kad kažkas jame nutrūksta – jis pasileidžia jų link.

– Jis turi peilį! – sušunka Nela, bet Otas nesustoja.

Nuo Nelos riksmo Džekas atsiplėšia nuo Marinos, o ji nusvirduliuoja prie pagrindinių laiptų.

– Senos raganos skonis kaip žuvies, – nusiviepia Otui į veidą.

– Dink, – šnypščia Otas. – Kol aš tavęs neužmušiau.

Džekas šoka pro duris.

– Gal tu ir rengiesi kaip lordas, bet vis vien esi tik laukinis.

– Šiukšlė, – Oto balsas griaudi kaip pastoriaus Pelikorno.

Džekas sustingsta.

– Ką, berniuk? Ką tu pasakei?

Otas žengia Džeko link.

– Otai! – šaukia Marina.

– Jis tavęs atsikratys, laukini, – sako Džekas. – Jis žino, kad tu kažką padarei ir jis ruošiasi...

– *Tuti!* Pasitrauk nuo jo! Nebūk kvailys!

– Kas nors uždarykit duris!

– Jis sako, kad tuo nigeriu negalima pasitikėti.

Otas pakelia kumštį.

– *Ne!* – Džekui susigūžiant šaukia Kornelija.

Tačiau Otas viso labo švelniai priglaudžia savo delną Džekui prie krūtinės. Jo ranka, kaip prisegta geležinė plunksna, pakyla ir nusileidžia su neramiu anglo kvėpavimu.

– Tu jam nieko nereiški, *berniuk*, – sumurma Otas. – O dabar eik.

Otui patraukiant ranką, į holą įsiveržia Rezeki, blausus lauko šviesos spindulys nudažo ją blyškaus grybo spalva. Ji urzgia ant Džeko, ausys priglaustos prie galvos. Šliauždama plytelėmis, ji bando jį nuvaryti.

– Rezeki! – šaukia Otas. – Eik šalin!

Džeko akyse šmėstelėjusi panika pažadina Nelą.

– Džekai, – sako ji. – *Džekai*, aš pažadu. Aš pasakysiu Johanui, kad tu buvai...

Tačiau Džekas jau suvarė savo durklą Rezeki į galvą.

Atrodo, lyg visi būtų po vandeniu, ir niekas negalėtų įkvėpti. Geležtė su bjauriu girgždesiu perveria kailį ir mėsą, ir Rezeki parkrinta ant grindų.

Pasigirsta tyli rauda, kuri vis garsėja ir garsėja, ir Nela suvokia, kad ji sklinda iš Kornelijos, plytelėmis svirduliuojančios prie Rezeki.

Rezeki pradeda dusti. Džekas taip giliai suvarė durklą, kad Kornelijos pirštai negali jo ištraukti. Tamsus kraujas nudažo jos sijoną raudonai. Kornelija drebėdama švelniai sūpuoja gyvūno galvą. Rezeki kvėpavimas nutrūksta, kruvinas liežuvis nusvyra iš pražiotų nasrų. Trūkčiojantiems nervams gyvūno kojose nurimus, Kornelija ją tvirtai prispaudžia prie savęs, desperatiškai bandydama išlaikyti blėstančią jos šilumą.

– Jos nebėra, – sušnabžda Kornelija. – Jo mergaitė mirė.

Otas uždaro duris ir atsistoja tarp Džeko ir išorinio pasaulio, jo kūnas užima visą išėjimą. Džekas ištraukia durklą iš Rezeki galvos ir ant plytelių kliūsteli daugiau kraujo.

– *Pasitrauk!* – iškėlęs geležtę, šaukia jis, galva trenkdamasis Otui į krūtinę. Jie susikimba, įvyksta susistumdymas – akimirka,

ir Džekas nusvirduliuoja atgal. Su siaubu akyse jis pažvelgia žemyn į save.

Džekas pasisuka į Nelą. Jam iš krūtinės styro jo paties durklas, žemiau raktikaulio, bet pavojingai arti širdies. Jo rankos graibo rankeną. „Mano Dieve, – kažkur toli sušunka Marina. – Ne, Dieve, prašau!"

Džekas svirduliuoja kaip kumeliukas, rankos atmestos į šalis, keliai sulinkę, ir, klupdamas ant grindų, jis įsikimba Nelai į sijoną. Jie kartu suklumpa ant juodų ir baltų plytelių, jo marškiniai nusidažo šventine raudona, ir netgi stiprus paliesto kraujo kvapas negali nustelbti jo šlapimo tvaiko.

– Otai, – taria Nela, bet pasigirsta tik šaižus šnabždesys. – Ką tu padarei?

Džekas prisitraukia Nelą artyn, ir ji pajunta kietą tarp jų kūnų įsispraudusio peilio šilumą. Jis skausmingai rauda jai į ausį.

– Aš kraujuoju, – maldauja jis. – Aš nenoriu mirti.

– Džekai...

– Stokis, – šaukia Marina. – *Stokis!*

– Marina, jis miršta...

– Madam Nela, – dar tvirčiau į ją įsikibdamas, tarsi kabintųsi į gyvenimą, jai į ausį murma Džekas.

– Viskas bus gerai, – sako Nela. – Mes iškviesim chirurgą.

Jos kepuraitė slopina balsą, bet skamba taip, tarsi Džekas juoktųsi.

– Ak, madam, – šnabžda jis. – Jūs tokia maža mergaitė. Kad mane nužudytum, reikia daugiau nei adatos bakstelėjimo.

Nelai prireikia akimirkos, kad suprastų. Džekas vos ne vos atsistoja. Vis dar su peiliu krūtinėje jis nusvirduliuoja prie durų, jo judesiai kaip tavernos girtuoklio, apkvaitusio nuo savo pasirodymo. Ji niekaip negali susieti krauju permirkusių marškinių, styrančios durklo rankenos ir maldaujančio šauksmo gyventi su

šiuo įžūlumu, liguistu linksmumu, kad jam pavyko ją apgauti, kad jis jau pakeliui pas Abraomą.

– Aš tavim tikiu, – šnabžda ji.

Priblokštas Otas atsitraukia. Džekas atidaro duris, lėtai išeina į blankią dienos šviesą, atsuka veidą į juos ir, pirštais gniaužDamas durklo rankeną, žemai nusilenkia. Traukdamas durklą iš žaizdos, jis susiraukia, patenkintas išsigandusio Nelos veido išraiška.

– Šito man prireiks, – sako jis, viena ranka užspausdamas žaizdą, kita iškeldamas kruviną geležtę. – Pasikėsinimas nužudyti. Įrodymas.

– Norėčiau, kad tas peilis būtų suradęs tavo širdį, – atsiliepia Nela.

– Aš jį gerai paslėpsiu, – taria jis, apdovanodamas ją nugalėtojo šypsena. Išsitaršiusios garbanos krinta jam ant akių, nuo durklo laša kraujas. Jis pasisuka ir susilenkęs nubėga laiptais žemyn.

Marina, kurios veide raudoniu dega Džeko lūpų žymės, sukniumba prie sienos.

– Gerasis Dieve, – savo pilkas akis įsmeigusi į Otą, šnabžda ji. – Gerasis Dieve, apsaugok mus visus.

TRYS

1686, gruodis

Jo žodžiai – saldybė,
ir visas jis – malonumas!
O Jeruzalės dukterys,
toks mano mylimasis,
toks mano numylėtinis!
(Gg 5, 16)

Dėmės

– Senjoras surado Rezeki maiše, – su sielvartu balse sako Kornelija. Ji stebi kaip Nela kiša sustingusį šuns kūną į tuščią grūdų maišą. – Kažkur už VOC, prieš aštuonerius metus. Visi buvo negyvi – visi šuniukai, išskyrus ją.

– Mums reikia šluotos, Kornelija. Citrinos sulčių ir acto.

Kornelija linkteli. Ant marmuro plytelių vis dar matyti raudoni kraujo dryžiai, tačiau tarnaitė nesijudina. Džeko užpulto paveikslo rėmas dabar atremtas į sieną. Marina liepė paveikslą išimti.

– Jis nekreips dėmesio, madam, – patarė Otas, tačiau Marina laikėsi savo.

– Čia ne dėl jo, – pasakė ji. – Negaliu žiūrėti į tokį suniokotą.

Otas pabaigė Džeko darbą, jam krapštant drobę iš medžio, rankos vos pastebimai drebėjo.

Dabar virtuvėje Marina ir Otas tyliai šnekasi. „Čia aš kalta, – galvoja Nela, – aš įsinešiau Džeko lėlę vidun, kai Marina ją išmetė. O kitą rytą jis buvo ant mūsų slenksčio, ženklas, kas turi atsitikti. Jeigu jį – siaubingą to, kas įvyks šiame hole, nuojautą, – ten padėjo miniatiūristė, kodėl ji taip pasielgė – kam reikėjo primygtinai reikalauti, kad šis nuodingas padaras liktų kartu su visais?“

– Kornelija, – taria ji, bandydama save pažadinti. – Mums reikia čia išvalyti.

Ji bando sugrūsti Rezeki kojas į maišą, tačiau jos per ilgos.

*

Nelai su Kornelija einant žemyn, į virtuvę, Rezeki nasrai negražiai kyšo iš maišo, sunkus nelaimės oras kabo tarp keptuvių atspindžių. Mylimiausio šeimininko šuns nužudymas taip arti Kalėdų atrodo kaip makabriško karnavalo pradžia. Šuns žudikas kažkur laisvėje, gydosi kai ką daugiau nei kūno žaizdą.

Otas padeda drebančias savo rankas ant senovinio stalo ąžuolo. Nelos mintys apsunkusios. Jai norisi jį paguosti, tačiau jis nė nežvilgteli į ją. Dana, susmukusi prie ugnies, inkščia, žiūrėdama į maišą Nelos rankoje.

– Prašau, ar jau galime ją palaidoti? – klausia Kornelija.

Stoja nerami pauzė.

– Ne, – atsako Marina.

– Bet ji pradės dvokti...

– Padėk ją rūsyje.

Nelai tenka švelniai padėti Rezeki tamsoje ant drėgno priemolio ir bulvių.

– Vargšė, vargšė mergaitė, – smaugiama ašarų, taria ji. – Sudiev.

– Kas atsitiks, jei Džekas paskųs, ką aš padariau? – virtuvėje klausia Otas. – Jis turi peilį, tai įrodančią žaizdą ir liežuvį, galintį sekti pasakas. Jis paminėjo įrodymus, pasikėsinimą nužudyti. Gvardiečiai mane suims. O kas, jeigu jie jo paklaus, ką jis čia veikė?

– Būtent, – sako Marina, trenkdama kumščiu į stalą. – Aš šiek tiek pažįstu Džeką Filipsą. Jam patinka gyvenimo skonis. Džekas – pagyrūnas, tačiau niekada nenueitų pas valdžią. Jis taip pasirašytų savo mirties nuosprendį, ir jis tai supranta. Jis yra anglas, sodomitas ir buvęs aktorius. Aš negaliu sugalvoti kitų trijų dalykų, kurių mūsų burmistrai nekęstų labiau.

– Jis neturi pinigų, madam. Kas žino, ką gali padaryti vilties netekęs žmogus, – niūria veido išraiška sako Otas. – Jeigu jie paklaus jo, kodėl jis čia atėjo, tada ir senjoras bus įpainiotas.

Jis purto galvą, o Kornelija triūsia prie krepšio su *herenbrood*, keliais gabalėliais cikorijos ir kontrastuojančiu saulėtu gaudos gabalu. Nela pjausto sūrį, nes tarnaitė triūsia prie viryklės. Šios dienos patiekaluose nebus bulvių ar grybų, nes Kornelija negali net pažvelgti į rūsio duris, ką jau kalbėti apie nusileidimą į tamsą vienai. Nela įsitvėrusi laikosi ryžtingų jos namų ruošos garsų – keptuvių žvangėjimo, svieste čirškančių svogūnų, kiaulienos spirgėjimo. Tas netolygus, bet nuolatinis barškėjimas dabar skamba geriau už bet kokią šventinę gatvės muzikantų melodiją.

Kornelija priešais juos padeda keptos kiaulienos gabalėlius, ir Nela mato, kokia ji išblyškusi nuo rūpesčių.

– Senjoras mane išgelbėjo, – taria Otas. – Jis mane visko išmokė. Ir, žiūrėkit, kaip aš atsimokėjau. Rezeki...

– Tai Džeko darbas, ne tavo. Ir niekada nebuvo jokios skolos, kurią turėtum išmokėti, – sako Marina. – Mano brolis tave nupirko savo pramogai.

Kornelija numeta sunkią keptuvę į kriauklę ir panosėje nusikeikia.

– Jis mane įdarbino, madam, – sako Otas.

Marina padažo duonos gabalėlį į kiaulienos taukus, bet nevalgo. Nelai nepavyksta nuspėti jos nuotaikos. Ji atrodo nenusiteikusi leisti, kad šitie įvykiai ją kaip nors paveiktų, ir štai ji, kaip visada, provokuojanti.

– Tas vaikis gyvas, – atžariai meta Marina. – Tu nieko nenužudei. Johanui kur kas labiau rūpės Rezeki nei tu.

Atrodo, kad šis pareiškimas paveikia Otą.

– Aš sukėliau jums pavojų, – taria jis. – Aš sukėliau pavojų jums visiems.

Marina suima Oto ranką. Vaizdas nekasdieniškas – kartu sugniaužti jų pirštai, tamsūs ir šviesūs, – ir Kornelija negali atitraukti akių. Otas ištraukia ranką ir nueina virtuvės laiptų link, o Marina, išbalusiu veidu ir pavargusiomis akimis, žiūri, kaip jis pradingsta.

– Petronela, tau reikia persirengti, – beveik šnabždėdama sako ji.

– Ką? O kas negerai?

Marina parodo ranka, ir, pažvelgusi žemyn, Nela pamato, kad jos korsetas ir palaidinė padengti rudomis anglo kraujo dėmėmis.

* * *

Viršuje Nela drebėdama sėdi vienais apatiniais, kol Kornelija kempine valo Džeko dėmes. Apvilkusi jai chalatą, tarnaitė prašo leidimo pasišalinti.

– Aš nerimauju dėl Oto. Jis neturi daugiau su kuo pasikalbėti.

– Tuomet turi eiti.

Likus vienai, jai palengvėja. Kūną maudžia nuo rytinės įtampos ir Džeko gniaužtų ant jos rankų. Iš lėlių namo ji ištraukia savo pačios lėlę, ramiai gulinčią miniatiūrinėje virtuvėje, ir suspaudžia mažytę figūrėlę, tarsi, tai darydama, galėtų atsikratyti skausmo. Jai stipriai suspaudus figūrėlę, suskausta šonkaulius, ir trumpą akimirką ji pagalvoja, kad tarp jos žmogiškų galūnių ir sumažintos miniatiūristės versijos nėra jokio skirtumo. „O kas, jeigu aš, – svarsto ji, – tik savo vaizduotės produktas?“ Tačiau mažas kaip pupelė veidelis nerodo jokių emocijų, o Nelos neapleidžia sumišimas ir sielvartas.

Ant Nelos lovos guli miniatiūristės atsiųstas paketas, kurį vos prieš kelias valandas atnešė Džekas. Ji vos nepaliko jo po kėde

hole, neįsitikinusi, ar nori jį išvynioti, ir dabar, jį apžiūrinėjant, ją vėl apima gliti baimė. Tačiau kas gi kitas galėtų išvynioti šiuos siuntinius? Ji negalėtų pakęsti, jeigu tai būtų kas nors kitas, o ne ji pati.

Jei miniatiūristė yra keista mokytoja, kuri niekada nesiliaus, tuomet Nela pati negabiausia mokinė. Jai nepavyko užčiuopti šių pamokų esmės. Ji trokšta tik vieno dalyko, kuris paaiškintų, ko miniatiūristė iš jos nori. Atidariusi paketą, viduje randa tik vieną daiktą.

Jos delne guli mažytė *verkeerspelio* lenta. Lentos trikampiai nėra paprasčiausiai nudažyti – iš medžio sudėliota mozaika, čia taip pat yra ir figūrėlės, mažutėliame maišelyje. Jų kvapas išduoda, kad tai, perskeltos pusiau ir raudonai bei juodai nudažytos, kalendrų sėklos.

Nela numeta lentą ir pradeda raustis savo sijono kišenėse. Ilgojo laiško, kurį ji parašė miniatiūristei šįryt, prašydama *verkeerspelio* lentos, ten nebėra. „Bet aš jį *turėjau*, – galvoja ji, – aš jį šiandien turėjau. Aš nusekiau Otą į bažnyčią, aš jutau jį savo kišenėje, aš pašnekėjau su Agnese, o tada parbėgau namo ir radau Džeką mūsų hole. Paskui visos mintys apie jį buvo pamirštos.“

Laikas ištirpo; kai negali jų suskaičiuoti, valandos nieko nereiškia. Nela apverčia paketą ir iš jo išplevena popieriukas.

NELA: ROPĖ NEUŽAUGS TULPIŲ LYSVĖJE

„Ji pavartojo mano vardą“, – galvoja Nela, bet asmeninis pasitenkinimas greitai užgožiamas sakinio keistumo. Ji jaučia, kaip ją apima sumišimas – ar miniatiūristė galvoja, kad aš esu *ropė*? Ropės ir tulpės yra visiškai skirtingi gamtos fenomenai – viena praktiška, ir jos sandara paprasta, o kita – dekoratyvinė ir sukurta žmogaus.

Nela instinktyviai paliečia savo veidą, lyg daili rašysena galėtų jos skruostus paversti tankiu ir apvaliu žemiškumu, pilka daržove iš Asendelfto. „Miniatiūristė yra nuostabi, grakšti ir spalvinga, jos galia traukia akį. Ar čia jos būdas perspėti mane laikytis nuošalyje, – galvoja Nela, – pasakyti man, kad galiu niekada taip ir nesuprasti?“

Įkišusi ranką į lėlių namą, Nela ištraukia Džeko lėlę ir nuvelka odinį paltą. Tarp nykščio ir smiliaus suspaudusi vieną iš tų mažų žuvies peilių, suvaro jį jam į krūtinę, pakankamai arti gerklės, kad galėtų uždusti. Dūris suteikia malonumą, peilis kaip sidabrinė yla lengvai sulenda į minkštą kūną.

Padėjusi jo lėlę, dabar kur kas tiksliau atkartojančią bjaurią jų situaciją, į lėlių namą, Nela pasiima skausmingą Rezeki priminimą. „Johanas turėjo tave pasiimti su savimi“, – mažytei figūrėlei sako ji. Kaip reikės jam pasakyti, kas nutiko su jo mylimiausiu gyvūnu? „Pasiūlysiu jam šitą figūrėlę kaip prisiminimą apie jos gyvenimą, – galvoja ji, o į galvą lenda kaltesnė mintis: – Šitai mano vyrui primins, koks iš tikrųjų yra Džekas.“

Beglostant galvą, Nelos pirštai sustingsta tarp šuns menčių. Ten, ant mažyčio kūnelio, yra nelygi raudona žymė, panaši į kryžių. Nela prieina prie lango; jos su niekuo nesupainiosi, rūdžių spalvos. Širdis pradeda daužytis, gerklė išdžiūsta. Ji negali prisiminti, ar ta žymė buvo čia ir anksčiau. Taip atidžiai ji nežiūrėjo.

Tikriausiai viskas įvyko netyčia, miniatiūristė užtėškė lašą raudonų dažų perkėlinėdama teptuką. Tikriausiai ji nepastebėjo savo klaidos ir leido plonoms linijoms nutekėti pagal galvos išlinkimus. Rezeki kopija guli Nelos delne, galva ryški, o žymė už jos panaši į negyvėlio krikštą. Kambaryje šalta, tačiau nuo dėmėto Rezeki kūno vaizdo darosi dar šalčiau.

Ji bando kontroliuoti savo mintis. Neatrodė, kad miniatiūristė žinotų, ką Otas padarys, kad suvarys durklą Džekui į petį, nes

Džeko lėlė atvyko be jokių žymių. Turėjau jai tai papasakoti. Kas yra šios figūrėlės – aidai, pranašystės, o gal tiesiog laimingi spėjimai?

Turi nueiti į Kalverstratą, taria pati sau. Šįkart jokio blaškymosi – ir šįkart liksi tol, kol miniatiūristė išeis. Net jeigu tau teks visą dieną prastovėti su Skyliaveidžiu, tu tai padarysi.

Nela padeda šunį atgal į lėlių namą, jos galvoje sukasi Kornelijos ir Marinos pokalbis apie papistų stabus. Kornelija sakė, kad niekad negali būti tikras, ar tie daiktai neatgis, ir štai dabar Rezeki lėlė kupina kažkokios galios, kurios Nela negali įvardyti. Kaip ir pats namas – atrodo, kad medinis rėmas švyti, vėžlio kiautas toks turtingas, vidus ištaigingas. Nela žiūri į miniatiūrinę save, spaudžiančią mažytį narvelį, paauksuotus spąstus, kuriuose nieko nėra. Ji tyliai cituoja ankstesnius miniatiūristės moto – *Viskas gali pasikeisti. Kiekviena moteris yra savo laimės architektė. Kovoju, kad iškilčiau.*

„Bet kas čia kovoja, kad iškiltų, – svarsto Nela, – ir kas yra architektė – miniatiūristė ar aš?“ Vėl iškyla senas, neatsakytas klausimas – kodėl ši moteris tai daro? Bevardė miniatiūristė gyvena skyrium nuo visuomenės, nesuvaržyta jos taisyklių – bet kad ir kas būtum, ropė ar tulpė, galiausiai visi mes turim kažkam atsiskaityti. Rezeki negyva, o Pibo nebėra, Džekas laisvėje, o Agnesės cukrus nyksta Rytinėse salose, Nela jaučia artėjantį chaosą ir meldžia tik vieno – šiek tiek galios jį suvaldyti.

Miniatiūristė turi jai padėti. Miniatiūristė žino. Šiuose namuose visi pernelyg išsigandę, kad padarytų ką nors kito, nei išmestų lėles pro langą, o tai neveikia. Nela išsitraukia plunksną ir popierių.

Brangi ponia, rašo ji.

Ropė auga nematoma, o tulpė veša viršuj. Pastaroji džiugina akį, pirmoji gi maitina kūną, bet abu augalai auga žemėje. Kiekvienas atskirai turi savo paskirtį ir nė vienas nėra svarbesnis už kitą.

Nela sudvejoja, o tada, negalėdama susilaikyti, parašo – *Ir tulpės žiedlapiai nukris, ponia. Jie nukris ilgai iki to, kol iš žemės pasirodys purvina, bet triumfuojanti ropė.*

Nela susijaudina, ar ji ne per šiurkšti, ne per tiesmuka. *Pasakykit man*, prideda, *ką aš turėčiau padaryti?*

Ji padeda plunksną, jausdamasi kvailai dėl šitos prakalbos apie daržoves ir tuo pat metu nerimaudama dėl to, kad miniatiūristė visada žinojo, kas nutiks Johano šuniui. Prieš tai, kai pastebėjo ženklą ant Rezeki kaklo, Nela ją laikė stebėtoja, mokytoja, komentuotoja – bet šitai, čia jau labiau panašu į pranašystę. Ką dar ji žino – kam dar ji gali užkirsti kelią? Arba dar blogiau – ką ji yra numačiusi, kas turės įvykti?

* * *

Kitą rytą, vos išaušus, Nela išsėlina pro savo kambario duris su ketvirtuoju laišku miniatiūristei kelioninio apsiausto kišenėje. „Aš jį laikysiu tol, – galvoja ji, – kol pati neįsprausiu jai į delną.“ Ji kiek išsigandusi dėl to, ką galėtų atrasti Kalverstrate, pagaliau atsidūrusi akis į akį su moterimi, kuri ne tik giliai žiūri į pasaulį, bet, atrodo, jį ir kuria.

Vienoje rankoje laikydama žvakigalį, Nela lėtai atitraukia lauko durų skląsčius. Atidariusi duris, ji apsidžiaugia išvydusi iš dangaus sklindančią blyškią šviesą, bet tada giliai namo viduriuose išgirsta kažkokį žvangėjimą. Ji sustingsta; žvangėjimas tęsiasi. Ji pažvelgia į kanalo taką, tada atgal, virtuvės link, pasijunta draskoma pusiau. „Kiekvieną kartą, – galvoja ji, – kiekvieną kartą, kai ateina laikas pamatyti miniatiūristę, šitas namas visada įtraukia mane atgal.“

Namo viduje sklindantis žvangėjimas užkariauja jos įgimtą smalsumą. „Pernelyg ilgai aš klausiausi šitų šnabždesių ir garsų“, – galvoja ji, uždarydama duris ir ant pirštų galiukų laiptais nueidama pro gerąją virtuvę, bandydama atsekti, iš kur sklinda garsas. Jai einant pro šalį su savo vieniša žvake, didžiulėje indaujoje tarsi eilės atmerktų akių blizga apvalios lėkštės – majolikinės, Delfto keramikos, kiniško porceliano.

Ji sustoja, uosdama orą. Geležies kvapas, drėgnos žemės; pasunkėjusio kvėpavimo garsas. Ji akimirksniu pagalvoja apie Rezeki. Ji atgijo. Miniatiūristė yra šiuose namuose, ji prikėlė Rezeki naujam gyvenimui. Nela lėtai eina siauru koridoriumi, skiriančiu darbinę ir gerąją virtuves, prie mažų durelių, už kurių laikomos alaus statinės ir marinuotos daržovės. Kvapas stiprėja, veliasi ant liežuvio. Tai kraujas, dabar su niekuo nesupainiosi. Kvėpavimas darosi garsesnis.

Nela sustoja, suėmusi rankeną, makabriškai įsitikinusi, kad už durų – Rezeki, savo ilgomis kojomis išsikapsčiusi iš maišo, ir dabar braižosi paleidžiama į laisvę. Nela nuryja seiles ir, nežmoniškai išsigandusi, pastumia rūsio duris.

Ten, atsiraitojusi rankoves, stovi Marina, ant stalo šalia jos dega nedidelis žibintas. Šalia žibinto prikrauta baltų skudurų, nuo kurių, atrodo, ji valo kraują.

– Ką tu darai? – klausia Nela, jos kūną užplūsta palengvėjimas, nors ši keista scena ir kelia sumišimą. – Ką, po galais, tu darai?

– Dink, – sušnypščia Marina. – Ar girdi mane? *Dink*.

Nela atsitraukia, apstulbusi nuo nuožmaus Marinos balso, jos veidą iškreipusio įniršio, nuo baisios kraujo dėmės ant jos skruosto. Trenkusi rūsio durimis, Nela virtuvės laiptais nukeliauja į holą. Raudona Rezeki dėmė mintyse maišosi su raudonomis Marinos drobėmis. Ji išsvirduliuoja pro duris, laiptais žemyn į aušros prieblandą.

Saldūs ginklai

Ilgas Kalverstrato prekybos ir triukšmo ruožas vis dar sąlygiškai tylus. Atsitiktinis vaisių pardavėjas stumia savo karutį, o sumanus rausvai rusvas katinas rausiasi po gyvulių kaulus, kurie aną naktį nenukeliavo į kanalą. Jis blyksteli geltonomis akimis į Nelą, jo maisto ieškojimo gudrybių liudininkę, ir pasirąžo visu riebiu kūnu.

Nela suranda saulės ženklą. Ji stovi priešais jį, kvėpuodama drėgnu oru, miglos likučiais, paskubomis šiaudais užmestų atmatų kvapu. Ji pasibeldžia aštriu pasitikinčiu barbenimu ir laukia. Niekas neateina. „Aš palauksiu, ponia Tulpe, – galvoja ji, plekšnodama per laišką kišenėje. – Aš lauksiu ir lauksiu, kol gausiu savo atsakymą."

Ji atsitraukia per žingsnį, pažvelgia į keturis langus ir po jais išgraviruotą moto. „Viską, ką žmogus pamato, jis savo laiko žaislu". Atrodo kaip erzinimas ir Nela pasišiaušia. „Aš nelaikau, – pagalvoja. – Bent jau daugiau nelaikau." Jos miniatiūrinis Pibas ar Rezeki ir jos kruvina žymė neturi nieko žaislinio ar paguodžiančio.

– Aš žinau, kad tu ten, – sušunka, nepaisydama ankstaus meto. – Ką aš turiu padaryti?

Jai už nugaros iškart atsiveria durys. Nela apsigręžia ir išvysta apvalaus veido storą vyrą su prijuoste, per gerą pėdą nukarusiu pilvu, rankomis įsirėmusį į klubus. Jam už nugaros mažame šaltame kambaryje matyti ilgos kabančios nedažytos vilnos gijos ir keli prie sienų prikalti avikailiai.

– Mergaite, nereikia staugti taip, kad išgirstų net Antverpene.

– Atsiprašau, pone. Atėjau pamatyti miniatiūristės.

Vyras pakelia antakius.

– Ko?

Nela dar kartą pažvelgia į namą, ir vyras iškelia koją į šaltį.

– A. Ją. Ji tau neatsilieps, – malonesniu balsu taria jis. – Neverta nė bandyti.

Nela vėl pasisuka į jį.

– Man irgi taip sakė. Bet aš mielai palauksiu.

Jis pašnairuoja į namą.

– Tuomet, taip darydama, tu negyvai sušalsi, nes tame pastate jau daugiau nei savaitę nieko nebuvo.

Nelai į skrandį duria tuštuma.

– Tai neįmanoma, – sako ji. – Dar vakar ji atsiuntė...

– Kuo tu vardu? – klausia vilnos pardavėjas.

– O ką?

– Gali būti, kad turiu tau kai ką.

– Mano vardas... – ji nutyla, – Petronela Brant.

– Palūkėk, – jis žengia į savo krautuvės prieblandą. Jam vėl pasirodžius, jo rankoje mažas paketas, pažymėtas saulės ženklu.

– Buvo paliktas ant slenksčio anapus. Pamaniau, kad kokia katė gali nužaisti. Atrodo, kad jos anglas jaunuolis nustojo juos išnešioti, tai nusprendžiau pasaugoti.

Jis padeda paketą į ištiestą Nelos delną ir dar kartą pažvelgia į juodintą saulę, išgraviruotą virš miniatiūristės durų.

– Ką apskritai tai reiškia? – klausia jis. – „Viską, ką žmogus pamato, jis laiko savo žaislu“?

– Tai reiškia, kad mes galvojam esantys milžinai, nors taip nėra.

Jis pakelia antakius.

– Aišku. Tai aš turėčiau save laikyti mažesniu, ar ne?

– Visai ne, pone. Tiesiog kartais dalykai yra visai ne tai, kas atrodo.

– Aš pakankamai didelis, – juokiasi vilnos pardavėjas, išskėtęs rankas į šalis. – Šituo tai aš visiškai įsitikinęs.

Nela pasiduoda, blankiai nusišypso ir, tvirtai spausdama savo paketėlį, žiūri į jo krautuvės prieblandą.

– Ar turite kokį jums dirbantį pagalbininką – vyrą su raupų randais?

– Och, taip. Karšė vilną porą savaičių, tada atsistojo ir išėjo.

– Kodėl jis išėjo?

– Kažkas jį išgąsdino.

– Išgąsdino?

– Paklaiko iš baimės. Išbėgo į naktį. Dievas žino, kas jam nutiko.

Nelabai toli Kalverstrate pasigirsta duslus trepsėjimas ir žygiavimo garsai. Vilnos pardavėjas grįžta į savo krautuvę.

– Šventojo Jurgio gvardiečiai, – murma jis, nuleisdamas priekines langines. – Pasitrauk iš kelio, mergyt, arba jie tave sutryps.

– Palaukit! – sušunka įsiutusi Nela. – Kur ji išvyko? Ar jūs matėt, kaip ji išvyko?

Bet horizonte pasirodo šv. Jurgio gvardiečiai, geltonakis katinas spėja pačiu laiku nuskuosti šalin. Visi gvardiečiai savo plačias krūtines persijuosę raudonomis juostomis, kurių spalva pagauna žiemos šviesą kaip kraujo gairelė. Metalu kaustyti batai mina taką, o pernelyg uoliai prikabinėta ginkluotė daužosi į klubus, perlamutru inkrustuoti pistoletai ir kabančios *donderbusos**, kad visi matytų.

Tarp jų Nela pamato Fransą Mermansą, išpūsta krūtine dėbčiojantį į saulės ženklą.

* Pažodžiui „griausmo vamzdis“, ankstyva šautuvo forma.

– Senjore? – šūkteli ji, ir šis, ją pamatęs, nusigręžia ir stipriau prispaudžia piką prie krūtinės. Jie praeina dulkių debesyje, žvaliai žygiuodami į Amsterdamo rytą.

Gatvė nurimsta, ir Nela pastebi, kaip šaltyje sustiro jos kojų pirštai. Ji atplėšia paketą, supykusi dėl Franso Mermanso nemandagumo, įniršusi, kad miniatiūristei vėl pavyko jos išvengti. „Kiekvieną kartą, kai aš jos ieškau, – galvoja ji, – lieku viena pati."

Tačiau jos nusivylimas čia pat virsta pasigėrėjimu, nes viduje pamato mažyčių pyragėlių ir kepinių rinkinį. Pufertai ir vafliai, mažyčiai imbieriniai žmogeliukai, *olie-koeckenai*, apibarstyti balta pudra, apvalūs ir skaniai atrodantys. Jie atrodo taip, tarsi būtų padaryti iš tikros tešlos, tačiau palietus pasirodo kieti ir negailestingi. Po jais Nela suranda dar vieną ant popieriaus užrašytą žinutę.

NELEISK SALDIEMS GINKLAMS PAKLYSTI

Nela pasižiūri į namo langus.

– Saldūs ginklai? – šūkteli ji, kišdama savo pačios maldaujantį laišką po miniatiūristės durimis. Ryto šviesa atsispindi nuo stiklų, paslėpdama miniatiūristės paslaptis. Nela pažvelgia į nevalgomus gardumynus, beveik apimta pagundos išmesti juos į artimiausią kanalą. „Ką ta moteris norėjo šitais pasakyti? Dar nė vienas karas nebuvo laimėtas, – galvoja Nela, – naudojant cukruotų skanėstų arsenalą."

Tuščia erdvė

Kai Nela grįžta namo, prie durų jos laukia Kornelija.

– Kas atsitiko? – klausia Nela, pamačiusi palaužtos tarnaitės žvilgsnį.

– *Senjoras*, – sušnabžda Kornelija. – Jis grįžo iš Venecijos. Jis jau klausinėja, kur Rezeki.

– Ką? – Nelai atrodo, kad oras sutirštėja, o baimė sugniaužia gerklę. Ji įsivaizduoja rūsyje gulintį kruviną Rezeki kūną ir nieko nenutuokiantį Johaną, laukiantį jos dailių letenų caksėjimo.

– Tai jūs turit jam pasakyti, madam, – maldauja Kornelija. – Aš negaliu.

Nela tyliai uždaro duris, įvertina grindis, lengviau atsidūsta, kad kraujo žymių niekur nematyti. Kornelija vis šluostė ir šluostė, laistė plyteles actu ir citrinų sultimis, pylė verdantį vandenį ir šarmą. Tačiau viršuje, lėlių name, niekaip nepavyko nuvalyti kryžiaus žymės nuo Rezeki galvos.

– Bet kodėl aš, Kornelija? – klausia ji.

– Jūs stipri, madam. Bus geriau, jei jis tai išgirs iš jūsų.

Nela nesijaučia stipri. Ji jaučiasi nepasirengusi ir įbauginta istorijos, kurią turės papasakoti. „Man reikėjo tik trupučio laiko, kad galėčiau karčią tiesą pasaldinti kokiu nors melu, – galvoja ji. – Kaip apskritai reikia pradėti tokį pokalbį?“

*

Johanas stovi svetainės centre, jo žvilgsnis ilsisi ant tuščio paveikslo rėmo, atremto į sienas juosiančią freską. Jis parsivežė du tankaus audimo kilimus, išmargintus geometriniais raštais. „Jie jau turi dvidešimt ar trisdešimt panašių gobelenų, – galvoja Nela. – Kam reikia dar daugiau?“ Kambaryje šalta, jis vis dar nenusivilkęs kelioninio apsiausto.

Nela nustemba, kai Johano akys blyksteli. Atrodo, kad jos vyras iš tiesų džiaugiasi ją matydamas.

– Johanai, – taria ji. – Tu saugiai grįžai namo. Kaip Venecija – maloni? – ausyse skamba netaisyklinga Džeko olandų kalba – *daugiau šviežių žuvelių*.

Johanas pauosto orą, suraukia nosį nuo iš holo atsklindančio acto tvaiko. Nela meldžiasi, kad virtuvėje burbuliuojantys Kornelijos puodai netrukus jį užgoš.

– Venecija kaip Venecija, – atsako jis. – Venecijiečiai daug šneka. Ir dar ten buvo per daug šokių mano keliams.

Didžiulei jos nuostabai, Johanas ją stipriai apkabina. Nelos galva vos siekia jam iki krūtinkaulio, ir jis prispaudžia jos ausį ten, kur ji jaučia Johano širdies tuksenimą. Jam nuleidus smakrą jai ant viršugalvio, ji suvokia, kad keistas apsikabinimas yra netikėtai jaukus. Iki šiol jai neteko liesti tiek daug Johano. Jos kojos pradeda kilti nuo grindų, tarsi ji būtų įsikabinusi plausto. Tačiau, užmerkus akis, išnyra kruvinas Rezeki snukis, ir, kad ir kiek ji betrintų vokus, jis nepranyks.

– Džiaugiuosi tave matydamas, Nela, – prieš nuleisdamas ją ant žemės, sako Johanas. – Kodėl šiame kambaryje nedega ugnis? Otai! – pašaukia jis.

– Ir aš džiaugiuosi, Johanai, – atsako ji, mintyse ieškodama žodžių, kurie kiekvieną kartą vis išsprūsta. – Aš... Gal prisėskim?

Jis su atodūsiu susmunka krėsle, o Nela lieka stovėti.

– Kas atsitiko? – klausia jis, ir jai atrodo, kad rūpestis jo balse ją sugniuždys.

– Nieko, Johanai. Na, aš, Agnesė ant manęs supyko, – išsprūsta jai. Ji negali to padaryti – ji negali ištarti žodžių. Kur kas lengviau pasirinkti kalbėti apie Agnesę Mermans nei pranešti naujieną apie jo mylimiausią šunį.

Johano veidas apsiniaukia.

– Ir kodėl Agnesė supyko?

– Aš susitikau ją Senojoje bažnyčioje. Ji sako, kad visas cukrus vis dar sandėlyje. Ir kad jis gali pradėti kristalizuotis.

Johanas pakelia ranką prie veido.

– Ji neturėjo teisės šitaip su tavim šnekėti.

Ant svetainės slenksčio su durpių krepšiu pasirodo Otas. Jis eina, vos drįsdamas pakelti akis.

– A, ugnis, – taria Johanas. – Užeik, Otai, ir sušildyk mus.

– Senjore. Sveiki sugrįžę namo.

– Ką verda Kornelija?

– Kepa kiaulės kepenų paštetą su miežiais, senjore.

– Mano mėgstamiausią gruodžio patiekalą! Kažin ką aš padariau, kad jo nusipelniau? – Johanas šypsosi, vėl uosdamas orą, ranka perbraukia tuščią rėmą. – Kas čia nutiko? Šitas buvo vienas mano mėgstamiausių.

Prieblandoje Otas atrodo beveik pilkas, o Johanas įdėmiai žiūri į jį.

– Nelaimingas atsitikimas, – atsako Nela.

– Aišku. Nagi, krauk pakuras, Otai. Mano kojos taip nušalo, kad gali nukristi.

Nela pasisuka ir pamato prie durų stovinčią Mariną. Jos veidas išblyškęs ir įsitempęs, ir ji kiek sudvejoja, prieš įplaukdama vidun, laikosi arčiau sienos.

– Kiek kūgių pardavei Venecijoje? – klausia Marina.

– Sukurk didelę ugnį, Otai.

– Broli, kiek tu pardavei?

Nepakildamas iš savo krėslo, Johanas paima tuščią rėmą ir pasideda jį sau ant kelių. Viršutinė kūno dalis atsiduria rėmo viduryje, jis gestikuliuoja skylėje. Jis pasirenka regento pozą, savim patenkinto ir juokingo.

– Kaip aš ir spėjau, viskas vyko gana lėtai, – sako jis. – Būtų buvę geriau ten keliauti kitąmet.

– Tai gal tu susikurtum tą gigantišką ugnį, kai iš tikrųjų parduosi cukrų? – Atrodo, kad Johano tyla tik dar labiau įsiutino jo seserį. – Kas iš gobšumo ieško neteisėtos naudos, tas kenkia savo šeimai.

– Tavo pasveikinimas vis prastėja, Marina. Juk tai tu įstūmei mane į laivą vidury žiemos. Nepasakok man apie godumą. Ir prašau, nustok citavusi Bibliją. Tai pradeda varginti, ypač žinant tavo abejotiną dievobaimingumą.

Marina nusijuokia, keistas skambesys perskrodžia orą.

– Tai tu esi amžinas provokuotojas, ne aš, – taria ji, kiekvienas žodis veržte veržiasi.

Jis nusivelka kelioninį apsiaustą ir numeta šalin.

– Ir nustok kalbėjusi apie šiuos namus, tarsi jie būtų tavo. Jie priklauso Petronelai.

Žodžiai trenkia Nelą kaip žaibas, tačiau Marina žiūri į jį, negalėdama patikėti.

– Tuomet Petronela gali juos turėtis.

„Taip paprastai? – galvoja Nela, pasisukdama į ją. – Neatrodo, kad tai būtų įmanoma; Marina negali to sakyti rimtai.“

– Aš iššvaisčiau visą savo gyvenimą, kad tavasis būtų sklandus. Mes visi esam tik tavo įgeidžių įkaitai.

Johanas atsidūsta, pakelia delnus prie ugnies, kad kiek sušiltų.

– Įkaitai? – jis pasisuka į Otą. – Otai, ar tu jautiesi įkaitu?

Otas nuryja seiles, jo balsas vos girdėti:

– Ne, senjore.

– Nela, ar aš tave laikau po spyna?

– Ne, Johanai, – atsako Nela. „Nors, – galvoja ji, – tos vienišos naktys, kai laukiau tavęs apsilankant, atrodė gana panašios į kalėjimą." Jai dabar norisi būti viršuje, savo kambaryje, vienai, pasislėpusiai po antklode.

– Šitas namas yra vienintelė vieta, kur kiekvienas iš mūsų yra laisvas. – Johanas pasilenkia virš savo kėdės ir paslepia veidą delnuose. – Ir Marina, kas jau kas, o tu tikrai negali to neigti.

– Nebūk kvailys, – meta Marina. Nelai atrodo, kad šis ginčas kyla jau ne pirmą kartą ir tarsi ugnis kaista greitai. – Tu toks savanaudis. Tau naudinga, kad aš čia būčiau, o pats beveik nesivarginti slėpti, kuo užsiimi.

Johanas pasižiūri į seserį. Nela mato, koks jis pavargęs, veidas persimainęs, akys tamsios.

– Tu manai, kad man tai naudinga, ar šitą pasaką sau seki? – klausia jis. – Marina, nekreipdamas dėmesio į savo sielos balsą, aš vedžiau vaiką. Ir taip pasielgiau dėl tavęs.

– Aš ne vaikas, – sušnabžda Nela, nuo jo žodžių galiausiai susmukdama į kėdę. Ir vis dėlto ji jaučiasi vaiku. Johanas ją akimirksniu pavertė, ir jai reikia motinos, kad kas nors pastebėtų jos skausmą, kad kas nors kitas išneštų Rezeki kūną.

– Ir niekas nepasikeitė, – sako Marina, nekreipdama dėmesio į Johano pasiteisinimus. – Tas pats neatsakingas požiūris į Mermansų cukrų, į mūsų ateitį...

Johanas spiria į tuščią rėmą, šis subyra ir nučiuožia išblizgintomis grindimis kaip tik tą akimirką, kai, pasiraitojusi rankoves, nuo prakaito išrasojusia kakta, įeina Kornelija. Rankose

laikydama padėklą su vynu ir duona, tarnaitė įsmeigia akis į sulūžusį rėmą ir sustingsta šalia durų.

– Tu niekad nesiekei kompromiso! – sako Johanas.

– Būtent tai aš visą laiką ir dariau. Johanai, tu manai, kad gali nusipirkti abstrakčius dalykus. Tylėjimą, ištikimybę, žmonių sielas...

– Tu nustebtum...

– Tai pasakyk man, kas nutiks, kai tave iš tikrųjų pagaus? Kai burmistrai sužinos, kas tu iš tikrųjų esi?

Atrodo, kad Otas šalia židinio neteko kvapo.

– Prakeiktiems burmistrams aš pernelyg turtingas, – sako Johanas.

– Ne, – Marinos balsas griežtas. – *Ne*. Tu nekreipei dėmesio. Tai aš dukart tikrinu sąskaitų knygas. Būtent aš, todėl leisk man pasakyti, kad jų sekama istorija yra tikrai liūdna.

Johanas kyla iš savo krėslo, atrodo, kad su kiekvienu coliu jis užstringa, Marinos žodžiams byrant su trisdešimt metų praktikuotu lengvumu.

– Visada galvojai esanti kitokia, argi ne, Marina, – neištekėjai, kišiesi į mano reikalus. Nejaugi tu iš tikrųjų manai, kad turėdama kelis Rytų Indijos žemėlapius ant sienos, kelias knygas apie keliones, keletą supuvusių uogų ir gyvūnų kaukolių, tu žinai, koks gi yra gyvenimas ten? Ką man tenka padaryti, kad tau būtų patogu? Tu net neįsivaizduoji.

Marina gręžia jį akimis.

– Turiu tau prastų naujienų, – taria ji.

„Ne, – galvoja Nela. – Tik ne taip." Otas numeta didelį durpių gabalą ant grindų. Juodi jų gabaliukai pasklinda ant medžio.

– Jei tik galėtų, burmistrai tave nubaustų už tai, kad esi vieniša moteris! – eidamas artyn jos, bando meilikauti Johanas. – Vienintelis dalykas, kurį tau reikėjo padaryti, Marina, – ištekėti

už turtingo, gerai ištekėti, – o, Dieve, tiesiog, *ištekėti*, – net to tu nesugebėjai padaryti. Mes gi bandėm, ar ne? Mes bandėm tave ištekinti, tačiau visame Amsterdame neatsirado pirklio, kuris tau įtiktų...

Marinai iš gerklės pasigirsta šiurkštus ir sunkus garsas, burna perkreipta, veide gerai atsispindi visi nepasitenkinimo metai.

– Johanai, ar tu manęs klausaisi?

– Nuo pat tos dienos, kai gimei, tu buvai niekam tikusi, nedraugiška rakštis...

– Vakar buvo atsibeldęs tavo anglas. Tavo naktinė plaštakė. Ir žinai, ką jis padarė?

– Ne! – sušunka Nela.

– Jo dėka tavo mylimiausia Rezeki negyva.

Johanas sustingsta.

– Ką tu pasakei?

– Tu puikiai girdėjai.

– Ką? Ką tu pasakei?

– Džekas Filipsas suvarė durklą jai į kaklą vidury tavo holo. Sakiau tau, kad jis pavojingas.

Johanas labai lėtai sugrįžta prie savo kėdės, keistai atsargiai atsisėda, tarsi bijotų medžio prisilietimo.

– Tu meluoji, – sako jis.

– Jeigu ne Otas, jis galėjo nužudyti mus visus.

– Marina! – šaukia Nela. – Gana!

Johanas pažvelgia į savo žmoną.

– Ar tai tiesa, Nela? Ar mano sesuo meluoja?

Nela praveria burną, bet negali ištarti nė žodžio. Pamatęs jos išraišką, Johanas ranka užsidengia burną, tarsi bandytų užgniaužti riksmą.

Su ašaromis akyse prie židinio atsistoja Otas.

– Jis turėjo durklą, senjore. Aš maniau, kad jis... aš nenorėjau...

– Džekas nenumirė, Johanai. Otas buvo gailestingesnis, – pertraukia Marina. – Tavo mažasis anglas atsistojo ir išėjo, o tavo žmona padėjo Rezeki kūną rūsyje.

– Otai? – jis išspaudžia tarno vardą tarsi klausimą, kurio negali ištarti. Jo rankos bejėgiškai nusvyra, laukdamos atsiritant sielvarto bangos.

– Viskas įvyko taip greitai, – šnabžda Nela, tačiau Johanas, apimtas keistos energijos, nebyliai prasibrauna pro seserį, pro Korneliją prie durų. Jie girdi, kaip jis klupdamas nueina koridoriumi ir nulipa virtuvės laiptais. Nela nuseka jam iš paskos ir girdi, kaip atsidaro rūsio durys. Johano netektis nuaidi koridoriumi.

– Mano mergytė, – verkia jis. – Mano mergytė, mano mergytė. Ką jis padarė?

Nela nuslenka paskui, kovodama su noru sustoti, bet kita jos dalis žino, kad ji turi pabandyti ir paguosti. Ji surandą Johaną suklupusį ant kelių, apsikabinusį sustingusį šuns kūną, palinkusį virš kruvino maišo. Jos galva ilsisi ant šeimininko rankos, prieblandoje jos žaizda neatrodo taip baisiai, iššiepti dantys sustingę kreivoje šypsenoje.

– Man taip gaila, – sušnabžda Nela, tačiau Johanas negali pratarti nė žodžio. Jis pažvelgia į žmoną akimis, pilnomis ašarų, negalėdamas patikėti įsikibęs į savo meilę.

Liudininkė

Kitas dvi dienas atrodė, kad namas įtemptoje tyloje bando save išgydyti. Marina tūno savo kambaryje, Kornelija ruošia kalėdines labdaros dėžutes vaikų prieglaudoms, pyragaičiai šiemet mažesni, mėsos pyragų mažiau. Otas vengia visų, leidžia laiką sode, kur be reikalo kasa sušalusią žemę.

– Tu pakenksi svogūnėliams, Tuti, – sako Kornelija, bet jis nekreipia dėmesio.

Nela užuodžia verdant troškinį iš kiaulės kojos, girdi besibraižančius indus ir kartais barškančius besikankinančios Kornelijos graibštukus.

Abu vakarus Johanas išeina. Bijodami atsakymo, niekas neklausia, kur jis eina. Antrą vakarą po barnio, Nela stovi viena kambaryje priešais savo lėlių namą ir prieš blėstančią šviesą laiko Agnesės lėlę. Ji girdi, kaip kažkur namie kažkam bloga, kaip į skardinį dubenį tyška vėmalai, tylų murmėjimą, užuodžia atsklidusį gaivinantį mėtų arbatos, skirtos nuraminti sublogavusį skrandį, kvapą. Ji irgi norėtų atsikratyti viduje tūnančio nerimo. Ji tikisi, kad Johanas yra Rytinėse salose, savo sandėlyje dirba prie cukraus, tačiau Agnesės elgesyje Senojoje bažnyčioje buvo kažkas bauginančio, Nelai sunku patikėti, kad vienintelė pykčio priežastis – jos verslo perspektyvos.

Apžiūrinėjant Agnesės lėlę, Nelos nugara perbėga drebulys, oda staiga pašiurpsta. Agnesės cukraus kūgio galiukas tapo

visiškai juodas. Ji garsiai rauda, bandydama nukrapštyti sporas, bet jos tarsi suodžiai ištepliója visą likusį kūgį. Ji pabando nulaužti cukraus kūgį, norėdama jį užkasti sode, kad palaidotų jo galią – ir jis nulūžta, kartu su visa Agnesės ranka.

Nela sviedžia sužalotą lėlę ant grindų, nulūžusi ranka kartu su sugedusiu cukraus kūgiu lieka jai tarp pirštų.

– Atsiprašau, – murma ji, nesuprasdama, ko ji atsiprašinėja – lėlės, Agnesės ar miniatiūristės. Atrodo, kad mažytė Agnesės rankelė sugadinta negrįžtamai, ir tai yra jos kaltė.

Šios mažos sporos galėjo atsirasti dėl prasto oro, bet lėlių namas stovi antrame aukšte, kur nėra taip drėgna. Galėtų būti suodžiai iš kamino, bet lėlių namo turinys toli nuo jo. Nė vienas iš logiškų paaiškinimų netinka. Kaip ir Rezeki žymė, gal šita juoda dėmė visada buvo čia, mažytė ir beveik nepastebima? O gal ji nepaaiškinamai atsirado ir išplito kaip atsakas į jos paniką dėl Agnesės? „Ne, – galvoja Nela, – nebūk tokia kvaila. Tiesiog tai buvo dar vienas perspėjimas, kurio tu nepastebėjai.“ Ji apžiūri lėlių namą, kepinių rinkinį, lopšį, paveikslus, stalo įrankius ir knygas, norėdama, kad būtų kreipusi daugiau dėmesio, kai lėlės ir šunys atsirado. Ar yra ir daugiau pasirengusių sprogti mažyčių bombų, kurių ji nemato?

Marina šių lėlių nekenčia dėl stabmeldystės, tačiau tas pajuodęs kūgis, žymė ant Rezeki – šitie nepakartojami moteriškos meistrystės pavyzdžiai yra daugiau nei stabmeldystė. Tai – įsibrovimas, kurio Nela negali apibūdinti. Tai – istorija, ir, panašu, kad Nelos, tiktai ne jos pasakojama. „Ji kreipia mano gyvenimą, – galvoja Nela. – Ir aš negaliu numatyti pasekmių.“

Nela dar kartą atsiverčia *Smito sąrašą*. Tarp lapų suspausti miniatiūristės moto, atvertus knygą, pažyra kaip konfeti. Ji susiranda miniatiūristės skelbimą. *Mokėsi pas garsiausią Briugės laikrodininką, Luką Vindelbrekę*. Viskas, o kartu ir nieko. „Kiekvieną

kartą, kai nueinu prie jos namo, – galvoja Nela, – kiekvieną kartą, kai aš kaip kvaiša daužau neatsiveriančias jos duris, aš noriu visko, o negaunu visiškai nieko." Reikalingas kitoks priėjimas, ir, žiūrėdama į skelbimą, Nela nusistebi, kaip ji apie tai nepagalvojo anksčiau. Daugiau nebus jokių ilgų laiškų, jokių sąmojingų, pusiau filosofinių atkirčių, jokių tulpių ir ropių ar bėgiojimų šaltyje, kad būtų pažeminta Kalverstrate.

Ji nuskuba prie savo raudonmedžio rašomojo stalo, prisimindama, kaip tą pirmąją dieną ji laukė ant Johano namų slenksčio, Herengrachtu einančius žmones, aklą berniuką su silke, besijuokiančią moterį. Ar jau tada miniatiūristė žinojo apie mane? Ar ji žinojo, kaip aš laukiau šio kambario, šio stalo, lapo popieriaus, kad pagražinčiau savo nelaimingą sutikimą?

Išsitraukusi lapą, Nela padažo plunksną ir pradeda savo laišką:

Brangus senjore Vindelbreke,

rašau jums, norėdama pasiteirauti apie vieną jūsų pameistrių.

Man žinoma tik tiek, kad ji yra moteris, aukšta, šviesiaplaukė, o jos žvilgsnis toks, kad atrodo, lyg žiūrėtų tiesiai į mano sielą. Ji įsiveržė į mano gyvenimą, senjore, o jos siunčiamos miniatiūros vis labiau baugina. Kodėl yra taip, kad ji man neatsako tiesiogiai, bet aš atsidūriau jos dėmesio centre?

Papasakokit man, kaip ji pas jus atsirado ir kodėl išvyko. Kokios jėgos vedina ji mano gyvenimą verčia miniatiūra – neprašyta, dailia, nesuprantama žinia? Pavadinau ją savo mokytoja, bet dabar, apsaugok mane, Viešpatie, aš vadinu ją pranaše – ir jeigu tuomet ji buvo

šnipinėjantis nelabasis, kurį jums teko išvaryti, tuomet jūs turite man parašyti.

Lauksiu su kankinančia nuojauta –

Petronela

Į duris pabeldžia. Nela pakiša laišką po knyga, užtraukia lėlių namo užuolaidas ir susirenka miniatiūristės moto.

– Užeikite, – taria ji.

Didžiausiai jos nuostabai, vidun įsliūkina Johanas.

– Ar suradai jį? – klausia ji, susisupdama į chalatą ir sukišdama moto į kišenę. Jai nepavyksta garsiai ištarti Džeko vardo, bet šias dvi naktis Johanas užsiėmė būtent tuo, nors niekas ir nedrįso to ištarti garsiai.

– Deja, ne, – atsako Johanas, išskėsdamas rankas kaip nerangus vagis, kuriam Džekas būtų prasprūdęs pro pirštus.

– Johanai, tu kaip vaikas, meluojantis apie nukniauktą pufertą.

Jis pakelia antakius, ir, nors Nela nustebusi dėl savo tiesumo, bet aiškiai suvokia, kad su Johanu jai vis sunkiau slėpti savo jausmus. Jis neneigia kaltinimo, bet pabando ją suminkštinti.

– Petronela, – sako jis, – aš žinau, kad tu ne vaikas.

Jo švelnumas žeidžia beveik labiau nei žiaurumas.

– Aš daug ko nesuprantu, – sako ji, atsisėdusi ant savo lovos ir žiūrėdama į lėlių namą. – Kartais šiame name aš išvystu šviesos plyšelį, lyg būčiau kažką gavusi. Bet kitą dieną jaučiuosi visiška neišmanėlė.

– Žiūrint iš šio kampo, mes visi esam vaikai, – atsiliepia Johanas. – Aš ne tai turėjau galvoje, kai taip pasakiau svetainėje. Kai Marina... ji mane...

– Marina tenori, kad būtum saugus, Johanai. Kaip ir aš.

– Aš esu saugus, – atsako jis.

Nela į tai užmerkia akis, jausdama gilų nepasitenkinimą. Kaip sunku turėjo būti Marinai visus šiuos metus rūpintis kai kuo, kas yra įsitikinęs, kad jo vieno galios užteks įveikti visas gyvenimo negandas! Jis Amsterdamo pilietis, – juk jis turi suprasti, kad vienas negali čia išgyventi.

– Šita santuoka ne tokia, kaip įsivaizdavai, – sako jis.

Ji žiūri į jį. Tarp jų atsiranda ir vėl pranyksta švenčių akimirkos, saugumo jausmas, putlių kūdikių juoko aidas. Visa tai priklauso kitai Nelai, tai, kurios niekada nebus.

– Tikriausiai buvo kvaila visa tai įsivaizduoti.

– Ne, – atsako jis. – Mes gimėm, kad įsivaizduotume, – jis vis dar stoviniuoja, nenorėdamas išeiti. Nela prisimena paskutinį miniatiūristės siuntinį, į mažą krepšelį sudėtus pyragaičius ir bandeles, paslėptus už garstyčių spalvos užuolaidų.

– Ar Venecijoje tau pavyko parduoti kiek nors Agnesės cukraus?

Jis susmunka ant jos lovos galo.

– Ten visas kalnas, Nela, – atsidūsta jis. – Tiesiogine prasme. Perkeltine prasme. Šiuo metų laiku surasti pirkėjų užtruks.

– Bet ar suradai *nors vieną*?

– Taip, porą. Kardinolą ir vieną iš popiežiaus kurtizanių. Atrodo, kad šiomis dienomis žmonės linkę mažiau išlaidauti, – jis liūdnai atsidūsta.

– Tau teks kažką sugalvoti dėl likusių. Sužinojusi, kad radai tik du pirkėjus, Marina tau dar labiau neduos ramybės. Tau pasisekė, kad čia tik aš.

Johanas nusišypso.

– Nesitikėjau tokios moters, kokia pasirodei besanti.

Pirma Nelos manija – nepagaunama norvegė moteris, miniatiūromis formuojanti jos gyvenimą, o antroji – apsaugoti Johano

turtą, kad šis nesupūtų prie jūros. Ne tokį paveikslą Asendelfte piešė jos mama.

– Tu mane menkai pažįsti.

– Čia buvo komplimentas, – sako Johanas. – Tu esi ypatinga, – jis nutyla, atrodo sutrikęs. – Sausį aš vėl išvyksiu, ir aš padarysiu jiems pelną. Aš visada parduodu savo prekes, – jis išskečia rankas, tarsi jo stotas ir Herengrachto namo puošyba būtų pakankami įrodymai.

– Ar pažadi, Johanai?

– Pažadu.

– Vieną kartą tavim patikėjau, – sako Nela. – Šįkart melsiuos, kad tai būtų tiesa. – Jai už nugaros laikrodžio švytuoklė skaičiuoja aksominį laiką. – Štai, – taria ji, atsistodama nuo lovos ir švelniai atitraukdama lėlių namo užuolaidas, – noriu, kad turėtum šitai.

Ji įdeda Rezeki figūrėlę jam į ranką, ir Johanas pažvelgia žemyn, mirksėdamas pavargusiomis akimis, ne iškart supratęs, ką mato.

– Rezeki? – sumurma.

– Saugok ją.

Akimirką jis tyli, neatitraukdamas akių nuo rankoje esančios miniatiūros. Tada pakelia ją, paliečia šilkinį pilką kailį, mažytes protingas akis, lieknas kojas.

– Niekad nesu matęs tokio dalyko. Nė vienoje iš savo kelionių.

Nela atkreipia dėmesį, kad jis nieko nesako apie raudoną žymę. Jeigu Johanas nusprendė to nepastebėti, galvoja ji, taip dar geriau.

– Tavo vestuvių dovana, – sušnabžda ji. – Žinau, kad Rezeki niekad nebuvo žmogaus pavidalo, bet dėl viso pikto – nesakyk burmistrams.

Johanas žiūri į ją pernelyg susijaudinęs, kad galėtų kalbėti, spausdamas dovaną, kaip talismanišką paguodą. Nela uždaro paskui jį duris, klausydamasi, kaip tyliai jis eina į savo kambarį, ir pasijunta keistai ramiai.

Tačiau kitą dieną, auštant, ją šiurkščiai pažadina Kornelija. Dangus nudažytas oranžiniais ir tamsiai mėlynais dryžiais, bus ne vėliau penkių ryto. Nela dreba nuo savo sapnų apie šlapias raudonas drobes ir susitraukiančius kambarius, nuo šalto ryto oro greitai susivokusi.

– Kas atsitiko?

– Prabuskit, madam, prabuskit.

– Aš nemiegu. Kas atsitiko? – klausia ji. Įsižiūrėjus į palinkusį virš jos perkreiptą Kornelijos veidą, ją apima baimė. – Kas atsitiko Johanui?

Kornelijos rankos nusvyra nuo Nelos kūno kaip nuvytę lapai.

– Ne senjorui. Tai Otas, – drebančiu balsu šnabžda ji. – Otas išėjo.

Sielos ir pinigų kapšai

Kornelija šokinėja aplink Johaną, turėdama atstoti du tarnus. Ji apauna batus, įmeta į kišenes mažų pyragaičių, obuolį. Johanas sukiša rankas į švarko rankoves.

– Kur mano brokatas? – klausia jis.

– Radai, ko dabar paklausti, – burbteli Marina pilku nuo išsekimo veidu.

– Niekur jo neradau, senjore, – sako Kornelija.

– Einu, patikrinsiu dokus, – taria Johanas. – Kodėl jis taip pabėgo?

– Kartu patikrink ir cukrų, – šūkteli Nela, jam iš paskos išbėgusi į lauką.

Johanas žiūri į ją, negalėdamas patikėti.

– Pirmiausia Tutis, – sako jis. – Negalim jo prarasti.

Nela nebegali negalvoti apie pajuodusį mažulytį Agnesės kūgį viršuje. Tai ženklas – miniatiūristė bando juos perspėti, kaip perspėjo apie Rezeki. Juk dar galima ką nors padaryti, kol jie neprarado ir cukraus? Tačiau Johanas jau nuėjo, o nė viena žmona negali pasirodyti jo sandėlyje nepranešusi.

Ant Oto lovos nematyti jokių grumtynių ženklų, nėra sulaužytų baldų, durys irgi sveikos. Nėra tik maišo su drabužiais.

– Jis paėmė senjoro švarką. Aš tuo tikra, – sako Kornelija.

– Galbūt jis jį parduos? – svarsto Nela.

– Greičiausiai pasiliks dėvėti. Kodėl jam reikėjo išeiti?

Nelai topteli, kad ji nepaklausė Kornelijos, ką ji veikė Oto miegamajame penktą ryto. Tačiau Kornelija visiškai laukinė, ir, pabandžius išklausti dabar, padarytų daugiau žalos nei naudos.

– Kornelija, – viršuje pašaukia Marina. – Ateik čia.

Marina, apsivilkusi trim švarkais, apsisiautusi skraiste ir apsimovusi dviem porom vilnonių kojinių, svetainėje nerangiai bando uždegti durpes židinyje. Kai ji išsitiesia, atrodo labai stambi ir daug aukštesnė už Nelą bei Korneliją.

– Negaliu uždegti durpių, – sako ji. Balsas slysta kaip sviestas keptuvėje.

– Užkurti ugnį – Tučio darbas, madam, – Kornelija dūsta ne nuo tirštų durpių dūmų, jos akyse tvenkiasi ašaros. – Man tai nelabai gerai sekasi. – Tarnaitė atsiklaupia prie židinio, jos kūne, tarsi kreivame veidrodyje, atsispindi siela. – Paklausinėjau palei kanalą, – sumurma, – į *Rasphuis* ar Rotušės kalėjimus nebuvo uždarytas nė vienas afrikietis.

– *Kornelija*, – taria Marina, atsisėsdama į tą patį kėslą, kuriame, išgirdęs naujieną apie Rezeki, susmuko Johanas. Paraudusiomis akimis ir tvarkydamasi savo sluoksnius, ji negali sėdėti ramiai. Ji atsikanda kąsnelį savaitės senumo obuolių pyrago, kurį jai atnešė Kornelija, tada padeda jį šalin.

Kad ir kur ji dabar būtų, Nela mintyse maldauja miniatiūristės: „Ponia, duokit mano vyrui sparnus. Padėkit jam greičiau nuskrieti prie išplaukiančių laivų. Tegu mūsų mylimas Tutis lieka šioje šalyje.“

– Jis pabėgs, – sako Marina, trindama smilkinius, tarsi bandydama sustabdyti kažką nepaliaujamai besisukantį jos kaukolėje. – Jis vyks į Londoną. Prie Temzės jis gali tikėtis išnykti minioje.

– Tu tokia įsitikinusi, – sako Nela.

– Sakiau jam, kad nieko neatsitiks, – prabyla Kornelija. – Kodėl jis manęs nepaklausė?

– Todėl, kad buvo išsigandęs, – atsako Marina, jos kvėpavimas pasunkėja. Ji vėl paima obuolių pyragą, kalbėdama jau beveik sau: – Dar geriau, kad jo nebėra. Pasišalindamas jis apsaugojo mus visus. O kas atsitiktų, jeigu tokį žmogų kaip Otas pagautų burmistrai?

– Marina, – klausia Nela, – ar tu žinojai, kad jis ruošiasi išeiti?

Nuo jos klausimo Marinos veide blyksteli nuostaba.

– Jis labai nuovokus, – atsako ji, nusigręždama šalin ir pasitaisydama sijoną.

– Ir tai tu liepei jam išeiti? – spaudžia Nela. Ją siutina aptakūs atsakymai, už kurių slepiasi Marina.

– Tai buvo mažesnis blogis iš dviejų, – sako ji. – Gal aš ir pasiūliau, tačiau tikrai nieko neverčiau.

– Žinau, kokie tie tavo pasiūlymai.

Kornelija žiūri visiškai pasibaisėjusi.

– Madam, ar jūs jį išvarėt? Jūs juk sakėt, kad Džekas jo neįduotų.

– Džeko sugebėjimas stebinti – begalinis. Jis yra oportunistas. Jeigu jis pamėgintų mus užsipulti, Otui net nebūtų teismo, nebūtų net galimybės išgyventi.

– Marina, kaip tau patinka mus visus tampyti už virvučių! Su teismu ar be, bet ten Otas gali mirti.

Kornelija atsistoja.

– Jis senjoro tarnas.

– Ar jis taip pat nėra ir mano tarnas? – Marina sviedžia gabalą obuolių pyrago į sieną, vos nepataikydama į Korneliją. Tarnaitė krūpteli, kai šis trenkiasi į kaimo vaizdais ištapytą sieną, o razinos kaip tamsios kulkos ištykšta į avis. – Argi aš nenorėjau kaip geriau? – šaukia Marina. – Johanui niekas nesvarbu.

– Jis dabar jo ieško!

– Johanas nemyli nieko, išskyrus save, – šnypščia ji. – Ir todėl mes esame čia. – Razinos nuslysta siena ir nukrinta ant grindų, o Marina, apsunkusi nuo savo rūbų, lėtai išeina iš kambario.

* * *

Kalėdos, blankus atspindys to, kas būdavo anksčiau, praeina be jokio Oto ženklo. Į prieglaudas išsiunčiamos dovanos, o Johanas žieminiame miegančiame sode palaidoja Rezeki.

– Niekada anksčiau nemačiau tokio senjoro, – nuo rūpesčio išbalusiu veidu Nelai sako Kornelija. – Jis netgi perskaitė pastraipą iš Biblijos. Atrodė, kad jis visai ne *ten*.

Sumenkęs ir užsidaręs, Johanas kasdien išeina, teigdamas, kad ieško savo dingusio tarno ir dirba dėl Mermansų cukraus pardavimo. Nela kartais susimąsto, kad ji turėtų pasakyti Marinai, kad jis visas tebėra sandėlyje, kad Fransas įsiutęs, bet panašu, kad jos abi nelabai gali ką pakeisti, o Marinos nuotaikos tokios nenuspėjamos.

Sporos ant miniatiūrinio kūgio niekaip neišeina Nelai iš galvos, ir ji jas tikrina kasdien, įsitikinusi, kad jos pasisės. Tačiau atrodo, kad kūgis sustingo laike, ir Nela, dabar jau visiškai įtikėjusi miniatiūristės pranašysčių galia, tuo ir guodžiasi. Aš kovosiu, kad iškilčiau, galvoja ji, bet bėda ta, kad ji neturi nė menkiausio supratimo, kur ji kyla. Akligatvyje, spėja ji. Maišo dugne – bejėgiška ir nebyli egzistencija.

Ji neįsivaizduoja kur galėtų būti Otas, nė vienas iš jų negali atsakyti į šį klausimą. Kol kas jo lėlė nieko neatskleidė, tad Nela pasikliauja namiškių spėlionėmis apie jo buvimo vietą. Marina nepalenkiama dėl Londono, Johanas mano, kad Konstantinopolis. Kornelija įsitikinusi, kad jis vis dar šiose pakrantėse. Jinai negali priimti minties, kad Otas savanoriškai nuklystų toli.

– Jam geriau būti kokiame uoste, – sako Nela. – Asendelfte jam užtrenktų duris.

– Ką? Tokiame šaltyje? – klausia Kornelija.

– Aš tuo tikiu, – atsiliepia Marina.

– Negaliu patikėti, kad jis sutiko išeiti, – sako Nela, žiūrėdama į ją, bet Marina nusigręžia. – Tai taip nepanašu į jį.

– Petronela, tu čia tik dvylika savaičių, – plyksteli Marina. – Viso gyvenimo neužtenka, kad suprastum, kaip žmogus pasielgs.

Kornelija pradeda vangiau valyti su actu ir citrinos sultimis, šluoti ir blizginti, skalbti, dulkinti. Nela išsiunčia laišką Lukui Vindelbrekei į Briugę ir laukia atsakymo. „Žiemos oras gali sulėtinti kurjerio kelionę, – galvoja ji, – bet čia vienintelė išeitis."

Ji nusprendžia, kad turi paklausti Marinos, ar Johanas kalbėjosi su ja apie cukrų, kuris tebeguli sandėlyje. Ji suranda Mariną žingsniuojančią koridoriumi ir žvilgčiojančią į svetainę, kur ji ginčijosi su broliu. Cukruoti riešutai nebesislepia jos kambaryje ir dabar, supilti į dubenį, stovi ant stalelio, jų puselės blyksi tarsi vabalai. Nela nustebusi žiūri į juos, valgyti cukruotus skanėstus visiems matant – tai taip nepanašu į Mariną. „Jeigu aš būčiau taip susipykusi su Karelu, – galvoja ji, – suvalgyčiau tiek marcipanų, kiek pati sveriu."

– Marina, turiu tavęs kai ko paklausti, – taria ji.

Marina susiraukia iš skausmo ir tvirčiau susisupa į savo skraistę.

– Kas atsitiko?

– Riešutai, – atsako Marina. – Aš suvalgiau per daug, – ji nuskuba į savo kambarį ir momentas pasikalbėti dingsta.

Kornelija su Nela leidžia valandas virtuvėje, kur šilčiausia. Vieną vėlyvą popietę, Marinai miegant, o Johanui nesant namie, pasigirsta labai garsus beldimas į paradines duris.

– O jeigu čia gvardiečiai atėjo Tučio? Dieve, apsaugok mus, – sušnabžda Kornelija.

– Bet jie jo čia neras, argi ne taip? – Nela niekad neprisipažintų dėl šito Marinai, bet ji džiaugiasi, kad Otas pradingo. Ji įsivaizduoja Džeką būrio viduryje, atkišusį kaltinantį pirštą.

Beldimas nesiliauja.

– Aš nueisiu, – sako Nela, bandydama parodyti bent jau savitvardos iliuziją. „Na ir atvirkščias namas, – galvoja ji, – kad madam turi pati pasitikti svečius."

Tačiau pro langą matyti tik viena ant galvos su ilgu pilnu veidu užvožta plačiakraštė skrybėlė. Nela atidaro duris, jos palengvėjimas, kad čia ne gvardiečiai, šiek tiek sumažėja, bet Fransas Mermansas nusiima skrybėlę ir įžingsniuoja tiesiai vidun. Kartu su juo įsiveržia šaltas gruodžio oras, ir jis nusilenkia, pirštais sukdamas skrybėlę.

– Madam Brant, – taria jis. – Atėjau pasimatyti su jūsų vyru.

– Jis tikriausiai bursoje, – sako Marina.

Nela krūpteli ir pasisukusi pamato ant laiptų laukiančią Mariną. Lyg Marina būtų žinojusi, kad jis ateina. Oras kibirkščiuoja, Nela laukia kokių nors palankumą rodančių ženklų iš abiejų. Bergždžiai. „Žinoma, – taria sau Nela. – Marina tikrai moka išoriškai išlikti rami."

– Buvau bursoje, – sako Mermansas. – Ir VOC. Ir keliose tavernose. Nustebau, kad jo ten nebuvo.

– Aš neganau savo brolio, senjore, – atsako Marina.

Po šio sakinio Mermansas pakelia antakius.

– O gaila.

– Gal norėtumėt vyno, kol laukiate? – klausia Nela, nes Marina atsisako išlįsti iš šešėlio.

Jis pasisuka į ją.

– Bažnyčioje mano žmonai sakėte, kad jūsų vyras pardavinėja mūsų cukrų Venecijoje.

Nela jaučia įdėmų Marinos žvilgsnį sau ant kaklo.

– Taip, senjore. Jis jau grįžo...

– Žinau, kad grįžo, madam. Kiekvienas tokio žmogaus žingsnis yra matomas. Brantas jau seniai grįžęs iš Venecijos papistų. Kalėdos praėjo, o Naujieji metai beveik ant nosies. Taigi, aš klausiu savęs – kur mano pelnas?

– Esu tikra, kad jis bus...

– Jis man neparašė. Taigi, praėjusį vakarą nuėjau į sandėlį patikrinti, kaip sekėsi jo Venecijos kelionė, ir šįkart kartu pasiėmiau Agnesę. Geriau jau būčiau neėmęs! – jis pasisuka į Mariną nuo įniršio išpūstomis akimis. – Nė vienas grūdelis nepajudintas, madam. Nė vienas prakeiktas grūdelis. Jūs esat blogesni nei niekam tikę – visas mūsų turtas, visas mūsų turtas pelėja tamsoje. Aš jį paliečiau – kai kur jau pavirtęs tešla.

Marina akivaizdžiai priblokšta, ji nesuvokia situacijos ir nesugeba jos suvaldyti. Nelą užplūsta kaltė, kai beginklė Marina puola prieš jo įniršį.

– Fransai... – sumikčioja ji, – tai neįmanoma...

– Vien šios priežasties užtektų sužlugdyti Johaną Brantą, o Dievas mato, aš turėjau ir kitų. Tačiau, išėję iš sandėlio, mes pamatėme kai ką baisiau. Kai ką daug baisiau.

Marina iš šešėlio žengia pirmyn.

– Jis jį pardavinėja, Fransai, – tyliai sako ji. – Aš garantuoju...

– Ar žinote, madam, ką mes pamatėme prispaustą prie sienos?

Virtuvės laiptais atskuba Kornelija. Nelai atrodo, kad jos širdis iššoks iš krūtinės. Jai norisi griebti Kornelijos rankas ir ratu apjuosti šį vyrą, kad besidaužančios jų širdys nurimtų. „Turėjau pasakyti Marinai, – galvoja ji, aplink oras net vibruoja, nes Mermanso įniršis auga. Marina jau turėjo įtarimų, bet jeigu aš būčiau patvirtinusi, kad jis nepaliestas, kad Fransas jau buvo nuėjęs jo patikrinti, galbūt tuomet ji būtų galėjusi šitai sustabdyti. Ji vienintelė, kuriai pavyksta įvesti šiokią tokią tvarką."

Mermansas žengia į priekį, visiškai priešingai nei romantiškose vizijose koks švelnus įsimylėjėlis, ir Marina ant laiptų susigūžia. Jis spokso į ją iš apačios, o Nelos mintyse iškyla du senos jų istorijos vaizdiniai, padovanotas sūdytas paršelis ir knygoje paslėptas gražus Franso laiškelis. „Tegu Fransas būna jai malonus," – meldžiasi ji.

– Mes jį matėm, – tyliu ir nuo įtampos hipnotizuojančiu balsu taria Mermansas. – Mes matėm jo velnystę.

– Apie ką tu kalbi? – klausia Marina. – Kokią velnystę?

– Aš tikiu, kad visada žinojai, – sako jis, – kaip jis leidžia savo laiką prie sandėlio sienų, O tokio dalyko negali ištrinti iš atminties.

– *Ne*, – sako Marina.

– Taip, – sako Mermansas, išsitiesdamas ir pasisukdamas į Nelą. – Madam, pasaulis turi sužinoti, kaip šlykštus jūsų vyras tenkino savo malonumus su jaunuoliu.

Nela užsimerkia, tarsi taip Mermanso žodžiai negalėtų jos pasiekti. Tačiau jau per vėlu. Kai ji vėl atsimerkia, Mermansas atrodo šlykščiai patenkintas. „O, tu nesi pirmas man šitai atskleidęs, – galvoja ji, nepajėgdama pažvelgti jam į akis. – Mano vyras man davė bent jau tai."

Neatrodo, kad kuri viena iš moterų galėtų pratarti nors žodį, o Mermansą, panašu, erzina jų tyla.

– Johanas Brantas yra išgama, – taria jis, tarsi norėdamas dar labiau padidinti jų išgąstį ir susikaustymą. – Kirminas šio miesto vaisiuje. Ir aš, būdamas dievobaimingas pilietis, atliksiu savo pareigą.

– Čia kažkokia klaida, – šnabžda Marina.

– Nėra jokios klaidos. Ir negana to, jaunuolis tvirtina, kad Johanas jį užpuolė.

– *Ką?* – klausia Nela.

– Tu jo draugas, – be žado taria Marina, jos ranka nuslysta nuo turėklo. – Nereikalauk bausmės, žinodamas, kur viskas baigsis.

– Mano draugystė su tuo žmogum baigėsi prieš daug metų.

– Tai kodėl tuomet jo prašei parduoti savo cukrų? Kodėl iš visų pirklių išsirinkai mano brolį?

– Tai Agnesė užsispyrė, – atsako jis, užsimaukšlindamas skrybėlę ant galvos.

– Bet tu sutikai, Fransai. Kodėl tu sutikai, jei santykiai nebe tokie pat?

Mermansas pakelia ranką, norėdamas ją nutildyti.

– Mūsų cukrus toks pat apleistas kaip ir jo siela. Ir kai aš pamačiau jo daromą šventvagystę, atrodė, kad pats Belzebubas išsiverš iš dangaus.

– Belzebubas tikrai išsiverš, Fransai, jeigu tu ir toliau elgsies taip pat! Tu kalbi apie savo pareigą Dievui, bet aš manau, kad viskas dėl tavo guldenų. Pinigai, turtas – tu niekada nebuvau toks.

„Tai – Džekas, – galvoja Nela, – tiesiai prie sandėlio sienos.“ Jai beveik norisi, kad tai būtų tiesa – gal kiek pastovumo, šiek tiek meilės, besimainančiuose nelaimės pavidaluose. Jai pasidaro įdomu, ar Johanas vis dar sandėlyje, neįtariantis, kad jį pamatė. „Jis turi sužinoti, – galvoja ji. – Jis turi pasprukti.“

– Ar kalbėjote su mano vyru? – klausia ji.

Mermansas su pašaipa atsisuka į ją.

– Žinoma, kad ne. Agnesei pasidarė bloga – mes privalėjome nedelsdami palikti tą vietą. Ji vis dar negali atsigauti.

– Nesiek šitos pergalės, Fransai, – maldauja Marina. – Tu mus visus pražudysi. Mes galime viską kaip nors sutvarkyti...

– *Sutvarkyti?* Nedrįskit su manim kalbėti apie sutvarkymus, madam. Johanas jau užtektinai sutvarkė mano gyvenimą. Ne, Marina, – sako jis, atplėšdamas duris. – Aš dabar kitas žmogus ir neplauksiu prieš srovę.

Pabėgimas

Fransui Mermansui išlėkus į šaltą dieną, Marinos kojos nebeišlaiko. Vaizdas kelia nerimą, lyg žiūrėtum, kaip griūva gražus medis. Kornelija nuskuba prie jos, bando ją pakelti.

– Negaliu tuo patikėti, – sako Marina, spoksodama į Nelą. – Nejaugi tai tiesa? Nejaugi jis gali būti toks kvailas?

– Į lovą, madam, – sako Kornelija, žūtbūt bandydama ją pakelti. Ji sulinksta nuo Marinos svorio, bet ponia nustumia ją šalin ir atsisėda ant laiptų.

– Fransas nueis pas burmistrus, – tęsia Marina. Žodžiai drasko trapią, Mermanso paliktą, atmosferą. Nuo jos vaizdo krečia šaltis – akys tuščios, suglebusi, balse nejusti jokios dvasios. – Pirmiausia pas mus jis atėjo ne dėl malonės. Jis atėjo papiktdžiugauti.

– Tuomet mums reikia išnaudoti jo tuščiagarbiškumą, – taria Nela. – Johanas nežino, kad jį matė. Kad pabėgtų, jam liko kelios valandos.

– Ir senjoras? – klausia Kornelija. – Bet mes gi negalim čia gyventi tik trise.

– Gali sugalvoti ką nors geriau? – paklausia Nela.

Hole pasidaro visiškai tylu. Susierzinusi dėl savo bjaurios nuotaikos, Nela glosto šilkines Danos ausis, galvodama apie pajuodusį Agnesės kūgį viršuje ir svarstydama, kur dabar yra Johanas. Mermansas supyko dėl cukraus, tikriausiai netgi labiau nei

dėl to, kad pamatė Johaną, besimėgaujantį uždraustu vaisiumi. Gal keli tūkstančiai guldenų numalšintų jo įniršį prieš Brantus?

– Nežinau kaip, bet mums reikia parduoti cukrų, – sako ji. – Reikia sumokėti Mermansui.

Marina pažvelgia į ją.

– Jis sakė, kad dalis jau pavirtusi tešla.

– Būtent. *Dalis*. Jis greičiausiai perdeda. Jam patinka meluoti. Gal jis užsičiauptų, jeigu parduotume jo prekę?

– Šito vyro niekas nenutildys. Patikėk manim. Ir ką tu siūlai? Petronela, ar tu pažįsti visus Europos pirkėjus – Londono virėjus, Milano kepėjus, hercogienes ir markizus, ir sultonus? Ar kalbi penkiomis kalbomis?

– Marina, aš ieškau šviesos spindulėlio. Visoj šitoj tamsybėj.

* * *

Po valandos Nela stovi priešais savo lėlių namą ir, įdėmiai apžiūrinėdama kambarius, ieško užuominos, ženklo, ką daryti. Kiekvienas auksinės švytuoklės mostelėjimas su siaubu primena, kad jos vyras vis dar negrįžo namo, o minutės bėga. „Kaip keista, – galvoja ji, – kai kurios valandos atrodo dienos ilgumo, o kitos greit prabėga." Lauke nepakeliamai šalta, jos kojų pirštai nuo šalčio darosi nejautrūs, ir ji įsivaizduoja, kaip jos kūnas sustingsta, kaip to vyro, kurį surado pakištą po ledu. Bet nuo jos kvapo kyla garas. „Aš dar gyva", – galvoja ji.

Pro plyšį užuolaidoje įšliaužia mėnesiena, savo nepaprasta galia pabrėždama kiekvieną alavo išraitymą, paversdama jį per medį tekančiu gyvsidabriu. Visi devyni kambariai apšviesti, viduje esančių žmonių veidai beveik švyti. Nelos sužadėtuvių taurė – tarsi blyškus antpirštis, lopšio nėriniai – švytintis voratinklis. Nulūžusi Agnesės ranka tarsi sidabrinis amuletas guli ant kėdės, cukraus

kūgis baltas, tik jo galiukas juodas. Nela bando įžiūrėti, ar patamsėjimas išplito tolyn, bet tiksliai pasakyti sunku. Juodos sporos vis dar aiškiai matomos, atrodo lyg jos delne esantis daiktas būtų kuo nors apkrėstas.

„Nesu netgi laimės mūrininkė, kur jau čia architektė", – galvoja Nela. Kažką nutylintys miniatiūristės moto ir jos nepaprasto grožio figūrėlės vis dar užsisklendę savo pasaulyje, gali paliesti, bet suvokti jų prasmės – ne. Šiąnakt atrodo, kad jos iš Nelos šaiposi. Juo mažiau jai suvokiamos tokios miniatiūristės elgesio priežastys, tuo galingesnė ji atrodo. Nela meldžiasi, kad Lukas Vindelbrekė būtų gavęs jos laišką, kad, sulaukus atsakymo, pasidarys aiškiau, kur ieškoti rakto.

Paėmusi savo vyro lėlę, Nela pakilnoja ją delne. Ar miniatiūristė ir tai nuspėjo – kad priešas pamatys Johaną prieplaukoje? Nuo pinigų kapšo svorio jis vis dar palinkęs į vieną šoną. Neatrodo, kad jis būtų palengvėjęs, ir Nela bando tuo pasiguosti, bet negali būti įsitikinusi, kad suprato tikrąją jo prasmę.

Ji girdi atsidarant lauko duris, paskui pasigirsta pažįstamas trakštelėjimas, Johanas įeina į savo studiją. Padėjusi lėlę į lėlių namą, Nela nubėga laiptais žemyn ir nepasibeldusi žengia vidun.

– Johanai, kur tu buvai? – ji įspaudžia savo pėdas į minkštą vilnonį kilimą, kurio gijos amžiams įsigėrusios Rezeki kvapu.

– Nela?

Jis atrodo pavargęs ir senas – taip priverčia ją irgi pasijusti sena. „Jis nežino, kad jį pastebėjo", – galvoja ji. Ji supranta, kad jis nė neįtaria. Pribėgusi artyn, ji sučiumpa jį už rankovių.

– Tu turi išvykti, Johanai. Tu turi pabėgti.

– Ką?

– Bet turi šitai žinoti. Aš tikiu, kad tu labai stengeisi dėl manęs – lėlių namas, sidabrakalių puota, puokštės ir suknelės.

Pokalbiai, kokiuose man iki tol neteko dalyvauti. Noriu, kad tai žinotum, kol tu dar čia.

– Atsisėsk, nusiramink. Labai prastai atrodai.

– Johanai, ne, – Nela nutyla, žvalgosi į žemėlapius, popierius, auksinę rašalinę – kad tik išvengtų įdėmaus pilkų jo akių žvilgsnio. – Agnesė ir Fransas – Johanai, jie tave *matė*. Sandėlyje. Su jaunuoliu.

Jis atsišlieja į kėdę. Atrodo, kad viduje esantys dantračiai sulūžo ir mechanizmas tuoj sustos.

– Burmistrai tave nužudys, – jam tylint, spaudžia Nela, girdėdama, kaip jos beatodairiški žodžiai susilieja į vieną. – Ar tai buvo Džekas? Kaip tu galėjai? Netgi po to, kai jis tave išdavė, ką jis padarė Rezeki...

– Mane išdavė ne Džekas Filipsas, – taria Johanas. Jo balsas griežtesnis, nei jai kada teko išgirsti. – Tai šis miestas. Visi tie metai, kuriuos praleidau nematomame narve.

– Bet jis...

– Kiekvieno žmogaus elgesys pasikeistų, kai kas nors nuolat stebi, kai aplinkui fanatiškas dievobaimingumas – kaimynai seka kaimynus – mus visus supančiojo.

– Bet juk tu man kartą sakei, kad, jeigu teisingai pasirinksi kelią, šis miestas nebus tau kalėjimas.

Jis mosteli rankomis.

– Tai – kalėjimas. O grotos padarytos iš žudančio veidmainiavimo. Aš išvykstu šiąnakt, kol dar įmanoma pabėgti.

Jis šiurkštus, įskaudintas, žodžiai nepanašūs į jo. Nelai atrodo, kad jos kaulai lydosi, kad ji susmuks ant savo vyro kilimo ir nebeįstengs atsistoti.

– Kur tu keliausi?

– Atleisk, mano mergyt. – Jo švelnumas beveik nepakeliamas. – Bus geriausia, jeigu tau nesakysiu. Jie klaus, kas tau

žinoma, ir jie turi būdų išgauti atsakymus, – jis apeina stalą ir ištiesia jai lapą popieriaus, – aš dirbau ties sąrašu vardų, kas galėtų norėti cukraus. Atiduok Marinai. Ji gerai išmano sąskaitų knygas, tad čia tau neiškils problemų. Aš tau duosiu VOC agento, kuriuo pasitikiu, pavardę.

– Daugiau komisinių, kuriuos reikės išmokėti, Johanai? Bet toks pelnas bus labai nedidelis.

– O tu klauseisi, – jis sunkiai išspaudžia šypseną, pakelia skrynios dangtį, kad pasiimtų pinigų, ir Nela pamato, kokia ji ištuštėjusi. – Bet aš nematau jokių galimybių, kaip tu galėtum parduoti be agento.

– Ar tu sugrįši pas mus?

Johanas atsidūsta.

– Šis miestas nepanašus į jokį kitą miestą pasaulyje, Nela. Jis nuostabus, bet išpampęs. Aš niekad jo nevadinau namais.

– Tai kur tada namai, Johanai?

Jis pasižiūri į žemėlapį.

– Aš nežinau, – atsako. – Ten, kur ramybė. O tai sunku surasti.

Tą naktį Nela vienintelė išlydi Johaną, susipusi į kelioninį apsiaustą, susigūžusi nuo šalčio.

– Sudie, – taria jis.

– Aš... tavęs pasiilgsiu.

Jis linkteli, ir ji pamato, kad jo akys drėgnos.

– Tu viena nebūsi, – sako jis, nubraukdamas emocijas šalin. – Tu turi Korneliją.

Jis nutyla, pasitaiso dirželį ant krepšio, ir atrodo toks pažeidžiamas, senis, įstumtas į nepageidaujamą nuotykį.

– Turiu draugų daugelyje šalių, – sako jis. – Man viskas bus gerai, – jo kvėpavimas šaltame ore virsta karštais garais, ir ji žiūri,

kaip jie išsisklaido. – Galvosiu apie tave. Stebėk Mariną. Saugok ją. Jai to reikia labiau, nei tau atrodo. Ir neleisk, kad ji tave maitintų vien silke.

Pokštas sminga į ją kaip strėlė, tokio skausmo ji nesitikėjo. Ji nebegali susidoroti su šiuos pavėluotu draugiškumu, su šiuo supratimo saldumu, kuriam nebėra laiko.

– Johanai, – šnabžda ji, – pažadėk, kad sugrįši.

Tačiau jos vyras nieko neatsako, nes jis jau pajudėjo palei kanalą, patyręs ir pripratęs pradingti, su prie šono maskatuojančiu pinigų kapšu. „Aš jo daugiau niekada nepamatysiu", – galvoja ji.

Naktis tamsi, žvaigždės nedraugiškos, šaltis peiliu pjauna kaklą, bet Nela žiūri tol, kol nebeatskiria, kur Johanas, o kur tamsa, nešanti jį šalin.

Pasaga

Ją pažadina iš lauko sklindantis žvangėjimas. Nela visą naktį išmiegojo Johano studijoje, o ant jos vyro kilimo atsirado jos veido įspaudas. Iš pradžių ji pamano, kad tą garsą skleidžia šluostes kibiruose niurkančios tarnaitės palei visą Herengrachtą, plaunančios laiptus, šalin bloškiančios paskutinės 1686 metų dienos duženas. Akimirką ji užsimiršta ir žiūri į gražius Johano žemėlapius. Tada mintis užplūsta Mermanso pyktis ir Johano pabėgimas, užkertantys bet kokį kelią ramiai minčiai. Ji pažvelgia į lubas, kur žvakių suodžių dėmės tokios juodos kaip ir ant miniatiūrinio Agnesės kūgio.

Ją šaukia – tai Kornelija, spiegiančiu, isterišku balsu: „Madam Nela! Madam Nela!" Nela pasitrina akis. Žvangėjimas liovėsi. Apsvaigusi ji pasilypėja ant guldenų skrynios ir pažvelgia pro langą. Plačias krūtines juosiančios raudonos juostos, nublizginto metalo blyksniai, kardai ir pistoletai. Šventojo Jurgio gvardija. Lauko duris vėl pradeda daužyti. Įsiveržia Kornelija.

– Tai jie, – su siaubu šnypščia ji. – Jie atėjo.

Nela užsimerkia ir mintyse greitai padėkoja, kad dabar Johanas jau laive, toli nuo čia. Beldimui nesiliaujant, hole pasirodo Marina, ir trims moterims tenka greitai pasitarti, tarp jų bando įsispausti Dana.

– Ar jis išėjo? – klausia Marina. Nela linkteli ir pastebi, kaip greitai paslepiamas Marinos veide pasirodęs skausmas. – Negaliu

savim pasitikėti jų akivaizdoje, – taria Marina, lipdama laiptais, kol Nela bando suvaldyti šunį.

– Marina, ne...

– Aš tik neteksiu savitvardos, ypač jei tarp jų bus Fransas Mermansas.

– Ką? Tu negali manęs palikti su jais...

– Aš tavim pasitikiu, Petronela.

Marina pradingsta. Kornelija atidaro duris, ir ant viršutinio laiptelio jos išvysta šešis šv. Jurgio gvardiečius, apsirengusius kaip turtingi kariai. Blykčioja sidabriniai ir alaviniai krūtinės šarvai, palei klubus mojuoja muškietos. Nela neprataria nė žodžio, sugniaužusi rankas, jaučia, kaip sutraukia vidurius. Ji su palengvėjimu pamato, kad Franso Mermanso tarp jų nėra.

– Atėjome Johano Branto, – pareiškia arčiausiai durų stovintis gvardietis. Jis kalba su Hagos gyventojo akcentu – garsai kapoti, ne amsterdamietiški.

– Jo čia nėra, senjore, – atsako Nela, pajutusi, kad atleido žandikaulį. „Neklausiu, kodėl jis čia atėjo, – galvoja ji. – Nesuteiksiu jokios galimybės, nė mažiausio šanso mus dar labiau pažeminti."

Gvardietis žiūri jai į akis. Jis aukštas, maždaug Johano metų, plikas, iš kitų išsiskiria įmantresne barzda, šiek tiek žilstelėjusia ir senamadiškai pakirpta.

– Tuomet kur jis yra? – klausia jis.

– Keliauja, – greitai pameluoja Nela, jos liežuvis nerangus ir šlapias, ir jai sunkiai sekasi, kad balsas nuskambėtų įtikinamai. Ji bando atkartoti Marinos šaltumą, tačiau jaučia jų bendrą pasitikėjimą savimi, jiems žiūrint į ją, mato, kaip spindi jų medaliai, prispaudę raudonus kaspinus, niūrias jų brolijos gaireles. Krūtinės išpūstos, pilvai pilni, prikimšti geriausio maisto.

– Mes žinome, kad jis čia, – taria kitas vyras. – Jums nereikia šurmulio ant jūsų slenksčio.

– Geros jums dienos, – sako ji ir stengiasi užverti duris. Gvardietis pastato koją ir ją sustabdo. Kitiems penkiems kikenant, jis atsiremia į medį, ir akimirką jauna moteris ir žilstelėjęs kareivis galynėjasi. Jis lengvai laimi, ir šeši vyrai sueina į vidų, sunkūs jų batai dunksi į marmuro plyteles. Jie nusiima šalmus, apžiūrinėja gobelenus ir paveikslus, kruopščiai nublizgintus laiptus, sienines žvakides ir spindinčius langus. Jie panašesni ne į kareivius, o į teisininkus, surašinėjančius velionio turtą.

– Mergaite, – rikteli pirmasis gvardietis, žiūrėdamas į Korneliją, – eik ir pakviesk savo šeimininką. – Kornelijai nepajudėjus iš vietos, jis uždeda ranką ant kardo rankenos. – Surask jį, – tęsia jis, – arba mes ir tave paimsim kartu.

– Įmeskim ją į *Spinhuis*, kad gautų dozę disciplinos, – juokdamasis priduria kitas.

Nelai pasidaro įdomu, ar šitie šeši vyrai yra matę nors vieną tikro mūšio dieną. Atrodo, kad jiems pernelyg patinka jų uniformos. „Bėk, Johanai“, – galvoja ji, bandydama suvaldyti kylančią paniką.

– Aš jau sakiau, kad jo čia nėra, – pakartoja ji. – O dabar, senjorai, geros dienos.

– Ar jūs žinote, kam mums jo reikia? – klausia pirmasis gvardietis, prieidamas prie Nelos. Kiti penki išsiskleidžia kaip vėduoklė, suformuodami pasagą aplinkui ją su Kornelija. – Mes čia esame *schouto** Slaberto ir vyriausiojo Rotušės burmistro įsakymu, madam Brant. Rotušės kalėjimo sargai laukia jo apsilankant.

– Uždaryk duris, – sako Nela, ir Kornelija nuskuba vykdyti įsakymo, tarnaitei uždarius duris ir atitvėrus nuo išorės, viduje pritemsta. – Galėsite pakalbėti su mano vyru, kai jį surasite.

* Olandiškas žodis vyriausiajam teisėjui apibūdinti. Jis prižiūrėdavo teisines procedūras Rotušės bylose kaip vyriausiasis magistras.

– Kodėl? Ar jūs jį pametėte? – klausia kažkuris iš gvardiečių.

– Lažinuosi, kad žinau, kur jis yra, – atsiliepia kitas, ir nuvilnija dar viena juoko banga. Nelai norisi, kad jie visi būtų negyvi.

– Madam, anglas pranešė, kad buvo užpultas Rytinėse salose, – sako pirmasis gvardietis. – Anglų diplomatas, veikiantis savo karaliaus vardu, yra nepaprastai įsiutęs dėl šio įvykio. Ir dar yra du viską patvirtinantys liudininkai, – priduria jis.

„Tikriausiai Mermansai ir Džekas veikė kartu, – galvoja Nela, – be jokios abejonės, vaikiui sumokėjo už tai, kad suvaidintų dar vieną vaidmenį. Taip neįtikėtina, kad Agnesė ir Fransas veiktų kartu su Džeku Filipsu, bet argi tai svarbu, kai sieki bendro saldaus keršto." Nela įsivaizduoja, kaip nusuka jų lėlėms galvas – visi trys sudraskyti ir netekę galios.

Situacija slysta jai iš rankų. Ji desperatiškai žvalgosi į jų veidus, ieškodama nors krislelio geranoriškumo ar bent jau nejaukumo. Tiks bet kokia silpnumo apraiška, o tada ji sumals juos į dulkes. Vienas iš gvardiečių atrodo kiek vyresnis už Johaną, bet tokio pat atviro ir įdegusio veido. Kai jų akys susiduria, jis nusigręžia, ir Nela įsikabina į tai, kas jai atrodo kaip likęs gėdos skutelis.

– Kuo jūs vardu, senjore?

– Albersas, madam.

– Ką jūs čia veikiate, senjore Albersai? Jūs esat geresnis žmogus, kad užsiimtumėt šituo. Eikit ir gaudykit žudikus, eikit ir gaudykit vagis, – šitai neveikia, ir ji girdi save, netekusią jėgų ir išsigandusią: – Juk mano vyras padėjo sukurti šios respublikos didybę, argi ne taip?

– Aš pasirūpinsiu, kad su jūsų vyru būtų gerai elgiamasi.

– Jūs grįšit namo pas savo žmoną. O tada pamiršit.

– Jūsų vyras pakliuvo į bėdą, madam Brant, – taria pirmasis gvardietis, trankiai žingsniuodamas Johano koridoriumi. – Ir šitai jo neišgelbės.

Ją apima pyktis; nieko nepaisantis įniršis.

– Kaip jūs drįstate? – šaukia ji, eidama prie jų, ir likusieji atsitraukia į šalis tarsi išgąsdintų žuvelių guotas. – Jūs niekam tikę vyrai, apsirengę skolintais šilkais!

– Madam! – maldauja Kornelija.

– Eikit lauk, – šnypščia ji. – Jūs visi. Mano namuose jūs su manim kalbat kaip gyvuliai...

– Madam, – per visą holą šūkteli pirmasis gvardietis, – kur kas labiau gyvuliškas dalykas yra jūsų vyro sodomija.

Tas žodis pakimba ore. Nuo jo Nelai užima kvapą, ji sustingsta tarp nutilusių vyrų. Tai žodis, kuris padeda dinamitą po Amsterdamo pastatais, po jų bažnyčiomis ir jų žemėse, sudaužantis jų brangų gyvenimą į šukes. Po *godumo* ir *potvynio* – tai baisiausias žodis miesto žodyne, – jis reiškia mirtį, ir gvardiečiai tai žino. Nutildyti savo lyderio bravūros, jie nedrįsta pažvelgti Nelai į akis.

Nuo laiptų atsklinda vos girdimas uždaromų durų trakštelėjimas. Šią įtemptą, keistą akimirką sutrikdo iš lauko pasigirdę bėgantys žingsniai. Visi pasisuka ir išvysta kaip berniūkštis, ne vyresnis nei devynerių, kaip pasirodo Nelai, įkiša galvą pro laukujes duris, veide šviečia džiugesys, o burna gaudo kvapą.

– Mes jį suradom, – šaukia jis.

– Negyvas? – klausia Albersas.

Berniūkštis išsiviepia.

– Gyvas. Už šešiasdešimties mylių. Mes jį sučiupom.

Nelai apsiverčia viduriai, ji jaučia, kaip jos keliai linksta prie šaltų kietų grindų. Kažkas spėja ją pagauti – tai Albersas, jis ją švelniai pastato ant kojų. Berniūkščio atnešta žinia braunasi į smegenis, ji vos gali kvėpuoti. Tarp visų šitų vyrų, kuriems nė nerūpi, ar jos vyras bus sąžiningai teisiamas, ji jaučiasi tokia vieniša.

– Kur jis buvo, Kristofeli? – klausia pirmasis gvardietis.

– Jis buvo laive, pakeliui į Tekselį, – Kristofelis, išsprogusiomis nuo jį supančios didybės akimis, žengia į holą. – Mūsų žvalgai jį sučiupo. Jis verkšleno kaip kačiukas, – miaukteli jis.

– Dėl Dievo meilės, – murmteli Albersas.

– Ne, – sušnabžda Nela. – Tu meluoji.

Vaikis išsiviepia.

– Jis juokavo, kad niekad nebuvo Rotušės kalėjime. Pažiūrėsim, kaip juokaus dabar.

Albersas vožteli berniūkščiui per pakaušį.

– Parodyk nors kiek pagarbos, – rikteli jis, o vaikis cypteli iš skausmo.

Pirmasis gvardietis sustabdo Albersą:

– Kristofelis ką tik didžiai patarnavo respublikai, – taria jis.

– Kaip ir mano vyras, – atkerta Nela. – Dvidešimt metų.

Jis pasisuka į ją.

– Daugiau jūsų negaišinsime.

Jie pajuda durų link.

– Palaukite, – sako Nela, vos galėdama ištarti žodžius. – Ką jūs jam darysite?

– Aš negaliu to atsakyti, madam. *Schoutas* išnagrinės įkalčius. Tada bus bylos svarstymas ir teismas. Greičiausiai trumpas, jeigu tai, ką mes girdėjome, yra tiesa.

Jie nulipa lauko laiptais, Kristofelis kaip triumfuojantis talismanas tarp jų, ir palei kanalą pajuda miesto link. Albersas vieną kartą atsigręžia ir valdingai, bet kartu ir sutrikęs linkteli Nelai. Gvardiečių pėdų mušamas ritmas nelygus, lyg susijaudinimas dėl savo sėkmės būtų nugalėjęs discipliną. Netrukus jie paprasčiausiai eina, stumdydamiesi vienas su kitu, Kristofelio juokas aidi, kol jie pradingsta iš akių.

Nela dreba mėlyname gruodžio dienos ore. Iš abiejų Herengrachto pusių languose atsispindi keli šešėliai ir susitraukia nuo

jos žvilgsnio. Atrodo, kad ją stebi daug akių, bet niekas neateina padėti.

* * *

– Jie jį nužudys, – sako Kornelija, susigūžusi ant holo laiptų.

Nela pasilenkia, uždeda rankas Kornelijai ant kelių.

– Ša, ša. Mums reikia eiti paskui jį į Rotušę.

– Negalite to daryti, – įsisupusi į skraistę, pasirodė Marina, žvakių šviesoje jos siluetas atrodo ištįsęs.

– Ką?

– Jūs tik pritrauksite dėmesį.

– Marina, mes turime žinoti, ką jie ruošiasi jam daryti!

– Jie jį nužudys, – pakartoja Kornelija ir pradeda drebėti. – Jie jį paskandins.

– Kornelija, dėl Dievo meilės.

Marina užsimerkia, masažuoja smilkinius; jos inertiškumas, nenoras suimti situaciją į savo rankas ir ją suvaldyti įsiutina Nelą.

– Kur tavo širdis, Marina? Aš niekada neapleisčiau savo brolio, kad ir kas jam nutiktų.

– Bet tu pasielgei būtent taip, Petronela. Tu palikai jį Asendelfte, o pati pabėgai.

– Aš nepavadinčiau to pabėgimu.

– Ką tu žinai apie burmistrus? – klausia Marina. – Tu, kuri visą gyvenimą gyvenai laukuose, gerdama kaimo karvių grietinėlę.

– Tai neteisinga. Kas tau užėjo?

Marina pradeda leistis žemyn, laiptų apačioje esančios Nelos link, žingsnis po žingsnio, su kažkokiu keistu ir lėtu tikslumu.

– Žinai, ką man sakydavo Johanas? – klausia ji. Jos balse pasigirdę nuodai kerta žiemos orą ir plaukeliai ant Nelos rankų pasišiaušia. – „Laisvė yra didis dalykas. *Išlaisvink* save, Marina. Šito

narvo grotos padarytos tavo pačios." Aišku, išlaisvinti save yra labai gerai, bet visada yra kažkas, kas turi sumokėti.

– Tavo savęs gailėjimas, štai kas mus stabdo. Tu turėjai progą...

Marina sučiumpa Nelos riešus ir prispaudžia prie sienos.

– Pasitrauk nuo manęs! – šaukia Nela, nusilpusi nuo Marinos pykčio didybės. Kornelija su siaubu atsitraukia atgal.

– Aš neapleidžiu savo brolio, – sako Marina. – Tai jis mane apleido. Aš saugojau mūsų paslaptis, nes jam tai niekad nepavyko, mokėjau jo skolas, kaip mokėčiau savąsias, ir aš žinau, dabar tu manai mus suprantanti, bet tu nesupranti.

– Suprantu.

Marina ją paleidžia. Nela susmunka prie sienos.

– Ne, Petronela, – sako Marina. – Tau šis mazgas pernelyg kietai užsiveržęs.

Paslėpti kūnai

Nela stovi ant Johano namų slenksčio, Naujųjų metų išvakarės vyksta be jokių iškilmių. Jai norisi, kad šaltis ją sudaužytų į šukes, kad šviesa ją pakeistų. Kanalas tuščias, ledinė balto šilko juosta tarp Herengrachto namų. Pakibęs mėnulis didesnis, nei jai kada teko matyti, netgi didesnis nei praėjusią naktį; nuostabus, blyškus galios ratas. Atrodo, kad ji galėtų ištiesti ranką ir jį paleisti, tarsi Dievas būtų stumtelėjęs iš dangaus, kad jo žmogaus ranka galėtų jį palaikyti.

Ji tikisi, kad Johanas gali matyti šį mėnulį pro savo kameros grotas, kažkur Rotušės viduriuose. Jo bandymas pabėgti dabar parodo jį esant kaltą. Kur dabar Otas, kur vis dar besislapstanti miniatiūristė? „Jeigu ne Kornelija, – galvoja Nela, – aš irgi galėčiau pabėgti.“ Kai namo gyventojų mažėja, vienas po kito, lėlių namas atrodo pilnesnis, gyvesnis.

Pro atviras duris jai už nugaros pradėjo sklisti keistas kvapas, ir Nela grįžta į vidų. Jis sklinda ne iš virtuvės. Iš viršaus girdėti tolimi rijimo garsai, gaudomas oras. Paskui keistą kvapą ir garsus ji pakyla laiptais ir nuslenka koridoriumi, kur pro Marinos durų plyšius šviečia ryški žvakės šviesos linija. Šį kartą tai – ne saldi levanda ar santalas; tai – pūvančių daržovių tvaikas, nuo kurio Nela pradeda žiaukčioti.

„Marina tikriausiai smilko kažkokius siaubingus smilkalus, – galvoja ji, – kažkokį nevykusių kvepalų gabalą.“ Bet rijimo

garsai – tai kūkčiojimas. Nela klausosi, pasilenkia, kad pažvelgtų pro rakto skylutę ir pamato, kad ji užkišta.

– Marina? – sušnabžda ji.

Atsakymo nesigirdėti, tik kūkčiojimas. Nela stumteli vos praviras duris. Kambarys dvokia – tai mirkomo krūmokšnių, šaknų ir karčiųjų lapų mišinio, kad išleistų slaptus savo syvus, tvaikas. Marina guli ant lovos, rankoje laiko taurę su žaliu, kanalo vandens spalvos mišiniu, tarsi ten būtų pripilta Herengrachto dumblo. Gyvūnų kaukolių kolekcija numesta ant grindų, kai kurios sudužusios į nelygius geltono kaulo gabalus. Žemėlapis ant sienos perplėštas į dvi dalis.

– Marina? Ką, vardan visų angelų...

Išgirdusi Nelos balsą, Marina atsimerkia, veidas ašarotas, akys su palengvėjimu užsimerkia. Jos ranka atsipalaiduoja, ir ji leidžia Nelai paimti taurę. Nela priglaudžia ranką Marinai prie skruosto, prie kaklo, prie krūtinės, taip bandydama nuraminti jos drebantį kūną ir nesibaigiančias ašaras.

– Kas yra? – klausia ji. – Mes jį išgelbėsim, aš pažadu.

– Ne dėl jo. Aš negaliu...

Marina negali pabaigti sakinio. Padėjusi ranką ant keistai nuolankaus Marinos kūno, Nela pauosto bjaurią mikstūrą, ir jai pasidaro bloga. Ji pagalvoja apie Marinos pykinimus, jos galvos skausmus, atsiradusį apetitą cukrui, obuolių pyragams ir cukruotiems riešutams. Marinos nuovargį, jos nuotaikų kaitą; avilį, į kurį nevalia spirti, kad nesugeltų. Jos keliasluoksnius drabužius, sulėtėjusius judesius. Juodas kailiu pamuštas Marinos sukneles, paslėptą meilės raštelį, suplėšytą į skutelius. *Aš myliu tave. Aš myliu tave. Nuo pabaigos iki pradžios, aš myliu tave.* „Ką tu padarei?“ – šaukė Marina, gulėdama savo levandų vonioje.

Marina nesustabdo tyrinėjančių Nelos rankų, ir Nela braukia tolyn, lėčiau, per pilnas, tvirtas savo mošos krūtis, po aukštaliemenių sijonų vyturais paslėpto pilvo viršaus link.

Spustelėjusi žemyn, Nela pradeda verkti.

Laikas sustoja. Nėra žodžių. Tik ranka ant gimdos, ir stebuklas, ir tyla. Marinos slėptas pilvas – kietas ir didelis, pilnas kaip mėnulis.

– *Marina?* – Nela sušnabžda jos vardą, nebūdama tikra, kad ištarė jį balsu.

Kai kūdikis savo mažyčiame namelyje pasisuka, ji garsiai iškvepia, o kai maža kojytė spiria – suklumpa ant kelių. Marina išlieka tyli, galva pakelta, pavargusios akys įsmeigtos priešais, į nematomą horizontą, įtampa dėl slepiamos paslapties dingsta nuo veido.

Tai nėra mažutėlis kūdikis. Šitas kūdikis beveik pasirengęs gimti.

– Aš nebūčiau to išgėrusi, – tai viskas, ką Marina pasako.

* * *

Atrodo, kad kambario sienos yra paprasčiausios scenos plokštumos, dekoracijos, už kurių niekada nebuvo pasirodęs joks kitas peizažas. Nenutapyta erdvė, besitęsianti visomis kryptimis, jokių ženklų, jokių orientyrų; tik nesibaigianti erdvė. Marina sėdi visiškai ramiai.

Nela pagalvoja apie mažytį lopšį lėlių namelyje, ir ją nupurto šiurpas. „Iš kur miniatiūristė žinojo apie tai?“ Marina žiūri į žvakę – bičių vaško, jokio degančio lajaus, tik malonus medaus kvapas. Liepsna plevena kaip fėja, mažytė šviesos deivė, besišaipanti iš jų minčių paralyžiaus. Kaip pradėti, ką pasakyti?

– Tu niekam neprasitarsi, – pagaliau sušnabžda Marina.

– Marina, šiuose namuose daugiau neturi būti jokių paslapčių. Kornelija turi sužinoti.

Marina atsidūsta.

– Jeigu ji dar nežino. Kad ji neįtartų, savo skudurus mirkiau kiaulės kraujyje, – jos akys nukrypsta į Nelą. – O tu žinai, kad šiuose namuose pilna rakto skylučių.

– Tai štai ką tu darei rūsyje. Aš maniau, kad tu juos valai.

– Tu matei tai, ką norėjai matyti.

Nela užsimerkia, įsivaizduodama Mariną rūsyje, pakeltomis iškruvintomis rankomis. Kiek jai teko patirti, kad išsaugotų savo paslaptį; pasiruošti menamoms menstruacijoms, atrodyti taip, tarsi jos kūnas visai nepakitęs. Ji save sudvejino – dvi širdys, dvi galvos, keturios rankos, keturios kojos, – kaip pabaisa, kurią aprašytų laivo žurnaluose, paminėtuose viename iš pavogtų Johano žemėlapių. Ji taip gerai viską paslėpė.

Kiek kartų tai nutiko, ištaikytos progos, nematant Agnesei, Johanui, visam miestui? Tai apstulbina, o dar labiau stulbina pats faktas, kad tai Marinos darbas. Sanguliavimas, oda ant odos, pro langą išmesta Biblija. „Bet tokia yra meilė, – galvoja Nela. – Tai yra tai, kas priverčia tave veikti.“

Marina nuleidžia galvą ant rankų.

– Fransas, – ištaria ji, jo vardo užtenka perteikti viskam, ką ji slėpė, tiesą, kuri gali sugriauti jos gyvenimą.

– Jis buvo tiesiog piktas dėl cukraus, Marina. Jis tave myli. – Marina pasižiūri aukštyn, jos pavargusiame veide pasirodo nuostaba. – Pasakyk jam apie kūdikį. Kai jis sužinos, nenuskriaus Johano, nes tokie veiksmai sukeltų pavojų tau.

– Ne, Petronela, – sako Marina. – Čia nėra viena iš Kornelijos pasakų.

Akimirką jos sėdi tyliai. Nela prisimena bjaurią Mermanso išraišką, triumfuojantį jo žvilgsnį, kai jis pranešė naujieną apie tai, ką matė jis ir Agnesė.

– Žmonėms nereikia apie tai žinoti, Marina. Mes mokam saugoti paslaptis.

Marina patrina akis.

– Aš nesu tuo tikra, – ji giliai įkvepia. – Jeigu jis išgyvens, šitas kūdikis bus suteptas.

– Suteptas?

– Jo motinos nuodėme, jo tėvo nuodėme...

– Čia kūdikis, Marina, ne koks velnias. Mes galim išvažiuoti, – kiek švelniau sako Nela. – Išvežti tave į kaimą.

– Kaime nėra ką veikti.

Nela prikanda liežuvį ir nuryja repliką.

– Būtent. Jokių stebinčių akių.

– Nela, ar žinai, koks žodis prancūzų kalba reiškia nėščia? *Enceinte.*

Nela susierzina – Marina tokia panaši į savo brolį, nukreipia pokalbio temą užsienio kalbomis, apkrauna pasaulietinėmis užuominomis.

– Ar žinai, ką jis dar reiškia? – atkakliai tęsia Marina, ir dabar jos balse Nela išgirsta panikos gaidelę. – Apsuptį. Sieną. *Spąstus.*

Nela atsiklaupia priešais ją.

– Kiek jau laiko? – klausia ji, norėdama būti praktiška.

Marina iškvepia ir uždeda rankas ant pilvo.

– Septyni mėnesiai ar panašiai.

– *Septyni mėnesiai?* Nebūčiau pasakiusi. Kiek aš prisimenu, mano motina buvo nėščia keturis kartus, bet, žiūrėdama į tave, negalėčiau pasakyti.

– Tu nekreipei dėmesio, Nela. Aš išleidau savo sijonus ir susiveržiau krūtis.

Nela negali susilaikyti nenusišypsojusi – netgi šioje nepaprastoje situacijoje, savęs suvaržymas, kad nuslėptų tiesą nuo įdėmių žvilgsnių, Marinai sukelia pasididžiavimą.

– Bet šiomis dienomis man darosi sunku paeiti. Tarsi lenkčiausi per gaublį.

– Tuoj pradės matytis. Kad ir kiek sijonų ar skraisčių apsivilktum.

Nela pažvelgia į taurę. Šitas ruošinys galėjo ją lengvai nužudyti. *Ruošinys* – skamba lyg būtų kažko tokio pradžia, nors iš tikrųjų yra pabaiga. Mergina Asendelfte numirė, išgėrusi mišinį, paruoštą iš čėrų ir blusų mėtų. Jos brolio draugai paėmė ją prievarta ir, kaip sakoma, vienas jų „užtaisė vaiką". Jos tėvas sumaišė mišinį, tačiau kažkas išėjo ne taip, ir jie ją palaidojo kitą rytą.

Dauguma kaimo žmonių žino nuodingų grybų ar mirtinų žolių. Tačiau septyni mėnesiai yra per daug; po šitiek laiko kruopštaus maskavimosi Marina irgi būtų mirusi. Kažin Marina žino tai ar ne? Abi galimybės trikdo.

– Iš kur tu gavai nuodų?

– Iš knygos, – atsako Marina. – Ingredientus pirkau iš trijų skirtingų vaistinių. Johanas galvoja, kad visas savo sėklas ir lapus pavogiau iš jo, bet, tiesą sakant, pusė jų nupirkta iš Amsterdamo šundaktarių.

– Bet kodėl šiandien? Nejaugi iki šios dienos negalvojai, ką darysi? – Marina nusisuka, atsisakydama atsakyti. – Marina, šitie preparatai labai pavojingi, nebent gertum labai anksti, – Nela primygtinai laikosi savo, bet Marina toliau tyli.

– Marina, ar tu norėjai, kad šis vaikas gyventų?

Marina paliečia savo pilvą ir toliau tyli, žiūrėdama į Nelai nematomą tolumą. Nelos žvilgsnis sustoja ties knygų krūva. Vienas pavadinimas krinta į akis, Stefano Blankarto *Vaikų ligos*, ir ji negali patikėti, kad nepastebėjo jos, kai čia buvo praėjusį kartą.

Marina irgi žiūri į knygą, ji atrodo išsigandusi ir keistai jauna. Nela paima jos ranką, vos juntamas pulsas persiduoda iš delno į delną.

– Aš prisimenu, kaip tu suėmei mano ranką pirmą mano atvykimo dieną.

– Ne. Tai – netiesa.

– Marina, aš prisimenu gana aiškiai.

– Tu padavei man savo ranką tarsi tai būtų dovana. Buvai tokia... pasitikinti.

– Aš nebuvau. O tu savąją ištiesei taip, tarsi lieptum man išeiti. Tu pasakei, kad kaip septyniolikmetei mano stiprūs kaulai.

– Kaip kvaila tai pasakyti, – Marina atrodo suglumusi.

– Ypač kai man aštuoniolika.

Storaodė Marina pasidarė švelnesnė, persimainymas baigtas. Jos kūnas atsiremia į Nelos, nuramintas paliaubų.

Nela vis dar negali patikėti, ką šis vakaras atnešė, šiame mažyčiame žemėlapių kambarėlyje. Pats faktas pernelyg didelis, kad tiesiog taip priimtum – jos mintys zuja pakampiais, ruošdamos jam kelią. Jai norisi užduoti tiek daug klausimų, tačiau ji nežino, nuo ko pradėti.

Jiedvi ilsisi šioje, anksčiau nepatirtoje būsenoje, ir jai kyla mintis. Šis vaikas galėtų būti įrodymu, kad Johanas yra toks vyras, koks ir turėtų būti – geros olandų šeimos kūrėjas. Tačiau, žiūrėdama į išblyškusį Marinos veidą, Nela prikanda liežuvį. *Marina, atiduok man savo vaiką ir apsaugok savo brolio likimą.* Šiuos žodžius nelengva ištarti ir, ko gero, dar sunkiau išgirsti. Marina visą gyvenimą aukojosi, tad tokį pasiūlymą reikia pateikti atsargiai.

– Mums reikės surasti gerą pribuvėją, – švelniai taria ji.

– Tau reikia nueiti į sandėlį ir patikrinti cukrų, – pasigirsta Marinos atsakymas. Jos kūnas įsitempia.

– Bet Marina! Ką mums reikės daryti su tavimi?

Nelą žavi Marinos sugebėjimas šitaip susidvejinti ir faktą apie savo kūdikį nugrūsti į kišenę tarsi brangakmenį. Marina svyruodama atsistoja nuo lovos ir nueina pro sudaužytas kaukoles. Be papildomų sijonų Nela aiškiai mato jos apvalumus, pradėjusias pilnėti krūtis. Už apsunkusio Marinos kūno sienų apsiverčia

kūdikis, valdomas ir valdantis, kuriam jo nesutikta motina yra deivė. Šis kūdikis ateina į šį pasaulį – ir, nepaisant Nelos vilčių apie atvirumą, ji žino, kad tai bus didžiausia paslaptis, kurią jiems kada teko saugoti.

Paminėjus cukrų, jos atmintyje iškyla prisiminimas.

– Johanas man davė sąrašą vardų, kam galima parduoti cukrų, – taria ji nenoromis, trokšdama neleisti Marinai nukreipti kalbos nuo klausimo apie jos negimusį kūdikį.

– Ką gi, gerai.

Tačiau, prieš Nelai pratęsiant, jos išgirsta koridoriumi nutolstančių kojų tapenimą.

– *Kornelija*, – sako Marina. – Visą gyvenimą klausosi prie durų.

– Aš su ja pasikalbėsiu.

Marina atsidūsta.

– Tikriausiai reikėtų, kol ji nesukūrė dar vienos istorijos.

– Jai ir neprireiks, – atsiliepia Nela, eidama durų link. – Čia negali būti nieko nuostabesnio už tiesą.

Be inkaro

Nelos kambaryje Kornelija iš pradžių užsispyrusi ir tyli, tačiau paskui palūžta ir krinta ant lovos, tarsi jos kaulai būtų iš pelenų.

– Aš taip ir žinojau, – taria ji, tačiau suglumęs jos veidas išduoda vidinę kovą. Nela nuskuba prie tarnaitės ir stipriai ją apkabina. „Vargšė Kornelija, – galvoja ji. – Tave apmovė. Prieš tavo akis buvo atliktas įspūdingas triukas. Tai nuostabiausias Marinos atliktas triukas, – be to, tai – tikrovė.

– Aš žinojau, kad kažkas yra ne taip, – sako Kornelija. – Bet nenorėjau tuo patikėti. *Kūdikis?*

– Kad mus apkvailintų, ji savo skudurus sutepdavo kiaulės krauju.

– Gudru, – atsako Kornelija, jos susiraukusią miną pakeičia pagiežingas susižavėjimas.

– Tikrai gudriau nei būti netekėjusiai ir įsitaisyti vaiką.

– Madam! – Kornelija atrodo pasipiktinusi, ir Nela suvokia, kad šiai našlaitei ji nieko nesakys apie Marinos mišinį. „Nors, – su užplūdusia meilės banga pagalvoja ji, – galiu lažintis, kad šita Raktų skylučių karalienė viską girdėjo.“

Vaikas pakeliui. Marinos paslaptis atskleista, ir dabar Nela tai mato užuolaidų išlinkimuose ir savo miegamojo pagalvėlių apvalumuose. Ji žiūri pro Korneliją į savo lovos vidurį. Marina turės vieną dalyką, kurio aš niekada neturėsiu. Į Nelos mintis neprašytas įsibrauna Mermanso ir Marinos vaizdas. Jų abiejų kūnai,

kaip jis spaudžia savo išsipūtimą jai tarp kojų, – skausmo lazda, kaip jis nuraitoja Marinos kojines, atveria ją, kaip šaukia įkarštyje. „Taip neteisinga, – galvoja ji. – Tikriausiai buvo daugiau nei tai – nes tai vyras, tikėjęs, kad Marinos prisilietimo užtenka tūkstančiui valandų, kad ji – tai saulės šviesa, kurioje jis stovi ir šildosi. Su tokia poezija, kaip viskas galėjo taip nuvilti?“

– Ką mes darysim su kūdikiu? – klausia Kornelija.

– Manau, kad Marina gali jį atiduoti į privačią prieglaudą.

Kornelija pašoka ant kojų.

– Ne! Mes turim jį pasilikti, madam.

– Kornelija, čia ne tau spręsti, – sako Nela. – Ir ne man, – priduria ji, galvodama apie Johaną savo kameroje.

Tarnaitė išskečia rankas.

– Aš ginsiu tą kūdikį kaip liūtė.

– Galbūt, Kornelija. Tačiau nesvajok apie dalykus, kurių negali turėti.

Per šiurkštu taip sakyti, ir Nela tai žino, bet nuovargis daro savo. Skamba panašiai į tai, ką galėtų pasakyti Marina. Mėnulis pasislėpė už debesies ir žvakių šviesa nelygiai krinta ant vėžlio kiauto.

Kornelija atitraukia garstyčių spalvos aksomo užuolaidas ir pažvelgia vidun. Nela, pernelyg susigėdusi dėl savo protrūkio, nedaro nieko, kad ją sustabdytų. Tarnaitė paima lopšį ir palinguoja ant delno.

– Koks gražus, – atsidūsta ji.

„Turėjau pastebėti, – galvoja Nela, – kad iš visų miniatiūrų, kurias norėjo palaikyti Marina, pirmoji buvo lopšys. Ko daugiau aš nepastebėjau? Per daug, ir toliau daug ko nepastebiu.“

Kornelija jau išsitraukė Marinos lėlę.

– Tai ji, – negalėdama patikėti, žiūri ji į savo ponią. – Tarsi laikyčiau ją savo delne!

Miniatiūrinė Marina žvelgia į abi moteris, jos burna tvirtai sučiaupta, pilkų akių žvilgsnis įdėmus. Kornelija ranka braukia per savo ponios suknelės siūlę, minkštą juodą vilną labai malonu liesti. Ji pakelia ją priešais žvakę.

– Laikykitės, madam, – sušnabžda ji, spausdama lėlę abiem rankom. Kornelijos lūpos paliečia miniatiūrinį pilvą, kad pabučiuotų, ir staiga atsitraukia.

– Kas atsitiko? Kornelija, kas yra?

– Aš kažką jaučiu.

Nela čiumpa lėlę, pakelia sijonus, tada pasijonį, tada visus kitus sluoksnius, kol pasiekia Marinos kūną iš prikimštos drobės. Pirštu palietus Kornelijos radinį, jai pasidaro bloga. Miniatiūristė jas vėl nugalėjo.

Šito su niekuo nesupainiosi – sumažintas Marinos kūnas turi negimusio kūdikio apvalumus. Trupinėlis, riešutas, tai, ko dar nėra, bet tuoj bus. Lėlė atrodo panaši į tą moterį koridoriuje, jau gerokai papilnėjusiu pilvu.

Kornelija atrodo pakraupusi.

– Jūs užsakėt *nėščios* ponios Marinos lėlę? – rugiagėlių mėlynumo tarnaitės akys blizga kaltinimu jai, o pačios Nelos kūnas sustingsta. – Kaip jūs galėjot mus šitaip išduoti?

– Ne, ne, – maldauja Nela. Griūtis prasidėjo, plyta išklibo, atsirado skylė užtvankoje.

– Jūs juk žinot, kaip sklinda gandai...

– Aš... aš... jos neužsakinėjau, Kornelija.

– Tuomet kas? – Kornelija atrodo priblokšta.

– Man ją atsiuntė – aš prašiau tik liutnios ir...

– Tai kas tuomet mus šnipinėja? – tarnaitė sukiojasi po kambarį, atkišusi lėlę kaip skydą.

– Miniatiūristė nėra šnipė, Kornelija. Ji daugiau nei tai...

– *Ji?* Aš maniau, kad visi tie laiškai buvo skirti amatininkui?

– Ji pranašė – pažvelk į Marinos pilvą! Ji mato mūsų gyvenimus – ji bando mums padėti, mus perspėti...

Kornelija traukia lėlę po lėlės, spaudo jų kūnus, ieškodama užuominų, ir vieną po kitos meta ant grindų.

– Perspėti mus? Kas šita moteris, kas šita *būtybė*? Kas ši miniatiūristė? – ji suspaudžia kumštyje savo pačios lėlę ir su siaubu žiūri į ją. – Brangus Dievuliau, aš gyvenau atsargiai, madam, buvau paklusni. Tačiau nuo tada, kai atsirado šitas lėlių namas, atsivėrė tiek daug durų, kad man ne visas pavyksta uždaryti.

– Bet ar tai yra taip jau blogai?

Kornelija pasižiūri taip, tarsi Nela būtų išprotėjusi.

– Senjoras kalėjime, Otas išėjo, o madam Marina nešioja slaptą gėdą nuo vyro, kuris yra šių namų priešas! Mūsų pasaulis sugriuvo, o šita – *miniatiūristė* – visą laiką mus stebėjo? Kaip ji mus perspėjo, kaip ji mums padėjo?

– Atleisk man, Kornelija, atleisk man. Prašau, nesakyk Marinai. Miniatiūristė žino atsakymus.

– Jinai tiesiog šnipinėja, – toliau pyksta Kornelija. – Manęs niekas nevaldys, tik Dievas aukštybėse.

– Bet jeigu mes nežinojom apie Mariną, Kornelija, tai kaip galėjo žinoti ji?

– Mes būtume sužinojusios. Mes *sužinojome*. Ji neturėjo mums pasakyti.

– Ir pažvelk į šitą, – Nela parodo pajuodusį Agnesės cukraus kūgį. – Kai aš jį gavau, jis buvo baltas.

– Čia suodžiai nuo židinio.

– Jie *nenusivalo*. O Rezeki turėjo žymę ant galvos, kaip tik toje vietoje, kur Džekas jai smogė.

Kornelija atsitraukia nuo lėlių namo.

– Kas šita ragana? – šnypščia ji.

– Ji ne ragana, Kornelija. Ji yra moteris iš Norvegijos.

– Norvegų ragana, tapusi Amsterdamo šnipe. Kaip ji drįsta siųsti jums tuos blogus daiktus...

– Jie ne blogi.

Kornelijos tulžis graužia Nelai širdį. Ji jaučiasi taip, tarsi būtų skrodžiama, panašiai kaip jos slaptosios miniatiūristės, jos nuosavybė yra prapjaunama ir jos viduriai išverčiami lauk.

– Aš nieko šiame mieste neturėjau, Kornelija. *Nieko*. O ji susidomėjo. Aš nesuprantu, kodėl ji pasirinko mane, ne visada suprantu jos siunčiamas žinutes, bet aš stengiuosi...

– Ką dar ji žino? Ką ji ruošiasi *daryti*?

– Aš nežinau. Prašau, patikėk manim – aš prašiau jos liautis, bet nesiliovė. Atrodė, kad ji supranta, kokia aš nelaiminga, ir dėl to tęsė.

Kornelija susiraukia.

– Bet aš bandžiau jus padaryti laimingą. Aš buvau čia...

– Aš žinau, kad buvai. O viskas, ką man pavyko sužinoti, – tai kad ji mokėsi pas laikrodininką Briugėje. Aš jam parašiau, tačiau jis tyli, taip pat kaip ir ji. – Nela girdi, kaip jos balsas virsta rauda, grasinasi pasipilti iš akių. – Tačiau ar pameni Pelikorno pamokslą? Nėra tokios paslapties, kuri nebus atskleista.

– Jokia moteris negali būti mokine, – atkerta Kornelija. – Joks vyras neapsiims mokyti moters. Jos nepriimtų jokia gildija, išskyrus siuvėjų arba smirdinčių durpių išnešiotojų. Ir kokia prasmė? Vyrai yra šio pasaulio kūrėjai.

– Ji gamino minutes ir sekundes, Kornelija. Ji kūrė laiką.

– Jeigu aš nevirčiau jums erškėtų, nedėčiau prieskonių į jūsų pyragus, aš galėčiau gaminti laiką. Aš galėčiau daryti blogio kupinas lėles ir šnipinėti žmones.

– Bet tu ir taip *šnipinėji*. Šiuo atžvilgiu tu tokia pat kaip ir ji.

Įsikarščiavusi ir netekusi amo, Kornelija suspaudžia lūpas ir įkiša savo pačios lėlę atgal į lėlių namą.

– Aš neturiu *nieko* bendro su ja.

Nela surenka išmėtytus įvairiaspalvius personažus.

– Aš neturėjau pratrūkti, Kornelija, – tyliu balsu taria ji.

Stoja tyla.

– Ir aš neturėjau, madam. Bet mano pasaulis pastarosiomis dienomis pernelyg greitai keičiasi. Jis sugriuvo.

– Aš žinau, Kornelija. Aš žinau.

Nela užtraukia lėlių namo užuolaidas, lyg trokšdama akimirkos ramybės. Kaip tylų atsaką Kornelija užtraukia pagrindines užuolaidas, ir abi merginos stovi prislopintoje prieblandoje.

– Turiu pažiūrėti, kaip ten madam Marina, – sako Kornelija, ryžtingai atsukdama lėlių namui nugarą.

Likusi viena, Nela įsivaizduoja miniatiūristę jaunesnę. Galbūt Kornelijos žodžiuose yra tiesos – gal niekas nenorėjo pirkti miniatiūristės laikrodžių ir mieliau rinkosi pagamintus vyrų? Ji negalėjo tobulinti savo įgūdžių, tad nustojo reguliuoti dirbtinius žmogaus ritmus ir atsigręžė į vidų. Kuriuo metu ji pasirinko šiuos intymesnius atsitiktinius vidinio gyvenimo blyksnius ir kodėl ji pasirinko mane? Nela priglaudžia galvą prie lėlių namo, vėsus medis tarsi balzamas jos odai. „Man rodydama mano pačios istoriją, – galvoja ji, – miniatiūristė tapo jos autore. Kaip aš norėčiau ją atgauti.“

KETURI

1687, sausis

VIEŠPATS taip jus padaugino, kad esate gausūs
kaip žvaigždės dangaus skliaute...
Bet kaip aš vienui vienas galiu nešti jūsų bėdas,
jūsų naštą ir jūsų vaidus?

(Įst 1, 10–12)

Sporos

Pirmoji metų diena yra tas laikas, kai amsterdamiečiai dėl drąsaus ritualo plačiai atlapoja langus, leisdami vidun šaltą orą, atsikratydami voratinklių ir blogų atsiminimų. Nela aprengta kaip tarnaitė, Kornelija padeda savo poniai apsiauti batus ir Johano sandėlio raktą pakabina ant kaklo kaip medalį.

Dar ne Trys Karaliai, apsireiškimo diena, bet jos negali švaistyti laiko. Tarnaitė atrodo taip, lyg tikėtųsi, kad tuoj iššoks pats Liuciferis su savo piktosiom dvasiom, bet pažadėjo neprasitarti Marinai apie po jos lėlės sijonais paslėptą paslaptį ar pajuodusį Agnesės cukraus kūgio galiuką.

– Jai reikia ramybės, – pasakė Nela. – Pagalvok apie kūdikį.

Nela iki pat kaklo užsitraukia šiurkštų tarnaitės apsiaustą. Ji bando būti tvirta, bet jaučiasi įklimpusi toliau, nei manė, kad galima, giliai į miesto pelkę ir liūną, atgal į purvo ir jūros laikus.

– Neturėtumėt eiti į Rytines salas viena, – sako Kornelija.

– Mes neturim kitos išeities. Tu turi likti su Marina. Aš ilgai neužtruksiu.

– Pasiimkit Daną. Ji jus apsaugos.

Nela išeina iš namų ir su šalia tursenančia Dana patraukia Herengrachtu, raktas sunkiai guli ant krūtinės. Ji pirmiau norėjo pamatyti Johaną Rotušės kalėjime, bet Amsterdame karaliauja guldenas, ir ji turi elgtis protingai. Ji spėlioja, ką ras Rytinėse salose.

– Kas kitas tai padarys, Marina? – maldavo ji anksčiau, šį rytą. – Johanas kameroje. Jeigu Agnesė ir Fransas nuspręs būti negailestingi, mes net neturėsime, už ką papirkti Džeko, kad šis pakeistų savo istoriją.

Marina, susidėjusi rankas ant pilvo, pritariamai linktelėjo. Dabar, kai jos nėštumas buvo pripažintas, atrodo, kad jos kūnas dar labiau padidėjo. „Aš esu didžiulis kepalas“, – vieną kartą pasakė Nelos motina, kai laukėsi Arabelos. Dabar atrodo, kad ji irgi laukia, kad pasitikrintų ir pamatytų, ar jos kūnas tinkamas. Marina ir jos pernelyg tvirtai užveržtas mazgas, kad ir ką ji turėjo omenyje.

– Po to aplankysiu Johaną, jeigu jie mane įleis, – pridūrė Nela. – Ar norėtum, kad ką nors perduočiau?

Atrodė, kad Marinos veidą užliejo sielvartas. Nuleidusi rankas, ji pajudėjo tolyn, žiūrėdama svetainės link.

– Aš neturiu, ką pasakyti.

– Marina...

– Viltis yra pavojinga, Petronela.

– Bet tai geriau negu nieko.

Šaltis kandžiojasi, aštrūs maži peiliukai bado Nelai veidą. „Greičiau jau pavasaris“, – galvoja ji, o tada pradeda abejoti, ar protinga šito norėti Marinai ar Johanui. Kai ateis pavasaris, jų respublika gali būti sudužusi prie kojų. Bandydama nusikratyti niūrių minčių, ji eina greitai, dešimt minučių ar panašiai į rytus. Nela nepraranda vilties – ji vis dar trokšta gatvėje pamatyti šviesių plaukų blyksnį, kad kas pasibelstų į duris ir paduotų naują siuntinį. Tačiau jau daugelį dienų vien tyla. Nors ir pasakė Kornelijai, kad miniatiūristė rodė jai kelią, Nela jaučiasi viena, klupčiojanti tamsoje. Kad suprastų, kas laukia, o kas jau praėjo, jai reikia daugiau moto,

daugiau miniatiūrų. Grįžk, galvoja ji, kirsdama vieną iš kelių tiltų į Rytines salas. *Aš negaliu šito padaryti be tavęs.*

Kur ji bepažvelgtų – visur vanduo, lagūnos, lygios kaip stiklas, neryškiai saulei pasislėpus už debesies, kaip išblukęs veidrodis pasidengia tamsiomis dėmėmis. Kažkurioje tavernoje netoli nuo čia patiekiamos Johano mėgstamiausios purios bulvės. Nenuostabu, kad jis mėgsta šią vietovę – arčiau jūros, mažiau žmonių. Daug vietų pasislėpti.

Išryškėja sandėlių kontūrai, dangų remiantys plytų statiniai, kur kas platesni už miesto žiede susibūrusius namus. Šį rytą salos atrodo tuščios. Dauguma žmonių tikriausiai dar lovose, spėja ji, bando atsimiegoti po nesaikingo Naujųjų metų sutikimo. Palydėjus senuosius, jos tėvo niekas nematydavo iki vakaro, tada jis atsikeldavo ir pasakydavo, kad beveik niekas nepasikeitė. „Bet ne čia, – galvoja Nela. – Čia nėra nieko panašaus." Ji girdi savo žingsnius ir lengvą šalia skubančios Danos šnopavimą.

Nepaisant jų ramybės, šiuose atskiruose žemės lopinėliuose yra kažkas sutelkta, nes visi jie turi vieną tikslą – grynai komercinę paskirtį – saugoti prekes, taisyti laivus, apgyvendinti jūreivius ir kapitonus. Vadovaudamasi Marinos nuorodomis, ji pagaliau pasiekia Johano sandėlį, šešių aukštų. Su mažom juodom durim priekyje.

Spyna gerai sutepta ir durys lengvai atsidaro. Ji pasitaiso per didelį Kornelijos sijoną ir prijuostę. Jos bandė nuspręsti, kas būtų blogiau – jeigu šeimininko sandėlyje pagautų tarnaitę ar žmoną? Geriau tarnaitę, nusprendė. Būtų gerai, kad prie Johano Branto reputacijos neprisidėtų naujienos apie tai, kad ponia Petronela šniukštinėja po Rytines salas. Ji įsivaizduoja, kaip čia ateina Fransas ir Agnesė, kaip jie sėlina aplinkui pastatą.

– Sėsk čia, mergyt, – liepia ji Danai, bandydama susikaupti ties užduotim rankoje. Ji paglosto vipetės galvą. – Ir lok, jeigu kas

artinsis, – turėtume įsigyti sarginį šunį. Dabar, kai Džekas pradingo.

Vidus užima Nelai žadą. Stovėdama apačioje ilgų, ištįsusių kopėčių, siekiančių penkis aukštus, pilnus Johano prekių, ji pasijunta visai mažytė. Jis yra žmogus, kuris turi viską, tačiau taip dažnai jausdavosi, tarsi nieko neturėtų.

Nela pradeda lipti kopėčiomis, dairydamasi cukraus. Atrodo, tarsi ji koptų savo vyro gyvenimu. Ji vis kopia aukštyn ir aukštyn šioje į urvą panašioje patalpoje, jos sijonai kliūva už skersinių, jai baisu, kad nenukristų. Pro Koromandelio ir bengališko šilko rietimus, pro gvazdikėlius, muskato riešutų miltelius ir pačius muskato riešutus dėžėse, kurios pažymėtos *Molucca*, pipirus iš Malabaro, Ceilono cinamono drožles, arbatos lapelius dėžėse, ant kurių uždažyta *via Batavia*, pro brangiai atrodančio medžio lentas, varinius vamzdžius, pro alavo strypus ir kauges Harlemo vilnos. Pro Delfto lėkštes, pro vyno statines, paženklintas *España* ir *Jerez*, pro dėžes su cinoberiu ir karminu, gyvsidabriu *veidrodžiams* ir *sifiliui*, persiškus karolius iš aukso ir sidabro. Gniauždama pakopas, ji supranta Marinos susižavėjimą savo brolio darbu. „Čia yra tikrasis gyvenimas, – apsvaigusi ir netekusi žado, galvoja ji. – Čia tikrieji nuotykiai susitinka su žeme."

Kad surastų cukraus kūgius, Nela turi užkopti į pačią pastogę. Johanas juos sudėjo tarp grindlenčių, užklojo drobe, toliau nuo drėgmės. Iš Mermanso pasakojimų ji galėjo pagalvoti, kad jis tiesiog numetė Agnesės cukrų pirmame aukšte, kartu su atsarginėmis burėmis ir nesupakuotomis virvėmis. Bet tai – netiesa. Johanas juo pasirūpino. Kūgių tiek daug, kad jie liečia stogo sijas.

Nusirepečkojusi nuo kopėčių, ji prieina prie drobinio užkloto ir nedrąsiai pakelia kampą. Cukraus kūgiai sudėti vienas ant kito kaip patrankos. Atrodo, kad vieno kūgio trūksta, be abejonės, tai tas, kurį Agnesė atsinešė į vakarienę – ko gero, labiausiai

abejotiną saldumyną. „Jeigu šita kaugė pradėtų griūti, – galvoja Nela, – mane sutraiškytų.“

Čia yra gerokai per tūkstantį gabalų. Nela atsiklaupia prie kūgių, kurie atrodo rafinuoti vėliausiai. Jie gražūs ir ryškiai spindi, ir iš tikrųjų paženklinti trim Amsterdamo kryžiais. Kai kurie iš kitos pusės, rafinuotos Suriname, liečiant atrodo drėgni, ir Nelos pirštai aplimpa balta koše. Galinėje cukraus piramidės dalyje, maždaug ketvirtadalyje Surinamo pusės, iš tiesų pasklidusios mažytės juodos sporos. Pradėjusių pelėti brangių kristalų jau niekas neišgelbės. „Ir vis dėlto, – galvoja ji, – Mermansas smarkiai perdėjo, matė tik tai, ką norėjo matyti. Galbūt mes galėtume juos išdžiovinti – dalį kiekvieno gabalo tikrai turėtų būti galima išgelbėti.“

Pažvalėjusi ji paragauja tai, kas liko ant pirštų. „Tik įsivaizduok, jei numirčiau palaižiusi blogo cukraus, nuo *lekkerheid* beprotybės troškimo, – galvoja ji. – Argi tai nepatiktų pastoriui Pelikornui?“

Iš kišenės ji išsitraukia Johano sąrašą, pilną įmantrių, puošnių vardų. Jame grafų ir kardinolų ūkiai, infanta, baronas, žmonės, trokštantys pasaldinti savo laisvalaikį Londone, Milane, Romoje, Hamburge, netgi VOC forpostuose. Tai, kad Johanas sugebėjo prekiauti su ispanais ar anglais, kai jo šalis kariavo su jų, kelia susižavėjimą. Tai Nelai primena, ką jis pasakė Mermansui sidabrakalių puotoje. *Užsienyje mus laiko nepatikimais. Nenoriu tokio dalyko.*

Cukraus yra gerokai daugiau, nei ji manė. Dabartinė bejėgiška Johano ir Marinos realybė krinta ant Nelos pečių. Kai ji paprieštaravo Johanui, kad samdyti agentą, kuris jų vardu prekiautų užsienyje, kainuos per daug komisinių, jis to neneigė. Tačiau jiems reikia ko nors artimesnio, ko nors išmanančio, ko nors, norinčio užsiimti cukrumi. Nela stovi, rankomis įsirėmusi į klubus, sunkiai galvodama, įsmeigusi žvilgsnį į Franso ir Agnesės išgyvenimo

šaltinį. Ir tada ji prisimena išgirstą pastabą pirmą mėnesį jai esant Amsterdame, kai sėdėjo išpūtusi akis su neišvyniotu pyragaičiu ant kelių. *Medaus koriai iš ryto ir marcipanai popiet.*

Nela suglamžo savo vyro sąrašą.

– Taip, – ištaria ji tyliai mūrams ir sijoms, kamšytam mediniam savo vyro valdų stogui. – Aš žinau, ką mums reikia daryti.

Rotušė

Nela nuseka paskui sargybinį pirmuoju požeminiu Rotušės kalėjimo praėjimu, tada žemyn į ilgąjį pastato šoną. Ji girdi sausą kalinių kosėjimą ir skundus. Ši vieta didesnė, nei ji manė. Atrodo, kad einant ji plečiasi, nepaklusdama proporcijos jausmui. Kamera po kameros, plyta po plytos, atrodo, kad ji nebegali suvokti.

Nela pradeda girdėti riksmus ir dejones, grotų daužymą ir verkšlenimą. Ji eina aukštai iškėlusi galvą, kad jie nesuuostų kylančios jos baimės, bandydama atsiriboti nuo vyriškų klyksmų.

Ji su sargybiniu eina pro atvirą kiemelį, kurio viduryje Nela mato keistą prietaisą, padarytą iš lentų, sujungtų reguliuojamais varžtais. Kita mašina turi eilę aštrių smaigų. Kalinius čia pataiso tiesiogine žodžio prasme. Nela nusuka akis, pasiryžusi nesileisti įbauginama, paliečia ant krūtinės paslėptą raktą, jos šviežia idėja vis dar sukasi galvoje. *Neleisk saldiems ginklams paklysti.*

– Štai ir jis, – taria sargybinis, atidarydamas Johano kameros duris. Jis pastoviniuoja kiek ilgiau, nei būtina, tada užrakina duris jai už nugaros.

– Labai neskubėk, – sako jam Nela, tiesdama per grotas guldeną. „Štai ko mane išmokė miestas“, – galvoja ji. Sargybinis įsideda guldeną kišenėn ir greitai jo žingsniai nutyla. Nela girdi už sienų danguje ratais skraidančias žuvėdras, tolimą į grindinį besidaužančių karučių trinksėjimą.

Šešėliuose stovi Johanas, atsirėmęs į nedidelį stalą. Čia nėra suolo ar kėdės, tad jis tiesiog stovi veidu į duris. Čia šalta ir drėgna, sienos padengtos samanomis, ant vienos – žalių salų žemėlapis, neturintis meridianų. Johanas atrodo liūdnas, tačiau jo energija galinga. Netgi čia, kur jam atimtos visos teisės, jis išsaugojo sugebėjimą daryti įspūdį.

– Papirkinėji pareigūnus? – klausia jis.

– Turėtume laikyti juos savo draugais, – jos balsą prislopina storos mineralų sienos.

– Kalbi kaip Marina, – su šypsena atsako jis.

Abi jo akys pamuštos, oda aplinkui jas – mirštančios tulpės spalvos. Susivėlę plaukai panašūs į išblukusias jūržoles, o drabužiai purvini. Jam remiantis į stalą, rankos dreba.

– Jie neleidžia man turėti Biblijos, – sako jis. – Ar šiaip ką nors paskaityti, jei jau atvirai.

Iš kišenės, kurioje nebėra suglamžyto sąrašo, ji ištraukia į popierių suvyniotus tris griežinėlius rūkyto kumpio, pusę ragelio, padengto pūkais, ir du nedidelius *olie-koeckenus*. Ji pereina kamerą ištiesusi delnus ir Johanas, akivaizdžiai sujaudintas, paima dovaną.

– Galėjai sulaukti nemalonumų, jeigu jie būtų tai suradę.

– Taip, – atsako ji, vėl atsitraukdama, pėda nubraukdama kameros kampą.

– Aš beveik pasprukau.

Nela žiūri į kameros kampą, kur šiauduose šlama ką tik išsiritusių peliukų vada, akloje giminystėje ropojančių vienas per kitą. Ji sunkiai atsisėda ant gulto, ir joje pasklinda gilus liūdesys, nuslopinantis norą kovoti.

– Ką jie tau pasakė?

Johanas parodo į mėlynes po akimis.

– Tie vyrai nedaugžodžiavo.

– Kai tave sutikau pirmą kartą, – taria ji, žūtbūt norėdama atsikratyti liūdesio, – tau nerūpėjo nei Biblija, nei Dievas, nei kaltė ar nuodėmė bei gėda.

– Iš kur žinai, kad nerūpėjo?

– Tu nevaikščiojai į bažnyčią, tu muisteisi per Marinos namines maldas. Ir tu pirkai tokius dalykus. Tu valgei turtingai ir mėgavaisi malonumais, kuriuos tik galėjai turėti. Tu buvai pats sau dievas, savo laimės architektas.

Jis nusišypso ir mostu parodo supančias sienas.

– Ir štai kokį statinį aš pastačiau.

– Bet tu gi buvai laisvas, argi ne? Pagalvok apie vietas, kurias pamatei, – ji nuryja seiles, vos išlaikydama kalbos dovaną.

– Mano sesuo visada sakė, kad esu siaubinga nerūpestingumo ir užsispyrimo kombinacija.

– Ar todėl tu sugrįžai pas Džeką?

Johanas užsimerkia, tarsi nuo šio vardo jį užplūstų ašaros.

– Jis tave išdavė, Johanai. Auksu sumokėta ir už jį atidirbta...

– Nuo tos dienos, kai jis suvarė durklą į mano šunį, aš nedaviau jam nė grašio, – taria Johanas. Atrodo, kad žodžiai iš jo burnos krinta kaip akmenys. – Nusamdžiau jį saugoti cukrų, bet Marina dėl to labai nerimavo, tad aš nusprendžiau jį atleisti. Žinoma, supratau jos nuogąstavimus. Jis vėl grįžo dirbti pasiuntinuku, ir tada viskas sugedo. Aš susitikau Džeką po to, kai jis nužudė Rezeki, – prieblandoje jo balsas sušvelnėja. – Niekad nebuvau matęs žmogaus, kuris taip graužtųsi dėl to, ką padarė.

Nela prikanda liežuvį. Džekas tikriausiai neturėjo kitos išeities, kaip tik atrodyti besigailįs, o Johanas ir patikėjo, kad tai tiesa.

– Tu tikriausiai jį labai brangini, kad atleidai tokį dalyką, – sako ji. Jis tyli. – Johanai, ar tai buvo meilė?

Jis apgalvoja jos klausimą, ir ji vėl nustemba dėl to, kaip rimtai jis visada ją priima.

– Su Džeku, tai atrodė tarsi... kažkas nesugaunamo... greitai tapo labai realu. Tas greitis, Nela. Man meluodamas, Džekas vertė mane matyti tiesą, kaip kad paveikslas geriau pavaizduoja daiktą, nors ir nebūdamas pačiu daiktu. Man jis tapo beveik neatskiriamas nuo meilės, – Johanas atsidūsta, – tačiau jis buvo tik meilės paveikslas. Ar supranti? Įmantri meilės metafora buvo geresnė už tą netvarką, kuri buvo paskui.

Johanas įteikia jai savo atvirumą kaip netikėtą dovaną. Atrodo, kad atvirumo kanalas tarp jų gali būti aiškus ir skaidrus, tačiau užmerkusi akis, Nela išvysta tik užsistovėjusį upelį.

– Ar tau viskas gerai? – klausia jis.

– Marina sako, kad geriau vaikytis meilės nei ją turėti, – atsiliepia ji.

Jis pakelia antakius.

– Manęs tai nestebina. Taip nėra geriau. Bet taip lengviau. Vaizduotė visados yra dosnesnė.

„Ko gi mes visi vaikomės, – klausia ji savęs. – Gyvenimo, žinoma. Kad išsivaduotume iš tų nematomų pančių, apie kuriuos savo studijoje šnekėjo Johanas. Arba bent jau kad būtume laimingi su jais."

– Kur tu keliavai, kai jie tave pagavo Tekselyje?

– Į Londoną. Tikėjausi surasti Otą. Marina buvo tokia tikra, kad jis ten. Kaip laikosi mano sesuo?

– Tu galingas, Johanai, – Nela jaučia turinti išsisukti nuo šio klausimo, nes kitaip jos veidas išduos tiesą apie Mariną. – Aš mačiau tave sidabrakalių puotoje. Tu pats sakei – burmistrai negali tavęs paliesti.

Jis atsisėda ant gulto šalia jos.

– Tai *crimen nefandum*, Nela. Du vyrai kartu. Šio kaltinimo akivaizdoje niekas neturi jokios galios, tik Dievas. Nieko nedaryti, reikštų tai atleisti, burmistrai turi pasirodyti dirbantys.

– Tada mes turime priversti Mermansus apsigalvoti!

Johanas drebančia ranka perbraukia per viršugalvį, lyg tikėdamasis ten rasti atsakymą.

– Tai buvo prieš daug metų, – taria jis, – bet aš padariau kai ką, dėl ko Fransas labai nusiminė. O kai man sekėsi, padariau dar didesnį nusikaltimą. Viso to aidai dabar sugrįžo man vaidentis.

Nela įsivaizduoja jaunesnį Johaną, užkertantį Fransui kelią į namus, pasislėpusią, pro langą žiūrinčią jo seserį, ir kaip tas bjaurus pažeminimas dabar juos visus apsivijo.

– Aš maniau, jeigu priimsiu jo pasiūlymą parduoti cukrų, tai mums duos *entente*, – sako Johanas. – Tačiau Fransas... sugedo. Jis taip ilgai laukė, kad galėtų atkeršyti Brantams. Aš esu tai, ko jis taip nekenčia ir kuo nori būti. O Agnesė – na, Agnesė visada seks jo nuodingų trupinių taku.

– Aš manau, kad Agnesė tavim žavisi.

– Na, nuo to tik blogiau, – neryškioje šviesoje Johano akys spindi kaip du pilki rutuliukai. – Aš taip džiaugiuosi, kad tu atėjai. Aš to nenusipelniau, – sako jis, paimdamas jos ranką.

Nela pagalvoja, kad, jei negali būti mylima, būti vertinama yra šis tas. Kada gi liausis pakaitalų tikriems dalykams ieškojimas? Vis dėlto ji mieliau liktų šalia jo nei būtų kur nors kitur.

– Jeigu aš neprisipažinsiu, bus teismas, – sako Johanas. – Po kelių savaičių. Bet kokiu atveju, nesitikiu iš čia išeiti gyvas.

– Nekalbėk taip.

– Aš viską sutvarkysiu. Dėl tavęs, Marinos, Kornelijos. Ir Oto, jeigu jis kada nors sugrįš, – Johanas staiga prabyla praktiškai, kaip notaras, vykdantis kieno nors valią. – Bylos klausyme bus keletas vyrų iš Amsterdamo *schepenbanko**, nors viskam vadovaus *schoutas* Piteris Slabertas.

– O kodėl ne vien *schoutas*?

* Magistrato vyrų grupė, veikdavusi kaip teismo tarėjai.

– Dėl kaltinimo sunkumo. Dėl to, kad tai – aš. Dėl to, kad juo skandalingesnė byla, tuo labiau mūsų gerieji piliečiai nori dalyvauti, – jis nutyla. – Bet aš manau, kad viskas baigsis greitai.

– Johanai...

– Sunkūs kaltinimai paprastai baigiasi mirtimi, – jo balsas pradeda kliūti. – *Schoutas* mėgsta dalytis kalte. Juo daugiau žmonių dalyvauja rituale, tuo teisingiau viskas atrodo.

– Aš surasiu Džeką, – sako Nela. – Aš jam sumokėsiu daugiau, kad jis pakeistų savo parodymus, – ji įsivaizduoja Johaną, tuštinantį skrynią su guldenais, juoduojančio cukraus krūvas šeštame jo sandėlio aukšte. – Ir aš sugalvojau planą...

– Yra sargybinis, – taria Johanas. – Jie vadina jį Kruvinuoju Piemeniu, – jis tvirčiau sugniaužia jos ranką. – Buvęs kunigas, bet prigimtis pabaisos.

Paskutiniai žodžiai pakimba ore – tokie dideli, neįveikiami. Nela paliečia jo veidą. Nuo ore tvyrančios drėgmės jis labai šaltas. Kaip Johanas čia ištvėrė dieną?

– Mačiau, kaip neša jo aukas, – tęsia Johanas, – jų kaulai išsukioti iš sąnarių taip, kad atgal jau nebeįstatysi. Kojos daugiau nebe kojos, galūnės kaip iš ištežusi medvilnė, viduriai kaip supuvusi mėsa. Jie išvers mane išvirkščią, kad priverstų prisipažinti. Ir aš prisipažinsiu, Nela, o tada viskas.

Johanas įsikniaubia jai į petį taip giliai, kaip tik gali. Nela jaučia, kaip jo nosies plokštuma remiasi į jos kūną, ir jį apsikabina. Ji nori jį nuprausti, kad jis vėl būtų švarus, kad kvepėtų prieskoniais, po nagais įstrigusiu kardamonu.

– Johanai, – šnabžda ji. – *Johanai*. Tu turi žmoną. Tu turi mane. Argi šito įrodymo nepakanka?

– Jo niekada nebūtų pakakę.

„O jeigu būtų vaikas, – norisi paklausti jai. – O jeigu vaikas?" Marinos paslaptis ant liežuvio galo. „Daugiau laiko, – galvoja

ji, – aš tiktai noriu daugiau laiko. Kas žino, kokią istoriją mes galėtume papasakoti, jeigu turėtume du mėnesius?“

– Johanai, – sako ji, – aš norėčiau, kad manęs pakaktų.

Jis atsitraukia nuo jos ir abiem rankom suima jos veidą.

– Tu buvai stebuklas.

Šviesa kameroje blėsta, sargybinis tuoj sugrįš. Nela nebuvo praleidusi tiek laiko viena su savo vyru per visą keturis mėnesius trunkančią santuoką. Ji prisimena, kaip studijoje ji sakė Johanui, kaip jis ją žavi. Žiūrint į jį dabar, tie žodžiai – vis dar tiesa. Jo pašnekesys ir žinojimas, jo paprastas prisitaikymas prie pasaulio veidmainystės, jo troškimas būti tuo, kuo jis yra. Jis pakelia ranką priešais žvakės liepsną, ir jo stiprios, tvirtos pirštų rievės jai gražios. Kaip ji trokšta, kad jis gyventų.

Šita kalba apie virsmą, kaip viskas gali pasikeisti, apie negyvenamus ir ištuštėjusius kambarius, apie du giminingus kūnus, ištrauktus, kad atskleistų dvi tokias skirtingas paslaptis, – nuo to jai norisi papasakoti apie miniatiūristę. Atrodo, kad tai buvo prieš amžius, kai ji lipo laiptais žemyn ir pamatė ant marmurinių plytelių laukiantį lėlių namą. Kaip ji užsigavo, kokia pikta buvo Marina.

– Ar Džekas kada nors tau sakė, kam jis dirbo Kalverstrate? – klausia ji.

– Jis dirbo daugybei žmonių.

– Moteriai iš Bergeno? Su šviesiais plaukais? Ji mokėsi pas laikrodininką.

Johanas atsikanda mažą kąsnelį cukruotos spurgos ir uždega žvakę ant stalo. Nela žiūri į susimąsčiusią jo galvą.

– Ne, – sako jis. – Aš tai prisiminčiau.

– Ji yra miniatiūristė, kurią aš pasamdžiau apstatyti savo lėlių namą. Ji padarė Rezeki figūrėlę.

Nuo tų žodžių nuvargusios jo akys nušvinta.

– Moteris?

– Taip, manau, kad taip.

– Kokie nepaprasti įgūdžiai ir pastabumas. Aš galėčiau būti jos globėjas, jei tik būčiau turėjęs menkiausią progą, – jis įkiša ranką kišenėn ir susižavėjusia išraiška švelniai ištraukia mažytį šunelį. – Aš ją pasiimu visur, kur tik einu. Ji yra didžiausia paguoda.

– Tikrai? – sušnabžda ji.

Johanas ištiesia jai miniatiūrą, ir Nela pagarbiai ją paima, drebančiais pirštų galiukais glosto švelnią pelės kailio Rezeki galvą. Ant šuns kaukolės nėra nė menkiausios raudonos žymės. Ji patikrina dar kartą, bet rūdžių spalvos žymės, dėl kurios ji buvo taip įsitikinusi, nėra nė kvapo.

– Aš nesuprantu, – ji sunkiai kvėpuoja.

– Aš irgi. Niekada nemačiau nieko panašaus.

Paskutinį kartą dirsteli į mažytę gyvūno kaukolę. Nieko. „Ar išvis ją mačiau?“ – klausia ji savęs. Abejonės drasko jos įsitikinimą – tai, ką ji matė ir ko nematė per pastaruosius kelis mėnesius, sukasi galvoje.

– Kartais pagalvoju, ar čia labai ramiai sėdžiu, – taria Johanas, – ar aš jau irgi miręs.

– Tu gyvas, Johanai. Tu esi *gyvas*.

– Keistas pasaulis, – sako jis. – Žmonės vaikšto aplink ir ramina vienas kitą, kad dar nemirė. Mes žinome, kad tai nėra Rezeki, tačiau mes kažkaip jaučiam, kad tai ji. Taigi tvarus daiktas suteikia beformę atmintį. Ọ, kad būtų atvirkščiai, kad mūsų mintys galėtų virsti bet kuo, ko mes norime, – jis atsidūsta, rankomis patrina savo veidą. – Kai Otas išėjo, aš trumpam suvokiau, kad galėjau būti miręs.

Dėdamas Rezeki atgal į kišenę, jis nutyla.

– Šita kamera dabar bus mano sąmoningo gyvenimo kompasas, – sako jis, ištiesdamas rankas tarsi sukrypęs malūnas. – Už šių mūrų plyti horizontai, Nela. Palauk ir pamatysi.

Tada Nela jį palieka, nebegalėdama daugiau išbūti toje ankštoje patalpoje. Samanos ir pelės, vyrų, klykiančių kaip paukščiai, garsai; Johanas uždarytas paukštidėje, jos didysis apuokas varnų apsuptyje. Nela klupdama išeina į žiemos saulę, ir tik tada pravirksta – prisispaudusi prie miesto sienos, nuožmiomis, tyliomis ašaromis.

Atidarius laukujes duris, noras papasakoti Marinai apie cukraus ir Johano būklę įstringa Nelos gerklėje.

Koridoriaus viduryje ant skardinių pavažų linguoja natūralaus dydžio lopšys. Pagamintas iš ąžuolo, padabintas rožių ir saulučių, sausmedžio ir rugiagėlių drožiniais. Jis turi gaubtą, išmuštą aksomu, nėriniuotais pakraščiais. Gražus ir šokiruojantis, jis yra tiksli viršuje, lėlių name, esančio lopšio kopija.

Vis dar sukrėsta apsilankymo pas Johaną, Nela uždaro duris. Tai, ką ji iš pradžių palaikė pašaipa, – atsiųsti lopšį moteriai, kurios santuoka yra farsas, – tapo tikrove. Iš virtuvės atskuba Kornelija.

– Kas tai? – klausia Nela. – Ar manai, kad jis atėjo iš...

– Ne, – nukerta Kornelija. – Madam Marina jį užsakė. Atkeliavo dėžėje iš Leideno.

Nela paliečia medinį pagrindą. Atrodo, kad jis dainuoja po jos pirštais, inkrustacijos atliktos nepaprastai kruopščiai.

– Jis toks pat, kokį man atsiuntė ji.

– Žinau, – atsako Kornelija. – Jūsų kažkas.

Iš svetainės pasirodo Marina. Iš arti dabar ji atrodo drūta kaip ąžuolas.

– Nepaprastas darbas, – konstatuoja ji. – Taip, kaip aš įsivaizdavau.

– Kiek kainavo jį pagaminti ir atgabenti čia? – Nela įsivaizduoja, kaip mažėjantis Johano pinigų debesis galiausiai

išgaruoja. – Marina, ar kas iš mūsų kaimynų matė, kaip tai atkeliavo, ką, po galais, tu sau galvojai?

– Lygiai tą patį, ką ir tu.

– Ką?

– Nemanyk, kad aš nepastebėjau, kaip verda tavo mintys, – Marina sunkiai ateina prie jos. – Tu nori mano vaiką pasiimti sau.

„Kaip Marinai pavyksta perprasti žmonių mintis greičiau nei kam nors kitam? Galėčiau meluoti, – galvoja Nela, – bet kokia prasmė? Aš buvau ta, kuri sakė, kad tarp mūsų neturi būti paslapčių."

– Marina, aš nenoriu tavo vaiko...

– Bet tu manai, kad tai būtų patogu, – nenusileidžia Marina, rankomis apglėbdama savo pilvą, tarsi Nela galėtų jį išplėšti. – Paskutinė auka? Atiduoti savo kūdikį broliui – tai yra tau.

– Johanas yra Rotušės kalėjime, Marina. Ir jei mes kuriam laikui apsimestume, kad vaikas yra mano, ar tai tikrai būtų taip siaubinga? Mes sugebėtume įrodyti, kad Johano geiduliai tokie pat kaip ir kitų vyrų. Argi tu nenori, kad jis gyventų?

– Tu tikrai nematai.

– Ko nematau? Aš matau daugiau nei tu.

– Petronela, šis vaikas tikrai nebus patogu. Patikėk tuo.

– Aš tai žinau, Marina, aš *žinau*. Ir kol aš bandau mus išgelbėti, tu leidi pinigus, kurių mes paprasčiausiai neturime.

Iš niekur atskriejęs antausis gelia Nelai į veidą.

– Aš stebiuosi, kaip jis apskritai galėjo tave mylėti, – sako Nela. Karšti ir žiaurūs žodžiai išsprūsta, nespėjus jų sustabdyti.

– Mylėjo, – sako Marina. – Ir tebemyli.

– Turėsim nusamdyti pribuvėją, – tyliai taria Nela. – Aš nepajėgsiu viena susitvarkyti su šiuo gimdymu.

Marina prunkščia.

– Tau išvis nereikės su niekuo tvarkytis.

– Liaukitės, liaukitės, – maldauja Kornelija.

– Marina, toks įstatymas...

– Ne. Kategoriškai ne, – Marina šiurkščiai nuspaudžia vieną lopšio galą; jis siūbuoja atgal ir pirmyn, jo tuštuma keistai supriešina. – Ar žinai, koks dar yra įstatymas, Petronela? – Jos skruostai įraudę, plaukai išlindę iš po kepuraitės. – Pribuvėja turi užrašyti tėvo tapatybę. Jeigu mes jai nepasakysime, ji taip pat praneš apie mūsų tylėjimą, – sunkiai alsuodama, ji sustabdo lopšį. – Taigi, kaip ir su viskuo, aš susitvarkysiu viena.

Marina nuleidžia ranką ant pilvo, tačiau dabar iškart atitraukia, lyg būtų palietusi degančią anglį.

* * *

Popiet Nela lėtai klaidžioja koridoriais. Tylūs kambariai ją verčia jaustis tarsi namuose, be jos, daugiau nieko nebūtų. Raktas nuo sandėlio vis dar kabo jai ant kaklo, sušildytas jos odos, brangesnis nei bet kuris Johano dovanotas sidabrinis vėrinys.

Kornelija su virve užtempia lopšį į mažytę Marinos celę. Jis viltingai laukia, užėmęs didžiąją dalį laisvos vietos, tarp kaukolių ir žemėlapių bei plunksnų. Tarnaitės požiūrį į Marinos paslaptį ištiko staigi metamorfozė; dabar kūdikis yra tikras stebuklas, tiglis, kuriame išsilydys visos jų bėdos. Kornelija kvėpuoja nematomu jo buvimu, kai tik gali, godžiai rydama jį tarsi šviežio oro gurkšnį. Ji vėl pradėjo valyti, nepaisydama savo neapykantos šalčiui, atidarė langus; bičių vaškas ant medinių lovos detalių, grindų ir spintelių, ir palangių, levandų aliejaus degikliai, actas ant stiklo, citrinos sultimis sulaistytos švarios paklodės. „Vis dėlto, – galvoja Nela, – tai geriau nei jos paniurimas.“

Kambaryje pirmame aukšte, atokiau nuo įdėmių akių kanalo take, Nela girdi, kaip Marina ir Kornelija ruošiasi žaisti *verkeerspelį*.

Ji pagalvoja apie mažytes figūrėles iš kalendrų sėklų viršuje, miniatiūristės nuostabiai pagamintą medinę dėžutę, pavirstančią sėkmės stebuklu. Ji jau beveik neteko vilties, kad sulauks atsakymo iš Luko Vindelbrekės iš Briugės, šimtą penkiasdešimt mylių apledėjusiais keliais. „Tikriausiai mano laiškas pasimetė“, – pamano ji, sėlindama prie durų pašnipinėti Marinos su Kornelija.

– Mano kūnas kaip banginio, – atsidūsta Marina.

– Jūsų mažasis Jona, – šypsosi tarnaitė. Nela vis dar jaučiasi nejaukiai dėl jų susikirtimo šį rytą. „Marinai neteks su viskuo tvarkytis vienai, – galvoja ji. – Kas nuėjo į sandėlį, į Rotušę?“ Tačiau jos neturi laiko dėl to kovoti. Laikas yra paskutinė prabanga, kurios pradėjo trūkti.

Ką pasakytų Agnesė, jei pamatytų Mariną dabar? Fransas Mermansas tikrai pagalvojo apie šią galimybę. Visi tie kartai, praleisti su Marina, pasislėpus nuo lakstančių žmonos akių. Nejaugi nė vienas iš jų nepagalvojo, ką gali Gamta?

– Jis mane spardo, – taria Marina Kornelijai, žiūrėdama į savo kūną. – Kartais, kai stoviu priešais veidrodį, matau savyje jo mažos pėdos įspaudą. Niekada nesu to mačiusi.

Nela yra mačiusi – kai jos negimę jaunesnieji broliukai spardydavosi motinos įsčiose. Bet ji to nepasakys, nes Marinos nustebimas yra nepaprastas.

– Norėčiau tai pamatyti, – taria ji, žengdama į kambarį.

– Jeigu jis dar kartą tai padarys, pasakysiu tau, – atsako Marina. – Kartais tai būna ranka. Atrodo lyg kačiuko letenėlė.

– Ar manai, kad tai berniukas? – klausia Nela.

– Manau, kad taip, – atsako Marina, prieštaravimų nepriimančiu judesiu patapšnodama per savo išsipūtusį kūną. Jos pirštai plazdena, tarsi norėtų pamyluoti. – Aš skaičiau, – sako ji, rodydama į Blankarto *Vaikų ligas*, gulinčias ant stalo.

Kornelija tūpteli ir pasišalina.

– Tuoj bus laikas, – sako Nela.

– Mums reikės karšto vandens, drobės, lazdos man įsikąsti, – atsako Marina.

Nela jaučia tik gailestį. Ji prisimena, ką Kornelija pasakojo apie Marinos motiną. *Ji vos išgyveno, kai gimė madam Marina.* Ar Marina bent jau įsivaizduoja, kiek bus kraujo, kaip priešinsis kūnas, koks bus triukšmas ir kokia lipni baimė? Marina atrodo pasiryžusi primesti šiam kūdikiui nepalaužiamą savo valią, tarsi jos, kaip būtybės jos viduje, neveiktų jokie išorinio pasaulio triukai, lyg ji būtų atspari kentėjimui.

– Pamaniau, kad galėtume sužaisti, – sako Marina, išsirikiuodama *verkeerspelio* figūrėles kaip monetas. – Eik pirma.

Nela tai vertina kaip taikos pasiūlymą ir pastato pirmą savo figūrėlę ant *verkeerspelio* lentos. Marina įvertina jos ėjimą, ji svarsto vienintelį žetoną, purtydamas kauliukus kaip du dantis saujoje. Ji nerimauja dėl savo juodo žetono, abejodama, kur jį pastatyti.

– Marina, – taria Nela. – Tu dar nepaklausei apie sandėlį.

Marina ir toliau spokso į lentą. Prieš savo valią Nela jaučia, kaip senka jos kantrybė.

– Ir dar tu nepaklausei apie Johaną.

Marina pakelia akis.

– Ką?

– Jie ruošiasi... jį... paguldyti ant kankinimų suolo...

– *Liaukis*, – prabyla Marina.

– Jeigu mes ne...

– Kodėl tau reikia mane kankinti? Tu žinai, kad aš negaliu nueiti jo pamatyti!

– Bet man reikia tavo pagalbos. Du gerbiami liudytojai, Marina. Fransas ir Agnesė. Pagalvok, ką tai reiškia.

Marina pasidaro labai rami.

– Aš žinojau, ką tai reiškia, tą akimirką, kai Fransas atėjo prie mūsų durų.

– Tada *pakalbėk* su Fransu, Marina. Pasakyk jam apie šį kūdikį.

Marina labai atsargiai padeda kauliukus ant *verkeerspelio* lentos. Ji atrodo netekusi žado, suraukusi antakius, sučiaupusi lūpas.

– Pasiklausius tavęs, atrodytų, kad toks pokalbis labai lengvas, – sako ji. – Tu nesupranti apie ką kalbi.

– Suprantu daugiau, nei tau atrodo, – Nela nutyla, bandydama atsikratyti susierzinimo ir susikišti jį į rankovę. – Mermansas yra vyras, – švelniau pradeda ji, – jis kai ką gali.

– Patikėk manim, jis gali labai mažai.

– Jis neturi įpėdinio, Marina...

– Ką? Tu dabar siūlai man išmainyti savo vaiką? Kaip tau atrodo, kaip Agnesė sutiks tokią naujieną? – Marina staiga atsistoja ir ima vaikščioti po mažą kambarį. – Tai jai tik duotų dar vieną priežastį mus palaidoti. Tu visada kišiesi...

– Tai nėra kišimasis. Tai išlikimas.

– Tu nieko nežinai apie išlikimą...

– Aš žinau, kas įvyko, Marina, – išsprūsta Nelai. – Kornelija man papasakojo.

– *Įvyko?*

– Aš žinau, kad tu ir Fransas buvote įsimylėję ir kad Johanas neleido jums susituokti.

Marina viena ranka atsiremia į sieną, kad nepargriūtų, o kitą pakiša po savo negimusiu kūdikiu.

– Ką? – jos balsas nežmoniškas, nuožmus šnypštimas.

– Žinau, kad Fransas vedė Agnesę vietoj tavęs, kad netgi Agnesė žino, kad tai – tiesa. Aš mačiau, kaip Fransas į tave žiūri, aš žinau apie sūdytą paršelį, apie meilės raštelį tavo knygoje. Tu vis kartoji, kad aš nieko nematau, bet aš matau.

– Sūdytas paršelis, – pakartoja Marina. Ji nutyla, tarsi žiūrėdama į vėl išplaukusį seniai užmirštą atsiminimą. – Ir Kornelija išdrįso tau tai pasakyti?

Nela žvilgteli į duris.

– Nepyk ant jos. Aš ją priverčiau, aš turėjau žinoti. Tai buvo svarbu.

Akimirką Marina nieko nesako. Ji sunkiai atsidūsta ir atsisėda į kėdę.

– Fransas myli savo žmoną, – sako ji. Kai Nela nori protestuoti, ji pakelia ranką. – Tu nežinai, kaip atrodo meilė, Petronela. Dvylikos metų kartu nederėtų nuvertinti.

– Bet...

– Ir visa kita tėra gera istorija, sudurstyta iš to, kas nugirsta prie durų. Ji kur kas sudėtingesnė, negu būčiau pati sugalvojusi. Reikėjo Kornelijai duoti daugiau darbų.

– Tai ne istorija...

– Man ji baigiasi laimingai, ar ne? Mano broliui prasčiau. Tačiau tiesa yra šiek tiek kitokia. – Nela mato, kaip dreba Marinos rankos. – Johanas atsakė Fransui Mermansui, – tęsia Marina, jos balsas liūdnas.

– Aš *žinojau...*

– Nes aš taip norėjau.

Nela žiūri į figūrėles ant *verkeerspelio* lentos. Jos slysta jai prieš akis. Ką ji dabar girdi, neturi prasmės. Marinos paslapties atskleidimas ją pribloškia, jos įsitikinimas dabar susvyruoja.

– Aš mylėjau Fransą, – sako Marina, jos pareiškimas šaltas. – Kai man buvo trylika. Bet aš niekada nenorėjau už jo ištekėti.

Nors ji atrodo nepaprastai liūdna, lyg blyški saulė Marinos veide pasirodo kitos emocijos. Tai, jaučia ji, yra karčiai saldus prisipažinimo palengvėjimas.

Ir vis dėlto Nela dar negali suprasti. Dekoracijos ir aktoriai pažįstami, tačiau jie vaidina ne tuos vaidmenis. „Padariau kai ką, kas labai nuliūdino Fransą Mermansą“, – savo kalėjimo kameroje pasakė Johanas. Kodėl jis Nelai nieko nepasakė tada, kodėl jis niekada nebandė išpirkti savo kaltės, kas per lojalumo saitai sieja Mariną ir jį – tokia slidžia virve, kad Nela neturi jokios vilties ją sučiupti?

– Kai man buvo šešiolika, aš nenorėjau atiduoti to, kuo buvau ir ką turėjau, – tyliai sako Marina. – Aš jau turėjau namus. Kai Johanas būdavo išvykęs, aš buvau galva.

Dabar pasirodo jos ašaros, pasipila iš pilkų jos akių. Ji plačiai išskečia rankas lyg sparnus, pažįstamas gestas, reiškiantis kambarį, kuriame jos sėdi.

– Jokia moteris to neturėjo, nebent būtų našlė. Paskui atsirado Kornelija ir Otas. „Mūsų narvo grotos yra pačių padarytos“, – sakė Johanas. Jis žadėjo, kad galėsiu būti laisva. Labai ilgai aš juo tikėjau. Aš tikrai maniau, kad taip ir bus, – jos rankos nuskrieja prie pilvo.

– Marina, tu nešioji Mermanso kūdikį...

– Kad ir kokie būtų jo trūkumai, mano brolis visada palikdavo mane ramybėje. Deja, jis negali to pasakyti apie mane.

Marina prispaudžia pirštus po akimis tarytum tai galėtų sustabdyti ašaras. Tai beprasmiškas gestas, nes jos pabyra gausiau – ji pradeda raudoti.

– Aš ėmiau dalykus iš Johano, kurie man nepriklausė, – sako ji.

– Marina, ką turi omeny?

Tačiau Marina ieško žodžių. Ji liaunomis rankomis perbraukia per veidą, giliai įkvepia.

– Kai Fransas pasipiršo, aš nežinojau, kaip pasakyti „ne“. Aš dar buvau nepasirengusi. Pamaniau, kad jam bus geriau išgirsti, kad man buvo uždrausta, o ne leisti sužinoti... mano nenorą. Todėl

aš paprašiau savo brolio prisiimti kaltę, – jos akys paklaikusios iš sielvarto. – Ir jis tai padarė. Johanas melavo, už mane. Buvau jauna – mes visi buvom! Aš niekada nemaniau, kad viskas taip pasisuks... – Marina prideda ranką prie burnos, negali sustabdyti raudos. – Visa draugystė baigėsi, – sako ji. – Visas supratimas. Nes aš negalėjau pakęsti būti žmona.

Vilties suteikiantis gabalas

Šalia savo vyro sandėlio Nela laukia Hanos ir Arno Makvredžių, su Johano raktu ant kaklo. Jos mintyse sukasi nauja tiesa apie Mariną ir Johaną; požiūryje į juos šviesos yra tiek pat kiek šešėlio. Meilė yra saulės spindulys, dėl kurio kartais apsiniaukia širdis. Atrodo, kad Marina santuoką regėjo kaip kažko atsisakymą, kai daugybė kitų moterų – įskaitant mano pačios motiną, supranta Nela, – ją matė kaip vienintelę įtakos formą, kurią gali turėti moteris. Nela mano, kad santuoka turėtų pasitelkti meilę, padidinti moters galią. Bet ar taip ir yra? Marina manė esanti galingesnė be jos. Meilė nebuvo pasitelkta, ir iš tiesų nutiko nepaprastų dalykų. Kūdikis, kalėjimo vienutė, taip – tačiau kartu ir pasirinkimas, ir savo paties likimo formavimas.

Atskleidusi savo praeitį, Marina norėjo kokio nors prasiblaškymo, kokios nors veiklos – ji tiesiog reikalavo ir Nelai tai buvo jos šansas. „Tu nebuvai beširdė, – sako ji sau, atsirėmusi į sandėlio sieną, – tai buvo absoliuti būtinybė." Taigi, Nelai sėdint mažyčiame kambaryje, toliau nuo smalsių kanalo akių, Marina Johano vardu parašė laišką Arno Makvredei. Ji sutiko su Nelos idėja pakviesti Makvredę paragauti cukraus ir pasiūlyti parduoti išskirtinai respublikoje; greičiau parduoti pasiruošusiems klientams. „Mano santuoka man suteikia šiek tiek įtakos", – ironiškai pagalvoja Nela. Nelos galvoje skamba Marinos balsas. „Pelno lygį nustatome mes. Yra pusantro tūkstančio kūgių, kurie, mano

vertinimu, jei mes viską gerai padarysim, gali atnešti trisdešimt tūkstančių guldenų. Pradėk nuo didesnės kainos, nei parduosi. Atmink, jeigu jie norės pirkti, mes ir pelną dalysimės trise, o didžioji dalis pinigų vis vien turės atitekti Fransui."

– O kas, jei Arno girdėjo apie Johaną, ką, jeigu jis nenorės pirkti?

– Čia guldenas prieš šventumą. Galime tik melstis, kad Arno Makvredė yra didesnis amsterdamietis nei angelas.

– Jis gali žinoti, kad norime prekę parduoti greitai. Jis gali pamatyti sporas.

– Laikykis savo, Nela. Užkelk kainą ir sudaryk įspūdį, kad darai nuolaidą dėl sporų.

Nela negali nesižavėti, kaip Marina pažabojo savo liūdesį, kai tai iš tikrųjų buvo svarbu, kaip atsitraukė tolyn, kur kiti negalėjo pasiekti. Ji svarstė, ar nėra per maža šiai didžiulei idėjai, jos pačios ambicijos įtrauks ją tarsi pelkė ir nuskandins. Ir būtent Marina ištarė žodžius, kuriuos ji norėjo išgirsti. „Petronela, – tyliai pasakė ji, – tu tai darysi ne viena. Aš esu čia."

Per pamirštą *verkeerspelio* lentą Marina ištiesė ranką ir suspaudė jos, ir, didžiulei savo nuostabai, Nela pamanė, kad jos širdis sprogs.

Nela mato, kaip šaltoje šviesoje priartėja konditerių pora. Jai smalsu, ar kas nors jau papasakojo jiems, kas atsitiko Rotušės kalėjime, bet, atrodo, skandalas apie turtingo pirklio areštą dar nepasklido po miesto gatves. Kornelija nematė palei kanalą nieko – galbūt Albersas iš padorumo sugebėjo išlaikyti kalėjimo sargų burnas užčiauptas? Bet tai – tik laiko klausimas, kol visi sužinos, kas nutiko Johanui Brantui. Tokio pasipūtusio devynmečio vaikiūkščio kaip Kristofelis nepažabosi taip lengvai kaip sargybinio, kuriam reikia išmaitinti kelias burnas. Amsterdame

toks tarpusavio šnipinėjimas ar kaimyniškas žmogaus dvasios dusinimas tarpte tarpsta.

Lauke, sandėlio šešėlyje, Arno atrodo ne toks įraudęs, prijuostę pakeitė dailus juodas kostiumas ir skrybėlė. Jis atrodo visai nepanašus į žmogų, daužiusį medaus korius. Tarsi nuo oro jis būtų susitraukęs.

– Senjore, madam, – taria Nela, įkišdama raktą į spyną. – Sveikinu su Naujaisiais metais. Dėkoju, kad atvykote.

– Jūsų vyro laiške nebuvo paminėta, kad susitiksime su jumis, – sako Arno, negalėdamas nuslėpti nuostabos, kad mato Nelą vieną.

– Iš tikrųjų, senjore, – atsako Nela, jausdama į save įsmeigtą gudrų Hanos žvilgsnį. – Mano vyras išvykęs.

– O Marina Brant?

– Lanko šeimą, senjore.

– Aišku, – Arno akivaizdžiai sutrikęs dėl Nelos jaunumo ir lyties, tarsi ji būtų triukas, apgavystė, – bet tu palauk, pagalvoja ji, sugniauždama kumščius savo apsiausto rankovėse.

– Čionai, senjore, madam. Ir žiūrėkite, kad kojos neužkliūtų už skersinių.

Vesdama Arno ir Haną kopėčiomis, Nela galvoja apie namie likusią miniatiūrinę Agnesės ranką. Lėlių name likęs gabalas gal labiau ir nepajuodo, bet už sumažinto pasaulio sienų prabėgo dar viena diena, dar viena prasto oro naktis, dar viena drėgmės naktis. Nela vargiai gali nuspėti, ką ji ras. Kas buvo vakar, to dabar nebėra. Širdis ima daužytis smarkiau, išgirdus, kaip Arno švokšdamas kyla pakopomis, kaip Hana tvarkingai takši kopėčiomis už jo.

– Štai jie, – taria ji, rodydama į cukrų, jiems pasiekus pastogę.

– Nesitikėjau, kad bus tiek daug, – sako Arno.

– Įsivaizduokit viską pavirtus guldenais.

Jis kilsteli antakius, o Nela viduje krūpteli nuo savo kvailos greitakalbės. „Galvok apie Mariną, – taria ji sau. – Būk maloni kaip Johanas.“

Hana prieina prie Surinamo pusės ir stipriai įkvepia.

– Pelėsis? – paklausia.

– Tik keletas, – atsako Nela. – Metų laikas nelabai malonus.

Arno pagarbiai priklaupia, tarsi kunigas prieš altorių.

– Ar galiu? – klausia.

– Prašom.

Arno paima gabalą iš Surinamo pusės ir kitą, pažymėtą trim Amsterdamo kryžiais. Išsitraukia iš kišenės mažą aštrų peilį ir įgudusiu judesiu nudrožia po stambią drožlę nuo kiekvieno kūgio. Padalija į dvi dalis, pusę ištiesia Hanai. Padėjus Surinamo pavyzdžius ant liežuvių, jų žvilgsniai susitinka.

Ką jie sako vienas kitam, be žodžių? Pašnekesys tikrai vyksta. Jie tą pat padaro su Amsterdamo mėginiu, ištirpina jį savo burnose ir bendrauja tylėdami. „Nesvarbu, kokia tikroji jos paskirtis, bet santuoka tikrai keistas dalykas“, – galvoja Nela. Kas būtų suporavęs elegantišką Haną su apvaliu, į spurgą panašiu Arno Makvrede? Ji norėtų, kad čia būtų Johanas. Kaip žmogus, mokantis daug kalbų, jis suprastų prekeivių tylą. Jo, uždaryto kalėjimo vienutėje, vaizdinys yra per sunkus pakelti, ir Nela nustumia jį šalin, bandydama sutelkti dėmesį į cukrų.

– Yra vienas tūkstantis penki šimtai gabalų, – sako ji. – Septyni šimtai ir penkiasdešimt buvo rafinuoti Suriname. Likusieji rafinuoti čia, mieste. Mes norime parduoti juos visus.

– Maniau, kad Brantas nupirko juos iš Rytų?

– Taip ir yra. Tačiau Surinamo plantacijoje buvo prekių perteklius, ir norėjo jas laikyti respublikoje. Turime ir kitų žmonių, ateisiančių apžiūrėti vėliau, – meluoja ji. – Jie labai susidomėję.

Hana delikačiai nusišluosto burnos kamputį.

– Kiek už Amsterdamo partiją?

Nela apsimeta svarstanti.

– Trisdešimt tūkstančių, – atsako.

Hana iš nuostabos išplečia akis.

– Neįmanoma, – sako Arno.

– Bijau, kad tikrai, – pritaria Hana. – Mes paprasčiausiai neturime tokių pinigų.

– Pakankamai pasiturintys, – murma Arno, – bet ne kvaili.

– Mes esame pyragų kepėjai, o ne cukraus pardavėjai, – sako Hana, susiraukdama jam. – Nors mūsų kelyje ir nestovi jokia gildija, bet, kaip kepėjai, mes esame priklausomi nuo burmistrų įgeidžių ir jų neapykantos meduoliniams papistų stabams.

– Tai – puikus cukrus, aš esu tikra, kad jūs tai pajutote. Vien jo kokybė gali garantuoti, kad jį pirks. Nėra jokių ženklų, kad saldumynų troškimo beprotybė mažėtų – marcipanų, tortų, vaflių, – sako Nela. Ji stebi, kaip Arno galvoja, spoksodamas į iki pat stogo kylančius kūgius. – Jūsų reputacija tikrai pakiltų, – priduria. – Galiu tik įsivaizduoti, kokias kitas duris šitoks cukrus galėtų atidaryti.

Nela nėra tikra, bet jai atrodo, kad Hana tramdo šypseną. Nelabai tikėtina, kad jie turi trisdešimt tūkstančių guldenų, nors šiame mieste niekada negali žinoti. Suma absurdiška, bet ką ji gali padaryti? Marina liepė pradėti nuo didelės kainos, kad Arno nusiderėdamas pasijustų patogiai. Jiems reikia savo dalies, Agnesei taip pat. Nela pasijunta beviltiškai.

– Duosime jums devynis tūkstančius, – sako Arno.

– Negaliu jums leisti pasiimti viso cukraus už devynis tūkstančius.

– Ką gi. Mes paimsime šimtą Amsterdamo gabalų už devynis šimtus guldenų ir pranešime, kaip juos perka. Jei turėsime pelno, sugrįšime dar.

Nela bando galvoti greitai, taip greitai kaip Arno. Jis nori vieno kūgio už devynis guldenus, bet jai reikia parduoti maždaug po dvidešimt. „Jis atėjo pasirengęs“, – galvoja ji.

– Per mažai, senjore. Trys tūkstančiai penki šimtai, – sako ji.

Arno juokiasi.

– Vienas tūkstantis šimtas, – atsako jis.

– Du tūkstančiai.

Jis patempia lūpą.

– Vienas tūkstantis penki.

– Sutarta, senjore Makvrede. Tačiau kitos dvi suinteresuotos šalys ateis apžiūrėti šią popietę. Galiu jums duoti tris dienas, kad nuspręstumėte dėl likusių, bet jeigu jie pasiūlytų daugiau – jūsų šansas pradings.

– Sutarta, – atsako jis, sunerdamas rankas, atrodo sužavėtas. Jis atrodo laimingas; tai pirmas kartas, kai ji mato jį besišypsantį. – Už šimtą gabalų.

Nelai sukasi galva. Jai pasisekė ne taip gerai, kaip ji tikėjosi, bet bent jau dalis jų atsargų bus platinama – ir dar Amsterdame, kur žodžiai yra kaip vanduo, ir dažnai pakanka lėkštės gardžių bandelių. Ji įsideda Surinamo gabalą į krepšį, kad Kornelija pabandytų jį išdžiovinti.

Arno paduoda Nelai tūkstantį penkis šimtus guldenų šnarančiais banknotais. Jai smagu juos liesti – galimybės pojūtis, popierinis gelbėjimo plaustas. Tūkstantis turi nukeliauti tiesiai Agnesei ir Fransui Mermansams į Prinsengrachtą, kyšis pabandyti ir sustabdyti juos, kad neliudytų prieš Johaną. Kiti penki šimtai – papirkti Džeką Filipsą. Apie tai, kaip sutaupyti sau, jos turės pagalvoti vėliau.

Hana pradeda krauti gabalus į krepšį.

– Kaip Kornelija? – klausia ji.

„Išsigandusi, – norisi pasakyti Nelai. – Ji prirakino save prie virtuvės.“ Ji paliko tarnaitę įniršusią, plačiai atvėrusią tvirtą savojinio kopūsto rutulį, smulkinančią laiškinius svogūnus ir porus.

– Gerai, ačiū, ponia Makvrede.

– Vieni traukiasi, o kiti auga, – Arno palinguoja galva į kūgių kalną.

Hana paspaudžia Nelai ranką.

– Mes parduosime šį cukrų ir grįšime, – sako ji. – Aš tuo pasirūpinsiu.

* * *

Nela parskuba namo vos pradėjus lyti, jausdamasi, tarsi jos kišenėje esantys guldenai būtų mažos pergalės vėliavėlės. Tai tik pradžia, tačiau Nela pasitiki Hana Makvrede. Nors ir nebus malonu apsilankyti Prinsengrachte pas Agnesę ir Fransą Mermansus, bet nuo šio pasirodymo daug kas priklauso. Ji nustums tikrąją save šalin, kaip Marina. Yra galimybė, kad pinigų vaizdas suminkštins keistai sukietėjusią Franso Mermanso širdį arba pažadins seniai užmigusią kilnią Agnesės dvasią. Nejaugi jie tikrai gali norėti Johano mirties? Kad norėtum kito galo, kiek kančios turi būti sukaupęs savyje?

Įžengusi į koridorių ir purtydama lietaus lašus, Nela išgirsta, kaip verkia Kornelija. Jos tyli rauda sklinda iš darbinės virtuvės. Ji numeta krepšį su pajuodusiu Surinamo gabalu ir, kone prisimindama sijonus, nuskuba žemyn.

Ant grindų išmėtytos daržovių lupenos, žalių ir baltų maisto dryžių netvarka.

– Kas yra? – klausia Nela.

Kornelija parodo į laišką ant stalo.

– Ar čia nuo jos? – pakylėta dvasia klausia Nela. „Pagaliau, – pagalvoja ji, – miniatiūristė sugrįžo.“ Ji puola prie popieriaus.

Skaitant žodžius, ją perveria aštri baimė, Arno guldenai ir džiugesys dėl cukraus garuote išgaruoja.

– Mano Dieve, – pravirksta ji. – Šiandien?

– Taip, – atsako tarnaitė. – Jūsų norvegų šniukštinėtoja *šito* nenumatė.

Žmonės turi sutramdyti laukinius

Rotušės teismo salė yra kvadrato formos su aukštais langais ir galerija viršuje, kažkas tarp koplyčios ir požeminės kameros. Nėra nei aukso, nei aksomo, nei atleidimo pojūčio, tik keturios akinamai baltos sienos, tamsūs ir paprasti baldai. Likusi Rotušė yra nepaprasta, užimanti žadą. Arkos, kylančios iki paauksuotų karnizų, ir iš marmuro iškalti šviesoje mirguliuojantys žemėlapiai ant sienų, bet šioje patalpoje, kur vykdomas teisingumas, atmosfera yra rimta. Nela ir Kornelija atsisėda galerijoje ir žiūri į salę.

Schoutas, žmogus, vardu Pieteris Slabertas, ir šeši kiti vyrai pradeda rinktis ir užima savo vietas svarstyti Johano bylą.

– Jie tikriausiai yra *schepenbanko* nariai, – Nela sušnabžda Kornelijai, kuri linkteli, vos galėdama sulaikyti drebulį. Šeši vyrai yra skirtingo amžiaus; kai kurie atrodo geriau nei kiti, tačiau nė vienas nedėvi apsiausto ir juostos kaip teisiantis *schoutas*. Individualumas šiame mieste yra juoda dėmė, ir Nela nerimauja, kad Johano kaltinimų akivaizdoje jie taps savo teisumu įsitikinusia mase, kurią vienija pasišlykštėjimas.

Nela vos gali pažvelgti į *schoutą* Slabertą. Vyras nepaprastai panašus į rupūžę; apvalus veidas, plati burna ir stiklinės akys. Galerijoje aplink ją ima rinktis miesto žiūrovai, tarp jų kelios moterys ir saujelė vaikų. Nelai atrodo, kad ji atpažįsta mažąjį skundiką Kristofelį, atnešusį naujieną, kad Johanas sučiuptas.

– Jie neturėtų vestis vaikiukų, – murma Kornelija. Šitokia daugybė susirinkusios smulkmės verčia ją nerimauti, lyg jie būtų atėję pasižiūrėti sučiupto banginio.

Kairėje galerijos pusėje nuo ten, kur sėdi ji ir Kornelija, Nela pamato Haną ir Arno Makvredes. „Taigi jie žino“, – galvoja Nela, sunkia širdim linktelėdama jiems. Arno patapšnoja per į ją atsuktą nosį, ir ji šiame sąmokslininkų geste bando surasti paguodą. „Ar jis visada žinojo?“ Galimybė, kad Arno yra labiau amsterdamietis nei angelas, ją ramina – kol ji nepradeda galvoti, kad, priklausomai nuo šio teismo baigties, jis grįš ir pabandys įsigyti likusį cukrų dar mažesne kaina.

Priešingoje galerijos pusėje, priekinėje eilėje sėdi Agnesė Mermans, susisupusi į savo kailius.

– Kas atsitiko jos veidui? – sušnabžda Kornelija. Agnesės bruožai dar ryškesni nei tuomet, kai Nela ją sutiko Senojoje bažnyčioje gruodį. Ji atrodo serganti, jai žiūrint į salę ir kažkuo žaidžiant sterblėje, skruostikauliai ir akiduobės pernelyg išsišovę. Agnesė staiga sugniaužia medinį turėklą, jos pirštų nagai nukramtyti iki gyvuonies. Kažkada atrodęs tobulas apgalvis dabar kreivas, o perlai netekę blizgesio; drabužiai – bet kaip užsimesti. Ji atrodo nelyginant užspeistas žvėris, kažko ieškančios akys laksto po galeriją.

– Aš jums pasakysiu, kas čia yra, madam, – sako Kornelija. – Nešvari sąžinė, štai kas.

Tačiau Nela nėra tokia tikra. Su kuo ten Agnesė žaidžia kaip maža mergaitė – kokį mažą daikčiuką ji slepia rankovėje?

Už savo žmonos sėdi Fransas Mermansas su savo plačiakrašte skrybėle. Nelai įdomu, kodėl jie sėdi ne šalia. Jis didelis, gražus veidas atrodo šlapias nuo rytinio lietaus, ir jis pasitaiso švarką, tarsi būtų per karšta. Nela patapšnoja per kišenę, kurioje tebėra

Arno guldenai. Ji turi įtikinti Mermansus, kad pinigai ateina ir kad jų daug. *Užmirškime šią košę, senjore, – sakykime, kad apsirikome – juk jūs matote, kad Agnesė nepajėgi liudyti.* Kartodama šiuos argumentus, Nela bando pagauti jo žvilgsnį, bet Mermansas nė nežiūri jos pusėn ir tik pro žmonos viršugalvį spokso į salę apačioje.

Kai įveda Johaną, salėje pasigirsta garsus visuotinis aiktelėjimas. Nela prispaudžia ranką prie burnos, bet Kornelija negali susiturėti ir šūkteli:

– Senjoras. Mano senjoras!

Johanas nusipurto sargybinio ranką, nors pats vos paeina. *Schepenbankas* žiūri į jį, jų veidai įsitempę. Johanas aiškiai pabuvo ant kankinimų suolo, jis smarkiai sužalotas, bet ne tiek, kad grėstų pavojus gyvybei. Jis palinkęs į vieną pusę, keliams vos užtenka jėgos judėti, vieną koją velka iš paskos kaip skudurą. Johanas sakė matantis horizontus per sienas, bet kaip per kelias dienas pasikeitė jo išvaizda. Jo apsiaustas nuspuręs, ir vis dėlto, sėsdamas į savo vietą, jis atmeta jį už nugaros lyg drabužis būtų ataustas auksu.

Bet dėl vieno varžtų ir diržų žiaurumas nesuveikė. Užsispyręs kalinys aiškiai išsaugojo savo paslaptis – jeigu jo nebūtų, nė vienas iš jų dabar teismo salėje nesėdėtų. Jis jiems nieko nepasakė? Šio svarstymo tikslas bus išgauti kokią nors informaciją per žodinį pažeminimą, ir šį kartą jis bus stebimas miestiečių – visai kitoks žiaurumas. Ką Johanas pasakė savo kameroje? Juo daugiau žmonių dalyvauja rituale, tuo teisingiau tai atrodo.

Nela įsivaizduoja jį sidabrakalių puotoje. Jo žavesį, jo kompetenciją ir sąmojį, kaip jis traukė žmones. Kur tie žmonės dabar – kodėl tik vaikai ir klerkai atėjo pasižiūrėti, kaip kovoja?

– Jam reikėtų lazdos pasiremti einant, – sušnabžda jai Kornelija.

– Ne, Kornelija. Jis nori, kad mes suprastume jų žiaurumą.

– Ir išbandyti mūsų gailestį, – Hana Makvredė persėdo prie jų ir suėmė Nelos ranką. Trims moterims susijungus į grandinę, Nelai atrodo, kad jos širdis plyš. Visą tą laiką ji manė, kad Johanas neleido Marinai gyventi, kaip ji norėjo, o iš tikrųjų jis bandė ją išlaisvinti. Paties Johano širdis yra didis dalykas, bet pažvelk, kur jį atvedė.

Jei tik Marina galėtų grąžinti skolą dabar, kai labiausiai reikia. Gali būti per vėlu įtikinti Džeką pakeisti savo istoriją arba numalšinti Franso rūstybę, o dabar, kai įsitraukė valdžia, kas gali pasipriešinti įsiutintam mechanizmui, kuris pastebėjo galimą sodomitą? „Mano turto negalima paliesti, – kartą pasakė Johanas. – Jis ore." Tačiau kūdikio kūnas materialus. „Paskolink mums savo netrukus gimsiantį kūdikį, Marina, paskolink mums bent jau normalios santuokos iliuziją."

Prisiminusi miniatiūrinį lopšį, Marinos mažytį išsipūtusį pilvą, cukraus gabalą Agnesės rankoje ir nenukentėjusią Džeko lėlę, Nela prakeikia miniatiūristę už tai, kad neperspėjo, ką reikia padaryti ir ko būtų buvę galima išvengti. Kokia nauda iš pranašės, kuri aiškiai neparodo, kas neišvengiama?

Hana pasilenkia prie jos.

– Madam, mes jau pažadėjome pusę šį rytą paimtų gabalų. Arno nori kelis išsiųsti į Hagą, kur turi giminių. Esu tikra, kad neilgai trukus paimsime daugiau – turėkite tai omenyje, kai susitiksite su tomis kitomis... suinteresuotomis šalimis.

Nela bando atsikratyti sumišimo. Ji nemato nieko blogo blefuodama su Arno. Atrodo, kad jis tai kone skatina, tačiau su Hana tai atrodo negarbinga.

– Ar kas iš jo klientų žino, kieno tai cukrus? – klausia ji.

Dabar parausta Hana.

– Arno nemini šaltinio, – atsako ji. – Bet tai – puikus cukrus, madam. Manau, kad net jeigu jis būtų iš paties Belzebubo, mano vyras vis vien jį parduotų.

Hanos žodžiai vis dar suteikia Nelai vilties, bet čia, teismo salėje, ji jaučiasi taip, tarsi niekaip negalėtų paveikti sunkios Johano būklės. Pradeda lyti smarkiau, į stogą pasipila tylus gausmas.

– Gerieji Amsterdamo žmonės, mums pasisekė, – pradeda *schoutas* Slabertas. Jo balsas, žemas ir sodrus, pakyla iki čia, kur paprasti žmonės sėdi ant kietų medinių suolų. – Čia yra vyras, pasiekęs geriausius gyvenimo metus, didžiausią teisinę galią, kumštyje sugniaužęs piliečių gyvenimus. „Jis valgo gerai, – galvoja Nela, – miega giliai. Kankinimo kamerų baisumai po kojomis jam yra tokie tolimi kaip ir Molukos salos."

– Mes padarėme mūsų miestą sėkmingą, – tęsia Slabertas. Galerija sušurmuliuoja patenkintu pritarimu, o *schepenbankas* pritariamai linkteli. – Mes sutramdėme mūsų žemes ir jūras; iš jų dosnumo mes puotaujame. Jūs visi esate teisingi žmonės. Jūs neatsidavėte savo sėkmės persisotinimui. Bet... – Slabertas nutyla, aukštai aukštai iškeldamas pirštą ir parodydamas į Johaną. – Štai žmogus, kuris tapo pernelyg patenkintas. Žmogus, kuris manė, jog yra aukščiau savo šeimos, aukščiau miesto, Bažnyčios, valstybės. Aukščiau Dievo, – Slabertas dar kartą nutyla, leisdamas tylai pabrėžti jo retoriką. – Johanas Brantas mano, kad gali nusipirkti bet ką. Jam viskas turi kainą. Net jauno vyro, su kuriuo tenkino kūno malonumus ir bandė papirkti, kad šis tylėtų, sąžinė.

Nuvilnija nuostaba. „Pernelyg patenkintas, malonumas, kūnas", – nuo šių uždraustų žodžių salėje susirinkę žmonės suvirpa. Tačiau Nela jaučia, kaip skleidžiasi baimė – kaip vienas iš nuodingų Marinos augalų.

– Jūs negalite mesti tokio kaltinimo, – Johano balsas gergždžiantis ir nemalonus. – *Schepenbankas* dar nepriėmė savo sprendimo, ir jūs negalite to padaryti už juos. Patikėkite jais, senjore. Jie – protingi vyrai.

Pora *schepenbanko* narių pradeda švytėti nuo savo svarbos. Likusieji stebi Johaną su pagarbia baime ir pasišlykštėjimu.

– Jie yra geri patarėjai, – sako Slabertas, – tačiau aš būsiu tas, kuris viską nuspręs. Jūs neigiate kaltinimą sodomitiniu užpuolimu?

Štai žodžiai, kurių buvo laukiama galerijoje. Atrodo, kad jie tarsi eina kiaurai žiūrovus, tikrindami, ar jų kūnai išdrįs juos sugerti, pajusti šio reto nusižengimo skonį.

– Neigiu, – atsako Johanas. Jis iškiša savo suluošintas kojas. – Nepaisant visų jūsų pastangų.

– Tik paprastus atsakymus, prašyčiau, – sako Slabertas, rūšiuodamas savo dokumentus. – Sekmadienį, dvidešimt devintą praėjusių metų gruodžio dieną, Džekas Filipsas iš Bermonsio, Londono, teigia, kad prie sandėlių Rytinėse salose jūs jį užpuolėte ir prievarta patenkinote savo sodomitinius geidulius. Viešpaties dieną jis buvo sumuštas ir nubrozdintas, kad vos galėjo paeiti.

Galerija sprogsta.

– Tylos, – šaukia Slabertas. – Nutilkite ten, viršuje.

– Tai buvau ne aš, – sako Johanas, kalbėdamas per klegesį.

– Liudytojai prisieks Šventuoju Raštu, kad matė jus.

– Iš kur jie žino, kaip mane atpažinti?

– Jūsų veidas žinomas, senjore Brantai. Dabar ne laikas apsimesti kukliu. Esate galingo, turtingo lyderio pavyzdys. Jūs dažnai būnate dokuose, sandėliuose, krovinių prieplaukose. Tai, ką jūs padarėte...

– Tariamai padariau...

– ...Prieštarauja viskam, kas gera, viskam, kas teisinga. Jūsų elgsena savo šeimos, savo miesto, savo šalies atžvilgiu yra paties velnio.

Johanas pro aukštą langą žiūri į balto dangaus kvadratą. *Schepenbankas* muistosi savo ankštose kėdėse.

– Mano sąžinė švari, – tyliai sako jis. – Viskas, kuo mane kaltinate, yra netikra, kaip ir jūsų dantys.

Vaikai galerijoje pradeda kikenti.

– Nepagarba teismui, kaip ir sodomija...

– Aš galiu negerbti teismo, senjore Slabertai. Ką jūs man padarysite? Nuskandinsite mane du kartus už tai, kad parodau jūsų tuštybę?

Slaberto rupūžės akys išsprogsta, įmitę skruostai vos vos tramdo įniršį. „Būk atsargus, Johanai“, – galvoja Nela.

– Kai aš užduodu jums klausimą, – sako Slabertas, – atsakykite su pagarba, kokią kiekvienas pilietis privalo rodyti teisingumo vykdytojams.

– Tada užduokite klausimą, kuris nusipelno pagarbos.

Atrodo, kad šis apsižodžiavimas linksmina *schepenbanką*, jų galvos sukiojasi tai į vieną, tai į kitą vyrą.

– Ar jūs vedęs? – klausia Slabertas.

– Taip.

Nela susigūžia savo kėdėje. Agnesė per patalpą žvelgia į ją, jos lūpose žaidžia šypsenėlė.

– Ir koks jūs vyras?

– Na, aš lyg ir sveikas, argi ne?

Kai kurie vyrai galerijoje nusijuokia, ir Johanas pažvelgia į viršų. Jis atpažįsta virš turėklo palinkusį Kornelijos veidą, ir sugeba nusišypsoti.

– Tai nėra atsakymas į mano klausimą, – sako Slabertas, jo balsas garsesnis. – Jūs geras vyras ar blogas vyras?

Johanas gūžteli pečiais.

– Manau, kad esu geras vyras. Mano žmona patenkinta. Ji turtinga ir saugi.

– Tai pirklio atsakymas. Būti turtingam nereiškia būti patenkintam.

– Ak, taip, Slabertai, aš pamiršau jūsų dvasinę agiriją, kai kalba pasisuka apie pinigus. Pabandykite tai pasakyti samdomam darbininkui – tam, ant kurio pečių laikosi ši respublika ir kuris vos išgali sumokėti nuomą. Pabandykite pasakyti jam, kad būti saugiam neturėtų reikšti būti laimingam.

Galerijoje pasigirsta keli pritarimo balsai, o *schepenbanko* narys kažką užsirašo.

– Ar turite vaikų? – klausia Slabertas.

– Dar ne.

– Kodėl ne?

– Mes tik keturis mėnesius vedę.

Kornelija suspaudžia Nelos ranką. Johanas nesąmoningai atmetė šansą, kad Marinos kūdikis galėtų jį išgelbėti.

– Kaip dažnai jūs su ja sugulate?

Johanas tyli. Jeigu jis nori, kad visi pajustų šio klausimo akiplėšiškumą, šitą šiurkščią intervenciją į jo miegamąjį, tai nesuveiks. *Schepenbankas* palinksta į priekį, kaip ir Fransas Mermansas. Agnesė sugniaužia rankas ant turėklo, laukdama tarsi maitėda.

– Taip dažnai, kaip tik galiu, – atsako Johanas. – Turiu daug keliauti.

– Jūs vėlai susituokėt, senjore.

Johanas pažvelgia į galeriją.

– Dėl mano žmonos buvo verta laukti.

Jo švelnumas skamba aiškiai, ir Nela jaučia, kaip liūdesys atslūgsta. Dvi moterys už jos pritariamai atsidūsta.

– Per daugelį metų esate įdarbinęs daug pameistrių įvairiose gildijose, – sako Slabertas.

– Tai yra mano, kaip Amsterdamo piliečio ir vyresniojo VOC nario, pareiga. Esu laimingas galėdamas tai daryti.

– Kai kurie pasakytų – pernelyg laimingas. Per daugelį metų jaunuolių skaičius...

– Su visa derama pagarba, argi ne visi pameistriai yra jaunuoliai?

– Skaičius yra didesnis, nei kuris nors kitas vyresnysis gildijos narys ar VOC atstovas yra įdarbinęs. Aš turiu jūsų skaičius.

Johanas gūžteli pečiais, jo pečiai kyla kreivai.

– Aš turiu daugiau pinigų nei dauguma jų, – sako jis. – Žmonės nori mokytis iš manęs. Kai kas net pasakytų, kad dėl šios priežasties esu čia.

– Ką turite galvoje?

– Skurdžiausi medžiotojai visada nori didžiausio elnio. Įdomu, *schoute* Slabertai, kas perims mano verslą, jei aš nuskęsiu? Ar tai būsite jūs, padalysite jį ir užrakinsite Rotušės ižde?

– Jūs įžeidžiate Amsterdamo miestą! – šaukia Slabertas. – Jūsų prasimanymai pasišlykštėtini, – *schoutas* apžvelgia *schepenbanką*. – Jūs laikote miestą savo žaislu, griaunate viską, dėl ko mes dirbame.

– Tai ne fakto konstatavimas. Tai tik jūsų nuomonė.

– Jūs taip pat įdarbinote negrą, ar ne?

– Jis iš Porto Novo Dahomėjoje.

– Jūs jį laikėte arti savęs, suteikėte jam mūsų išsilavinimą. Jūs prijaukinote laukinį.

– Kur link tu suki, Slabertai? Kur tu taikai?

– Viso labo pabrėžiu, kad jūsų neįprastas skonis, senjore Brantai. Daugelis jūsų kolegų tai paliudys. Pakvieskite ieškovą, – rikteli Slabertas, ir šią akimirką Johano akys išsiplečia iš nuostabos.

– Ieškovą? – Nela pasisuka į Korneliją. – Aš maniau, kad šiandien tik pateiks kaltinimus?

Bet ne, jos girdi žingsnius, ir abi merginos su siaubu nuleidžia akis, kai sargybiniai per salė duris įveda kaltintoją.

Aktorius

Kornelija sugniaužia Nelos ranką dar kartą pamačiusi anglą. Rezeki žudikas žengia į salę. Susivėlę jo plaukai prarado blizgesį, o ant peties užrištas kruvinas tvarstis.

– Čia ne jo kraujas, – murma Nela. – Iki dabar būtų užgiję, – Džekas pasižiūri aukštyn į galeriją, ir Nela pamato, kaip savo kėdėje susigūžia Agnesė.

Pamatę gyvą anglų velnią, *schepenbankas* išsitiesia.

– Ar jūs Džekas Filipsas iš Bermonsio Anglijoje? – klausia Slabertas.

Žiūrovų žvilgsnių ir šnabždesių akivaizdoje Džekas akimirką atrodo sutrikęs. Nela, prisiminusi tobulą jo vaidybą koridoriuje po to, kai jis nudūrė Rezeki, negali suprasti, ar jis išsigandęs, ar tik apsimeta.

– Taip, – atsako Džekas. Jis meta šį žodį tarsi pirštinę Johanui po kojom, teismo salėje aidi keista jo olandų kalba. Keli žmonės galerijoje atvirai prunkščia iš Džeko akcento.

– Paduokit jam Bibliją, – monotoniškai taria Slabertas, ir teismo klerkas atsistoja ir ištraukia mažą, kietą kopiją. – Uždėkite ranką ant Biblijos ir prisiekite, kad sakysite tiesą.

Džekas uždeda virpančius pirštus ant viršelio.

– Sakysiu, – taria jis.

Johano veidas virtęs neįskaitoma kauke, ir Džekas nedrįsta pažvelgti jam į akis.

– Ar atpažįstate šį žmogų? – Slabertas parodo į Johaną, tačiau Džekas laiko nuleidęs galvą. – Aš klausiau, ar jūs atpažįstate šį žmogų?

Džekas vis dar nepakelia akių. Tai – kaltės jausmas ar suvaidinta baimė, vienas iš daugelio triukų, kurių Džekas išmoko teatruose prie Temzės upės?

– Ar jūs kurčias? – taria Slabertas truputį garsiau. – Ar nesuprantat, ko klausiu?

– Aš suprantu, – sako Džekas. Jo akys nužvelgia ant sulenktų kojų svyruojantį Johaną, jo apdriskusį apsiaustą.

– Kuo jį kaltinate? – klausia Slabertas.

– Kaltinu jį sodomitine veikla, užpuolimu ir mėginimu papirkti.

Schepenbankas sušlama iš susijaudinimo.

– Leiskite man perskaityti jūsų pareiškimą čia susirinkusiems, – Slabertas atsikrenkščia. – „Aš, Džekas Filipsas iš Bermonsio Anglijoje, gyvenantis Kloveniersburgvale ties triušio ženklu netoli Bethanienstrato, vėlyvą gruodžio dvidešimt devintosios vakarą buvau be ceremonijų sulaikytas ir sodomitiškai išprievartautas. Mano užpuolikas buvo Johanas Motiejus Brantas, Amsterdamo pirklys ir VOC *bewindhebberis**. Manim buvo pasinaudota prieš mano valią, o už tai, kad priešinausi, man buvo perdurtas petys." Ar buvo dar kas nors, ką norėtumėt pridurti? – klausia Slabertas, stebeilydamas per savo akinių viršų.

– Ne.

Kornelija pasisuka į Nelą.

– Ar jis ką tik pasakė, kad tai senjoras jį subadė? Ar tai reiškia, kad Tutis saugus? – atrodo, lyg jai būtų sunku patikėti. – Vienas mažas stebuklas, madam.

Tačiau Nela nesijaučia patenkinta. Šis melas išteisina jo tarną, tačiau Johaną tai dar labiau priartina prie mirties grėsmės.

* VOC partneris, dažnai į kompaniją investavęs daug kapitalo.

– Ir viskas čia teisinga? – klausia Slabertas, turėdamas omeny pareiškimą.

– Taip, senjore. Išskyrus tai, kad, kai jis man dūrė, tik per plauką nekliudė širdies.

– Aišku. Ir kur jis jus užpuolė, pone Filipsai?

– Rytinėse salose. Kartais dirbu kroviku VOC sandėliuose.

– Ir kaip jis jums pasirodė?

– Ką turite omenyje?

– Na, kaip Johanas Brantas elgėsi prieš tai, kai jus užpuolė?

– Jis buvo įsiutęs.

„Iš kur Džekas žino šitą olandišką žodį?“ – galvoja Nela.

– Ar jūs kalbėjotės?

Džekas įsivažiuoja į savo pasirodymą. Padaro meistrišką aktoriaus pauzę, jis laukia, kol teismo salėje girdėti tik susidomėjimas ir lietaus šniokštimas.

– Ar jis su jumis kalbėjosi? – pakartoja Slabertas.

– Jis pavadino mane savo mažąja dukterėčia ir klausė, kur gyvenu.

– Jis pavadino jus savo dukterėčia? – Slabertas atsigręžia į *schepenbanką*. – Visais gyvenimo atžvilgiais šie vyrai yra nenatūralūs. Jie netgi vagia kalbą iš šeimos ir paverčia ją savo pajuokos objektu. Ar jis dar ką nors sakė, pone Filipsai?

– Jis sakė, kad mane stebėjo, – sako Džekas. – Jis klausė, ar galėtų ateiti ir apžiūrėti mano būstą.

– Ir ką jūs atsakėte?

– Aš jį pastūmiau ir liepiau palikti mane ramybėje.

– O po to, kai jį pastūmėte?

– Jis sugriebė mane už apsiausto rankovių ir nutempė prie savo sandėlio. O tada... – Džekas nutyla.

– O tada? – spaudžia Slabertas. – Jumis pasinaudojo?

– Taip.

– Jus sodomitiškai išprievartavo.

– Taip.

Du *schepenbanko* nariai užsikosėja, jų kėdės girgžda. Galerijoje žmonės murma. Vienas iš mažiausių vaikų, ne vyresnis nei trejų, su siaubu ir nuostaba spokso pro turėklo atramas. *Schoutas* palinksta Džeko link, ropliškose jo akyse šmėsteli vos pastebimas pasitenkinimas.

– Ar jis ką nors sakė, kai jus prievartavo?

– Jis sakė... jis sakė, kad jam reikėjo mane turėti. Kad jis parodys, kaip labai myli mažąją savo dukterėčią.

– O jūs ką nors sakėte?

Džekas atmeta pečius atgal, parodydamas savo kruviną tvarstį, išpūsdamas krūtinę.

– Pasakiau jam, kad jį apsėdęs velnias. Tada pasakiau, kad jis pats yra velnias, tačiau jis nesiliovė. Jis sakė, kad parodys tokiam skurdžiui kaip aš, ką reiškia būti paimtam tokio vyro kaip jis. Jis sakė, kad visada gauna tai, ko užsimano, ir kad muš mane, jeigu nepasiduosiu.

– Mes turime chirurgo aprašytą ieškovo fizinę būklę, kai šis su savo kaltinimu atėjo į Rotušę, – sako Slabertas, atiduodamas kopijas *schepenbankui*. – Jis tave perdūrė, mano berniuk. Šiek tiek žemiau, ir jis būtų kliudęs širdį.

Berniukas. Švelnus anglų žargonas – vargšas berniukas Džekas, tamsoje sučiuptas paties Liuciferio. Po tokio aiškaus pareiškimo, kam priklauso Slaberto simpatijos, Johanas atrodo prislėgtas, tarsi jo kaulai būtų akmens.

– Taip, – sako Džekas. Čia Johanas pakelia akis. Džekas paskubomis atsigręžia į *schepenbanką*. – Ir jis mane mušė. Aš vos galėjau paeiti.

– Čia vien melas, – pertraukia Johanas.

– Jis negali su manim kalbėti, *schoute* Slabertai, – sako Džekas. – Pasakykite jam, kad jis negali su manim kalbėti.

– Tylos, Brantai. Jums bus suteiktas žodis. Pone Filipsai, ar jūs visiškai įsitikinęs, kad tą naktį jus užpuolęs žmogus yra Johanas Brantas?

– Visiškai įsitikinęs, – sako Džekas, bet jo keliai pradeda linkti.

– Vaikinas tuoj nualps, – taria Johanas, Džekui kniumbant ant grindų.

– Išveskite jį, – liepia Slabertas, modamas ranka į Džeką. Du sargybiniai jį pakelia. – Mes darome pertrauką iki rytojaus septintos valandos ryto.

– *Schoute* Slabertai, – sako Johanas. – Šiandien tiesiog turėjo būti perskaityti kaltinimai, o jūs iškvietėte kaltintoją. Kokį žaidimą jūs žaidžiate? Kada bus mano eilė užduoti klausimus? Jūs siekiate mane apjuodinti ir nustebinti minią. Man turi būti suteiktas žodis.

– Jūs per daug kalbate. Mes dar net neapklausėme visų liudytojų.

– Taip yra parašyta ir taip turi būti, – sako Johanas. – Mes abu turime turėti galimybę, – jis parodo į Bibliją. – „Teisdami negalite būti šališki: išklausykite menkuolį lygiai taip, kaip ir didžiūną. O jei koks reikalas būtų jums per sunkus, man perduokite, aš jį išspręsiu.“ Pakartoto Įstatymo knyga. Jeigu kartais norėtumėt patikrinti.

– Ateis ir jūsų laikas, Brantai, – atsako Slabertas. – O dabar mes darome pertrauką. Rytoj, septintą ryto.

Johaną ir Džeką išveda pro skirtingas duris. Džekas laiko galvą nuleidęs, o Johanas trumpam atsisuka į galeriją, kur jau atsistojo Kornelija ir Nela. Ji iškelia ranką, ir jis, prieš ištempiamas lauk, jai linkteli.

Žmonės rąžosi ir žvalgosi nustebusiomis ir nustėrusiomis akimis, liguisti užkandžiautojai traukia iš kišenių maišelius riešutų, sūrio ir kumpio suktinukus. Agnesė skuba žemyn, prie išėjimo. Nela vėl stebisi jos kūno smulkumu, paukštiška eisena. Fransas Mermansas jau pradingęs.

Ji žino, kad laiko turi nedaug.

– Užtruksiu neilgai, – sako ji Kornelijai. – Grįžk pas Mariną.

Hana iškart susidomi, tačiau Nela tegali žvilgsniu įspėti Korneliją. Netgi Hana negali žinoti. Kornelija atsako beveik nepastebimai linktelėdama.

Skindamasi kelią ten, kur išėjo Agnesė, Nela pastebi, kad ten, kur ji sėdėjo, kažkas nukritę ant grindų, guli dulkėse tarp šviežių apelsinų žievelių. Iš po suolo kyšo dvi mažytės pėdutės, įmautos į mažytes klumpes. „Pažįstu šias kojas“, – mano ji, atsiklaupdama į purvą.

Tos pėdos priklauso mažai auksu padabintai lėlei. Jos veidas yra Nelos, iš po šafrano spalvos juostos kyšo kelios plaukų sruogos.

– Vardan visų angelų, – aikteli ji. Šita jos versija atrodo mažiau nustebusi nei lėlė, likusi namie, lėlių name. Jos žvilgsnis ramesnis. Nela instinktyviai apžiūri miniatiūrinį kūną: ieškau žaizdų, taria pati sau, kad apsisaugočiau nuo gresiančio pavojaus. Tačiau tamsiame, retai lankomame minčių užkaboryje ji žino, kad taip elgiasi, ieškodama bent menkiausio kūdikio ženklo. Bet jo nėra; jokių slaptų iškilimų. Nela bando nustumti liūdesį šalin. „Bent jau neturi žaizdų ir lūžių, – taria sau. – Dabar ne tavo laikas.“

Guldenas ir lėlė

„Agnesė galėjo turėti šią lėlę mėnesių mėnesius. Ji pavydėjo mano lėlių namo, – galvoja Nela, – apsimeta jau turinti, tačiau po cukraus vakarėlio išsiduoda peržengusi slenkstį. „Aš noriu, kad manasis būtų geresnis už jos“, – pasakė ji Fransui. Ir aišku, kad gali būti tik viena vieta, iš kur Agnesė galėjo mane gauti. Ši lėlė tokia atitinkanti, tokia tiksli. Taip skausminga pripažinti, kad ji padaryta kažkam kitam.“

Nela įkiša spindinčią savo kopiją į kišenę su Arno guldenais ir nuskuba laiptais žemyn ieškoti Mermansų. Lietus šiek tiek apslopo, šviesa miglota. Žiūrovai būriuojasi ankštoje gatvėje, vengdami balų. Nela pastebi senamadišką baltą apykaklę, aukštą, juodą pastoriaus Pelikorno palaidinį. Jo nepriekaištingas veidas, žilų plaukų karūna, tos paklaikusios pamokslininko akys. Kiti susibūrė aplink jį, kaip kibieji dagiai ant vilnos.

– Tai nuodėmė, – barbenant lietui, pareiškia jis. – Jūs galite tai užuosti. Johanas Brantas gyveno nuodėmingą gyvenimą.

– Tai prabangos pasekmė, – mesteli moteris šalia jo.

– Bet jis uždirbo miestui pinigus, – sako vyras. – Jis padarė mus turtingus.

– Ką būtent jis padarė turtingą? Ir pažvelk, ką jis padarė *savo* sielai, – sako Pelikornas. Jis sušnabžda žodį taip, tarsi su paskutiniu atodūsiu atsikratytų tos Johano Branto bjaurasties.

Nela vos gali kvėpuoti. Pūvančio maisto kvapai tokie tiršti kaip padūmavęs pro tavernos sienas sklindantis mėsos dvokas. Pelikorno akys praslysta virš jos.

– Ar tau negera, mergaite? – klausia viena iš moterų šalia Pelikorno, tačiau Nela neatsako.

– *Žmona*, – kažkas sušnabžda, ir daugiau galvų atsigręžia.

„Na tai pasižiūrėkite į mane, – galvoja Nela. – Pasižiūrėkite į žmoną."

– Taip! – sušunka ji. – Aš esu jo žmona.

– Dievas mato kiaurai duris, ponia, – sako pirmoji moteris. – Jis mato viską.

Nela nueina priešinga kryptimi, kišenėje spausdama lėlę. Ji bando įsivaizduoti namą be Johano. Ne, galvoja ji, jausdama, kaip vyro gyvenimas slysta jai iš rankų. *Negalite leisti jam numirti.*

– Madam Brant.

Ji pasisuka. Priešais ją stovi Fransas Mermansas. *Nusiramink, Nela Elizabete.*

– Senjore, – atsako ji. – Ieškojau jūsų. Kur jūsų žmona?

Mermansas užvožia skrybėlę ant galvos.

– Agnesė išėjo namo ir grįš rytoj. Ji nelabai gerai jaučiasi, nuo tada, kai išvydo tą siaubą...

– Jūs turite tai sustabdyti, senjore. Argi verta savo draugą žudyti dėl guldenų? – ji sudvejoja. – Arba šitaip skaudinti ponią Mariną?

Mermansas įsimina į balą.

– Johanas Brantas nėra mano draugas, madam. O Agnesė yra liudininkė prieš Dievą. Man labai gaila madam Marinos, bet tai, ką jūsų vyras padarė tam berniukui, negali likti nenubausta.

– Juk tai ne dėl to, ką Johanas padarė Džekui, tiesa? – sušnabžda Nela. – Tai nutiko prieš dvylika metų. Jūs manote, kad mano vyras sugriovė jūsų gyvenimą. Bet tai buvo ne jis.

Mermansas išpučia suspaustą krūtinę.

– Madam...

Ji netekusi vilties.

– Aš žinau, kas nutiko, senjore. Jūs ir Marina. Aš suprantu Agnesės pavydą, tačiau...

– Nutilkite, – sušnypščia jis. – Pasilaikykite savo pagiežą sau.

– Prieš dvylika metų Johanas priėmė sprendimą dėl jūsų, – sako ji. – Bet jis...

– Aš apie tai nekalbėsiu, madam. – Mermansas skubiai nužvelgia gatvę, raukydamasis nuo lietaus, toliau merkiančio jo skrybėlės kraštus ir kampuotus batų galus. – Agnesė yra mano žmona.

– Bet tai nesibaigė, senjore Mermansai. Yra dar kai kas, ką turite žinoti, – ji ištraukia tūkstantį guldenų, po kuriais pakišta jos lėlė. – Tai dalis jūsų pinigų, – sako ji. – Johanas pardavė nemažą dalį jūsų cukraus, senjore. Arno Makvredei.

– Tūkstantis guldenų. Vis dar laikote mane kvailiu? – Mermanso išraiška pasikeičia; jis įsitempia iš baimės. – O kas *tai*?

Jis priblokštas žiūri į lėlę. Ji prisimena, kaip jis su šv. Jurgio gvardiečiais žygiavo Kalverstratu, kaip jis spoksojo į saulės ženklą.

– Iš kur jūs tai gavote? – šnypščia jis.

– Aš... tai – aš.

– Patraukite ją šalin. *Tučtuojau.*

Nela giliai įkvepia. „Reikia jam pasakyti apie Mariną, – galvoja ji. – Tai gali būti vienintelis dalykas, galintis sustabdyti šią beprotybę.“

– Senjore, – sako ji, – Marina...

– Niekada šito niekam nerodykite, ar girdite? – Mermansas nuo skrybėlės kraštų nubraukia lietaus vandenį, aptaškydamas Nelos suknelę.

Nela įgrūda lėlę atgal į kišenę.

– Kodėl ne? – klausia ji, bet jis neatsako. – Senjore, ar Agnesė užsakė sumažintą jūsų namų kopiją?

– Patrankos sviedinys mano santuokai padarytų mažiau žalos nei tos prakeiktos figūrėlės, – pratrūksta jis, čiupdamas iš jos pinigus. – Aš suskaičiuosiu šiuos guldenus ir atsisveikinsiu.

– Jų bus daugiau. Ir galbūt tuomet jūs apsvarstysite savo planą prieš mano vyrą.

– Aš neturiu jokio plano, madam. Tokia yra Dievo valia.

– Ką jums atsiuntė miniatiūristas?

Mermansas laiko iškėlęs aplytus guldenus.

– Ar jūs neturėtumėte labiau rūpintis, kaip surasti daugiau šitų?

Vis labiau įsilyja. Žiūrovai skuba pro juos atgal į galerijos prieglobstį. Nela sučiumpa Mermansą už rankos, kad šis nenueitų.

– Ar miniatiūristas žino dalykus, kurie dar tik įvyks, senjore? Ar tuos, kurie jau praėjo?

– Piktos užuominos ir šlykštus pasityčiojimas – joks olandas to nesugalvotų, – jis padvejoja, tačiau galimybė išsikalbėti paima viršų, palengvėjimas, kad yra asmuo, kuris gali juo patikėti. – Aš paslėpiau siuntinius ir žinutes, bet Agnesė juos vis vien surado, arba jie susirado kelią pas Agnesę. Tai ne pavydas ją išmušė iš vėžių, madam. Tai lėlių namas. Jeigu ji nebūtų sužinojusi apie jūsiškį, nieko šito nebūtų įvykę.

– Ko nieko? Ar Agnesei viskas gerai?

– „Tai tiesa, – vis kartoja Agnesė, – jis man sako tiesą.“ Todėl aš nuėjau į Kalverstratą, kad suimčiau šitą miniatiūristą.

– Jūs...

– Jūsų lėlių namas liks nebaigtas, madam, kaip ir Agnesės buvo sugriautas iki pamatų. Burmistrams buvo labai įdomu sužinoti, kad mieste kažkas dirba be gildijos žinios. Miniatiūristas, – nusišaipo jis. – Tai netgi ne darbas.

Baimė perskelia Nelą pusiau. Ji nejaučia savo kūno, ji mato didelį Mermanso veidą, jo kiaulės akis, jo nepaprastai atsikišusį žandikaulį.

– Senjore, ką jūs padarėte miniatiūristui?

– Jis pradingo, šlykštus mažas šnipas. Tačiau aš padariau viską, kad jis negrįžtų. Jie skirs Markui Smitui didžiulę baudą už tai, kad leido ne Amsterdamo gyventojui siūlyti savo paslaugas jo sąraše. O namas Kalverstrate taps būstu kažkieno kito, kas iš tikrųjų priklauso šiam miestui, – Mermansas pakiša tūkstantį guldenų jai po nosim. – Jūs net neįsivaizduojate, koks tai įžeidimas, madam, šimtus ir tūkstančius buvo galima uždirbti. Mano išgyvenimo šaltinis sugadintas dėl Branto aplaidumo.

„Koks jis apsėstas savo guldenų, kaip niekas daugiau jam nerūpi.“ Nelos kraujas svilina jos pyktį laikančias virves; jos ima rūkti ir nutrūksta.

– Aš mačiau Agnesės cukraus gabalus, – sako ji. – Jūsų pasiskolintą šlovę. Jie ne visi sugedę, bet jūs – taip, kaip ir jūsų žmona. Marinai pasisekė ištrūkti, kai nusprendė nepriimti jūsų pasiūlymo.

Nuo šių žodžių jis žengia atatupstas.

– Ir aš manau, senjore, – tęsia ji, – aš *žinau*, kad net jeigu iki dabar Johanas būtų pardavęs visus cukraus gabalus iki vieno – jūs vis vien džiaugtumėtės matydami, kaip jis nuskęsta.

– Kaip jūs drįstat. Jūs viso labo maža...

– Pasilaikykit tuos guldenus, – sako ji ir nusigręžia, šaukdamasi dangaus. – Ir lai miniatiūristė nusiveja jus abu į pragarą.

Gimdymas

Nuo Rotušės ji greitosiomis pasileidžia Kalverstrato kryptimi, tačiau greiti žingsniai ir Kornelijos riksmas ją sustabdo.

– Madam, madam!

– Kornelija? Radau Mermansą...

– Ar pasakėte jam apie madam Mariną? – Kornelija įsitempusi žvalgosi į gatvę. Blausioje lietingoje šviesoje ji atrodo pažaliavusi, rankos sugniaužtos tarsi laikytų nematomų gėlių puokštę.

– Ne, – staiga Nela pasijunta išsekusi. – Aš sudariau su juo sandorį. Guldenai už gyvenimą.

Kornelijos veide pasirodo nusivylimas.

– Bet jūs įtikinote jį, kad neliudytų?

– Aš jam daviau tūkstantį guldenų kaip pradžią už jo brangiuosius cukraus kristalus. Negaliu pažadėti, kad tai ką nors pakeis, Kornelija. Aš stengiausi. Jis kažką padarė miniatiūristei, jis ten nusiuntė burmistrus. Nežinau, ar ji...

– Turite grįžti namo.

– Bet...

– *Dabar*. Madam Marinai kažkas su širdim.

* * *

– Pažiūrėk, – Marina iškrypuoja iš prieblandos, vos dvi moterys įžengia vidun ir uždaro sunkias duris. – Mano širdis plaka taip greitai.

Nela uždeda pirštus Marinai ant kaklo ir pajunta tvinkčiojantį, srūvantį pulsą. Marina aikteli, siekdama jos.

– Kas atsitiko?

– Skausmas, – sušvokščia ji. – Jis laužia mane pusiau.

– *Skausmas?* – išsigandusi sako Kornelija. – Bet jūs nesakėt, kad prasidėjo skausmai.

Marina suaimanuoja. Ant tamsios jos sijonų vilnos pasirodo šlapia dėmė, kuri plečiasi žemyn.

– Į viršų, – sako Nela, stengdamasi, kad balsas skambėtų ramiai, nors jos širdis daužosi. – Eisime į mano kambarį. Bus arčiau nešti vandenį iš virtuvės.

– Ar jau laikas? – klausia Marina, jos balse daug baimės.

– Aš manau, kad galėtų būti. *Turime* iškviesti pribuvėją.

– *Ne.*

– Mes galime nupirkti jos tylėjimą.

– Už ką, Petronela? Tu ne vienintelė, kuri žiūri į Johano skrynią.

– *Prašau*, Marina. Turime pakankamai, kad jai sumokėtume! Būk rami.

– Nenoriu, kad čia kas nors būtų, išskyrus tave su Kornelija, – Marina čiumpa Nelą už rankos, lyg į ją įsikibus viskas susitvarkytų. – Moterys visada tai daro, Petronela. Niekas negali matyti, išskyrus jus.

– Atnešiu karšto vandens, – sako Kornelija, skubėdama į darbinę virtuvę. Ant kėdės Nela pastebi atverstą Blankarto knygą.

– Ar žinai, ką daryti, Petronela?

– Aš pabandysiu, – Nelai buvo ketveri, kai gimė Karelas, devyneri, kai iš jų motinos ištraukė Arabelą. Ji prisimena riksmus, šnopavimą, bliovimą, tarsi namuose būtų ištrūkusi karvė. Raudonai nudažytas paklodes, vėliau sumestas sode, paruoštas deginti. Silpną šviesą ant šlapio motinos veido, susižavėjimą tėvo veide. Aišku, buvo ir kitų, vaikų, kurie neišgyveno. Tada ji buvo

vyresnė. Nela užmerkia akis, bandydama prisiminti, ką darė pribuvėjos, bandydama pamiršti lavonus.

– Gerai, – sako Marina, tačiau ji atrodo išblyškusi.

– Kai skausmas būdavo nepakeliamas, – taria Nela, – mano motina žingsniuodavo.

Dvi valandas Marina žingsniuoja viršuje, sudejuodama kaskart, kai jos viduje nugarma griaustinis. Nela nueina prie lango, galvodama apie Johaną ant šiaudų, Džeką, savo vaidybos dėka ištrūkstantį iš belangės, Mermansą su sulytu išdidumu ir guldenais, Agnesę, laukiančią žinutės iš Kalverstrato. Kur dabar miniatiūristė? Nelos akiračio kamputyje – lėlių namas, už savo geltonųjų užuolaidų gyvenantis savo gyvenimą, pilnas laike sustingusių lėlių. *Jūsų lėlių namas liks nebaigtas, madam.*

Lauke lietus įsismarkauja; sausio lietus, šaltas ir nepermaldaujamas. Matyti besipešantys šunys, išplaukęs gelsvas katinas. Staiga kambaryje pasijunta stiprus dvokas, ir Nela, nusigręžusi nuo lango, pamato, kaip Marina su siaubu veide spokso į krūvą karštų, kruvinų išmatų prie kojų.

– O Dieve, – taria Marina, užsidengdama veidą rankomis. Nela nuveda ją atgal į lovą. – Mano kūnas man nepriklauso. Aš...

– Nebegalvok apie tai. Tai – geras ženklas

– Bet kas vyksta? Aš byru dalimis. Kai kūdikis gims, iš manęs nieko nebus likę.

Nela iššluosto netvarką, o nešvarų rankšluostį išmeta į kibirą su dangčiu. Atsigręžusi ji mato, kad Marina susirangiusi ant šono.

– Viskas ne taip, kaip aš įsivaizdavau, – sako ji, įsikniaubdama į pagalves.

– Ne, – sako Nela, ištiesdama jai švarų, drėgną rankšluostį. – Niekada taip nebūna.

Marina sutrina delne levandą ir giliai įkvepia.

– Aš tokia pavargusi, – sako ji. – Visai nusivariusi.

– Viskas bus gerai, – atsiliepia Nela, bet ji žino, kad čia tik žodžiai. Koridoriuje už durų ji įkvepia šalto oro, su palengvėjimu atsikvepia, ištrūkusi iš slogios miegamojo atmosferos, lėtos pulsuojančios baimės. Laiptais ateina Kornelija, paima Nelą už rankos ir nusišypso.

– Tai Dievo dovana, madam, – sako ji. – Dievo dovana, kad jūs atvykote.

Atėjus vakarui, lyja toliau, o skausmo bangos kartojasi nuolat. Atrodo, kad Marinos viduje suspausta spiralė. Ji sako, kad tai – lyg gili, besikartojanti agonija.

– Esu kraujo pritvinkęs debesis, – murma ji, – didžiulis sumušimas, mano odą kažkas vis dreskia.

Kad būtų patogiau, jos nurengė visus sijonus, ir dabar ji dėvi tik medvilninę palaidinę ir apatinius baltinius.

Marina yra indas skausmui ir pati yra skausmas. Ji niekuo nepanaši į tą, kokia buvo anksčiau. Kornelija ir Nela šluosto Marinos kaktą ir trina kvapiaisiais aliejais smilkinius, kad ją apramintų, Nela galvoja apie Mariną kaip apie kalną, didžiulį ir nepajudinamą. Vaikas jos viduje yra iš kalno aukštumų besileidžiantis piligrimas, judantis, kol pati Marina yra paralyžiuota. Kiekvienas jo žengtas žingsnis, kiekvienas jo lazdos dūris, kiekvienas spyris suteikia jam daugiau galios.

Marina surinka. Jos plaukai prilipę prie kaktos, paprastai lygus veidas dabar raudonas ir išpurtęs. Palinkusi virš lovos krašto, ji vemia ant kilimo.

– Mums reikėtų kviesti pagalbą, – šnabžda Nela. – Pažiūrėk į ją. Ji net nepastebėtų.

Kornelija prikanda lūpą, žiūri į prakaitu pasruvusį, susiraukšlėjusį jos veidą.

– Pastebėtų, – sušnabžda ji, akyse šviečia baimė. – Mes negalim. Madam Marina nori, kad daugiau niekas nežinotų, – ji numeta rankšluostį ant Marinos išvemto skysčio ir žiūri, kaip jis susigeria. – Bet kokiu atveju, ką mes kviestume?

– Kažkas juk turi būti *Smito sąraše*. Mes nesuprantame, ką darome, – sušnypščia Nela. – Ar ji turėtų taip vemti?

– Kur jis? – murma Marina, šluostydamasi burną į vieną iš pagalvių. Nela duoda jai pačiulpti sudrėkintos skepetos kampą, kad gautų kiek vandens.

– Reikia pažiūrėti po sijonu, – sumurma ji, grįždama prie Kornelijos.

Kornelija išbąla.

– Ji man galvą nusuktų, jeigu tai padaryčiau. Ji neleidžia net į pliką nugarą pažvelgti.

– Reikia. Aš nežinau, ar toks skausmas yra normalu.

– Jūs turite tai padaryti, madam, – sako Kornelija. – Aš negaliu.

Marinos vokai suvirpa, iš jos burnos pasigirsta žemas, gerklinis garsas. Jis aukštėja ir tampa panašus į rago skardenimą. Kai ji išleidžia vieną iš tų aštrių atodūsių, Nela ilgiau nebedelsia, atsiklaupia ant kelių ir pakelia Marinos sijono kraštą. Tai beveik neįsivaizduojama – žiūrėti Marinai tarp kojų. Tai šventvagystė.

Nela įkiša galvą į po sijonu tvyrančią tvanką ir įdėmiai žiūri į atsivėrusį reginį. Tai pats nuostabiausias dalykas, kurį jai kada nors yra tekę matyti. Nei žuvis, nei paukštis, nei dieviškas, nei žmogiškas, ir tuo pat metu visi šitie dalykai iškart. Tą akimirką atrodo, tarsi kažkas ateitų iš kito krašto. Mažas daiktas išsitempęs, didžiulė burna užkimšta kūdikio galva.

Nela pamato pakaušį, nuo audinio karščio ją supykina ir ji ištraukia galvą į lauką.

– Aš jį matau, – pradžiugusi sako ji.

– Tikrai? – silpnai klausia Marina.

– Dabar turi stumti, – sako Nela. – Kai pasirodo kūdikio viršugalvis, reikia stumti.

– Aš pernelyg pavargusi. Jam teks išsikrapštyti pačiam.

Nela vėl palenda po sijonu ir pačiupinėja kūdikį.

– Jo nosis neišlindusi, Marina. Jis negalės kvėpuoti.

– Stumkit, madam, jūs turit stumti, – šaukia Kornelija.

Marina sustaugia, ir Nela duoda jai įsikąsti šakelę.

– Dabar stumk dar kartą! – liepia ji.

Krūminiais dantimis sukandusi medį, Marina pradeda stumti, gargaliuodama dėl šakos. Ji išspjauna ją.

– Jis mane plėšia pusiau, – žiopčioja ji. – Aš tai jaučiu.

Nela pakelia sijoną, ir Kornelija užsidengia akis.

– Tu neplyšti, – sako ji, tačiau raudoname plaukuotume mato įtrūkimą ir dar daugiau kraujo. Ji apie tai nutyli.

– Jis eina, – šūkteli. – Stumk toliau, Marina, stumk toliau.

Kornelija atsistoja prie lango ir pradedą ilgą, karštligišką maldą. *Tėve mūsų, kuris esi* – tačiau Marina pradeda staugti aukšta, nesibaigiančia kančios ir nušvitimo dejone. Tai – garsas, kuris nudiria odą, bet be jokio perspėjimo, staiga, išlenda visa vaiko galva. Veidu žemyn, nosis prie paklodžių, jo galva – tamsi šlapia plaukų masė.

– Jo galva išlindo! Stumk, Marina, stumk!

Marinos riksmai drasko moterų ausis. Pasipila dar daugiau kraujo, karšto ir lipnaus, permerkia lovą. Nela pajunta šleikštulį, abejodama, ar tikrai jo turi būti tiek daug. Marina vos nenutraukia Kornelijai rankos, bandydama išstumti vaiką. Jo galva pasisuką ketvirtadalį apskritimo, ir Nela susižavėjusi žiūri, kaip mažylis bando spurdėti ir išsilaisvinti.

Pasirodo petys, ir Marina vėl sustaugia. Kūdikio galva vėl nusisuka į lovą.

– Stumkite, madam, stumkite, – ragina Kornelija.

Marina stumia smarkiau, visai negailėdama savęs, nebesipriešindama, priimdama jį kaip save pačią. Tada sustoja, išsekusi, negalėdama pajudėti, gaudydama orą virš lovos.

– Aš negaliu, – sako ji. – Mano širdis.

Kornelija nedrąsiai uždeda ranką Marinai ant krūtinės.

– Spurda kaip paukštis, madam, – sako ji. – Daužyte daužosi.

Kambaryje stoja tyla. Nela ant kelių, Kornelija šalia pagalvės, Marina sulenktais keliais, išsipleikusi kaip žvaigždė. Liepsnos židinyje nurimo, paskutinius rąstus reikia saugoti. Iš lauko girdėti tik lietus. Dana drasko duris, norėdama, kad ją įsileistų vidun.

Moterys laukia. Kitas petys, mažytis kaip lėlės, pasirodo išsiplėtusioje Marinos klampynėje. Marina vėl pradeda kilti, ir Nela ištiesia rankas link kūdikio pečių, mažos kaip arbatos puodelis galvytės, jo kūnas su paskutiniu kraujo kliūstelėjimu išlysta ant jos nustebusių rankų. Jos pirštai šlapi, Nela jaučia apčiuopiamą jo svorį, užsimerkęs lyg filosofas, galūnės šlapios ir pamėlusios, padengtos baltų nuosėdų dryžiais, tvirtai apgaubtas jos virpančių delnų. Ji patikrina. Marinos skausmo piligrimas yra mergaitė.

– Ak, Marina, – taria ji, kilstelėdama kūdikį. – Marina, žiūrėk!

Kornelija verkia iš džiaugsmo.

– Mergytė! – sako ji. – Mažytė mergytė!

Prie jos prisitvirtinusi virkštelė, blizganti ir ilga, taikosi sulįsti atgal į Marinos vidurius.

– Paduok peilį, – liepia Nela Kornelijai. – Reikia ją nupjauti.

Kornelija metasi šalin. Marina sunkiai alsuoja, bandydama pasikelti ant alkūnių, kad galėtų matyti. Ji susmunka atgal vos prakalbėdama.

– Mano mergytė, – sako ji, jos balsas trūkčiojantis ir tuščias. – Ar ji gyva?

Nela žiūri į kūdikį, padengtą džiūstančių skysčių pluta ir kruvinais jos tetos rankų atspaudais. Jos plaukai tamsūs ir pasišiaušę, akys vis dar užmerktos, tarsi dabar dar ne laikas pranešti apie save.

– Iš jos negirdėti jokio garso, – sako Marina. – Kodėl ji tyli?

Nela paima šiltą drėgną audeklą iš kibiro su vandeniu ir pradeda trinti suglebusias kūdikio rankas, kojas ir krūtinę.

– Ar tu žinai, ką darai? – klausia Marina.

– Taip, – atsako Nela, tačiau ji meluoja. „Pabusk, vaikuti, – galvoja ji. – Pabusk." Pasirodo Kornelija su peiliu. Iš kūdikio vis dar negirdėti nė garso, kambaryje irgi mirtina tyla, visos laukia, kiekvienu kūno coliu meldžiasi už silpnutį gyvybės garselį.

Nela ištiesia kūdikį Kornelijai ir bando nupjauti virkštelę, bet, nepaisant visos žmogiškos prigimties, ji atrodo tvirtesnė už ąžuolą. Jai tenka ją brūžinti, kraujas išsitaško ant paklodžių ir grindų. Kambarin įsmukusi Dana, pribėga artyn ir patikrina, ar čia kartais ne maistas.

Gal tai vipetės pasirodymas, galbūt nerangus virkštelės perpjovimas – tačiau mažylė pradeda verkti.

– Dėkui Dievui, – Kornelija puola į ašaras.

Marina išleidžia ilgą trūkčiojantį atodūsį, pasibaigiantį rauda.

Kūdikiui vėl sugrįžus Nelai į rankas, Kornelija mėlynu kaspinu perriša virkštelės galiuką prie pilvo. Galiukas nusvyra ant pilvo, ir mažoji mergytė laimi mūšį.

Nela tvirčiau trina kūdikį šlapiu audeklu, susižavėjusi stebėdama, kaip kraujas ima tekėti giliai pasislėpusiais venų nėriniais. Kornelija, stovėjusi atokiau, pasilenkia artyn.

– Ar matote? – sušnabžda ji.

– Matau ką? – klausia Nela.

– Žiūrėkite, – sako Kornelija, rodydama į kūdikį. – *Žiūrėkite.*

– Tėja, – ištaria Marina, priversdama jas pašokti. Jos balsas tiesus ir sunkus. – Jos vardas Tėja, – ji neramiai muistosi lovoje. Jos virkštelės galas vis dar jos viduje ir plūsta krauju. Ji bando tiesti rankas, tačiau yra pernelyg išsekusi.

– Tėja, – pakartoja Kornelija, žiūrėdama į kūdikį, kai Nela padeda jį Marinai ant krūtinės. Vaikas juda kartu su nelygiu motinos kvėpavimu. Marinos pirštai virpa Tėjai ant nugaros, paliečia užpakaliuką, jos nugaros linkį. Jos akyse susikaupia ašaros, ir ji pravirksta, o Kornelija ramina ją, glostydama kaktą. Marina suspaudžia savo kūdikį, kuris padeda galvą ant motinos kaklo linkio. Jos išraiška susižavėjusi, joje susilieja triumfas ir skausmas.

– Nela? – sako ji.

– Taip?

– Ačiū. Ačiū jums abiem.

Jos žiūri viena į kitą, Kornelija deda į krūvą kruvinas paklodes. Marinos kvėpavimas kiek švokščiantis, garsas, nuo kurio pašiurpsta oda. Ji nusigręžia, kad pro langą pažvelgtų į kanalą apgaubusią tamsą. Lietus pagaliau liovėsi. Virš vos atskiriamų stogų, vėtrungių ir gegnių, aukštai žvaigždėtame danguje kabo mėnulis, nelygus spindintis pusskritulis.

Atsisukusi į užtrauktas aksomines lėlių namo užuolaidas, Nela suvokia, kad Johanas, užsakinėdamas jį, kai ką praleido. Kur yra Marinos kambarys – kur yra jos sėklų ankščių ir žemėlapių, jos kriauklių ir pavyzdžių vienutė? Yra dvi virtuvės, studija, svetainė, miegamieji, net palėpė. Galbūt jis bandė ją apsaugoti, o gal niekad negalvojo jo pastatyti. Miniatiūristė irgi nieko nesakė apie ankštą Marinos erdvę. Slaptas jos kambarys išvengė apibrėžimo.

Pasakotojas

Nela ir Kornelija snaudžia tiesiog poroje raudonmedžio kėdžių, atitemptų iš svetainės. Marinai dūsaujant ir dejuojant lovoje, jos nepatogiai muistosi.

Kai Nela prabunda, varpai muša aštuonias. Kambaryje tvyro nerimą keliančio kvapo likučiai: neapsaugotų organų, išmatų, kraujo ir pažeidžiamo kūno. Ugnis užgesusi. Aplinkui mėtosi gležnų levandų žiedų nuotrupos, Marinos agonijoje parverstas sidabrinis ąsotis. Ji suvokia, kad valandą vėluoja pas savo vyrą.

Ji energingai atitraukia užuolaidą. Kornelija atsimerkia, šoka prie lovos.

– Turiu eiti pas Johaną. Tučtuojau.

– Negalite manęs palikti, – maldauja Kornelija. – Aš nežinosiu, ką daryti.

Marinos pagalvė permirkusi prakaitu, o Tėja, suvyniota į antklodę, miega ant jos krūtinės. Nuo jų balsų naujoji motina atmerkia akis. Po druskos blizgesiu jos oda dar vos vos kvepia muskatu, ir Nela įkvepia to aromato. Jai reikia eiti į Rotušę, tačiau ji jaučiasi nejaukiai, štai taip palikdama Mariną.

– Nela, eik ir papasakok man, ką jie jam daro, – sako Marina, jos balsas dar silpnesnis nei vakar. – *Eik*. Kornelija, lik su manimi.

Kornelija paima Marinos ranką ir pabučiuoja su vaiko prieraišumu.

– Žinoma, madam. Žinoma, kad liksiu.

Nela prieina prie lovos kojūgalio. Virkštelė vis dar Marinos viduje, jos galas susirangęs ant čiužinio. Ji pabando ją ištraukti, tarsi kokį kamštį iš butelio – su baime, tačiau ji įstrigusi ir Marina iš skausmo sudejuoja.

– Jai reikia pamiegoti, – sako Kornelija. – Mums reikėtų ją palikti.

– Aš žinau, kad tu nori ką nors pakviesti, Nela, – šnabžda Marina. – Tačiau niekas neturi žinoti.

Dabar, kai Tėja ištrūko į laisvę, Marinos pilvas yra šiek tiek subliūškęs, tačiau viduje dar yra kažkoks gniužulas. Kai Nela jį paspaudžia, Marina krūpteli. Tai nėra gerai, mano Nela; viskas čia negerai. Gumbas yra kietas, standus, ir akimirką ji suabejoja, ar ten nėra antro vaiko, tylesnio dvynio, nepanorusio išeiti į šį chaosą. Jai norėtųsi žinoti daugiau, jai norėtųsi, kad čia būtų jos motina. Ji niekad nesijautė tokia bejėgė.

Marina užsikosti. Kornelija paima Tėją, kol Marina niokoja savo plaučius.

– Madam? – sako Kornelija, tačiau Marina plaka orą ranka, vaizdinis savo brolio aidas.

Tėja, išgirdusi keistus savo motinos garsus, ir pati juos pradeda leisti. Tai širdį veriantys, jaudinantys, dažni visiškai naujo balso spygtelėjimai. Pasinaudojusi verksmu, Nela pamoja Kornelijai ateiti prie jos.

– Pažvelkite, madam, *pažvelkite*, – šnabžda tarnaitė, liūdnai žiūrėdama į Tėją. – Ką mums daryti?

– Ką turi galvoje?

– Tai atrodo neįmanoma. Tai negali būti tiesa!

– Surask *Smito sąrašą*, – nepaisydama jos, šnypščia Nela. – Ir pakviesk žindyvę, pribuvėją – bet ką, kas suprastų, kas jai darosi.

Kornelija su siaubu žiūri į mažylę.

– Bet Marina mane užmuš.

– Kornelija, tiesiog padaryk tai. Johanas laiko guldenus skrynioje savo studijoje. Duok tai moteriai, kiek reikės, kad ji tylėtų. O jeigu neužteks, parduok sidabrą.

– Bet, madam...

Nela išbėga iš kambario, pernelyg susijaudinusi, kad sustotų.

* * *

Ji atbėga į Rotušę uždususi ir išraudusi, pamato, kad galerija jau pilna, o procesas vyksta, ir atsisėda gale. Išsekusi ir kliedinti, skaudančia galva, akys tokios pavargusios ir išsausėjusios, panagės juodos nuo Marinos kraujo likučių. Ji nori sušukti Johanui, ką padarė Marina, koks stebuklas jo laukia namuose, tačiau žino, kad negali. „Kokiame pasaulyje mes gyvename", – galvoja ji, – kad galėčiau Tėjai pakenkti, vien pranešusi apie jos buvimą?"

Pro žiūrovų galvas ji pažvelgia žemyn, į salę. Iškankintas Johano kūnas labai ramiai ilsisi kėdėje, aukštai iškėlęs galvą. Slabertas prie savo stalo, *schepenbankas* išsirikiavęs šalia. Džekas dabar sėdi tarp žiūrovų apačioje, stebinčių salės centre ant kėdės nutūpusį Fransą Mermansą.

„Kodėl su juo nėra Agnesės? Ką aš praleidau?" Ji pastebi pastoriaus Pelikorno galvą, jo kūnas palinkęs, susijaudinęs, laukiantis.

– Ar Agnesė Mermans jau davė parodymus? – paklausia ji šalia sėdinčios moters.

– Septintą valandą, ponia. Visa drebanti. Aš maniau, kad ji niekada nepaleis Biblijos, – moteris purto galvą, ir Nela išgirsta Slaberto balsą. *Schoutas* energingai imasi reikalo.

– Senjore Mermansai, jūsų žmona mums tiesiog pasakė, ką ji pamatė tą gruodžio dvidešimt devintosios naktį, – sako jis. – Aš niekada neįžeisčiau moters jautrumo, bet dabar jūsų eilė kalbėti,

aš norėčiau pasiaiškinti giliau. Papasakokite mums, ką matėte, senjore Mermansai.

Mermansas linkteli. Jis atrodo išblyškęs ir didelis ant savo kėdės.

– Mes užėjome už sandėlio ir girdėjome balsus. Senjoras Brantas pristūmė šį jaunuolį prie pastato sienos. Berniuko veidas buvo prispaustas prie mūro. Abiejų kelnės buvo nuleistos iki kelių, skrybėles nublokštos ant žemės.

Čia pasigirsta garsūs aikčiojimai; susipynę nederamo elgesio ir valingos aistros vaizdiniai.

– Džekas Filipsas, kaip man dabar tapo žinoma, kad tai jis, maldavo jį paleisti. Pamatęs mus, jis ėmė šauktis pagalbos. Kaip jau supratote, mano žmona labai susikrimto. Juk ji šį pirklį vaišino prie savo stalo.

Virpantis Mermanso balsas pripildo patalpą, ir Nelai atrodo, kad Rotušės sienos traukiasi.

– Tęskite, – sako Slabertas.

– Mes išgirdome pasišlykštėtiną Branto palengvėjimo šūksnį, – sako Mermansas. – Aš palikau Agnesę ir, priėjęs artyn, Branto akyse išvydau geismą. Man artinantis jis užsitraukė kelnes ir ėmė mušti poną Filipsą – įnirtingai, nuožmiai. Tada atsirado durklas. Pamačiau, kaip jis smogė Džekui į petį. Vos nekliudė tam vyrui širdies – jis nemeluoja. Jokia moteris neturėjo to pamatyti. Nei joks vyras.

Salė užburta Mermanso istorijos. Johanas nulenkė galvą, girgždantis jo kūnas susikūprino į pasipriešinimo pozą.

– Fransai Mermansai, – taria Slabertas, – jūs pažinojote Johaną Brantą daugelį metų. Nepaisant šio momento, kurio liudininku tapote, nepaisant jūsų žmonos parodymų, prisiekus Biblija – dabar yra jūsų galimybė patvirtinti, kad šis žmogus galėjo išlikti geras.

– Suprantu.

– Brantas sakė, kad jūs gerai pažinojote vienas kitą.

– Būdami jauni, dirbome kartu.

– Ir koks žmogus jis buvo?

Atrodo, kad Mermansas dvejoja. Jis negali net pažvelgti į Johano kuprą, todėl įsispokso į smailą savo skrybėlės kūgį.

– Nuovokus, – sako jis. – Linkęs filosofuoti.

– Johanas Brantas pardavinėjo jūsų prekes, ar tai tiesa?

Nelai atrodo, kad viskas sulėtėja, lyg jos širdis atiduotų paskutines jėgas. Dar vienas kaltinimas nukris Johanui prie kojų – vangi prekyba yra nemenkas nusikaltimas Amsterdame.

– Tai tiesa, – atsako Mermansas.

– Kalbant apie sandorį, ar cukrus buvo tinkamai prižiūrimas, ar Brantas atliko savo darbą?

Mermansas dvejoja.

– Taip, – sako jis. – Gerai.

Nela atsitiesia. Kodėl Mermansas pasakė tokį dalyką? Pagal jo pasakojimą, cukrus yra kaip naujas. Keliems *schepenbanko* nariams kažką užsirašant, ji supranta, kad Mermansas neturi jokio noro atskleisti savo pykčio Johanui. Nuslėpdamas faktą, kad cukrus neparduotas, Mermansas atima iš Johano galimybę tai pateikti kaip keršto motyvą. Jis blokuoja Johano gynybos kanalus. Mermansas nori, kad tai atrodytų kaip nedoras elgesys prieš Dievą ir respubliką, nieko daugiau. Ir nepanašu, kad Johanas prisipažintų vilkinęs pardavimą. Taip jis pats padarytų žalą savo reputacijai.

Nela nė nenumanė, kad Mermansas bus toks viską apskaičiuojantis. Ir vis dėlto, pamano ji, žvilgčiodama į Arno Makvredę – viešai pripažindamas, kad visas cukrus yra geras, Mermansas Brantams suteikė galimybę viską parduoti ateityje. Graužiama sąžinės dėl šio menko malonumo, Nela bando sustelkti į dabartį.

– Taigi, jūs teigiate, kad jis geras pirklys? – klausia Slabertas. Mermansas giliai įkvepia. – Jūs prisiekėte sakyti tiesą, – spaudžia Slabertas. – Taigi?

– Susaistytas priesaikos, aš drįsčiau nesutikti su tokiu apibūdinimu.

– Ar jis *prastas* pirklys?

– Manau, kad jo reputacija dangstė jo egocentriškumą. Ne visi jo pasiekimai pelnyti.

– Ir jūs vis dėlto nusamdėte jį parduoti savo prekę?

– Mano žmona... – jis nutyla.

– Ką bendro su tuo turi jūsų žmona?

Mermansas numeta skrybėlę ant grindų ir ją pakelia. Johanas pakelia galvą, neatitraukdamas akių nuo seno draugo.

– Savo norų Brantas visada siekė su įžūliu atkaklumu, – taria Mermansas, atsisukdamas į Johaną. – Bet aš nesupratau koks įžūlus tu buvai. Tavo papirkinėjimai, tavo skolos – ne tik man, bet gildijoms, klerkams ir draugams...

– Kas tie žmonės? – klausia Johanas. – Ar tai oficialūs kaltinimai? Parodykit juos man. Parodykit man jų sąskaitų knygas.

– Šiandien aš čia esu dėl tavo sielos...

– Aš neturiu tau jokių skolų, Fransai. Nei kam kitam...

– Bet man prašneko Dievas, Johanai.

– *Dievas?*

– Jis man pasakė, kad mano tylėjimo nebepakanka.

Netgi Mermansui kalbant, jis atrodo nustebęs, tarsi pats būtų pagavęs save vaidinant, užvaldytą savo manijos, kartaus pasitenkinimo, kurį šiame pasirodyme gali pajusti visi.

– Tu niekad netylėjai, Fransai, kai reikėdavo mane apšmeižti.

– Mano senam draugui reikia išganymo, *schoute* Slabertai. Jis palūžęs. Jis gyvena velnio šešėlyje. Negalėjau matyti to, ką

pamačiau tą vakarą, ir tylėti. Nė vienas Amsterdamo pilietis negalėtų.

Jo kalba baigta, Mermansas pakelia galvą, tarsi tikėdamasis paramos, tačiau jos nėra – priešais jį tik Johanas, kupinu pasišlykštėjimo veidu. Johanas lėtai, kankindamasis ištiesia nugarą. Net iš viršaus Nela girdi, kaip traška jo kaulai.

– Mes visi esame silpni, Fransai, – sako Johanas. – Bet kai kurie yra silpnesni už kitus.

Mermansas nulenkia galvą; skrybėlė išslysta iš rankų ir šį kartą jis palieka ją ten, kur ji yra. Trūkčiojantys jo pečiai palieka minią tylioje nežinomybėje. Johanas yra veidrodis, į kurį turi pažvelgti Mermansas, o savo atspindžio vietoje jis išvydo tuščią skylę. Niekas neliečia Mermanso, niekas nežengia į priekį, kad paguostų ar pasveikintų su tuo, ką padarė.

– Fransai, – sako Johanas. – Argi tu nesugavai sodomito, godžiai pasiimančio, ko tik užsimano, argi nepadėjai išvalyti šių kanalų ir miesto gatvių? Tuomet, kodėl yra taip, kad viskas, ką gali padaryti – tai pravirkti?

Salėje sprogsta šauksmai ir švilpimas. Slabertas reikalauja tylos, kad jis ir *schepenbankas* galėtų priimti nuosprendį.

– Ne! – garsiai sušunka Johanas, jo žvilgsnis atitrūksta nuo Mermanso ir nukrypsta į *schoutą*. – Taip neteisinga.

Teismas nutyla, galerija ištiesia kaklus, kad geriau matytų šį žmogų, su savo žavesiu ir pavojingu būdu, kuris sudraskė jų dailiai sutvarkytą bendruomenę. Johanas sunkiai atsistoja, atsiremia į kėdę.

– Yra įprasta, kad kaltinamasis gali pasisakyti.

Slabertas atsikrenkščia, žvelgdamas į jį su neslepiama neapykanta.

– Tu nori kalbėti?

Lyg paukštis sulaužytais sparnais, Johanas pakelia rankas, kiek tik pajėgia. Kai tamsus Johano apsiaustas nukrinta ant grindų, Džekas aikteli.

– Šį rytą tu apsivilkai šį kostiumą, Pieteri Slabertai, – sako Johanas. – Kaip ir tu, Fransai Mermansai, ir jūs abu paslėpėte savo nuodėmes ir silpnybes dėžėse po savo lovomis, ir jūs tikitės, kad šnarant jūsų apsiaustams mes apie jas pamiršime.

– Kalbėk apie save, Johanai Brantai, ne apie mane, – sako Slabertas.

Johanas žiūri į jį.

– Ar aš esu vienintelis nusidėjėlis šioje patalpoje? – klausia jis atsigręždamas, pažvelgdamas į eiles galerijoje. – Ar taip?

Tačiau atsakymo neišgirsta. Tyla nusileido į minią.

– Aš dirbau šiam miestui, – sako Johanas, – nuo tos akimirkos, kai buvau pakankamai suaugęs. Aš plaukiau į žemes, net sapnuose neregėtas egzistuojant. Mačiau, kaip vyrai kaunasi ir miršta, ir dirba šiai respublikai, karštuose paplūdimiuose ir atviroje jūroje, rizikuodami savo gyvybe dėl didesnės garbės, nei gavo užgimę. Siekis kurti, niekada nenurimti. *Schoutas* Slabertas prikaišioja man dėl tarno iš Afrikos, žmogaus iš Dahomėjos. Ar senjoras Slabertas bent jau žino, kur yra Dahomėja, kai geria savo saldintą arbatą ar valgo bandeles? Fransas Mermansas kritikuoja mano laisvę, tačiau nesigėdija mėgautis savąja. Susiraskite žemėlapį, senjorai, ir mokykitės.

Mes priėmėme našlaitę. Aš mokėjau už pameistrius, nenuilstamai dirbau prieš skandinančias bangas. Ir bangos mus visus paskandins, senjorai. Mačiau sąskaitų knygas, mačiau, kaip VOC byra į vandenis, bet niekada nepasinaudojau žmogaus poreikiais ir nieko nemėginau papirkti, kad meluotų. Aš stengiausi, kad mano žmona būtų laiminga, kaip ir ji stengėsi mane padaryti laimingą,

kai būdavome kartu. Bėda ta, senjorai, madam, kad nematantys horizonto nori apriboti jūsiškį. Jie neturi nieko, tik plytas ir sijas, nė krislelio Dievo džiaugsmo, – jis pažiūri į Džeką. – Man gaila jų, tikrai. Jie niekada nesuteiks respublikai šlovės, kokią man teko matyti.

Eidamas kaip senis, Johanas priartėja prie Mermanso. Jis pakelia ranką, ir Mermansas krūpteli, tikėdamasis smūgio. Johanas paliečia virpantį jo petį.

– Fransai, – sako jis. – Aš tau atleidžiu, – atrodo, kad Mermansas palinksta nuo jo prisilietimo jėgos. – O tu, Džekai Filipsai?

Džekas pakelia akis ir pažvelgia į Johaną.

– Aš?

– Tu esi akmuo, mestas į ežerą. Bet raibuliai, kuriuos tu sukelsi, niekada neduos tau ramybės.

– Išveskite jį lauk! – šūkteli Slabertas, rodydamas į Johaną.

Schepenbanko vyrai sumišę spokso į kalinį, tarsi jo, kaip milžino tarp žmonių, prisilietimas galėtų sutrupinti. Teismo salėje įsivyrauja murmesių ir reiškiamo nepasitenkinimo kakofonija ir atrodo, kad Pelikornui nuo susijaudinimo pasidarė bloga. Mirtis tvyro ore, visiems primindama apie jos baimę ar palengvėjimą. Jie nenori, kad Johaną išvestų, jie nori, kad jis liktų čia. Turtingieji bandė juos nutildyti anksčiau, bet nė vienas nesinaudojo savo valdžia taip lengvai ir, rodydamas dirbtinius magistrato dantis, nesukėlė juoko.

Tačiau Johanas išvedamas, ir *schepenbankas* pusračiu susirenka aplink Slabertą, o Mermansas, išbalęs ir drebantis, nusvirduliuoja prie atokios kėdės. Valstybės galia netrukus išryškės, ir žmonių kūnai įsitempia. Nela nėra kitokia. Ji jaučia spaudimą tarp kojų, tarytum galėtų iš baimės apsišlapinti.

Eina minutės. Dešimt, paskui dvidešimt, trisdešimt. Šiurpu stebėti, kaip šie vyrai sprendžia Johano likimą. „Visada yra

atleidimo galimybė", – galvoja Nela – tačiau Slabertas, nutūpęs pusmėnulio viduryje, nepaliauja murmėti kitiems į ausis.

Galiausiai jie išsiskiria, sugrįžta į savo kėdes. *Shoutas* nerangiai nueina į salės centrą ir liepia dar kartą atvesti Johaną Brantą. Niekieno nelydimas, vilkdamas sužalotą koją, kalinys lėtai sugrįžta. Johanas sustoja priešais *schoutą* ir žiūri tiesiai jam į akis. Nela atsistoja šešėlyje ir iškelia ranką. „Aš čia", – sušnabžda ji, bet Johanas susikaupęs žiūri Slabertui į veidą, o Nela nesuranda garsesnio balso, kad nugalėtų savo siaubą.

– Tave sugavo, – sako Slabertas. – Šis nusikaltimas, sodomija, siekia sunaikinti mūsų visuomenės šventumą ir dorumą. Tu toks pritvinkęs savigarbos ir gerovės, kad pamiršai savo Dievą. Tavo malonumus nugirdo ir pamatė, bet tokia tavo nuodėmė.

Slabertas sukasi teismo salės centre. Johanas laiko rankas už nugaros. Nelos viduje kažkas kyla; ji stengiasi tai sulaikyti.

– Mirtis ateina mums visiems, – monotonišku balsu dudena Slabertas. – Tai vienintelis tikras dalykas šiame gyvenime.

„Ne, – galvoja Nela. – Ne, ne, ne."

– Dėl šio bjauraus jūsų padaryto nusikaltimo 1687 metų sausio devintą dieną aš, Pieteris Slabertas, Amsterdamo *schoutas*, ir šie šeši miesto *schepenbanko* nariai nustatėme, kad Johanas Motiejus Brantas yra pripažintas kaltu dėl sodomitinio išpuolio prieš Džeką Filipsą, pripažintas kaltu dėl užpuolimo ir vėlesnio bandymo papirkti. Todėl skelbiu, kad jo bausmė bus parišti svarmenį jam po kaklu ir nuskandinti jūroje šį sekmadienį saulei leidžiantis. Tegu naujasis Johano Branto krikštas bus įspėjimas jums visiems. Ir tegu Dievas pasigaili jo nuodėmingos sielos.

Akimirka – viena trumputė sekundės dalis, – kai Nelai salė pranyksta. Be kūno, proto ji grumiasi su oru, bandydama sustabdyti griūvantį savo pasaulį. Tada, kai Johanas suklumpa ant grindų,

kliūsteli skausmas, kurį Nela bandė suvaldyti. Salė prisipildo aštraus triukšmo, bandančio ją įtraukti, nustumti po savimi. Ji bando priešintis, braudamasi pro žmones prie praėjimo, žinodama tik tai, kad turi iš čia ištrūkti, kol neapalpo. Jie jau pakėlė Johaną, velka jį lauk, jo kojos nesiekia žemės.

– Johanai, – šaukia ji. – Aš ateisiu dėl tavęs.

– *Ne*, – sako balsas. Nela tikra, kad jį girdi – moters balsas, sklindantis nuo galerijos laiptų viršaus. Ji pasisuka, aklai ieškodama jo savininkės. Tada pamato – staigus judesys, su niekuo nesupainiojamas linktelėjimas ir šviesių plaukų blyksnis.

Dukterys

Jos kraujas dainuoja tokiomis aukštomis natomis, kad ji net neįtarė, kad tai įmanoma. Nela bėga nuo Rotušės. Ji bėga greičiau nei kada yra bėgusi, greičiau nei kai buvo maža mergaitė, besivaikanti Karelą arba Arabelą po miškus ir laukus. Žmonės atsisuka į ją pasižiūrėti, proto netekusi jauna moteris, plačiai išsižiojusi, akys ašarotos – nuo vėjo, spėja jie. „Kur ji, – galvoja Nela, – kur ji nuėjo?“ Burmistrai jos dar nesučiupo. Kai Nela nulėkė galerijos laiptais, jos nebuvo nė pėdsako, todėl ji nubėgo per Heiligevegą į Kalverstratą. Nela visada vikri, ją gena jėga, leidžianti skristi.

Tačiau pasiekusi miniatiūristės namus, ji sustoja kaip įkasta.

Durys vis dar vietoje, tačiau ženklo nebėra. Dangaus kūno spinduliai buvo grubiai nulupti nuo mūro, devizas pusiau išnykęs, liko tik *žaislu*. Ant laiptų krūvos mūro nuoskalų, o durys paliktos praviros.

Pagaliau – iš visų dienų būtent šiandien – Nela gali įeiti vidun. Ji nužvelgia gatvę. Priešais įsikūrusio vilnos pardavėjo niekur nematyti. „Tegul įkiš mane į *Spinhuis* už įsilaužimą, – pamano ji, – tegul ir mane nuskandina.“

Nela pastumia duris ir patenka į nedidelį kambarį. Jis stebėtinai tuščias, grindlentės subraižytos ir nešvarios, ant plikų sienų tuščios lentynos. „Kaip Kornelijai patiktų užpulti šią vietą su actu ir vašku.“ Atrodo, tarsi čia niekada negyventa.

Gale yra kitas kambarys, bet ir jis atrodo be gyvybės. Nela tyliai užlipa mediniais laiptais, galvodama, kad jos besikilnojantys plaučiai vos telpa krūtinėje.

Užlipus į viršų, jai užima kvapą. Palei visas keturias sienas pastatytas darbastalis; dar vienas kvadratinis kambarys, grindys dulkėtos, ant langų lietaus dryžiai. Tačiau ant darbastalio – pasaulis.

Mažyčiai, nebaigti baldai išbarstyti vienoje darbastalio pusėje. Pusiau supjautas ir paliktas ąžuolas, uosis, raudonmedis, bukas – kėdės ir stalai, lovos ir lovytės, net karstas, drabužių spintos, paveikslų rėmai. Čia esančių figūrėlių užtektų apstatyti dešimčiai, dvidešimčiai lėlių namų, atsargų užtektų visam gyvenimui. Apanglėjusiame žaizdre tarsi nepažįstamos monetos pažirusios mažutėlytės varinės keptuvės ir nebaigtos alavinės lėkštės, o sumažintų žvakidžių rankenos tiesiasi kaip augalo ūseliai.

O tada lėlės. Eilių eilės lėlių miestiečių – seniai, jaunos ponios, kunigai ir gvardiečiai, silkės pardavėja, berniukas su tvarsčiu ant akių. Ar tai Arno Makvredė, su savo prijuoste ir apvaliu, įraudusiu veidu? Kai kurios be galvų, kitos bekojės, kai kurios su tuščiais veidais, kitų plaukai įmantriai sugarbiniuoti, mažos, drugio galvos dydžio skrybėlaitės.

Drebančiais pirštais Amsterdamo mieste Nela ieško naujojo Johano, paskutinės vilties, kad jis išgyvens. *Sekmadienį, saulei leidžiantis* – trys žodžiai sukasi jos galvoje tarsi nesibaigiantis prakeiksmas. Ji pastebi kūdikį, ne didesnį už jos nagą, susirangiusį, užsimerkusį ir vos besišypsantį.

Tada ji surinka. Priešais ją – miniatiūrinis namas, pakankamai mažas, kad tilptų ant jos delno. Tai yra jos namas – devyni kambariai ir jame penkios išdrožtos žmonių figūros, medinės detalės apgalvotos ir įmantrios. Kiekviename kambaryje yra jai

atsiųstos miniatiūros miniatiūra, žalios kėdės, liutnia, lopšys. Priblokšta ji sugniaužia savo gyvenimą kumštyje.

Nela įsideda jį į apsiausto kišenę, kartu su kūdikiu, ir, kiek padvejojusi, pasiima ir Arno. Sunku nusikratyti Kornelijos prietarų apie stabus likučių, bet Nela tvirtai jį suspaudžia, ieškodama nors šiek tiek paguodos, neradus jokios Johano miniatiūros.

Į kairę nuo jos, tvarkingai sudėta ir prispausta kaiščiu, guli laiškų krūvelė. Vis dar virpančiomis rankomis ji juos paima ir ima sklaidyti. Vienas: *Prašau – aš kelis kartus atėjau jus pamatyti, bet jūs vis neatsakote.* Kitas: *Gavau jūsų miniatiūrą. Ar jūs sakote, kad man nereikėtų už jo tekėti?* Kitas: *Mano vyras grasina tai sustabdyti, bet tuomet aš nepakelsiu gyvenimo.* Kitas: *Jūs mano dvylikametei atsiuntėte katiną; turiu jūsų paprašyti liautis.* Kitas: *Ačiū. Jis miręs dešimt metų, ir aš kasdien jo ilgiuosi.* Kitas: *Kaip jūs sužinojote? Jaučiu, kaip pradedu išprotėti.* Kai kurie yra paprasčiausi sąrašai: *Du šuniukus, juodą ir baltą, bet vienas turi būti neūžauga. Veidrodį, kuriame atsispindi gražus veidas.* Nela naršo, ieškodama savųjų, ir štai jis – pirmasis, rašytas praėjusių metų spalį, kai ji buvo naujai atvykusi, kai Marina sudrumstė dumblą, o Kornelijos dar nebuvo galima laikyti drauge. *Kaip suprantu,* ji parašiusi, *Jūs esate mokytas mažų daiktų meno.* Atrodo, kaip seniai tai buvo.

„Visą šį laiką, – galvoja ji, – mane stebėjo ir saugojo, mokė ir šaipėsi. – Tačiau ji niekada nesijautė labiau pažeidžiama. – Štai ji – pasislėpusi tarp daugelio Amsterdamo moterų, jų slaptų baimių ir vilčių. Ji nėra kitokia. Ji yra Agnesė Mermans. Ji yra dvylikametė. Ji yra moteris, kasdien besiilginti savo vyro. Mes – legionas, mes – moterys, pavergtos miniatiūristės. Aš maniau, kad ji vagia mano gyvenimą, bet iš tikrųjų ji atidarė jo skyrelius ir leido man pažvelgti vidun."

Nusišluosčiusi akis, ji suranda visus kitus laiškus – ir tą ilgąjį, kurį pametė tą dieną, kai Džekas pasirodė svetainėje, kuriame ji prašė stalo žaidimo *verkeerspel*. Jis vis dar prisegtas prie vekselio penkiems šimtams guldenų. *Tikiuosi, kad jis taps alyva, sutepsiančia užsispyrusius jūsų durų vyrius*, parašė ji, bet miniatiūristė jo net neiškeitė. Ji nepaėmė pinigų.

„Ji tikriausiai stebėjo mane Senojoje bažnyčioje, – galvoja Nela, – tądien, kai Otas nuėjo pasimelsti, o Agnesė sučiupo mane už rankovės. Juk vienintelis būdas sužinoti, kad noriu *verkeerspelio* lentos, buvo prisėlinti ir ištraukti laišką iš kišenės. Sakoma, kad Amsterdame stebėtojai visuomet yra stebimi, net ir tie, kurie nemato."

Tačiau visa tai daug labiau atitinka Kornelijos šnipę nei Nelos pranašę. Ji pauosto popierių, tarsi bandydama užuosti miniatiūristės kvapą – galbūt Norvegijos pušų arba šaltą paežerinės mėtos kvapą. Bet čia tik sausas popierius, vos vos kvepiantis pačios Nelos kambariu. Šis laiškas buvo skirtas miniatiūristei, ir ji kažkokiu būdu jį gavo.

Kitose laiškų pusėse – trumpos pastabos. *Papūga – žalia. Vyras – taip, Johanas Brantas. Ji kovoja, kad iškiltų. Daug durų be rakto ir daugiau nei vienas ieškotojas. Šuo. Sesuo, tarnas. Žemėlapiai, kurie negali aprėpti jų pasaulio. Nuolatinė ieškotoja, tulpė, pasodinta į mano žemę, kur ji neturės erdvės augti. Negrįžk atgal. Vienatvė. Pasikalbėk su anglu berniuku. Pabandyk ir parodyk jam.*

Tulpė, pasodinta į mano žemę, pakartoja Nela.

Kažkas yra apačioje, uždaro lauko duris, klumpsi po kambarį sunkiais batais. Nela desperatiškai ieško, kur pasislėpti, ir nuskuba į galinį kambarį viršuje. Vienintelis čia esantis daiktas – siaura, nepaklota lova. Ji palenda po ja ir laukia.

– Ar tu ten? – klausia balsas. Tai vyro balsas, švelnus, bet irzlokas. Nelos ausims jis skamba keistai, ne iš šio miesto. – Aš

atvykau, – sako jis. – Buvo tiek daug laiškų. Aš tave daug kartų perspėjau to nedaryti.

Jis laukia, Nela laukia. Dulkės nuo grindų lenda jai į nosį ir, nespėjusi susilaikyti, ji nusičiaudi. Žingsniai garsėja. Jis lipa mediniais laiptais. Dabar jis pradeda tapsėti po dirbtuvę, nepatenkintas kilnoti daiktus ir dėti juos atgal, murmėti, knisdamasis po miniatiūristės rankdarbius.

– Koks talentas, – girdi jį sakant Nela. – Kokia netektis.

Jis sustoja. Nela sustingsta, vos kvėpuoja.

– Petronela, kodėl tu slepiesi po lova? – klausia jis per kambarį. Nela nejuda, visa pašiurpsta, kraujas tvinksi galvoje. Gerklė susigniaužia, akys dega. „Iš kur jis žino mano vardą?"

– Aš matau savo pėdas, – tęsia jis. – Nagi, vaikeli. Mes neturime žaidimams laiko. – Paskutinis komentaras priverčia jį sukrizenti. Nela galvoja, kad apsivems iš siaubo.

– Eikš, Petronela. Aptarkime tavo keistus patyrimus.

Jo balsas nėra negeranoriškas. Nors Nela mieliau praleistų visą šią baisią dieną po netvarkinga miniatiūristės lova nei pasirodytų pasauliui, jo kvietimas, ištartas taip švelniai, taip viliojamai, priverčia ją išlįsti iš savo slėptuvės.

Išvydusi priešais save senuką, ji šūkteli iš nuostabos. Jis toks mažas, kad ji jaučiasi du kartus už jį didesnė.

– Kas jūs? – klausia ji.

Apsiblaususios jo akys išsiplečia, ir jis atsitraukia. Ant viršugalvio styro vieniša baltų plaukų sruoga, tarsi būtų prilipdyta.

– Bet tu ne Petronela, – apstulbęs sako jis.

– Aš esu Petronela, – atsako ji, kylant panikai. „Tu esi Petronela, – sako ji sau. – Žinoma, kad esi."

– Kas jūs? – paklausia ji dar kartą, stengdamasi, kad balsas skambėtų kaip kvietimas.

Senis žiūri į ją įtariai.

– Aš esu Lukas Vindelbrekė. – Nela susmunka ant lovos. – Jos nebėra, – liūdnai sako jis, dairydamasis po kambario kampus. – Aš tai žinau.

– Miniatiūristės?

– Petronelos.

Nela papurto galvą, lyg norėdama iškratyti savo pačios vardą sau iš ausų.

– Petronelos? Senjore, ar čia gyvenusios moters vardas Petronela?

– Tikrai taip, madam. Negi mūsų kalboje tai toks retas vardas?

„Tikriausiai ne, – galvoja Nela, – toks buvo ir jos motinos vardas, o Agnesė tą pat pažymėjo per sidabrakalių puotą."

– Bet ji iš Norvegijos, – sako Nela, bandydama suvaldyti savo sumišimą. – Ji iš Bergeno.

Luko Vindelbrekės veidas apsiniaukia.

– Jos motina buvo iš Bergeno. Petronela užaugo su manimi Briugėje.

– Bet kodėl?

– Kodėl? – pakartoja Vindelbrekė, tuščiai žvalgydamasis po kambarį. – Nes Petronela yra mano dukra.

Nela išgirsta paskutinį jo ištartą žodį, tačiau nesupranta jo prasmės. Atrodo, neįmanoma vadinti miniatiūristę *dukra* – tai primena Asendelftą, motiną, keistą saugumą, žmogiškų ydų jaukumą.

– Aš jumis netikiu, – sako ji. – Ji yra miniatiūristė, ji ne...

– Mes visi turėjom iš kažkur atsirasti, madam, – sako Vindelbrekė. – Ar manote, kad ji išsirito iš kiaušinio?

Klausimas girgžda Nelos galvoje. Ji tikra, kad girdėjo jį anksčiau.

– Jos motinos šeima jos nepriėmė, – sako jis.

– Kodėl?

Vindelbrekė nieko nesako, žiūri šalin.

– Aš jums rašiau, senjore, – sako Nela, pajutusi, kad svaigsta galva, ir vėl atsisėsdama ant lovos.

– Jeigu rašei, tavo laiškas buvo vienas iš daugelio.

Nelos akys nužvelgia per kambarį matomą ant darbastalio esančią laiškų krūvelę.

– Taip atsitiko todėl, kad jūsų dukra buvo pradėjusi mane gąsdinti, – sako ji. – Bet ji niekada neatsakė, kaip ir jūs. Norėjau sužinoti, kodėl ji man siuntė tas miniatiūras.

– Su visa pagarba, madam, bet aš jos nemačiau metų metus, – jis atsikrenkščia ir suglosto savo plaukų sruogą, paplekšnodamas per galvą, lyg norėdamas ten sulaikyti į viršų beišsiveržiantį sielvartą. – Tie laiškai vis plaukė, o tada aš atradau, kad ji įdėjo skelbimą į *Smito sąrašą*. „Viskas, o kartu ir nieko."

– Bet...

– Man sunku patikėti, kad Petronela bandė jus išgąsdinti.

Nela pagalvoja apie Agnesę, nukramtytus jos nagus, keistą, išsiblaškiusį būdą.

– Manau, kad ji išgąsdino daugelį mūsų, senjore.

Jis susiraukia.

– Mano dukra turi didžiulį stebuklą, madam. Bet turiu pripažinti: ji dažnai nelinkusi parodyti, kaip jis jai pasireiškia. Ji visada sakė, kad jai tai nepasiekiama ir pavadino jį „amžinai trumpalaikiu", – jis atsisėda lovos kojūgalyje, kojos nesiekia grindų. – O kad jai būtų užtekę laikrodžių! – sušunka jis. – Tačiau Petronela ilgai troško gyventi nevaržoma suskaičiuoto laiko. Amžinai nepastovi, amžinai smalsi. Ji šaipėsi iš to, kaip žmonės laikosi įsikibę savo laikrodžių, kaip viskas turi būti tvarkinga. Mano darbas jai buvo pernelyg varžantis, o tuos daiktus, kuriuos ji pagamindavo mano dirbtuvėje, vos būdavo galima parduoti. Aš pripažįstu – jie

buvo nepaprasti, bet aš nelinkęs prie jų pridėti savo vardo ir pripažinti juos savais.

– O kodėl ne?

Jis nusišypso.

– Kadangi jie nerodė laiko! Jie matavo kitus dalykus – dalykus, kurių žmonės nenori, kad jiems primintų. Mirtingumą, sudaužytą širdį. Neišmanymą ir kvailumą. Ten, kur turėtų būti skaičiai, ji piešė klientų veidus. Ji siuntė jiems žinutes, kurios iššokdavo, kai rodyklė pasiekdavo dvylika. Aš turėjau maldauti, kad ji liautųsi. Ji sakė, kad taip yra todėl, kad ji gali pažvelgti į jų sielas, į vidinį jų laiką, vietą, kur nekreipiama dėmesio į valandas ir minutes. Tai buvo panašu į mėginimą išdresuoti katę.

– Ar jūs tikėjote, kad ji gali pažvelgti į žmonių sielas? – klausia Nela. – Atrodė, kad ji tiek daug žino, kas man nutiks.

Vindelbrekė trina smakrą.

– Tikrai? – klausia. Jis dairosi po savo dukters dirbtuvę. – Jūs kalbat taip tvirtai, kaip visos tos man rašiusios moterys. Taip norinčios atsisakyti galimybės save valdyti.

– Ne! Atvirkščiai, senjore, ji padėjo man tai susigrąžinti.

Nuo šios tiesos, nuo savo protesto ji užsičiaupia. Vindelbrekė išskečia rankas.

– Ji jums sugrąžino tai, ką jūs turėjote, – nusišypso jis, atrodo droviai patenkintas. – Galiu pasakyti jums tik tiek, madam. Mano dukra manė, kad tai, ką ji darė, turi tikslą. Aš bandžiau ją išmokyti, kad stebėjimo dovana gali pasiekti tik tiek. Kiti žmonės taip pat pasirinktų matyti tai, ką ji pamatė, arba ji visiškai išseks. Jeigu ji jums neatsakė, galbūt pajuto, kad jūs supratote. Kad jūs pamatėte, ką ji nori pasakyti.

Nela jaučia, kaip kaupiasi ašaros.

– Bet aš nesuprantu, – sako ji.

– Ar tikrai?

Nela įdėmiai žiūri į linijas ant delnų, prasidedančias ant jos odos, vedančias į vietas, kurių ji negali matyti. Ji juos sugniaužia – suvynioja savo pačios žemėlapius.

– Galbūt ir taip, – sako ji.

Vindelbrekė savo klausimais atima jai pasitikėjimą. Jai norisi bėgti namo į Herengrachtą, būti su Marina, Kornelija ir Tėja, sėdėti su Dana ir glostyti jai ausis. Bet jos paklaus apie Johaną, ir ji turės joms pasakyti. *Sekmadienį, saulei leidžiantis.* Ji nežino, ar turi tam jėgų.

– Aš nežinau, ką ji darė visus tuos metus, kokių keistų įgūdžių ji įgijo ar kokias draugijas palaikė, – sako Lukas Vindelbrekė. – Ji – protingiausias mano pažinotas asmuo. Tačiau, jei pamatysite mano dukrą, madam, prašau, pasakykite jai grįžti namo.

* * *

Nela palieka Vindelbrekę, kurio dukra pradingo, lėtai pakuojantį gražius jos rankų darbus į dėžes.

– Tai negali likti čia, – sako jis. – Bet aš to neišmesiu. Galbūt ji atvyks į Briugę ir atsiims, – neatrodo, kad jis būtų tuo įsitikinęs.

Nela pagalvoja apie moteris, visame Amsterdame laukiančias kito siuntinio. Kai kurios nerimauja, daugelis tikisi, kitos apsiblaususiomis akimis, negalinčios gyventi be kažko, kas jas palaikytų, be miniatiūristės ir jos sunkiai suvokiamų savybių. Jos lauks savo laimės. O kai ji neateis, – kai baigsis figūrėlės, kaip baigėsi Nelai, – ką jos darys tada? Šios moterys siuntė jai savo laiškus, miniatiūristė juos iškeitė į savo valiutą. Jos turi save, kad keistų, kauptų ar išleistų. Nela eina Kalverstratu atgal, nekreipdama dėmesio į krautuvininkų šūksnius. *Sekmadienį, saulei leidžiantis.* „Kaip aš joms pasakysiu? – klausia ji savęs. – Kaip aš joms pasakysiu, kad Johanui pariš akmenį po kaklu ir tada įmes į jūrą?“

Priblokšta ji eina gatvėmis į Aukso Vingį. Kornelija stovi prie durų, laukia, ir, ją išvydus, Nelos naujienos apie Johaną, apie Luko Vindelbrekės ir miniatiūristės paslaptį įstringa gerklėje. Mergina išblyškusi ir liūdna. Ji atrodo gerokai vyresnė pagal savo metus.

– Mes kažką padarėm ne taip, – tepasako Kornelija. – Mes kažką padarėm ne taip.

Užsiveriančios durys

Tokiais atvejais laiką nėra lengva įvertinti. Nela traukia iš atminties šviežiausius prisiminimus – ji paliko Mariną atsibudusią, bėgo į Rotušę, o tada į Kalverstratą, ieškodama išsigelbėjimo, kurio niekada nebus. Ir visa tai šiandien, bet Slaberto nuosprendis, Vindelbrekės paslaptys – atrodo, tartum tai įvyko pernai. Marina prarijo laiką ir dabar jos blyškios odos žemėlapyje Nela negali surasti užuominos, kada ji paskendo ir kaip pradingo.

Marinos paslaptingumas išsilaikė iki pat pabaigos, leido jai išeiti nepastebėtai. Jos dvasia išslydo pro jų pirštus. Netgi paskutinis jos atodūsis liko nepastebėtas, mirties akimirką ji pasiliko sau.

– Ne, – springsta Nela. – Ne. Marina, ar tu mane girdi?

Tačiau Nela žino, kad jos nebėra. Su Kornelija stovėdamos šalia lovos, jos liečia Marinos veidą. Jis šlapias, tarsi ji būtų gulėjusi po lietumi.

Kornelija drebėdama paima vienintelį Marinos palikimą nuo jos negyvos krūties. Ji pakelia Tėją, delnu apglėbdama mažytę kūdikio galvytę. Kornelija ją suvyniojo į tiek daug medvilnės sluoksnių, kad iš ten kyšo tik susiraukšlėjęs veidelis. Nela ir Kornelija lieka šalia lovos – šokiruotos, vis dar paklūstančios Marinai.

– Tai neįmanoma, – atsidūsta Nela.

– Aš nieko negalėjau padaryti, – sako balsas nuo atvirų durų. Nela krūpteli, su siaubu atsigręžia ir pamato jų link einančią

didžiulę moterį, pasiraitojusią rankoves, sudėtą kaip Aseldelfto piemenė.

– Kas...

– Lizabetė Timers, – pertraukia moteris. – Jūsų tarnaitė surado mane *Smito sąraše*. Tučtuojau išneškite iš čia kūdikį.

– Ji buvo arčiausiai, – murma Kornelija Nelai, jos balsas duslus, ji tvirtai laiko Tėją. – Jūs man *liepėt*, madam.

Nela spokso į šitą Lizabetę Timers, uždengusi Marinos kūną nuo apsukraus nepažįstamosios žvilgsnio. Išlikdama rami šią keistą akimirką, ji stebisi, kaip ji galėjo būti tokia beatodairiška, kad lieptų Kornelijai atverti jų duris ir atskleisti jų paslaptis. Lapė vištidėje – Lizabetė stovi, įrėmusi rankas į klubus.

– Ji – žindyvė, – šnabžda Kornelija, – bet neišlaikė pribuvėjos egzamino.

– Pati pagimdžiau keturis, – nugirdusi, bet nesutrikusi atsako Lizabetė. Ji prieina artyn ir ištraukia Tėją Kornelijai iš rankų.

– Ne! – verkia Kornelija, o Lizabetė nusineša vaiką prie slenksčio ir prisitraukia kėdę. Žindyvė tyrinėja kūdikio pilvą ir nugarą, lyg Tėja būtų kokia daržovė turguje. Perbraukusi savo paraudusiais pirštais per mažytę Tėjos galvytę, ji be jokio bruzdesio nuleidžia savo atlaisvintą korsetą ir palaidinę. Ji prineša Tėją prie tamsiai rausvo spenelio ir leidžia kūdikiui žįsti.

– Jūs čia daug pridirbot, – konstatuoja ji.

– Ką turit omeny? – klausia Kornelija. Nela jos balse girdi nepaaiškinamą paniką.

Lizabetė pasižiūri į ją.

– Šitaip ją suvystyti.

Išsekusi Nela pasišiaušia.

– Mes jums mokam ne už kritiką, ponia Timers, – sako ji.

– Klausykite, – ramiai sako Lizabetė. – Jų galūnės šiame amžiuje kaip vaškinės. Jei blogai suvystysite, sulaukusi vienų, ji turės iškrypusį stuburą ir kreivas kojas.

Ji atitraukia Tėją nuo krūties ir pradeda ją išvynioti kaip siuntinį. Po akimirkos ji visiškai išvyniojusi kūdikį.

Kornelija žengia žingsnį į priekį, įsitempusi ir budri.

– Kas atsitiko? – klausia Nela. Skubėdama į Rotušę, ji vos žvilgtelėjo į kūdikį kitą rytą po gimimo. Bet dabar, prisiminusi Kornelijos susijaudinimą, – *Tai neįmanoma. Tai negali būti tiesa*, – ji savo akimis pamato, ką jai bandė pasakyti nustebusi tarnaitė.

Jos plaukai tamsūs, pernelyg juodi olandų kūdikiui, nupraustos Tėjos oda yra cukruoto graikinio riešuto spalvos. Kūdikio akys atsimerkė, ir jos rainelės yra mažyčiai nakties tvenkiniai. Nela prieina arčiau; ji negali nustoti spoksojusi.

– Tėja, – atsidūsta Kornelija. – Ak, Tuti.

Tarsi tai išgirdusi, Oto duktė pasisuka į tarnaitę. Į ją įsminga naujagimio žvilgsnis; tik jos pačios pasaulis.

Lizabetė žiūri į Nelą, laukia, kol ji prašneks. Tylai kambaryje tirštėjant, Nelai galvoje ima suktis Marinos žodžiai. Šis vaikas tikrai nebus patogus. *Jeigu jis išgyvens, šis vaikas bus suteptas*. Ar tikrai Lizabetė negirdi, kaip daužosi jos širdis? Šalia jos Kornelija atrodo paralyžiuota.

– Jums bus dosniai atlyginta – už jūsų pagalbą. Guldenas per dieną, – sugeba pasakyti Nela, drebantis jos balsas atskleidžia sukrėtimą po to, ką ji išvydo; akimirksniu gimsta paslaptis. *Nuo pabaigos iki pradžios, aš myliu tave*. Lizabetė svarstydama išpučia žandus, šiurkščia ranka švelniai glostydama juodus Tėjos plaukus. Slaptoji žindyvė žiūri į paveikslus, į laikrodį su švytuokle, sidabrinį ąsotį. Jos akys užkliūna už didžiulio lėlių namo, kuriame

gyvena jų miniatiūros, jis toks prabangus, toks nereikalingas, kad Nela susigėsta.

– Esu tikra, kad taip ir bus, madam, – galiausiai pasako Lizabetė. – Aš paimsiu keturis guldenus per dieną.

Nela vis dar pernelyg nustebusi, kad pasakytų ką nors daugiau, tačiau ji jau pakankamai ilgai Amsterdame, kad žinotų, kad derėtis čia pradedama vos tik gimus. Apskritai ji jaučia palengvėjimą, nes atrodo, kad Lizabetė jų pinigų trokšta labiau nei jų paslapčių, bet galbūt moteris pernelyg džiaugiasi netikėta sėkme. „Aš neliksiu skolinga", – taria sau Nela. Atrodo, kad žindyvė žino apie po paviršiumi sūkuriuojantį chaosą, bet taip pat žino ir savo kainą.

Galbūt Johanas buvo teisus – net dėl abstrakčių dalykų, tokių kaip tyla, galima derėtis taip pat kaip dėl elnio kumpio, poros fazanų, gražaus gabalo sūrio. Ji galvoja apie ištuštėjusią Johano guldenų skrynią. „Tau reikia nueiti ir pasimatyti su Hana, – primena ji sau. – Visą tą cukrų reikia parduoti. Tačiau kada? Jau ir dabar reikalai liejasi per kraštus, kaip sakė Otas."

– Du guldenai dieną, ponia.

Lizabetė Timers suraukia nosį.

– Esu tikra, kad, esant šioms neįprastoms aplinkybės, jūs suprasite. Trys.

„Aš vos nepasakiau Fransui Mermansui, kad Marina pagimdė jo kūdikį", – galvoja Nela, viduje krūptelėdama nuo minties, kas galėjo nutikti, jeigu jis būtų sužinojęs ir šią paslaptį.

– Tebūnie taip, ponia Timers, – sako ji. – Trys guldenai per dieną. Už visą jūsų pagalbą.

Lizabetė patenkinta linkteli.

– Galite manimi pasikliauti. Manęs nedomina burmistrai.

– Nesu tikra, kad suprantu, ką norite pasakyti, ponia Timers.

Lizabetė šypteli.

– Kas nutiko, tas nutiko. Na, mano pasaulyje tėvas yra tėvas. Visi jie vienodi. O ji gražuolė, nesuklyskite.

– Nesuklyskite, – pakartoja Nela, bandydama suvaldyti nuostabą. Ar Otas bent jau žino? – spėlioja ji. Ar Marina jam pasakė, ar todėl jis pabėgo? Kornelija atrodo taip, lyg tuoj apalps, ir Nelai įdomu, ar tarnaitė įtarė apie šią nepaprastą tiesą. Kaip įsitikinusi ji papasakojo istoriją apie Mariną ir Fransą Mermansą, kaip ji gyrėsi savo rakto skylučių karalienės regalijomis! Otas buvo Kornelijos draugas, buvo jai lygus šiuose namuose. Ji prarado savo karūną.

– Žinote, jiems patinka, – sako Lizabetė.

– Ką, po galais, turite omeny? – pratrūksta Kornelija.

– Tvirtas suvystymas, – santūriai sako Lizabetė, juokais nuleisdama Kornelijos pyktį. – Jiems tai primena gimdą.

Kornelijos veide susimaišo sielvartas ir sumaištis. Prisiminusi Johaną Rotušėje ir jam pareikštus kaltinimus, Nela supranta, kad bus beveik neįmanoma Kornelijai pasakyti kitą tiesą.

Marinos kambaryje, tarp sėklų ir plunksnų, Lizabetė toliau rodo, kaip teisingai suvystyti kūdikį. Tėja mieguista ir nesipriešina. Ji ją dar kartą pamaitina, ir kūdikis išsijudina, kabindamasis į gyvenimą taip atkakliai, jog Nelai primena Mariną, įnikusią į sąskaitų knygą arba žiūrinčią į vieną iš Johano žemėlapių. Ji stovi, žiūrėdama į šį nuostabų galvosūkį, persikinio iriso spalvos Tėjos odos spindesį. Tėja šnarpšteli ir sugniaužia pirštukus į kumštį. Veido bruožus ji aiškiai perėmė iš tėvo, nors dar per anksti pasakyti, ant kurios pusės šita moneta nukris.

Kornelija, judėdama lyg sapne, pradeda visame name degti aliejines lempas, kad sulaikytų mirties kvapą. Ji nusuka visus veidrodžius į sieną, kad jos šeimininkės dvasia surastų kelią į dangų. Jos nenori, kad Marina įstrigtų kaminuose; jos nori, kad jos siela per debesis pakiltų virš Amsterdamo stogų.

Labai greitai reikės perkelti Marinos kūną, sako joms Lizabetė. Blogas kvapas bus negerai Tėjai.

– Užklokite ją švaria drobule, madam.

– Švaria drobule? – klausia Nela. – Aš taip nemanau. Marina nusipelno geriausio damasto.

– Jai tikriausiai labiau patiktų paprastai, – tyliu balsu atsiliepia Kornelija.

Vaikui užmigus, Lizabetė pasiima tris guldenus ir įsikiša į prijuostės kišenę.

– Pašaukit mane, kai ji nubus. Aš netoli.

Eidama virtuvės durų link, Nelai pareiškus, kad paradinės durys ne Lizabetei Timers, nesvarbu, kiek jai mokama, ji vėl sustoja ir atsigręžia į naująją darbdavę.

– Kas ten per daiktas viršuje? – klausia ji. – Didelė komoda kampe. Nesu mačiusi nieko panašaus.

– Niekas, – atsako Nela. – Žaislas.

– Nieko sau žaislas.

– Ponia Timers...

– Jūs turite vaiką pakrikštyti. Paskubėkite, madam. Šios dienos yra pavojingos.

Nelos akys prisipildo ašarų. Ji galvoja apie paskutinius Slaberto žodžius. *Tegu naujasis Johano Branto krikštas bus įspėjimas jums visiems.* Lizabetė žiūri į ją su gailesčiu ir nekantrumu.

– Tik žiūrėkit, kad ji visada būtų su kepuryte, madam, – sušnibžda ji. – Drįstu pasakyti, kad plaukai gražūs, bet vargšas vaikas turi gyventi šiose gatvėse.

Jai tai pasakius, Nela pagalvoja, kaip tai apskritai bus įmanoma. Tačiau Kornelija niekada nepaleis šio vaiko.

Kornelija pasilenkusi prie lopšio. Jos veidas atrodo išgeltęs, tuščias. Ji atrodo suvytusi, ir Nela prisimena pirmą jų susidūrimą

koridoriuje, jos įžūlumą, jos akiplėšišką naujosios atvykėlės nužiūrinėjimą. Atrodo neįmanoma, kad čia ta pati mergina.

– Aš mėginau, madam.

– Tu padarei viską, ką galėjai.

Nela nutyla, klausydamasi namo. Sode dega krūva sustirusių, parudavusių paklodžių, virsta mažais gabalėliais, apanglėjusiais, į dangų kylančiais medvilnės skuteliais. Tarp liepsnų Nela mato išsiuvinėtą pagalvėlės keturkampį, spalvingas paukščio lizdas medžio lapijoje. *Kornelija išsiuvinėjo per daug.* Kiekvieną akimirką Marinos balsas.

– Mes juk pasiliksime Tėją, ar ne, madam? – šnabžda Kornelija – Jai čia saugiausia.

– Mes jau papirkinėjame naujus žmones, kad išsaugotume paskutinę mūsų paslaptį. Kada tai liausis? – klausia Nela. Liausis, kai baigsis pinigai, atsako balsas galvoje.

– Aš greičiau mirsiu nei leisiu, kad kas nors atsitiktų šiam vaikui, – Kornelijos akys nuožmios.

– Kornelija, net jeigu tai reikštų, kad reikia ją iš čia išvežti į Asendelftą, pažadu, kad jos neatiduosime.

Dabar atrodo, kad Asendelftas taip pat toli kaip Batavis, o ne Amsterdamas, kaip kartą pasakė Agnesė. Nela vėl girdi Mariną, jos balsas aiškus kaip varpelio skambėjimas, pilkos akys šviečia panieka. *Kaime nėra ką veikti.* Kornelija linkteli.

– Tėja gali nešioti kepuraitę lauke, o namie vaikščioti palaidais.

– Kornelija...

– Ir mes turėsime apie madam Mariną pasakyti pastoriui Pelikornui. Mes negalime jos palaidoti bet kur. Nenoriu, kad ji būtų Šv. Antano bažnyčioje. Tai per toli. Aš noriu, kad ji būtų čia, tarp miesto sienų...

– Aš padarysiu tau ko nors užkąsti, – sako Nela, jausdama, kad tarnaitei kyla isterija. – Šiek tiek sūrio ir duonos?

– Aš ne alkana, – atsako Kornelija, pašokdama ant kojų. – Bet mes turim ką nors pagaminti ir nunešti senjorui.

Nela atsisėda, Kornelijos manijos akivaizdoje visai netekusi jėgų, negalėdama rasti žodžių paaiškinti, kas šiandien nutiko Rotušėje. Ji taip trokšta pamatyti Johaną, bet jos turės ką nors padaryti su Marina, pirmiausiu reikalu rytoj ryte, kai kiek pamiegos. Šiandien ketvirtadienis. Sekmadienį, saulei leidžiantis, ji, Kornelija ir Tėja neteks pagrindo po kojomis, o Lizabetė Timers bus įsikibusi joms į sijonus. Atrodo, kad šiame mieste atimti gyvybę taip pat lengva kaip pakelti kauliuką nuo *verkeerspelio* lentos.

Gali būti, kad visame Amsterdame nėra buvę tokio kūdikio. Žinoma, yra žydai sefardai, tamsūs Lisabonos berniukai ir mergaitės, ir portugalų pirklių atgabenti mulatai, kurie laukia šalia sinagogos Houtgrachte, užėmę vietas savo šeimininkėms. Yra armėnai, bėgantys nuo turkų osmanų, ir kas žino, kas ten darosi Indijoje, – tačiau Amsterdame žmonės laikosi savųjų, jie nesimaišo. Štai kodėl žmonės visada spoksojo į Otą. Tačiau čia yra grynas respublikos priešybių susijungimas, gimęs ne už tūkstančių mylių, o slaptose tėvynės klostėse, turtingiausioje Aukso Vingio dalyje. Tėja šiems grindinio akmenims ir kanalams yra dar labiau skandalingai unikalesnė nei jos tėvas.

Nuo pabaigos iki pradžios, aš myliu tave. Otas ir Tutis, pilnas apskritimas, jo paliktos žinutės ir kūdikis – kaip priminimas apie save. Nela prisimena kuždesius naktį, užsiveriančias duris, išblyškusį Kornelijos veidą rytais, kai Nela jos klausdavo, ar ji neužsisėdėjo iki vėlumos. Marina, apsiverkusi Senojoje bažnyčioje. Išsigandęs Otas po kelių savaičių tame pačiame klaupte. Ar Marina jam tada pasakė?

Vienintelis dalykas, kurį Nela gal kada nors supras apie Otą ir Mariną, yra Tėja, kuri savo ruožtu bus paslaptis pačiai sau; motina mirusi, o tėvas dingęs. Nela galvoja apie kitą motiną, Bergene, ir

kitą nusivylusį vaiką, užaugusį Briugėje su pagyvenusiu tėvu. Kodėl miniatiūristė dingo? „Man maišosi protas dėl miego stokos“, – ramina save Nela, bandydama pažvelgti atgal, ieškodama ženklų, kurių galėjo nepastebėti, apie Otą ir Mariną arba kitą Petronelą. Ji neįsitikinusi, kad kitą dieną bus lengviau suprasti.

Kornelija žvilgteli į Tėjos veidą.

– Aš norėjau, kad tai būtų senjoras Mermansas, – tyliai pratarią ji. – Aš norėjau, kad tai būtų jis.

– Kodėl?

Tačiau Kornelija neatsako; tai – visa jos išpažintis. Ji buvo tokia tikra dėl Marinos slaptos meilės tapatybės, dovanoto sūdyto paršelio ir Agnesės, sutuoktinės, pavydo. *Reikėjo Kornelijai duoti daugiau darbų*, sakė Marina, niurnėdama apie jos polinkį kurti istorijas. Mermanso žvilgsnis užgaišdavo ties Marina, tai tiesa; tačiau pati Marina niekada nepateikė jokių įrodymų. O ką ji atsakė, paklausta apie savo meiles? Tu gi nešioji jo kūdikį, pasakė jai Nela. *Aš ėmiau dalykus iš Johano, kurie man nepriklausė*, buvo jos atsakymas. Paslaptingoji Marina, kaip visada gyvenanti šešėliuose tarp melo ir tiesos.

– Noriu, kad viskas būtų, kaip buvę, – sako Kornelija.

– Kornelija, – taria Nela, imdama ją už rankos. – Turiu tau pasakyti apie Johaną, – ji pajunta, kaip jos sielvartas skleidžiasi kaip sunki rožė, per greitai metanti žiedlapius. Aiškiomis akimis, tyli tarnaitė atsisėda ant lovos.

– Tai sakykit, – sako Kornelija, nepaleisdama rankos.

Nelai atrodo, kad nuo Kornelijos ašarų jėgos sugrius sienos. Žinoma, Tėja pabunda, ir Nela iškelia verkiantį naujagimį iš medvilnės debesies. Vaikas užburia, tas mažas keistas liudijimas, suvyniotas į baltą drobę, jos plaučiai – pora mažyčių dumplių, šaukiančių į kambarį.

– Kodėl Dievas nubaudė mus, madam? Ar Jis visada tai planavo?

– Aš nežinau. Gal jis uždavė klausimą, tačiau mes esame atsakymas, Kornelija. Mes turime ištverti. Dėl Tėjos, mes turime šitai įveikti.

– Bet kaip? Kaip mes gyvensim? – klausia Kornelija, užsidengdama veidą rankomis.

– Pakviesk Lizabetę, – sako Nela, – reikia maitinti Tėją.

Nuraminta tos, kurią reikia raminti, Kornelija nutyla nuo kūdikio triukšmo. Paraudusi ir sumišusi ji palieka Nelą ant lovos su ant rankų spiegiančia Tėja. Kai ji su vaiku atsigula, kažkas įduria Nelai į nugarą, paieškojus po pagalve, jos pirštai užčiuopia mažą, kietą daikčiuką.

Otas, atsidūsta ji, žiūrėdama į jo lėlę, kai tikra jo dukra sveria kitą jos ranką. Nela nebūtų net pastebėjusi, kad jis dingo iš lėlių namo. Ar Marina čia nakvojo, naktis po nakties su juo po galva, paguoda, kuriai nepavyko jo sugrąžinti namo?

– Kur tu? – klausia Nela, lyg jos žodžiai padėtų sugrąžinti jį atgal, nors lėlei taip ir nepavyko. Tėja verkia pieno – triukšmingasis jų drąsaus naujojo pasaulio cherubinas. Šis vaikas turi pradžią, kaip Johanui su Marina atėjo galas.

Tyliai kūdikio keliamame chaose Nela pradeda kalbėti maldelę. Asendelfte, mirus jų tėvui, Karelas parašė prašymus Dievui. Tai buvo vaikiška ir nepaklusnu geriausia žodžio prasme. Dabar jie sugrįžta pas Nelą, žodžiai, išgraviruoti jos širdyje, ir ji murma juos į mažą Tėjos ausytę. Paguodos prašymas, prisikėlimo troškimas. Niekada nemirštanti viltis.

Tušti kambariai

Lizabetė Timers miega virtuvėje. Kitą rytą, penktadienį, jos veidas atrodo aprasojęs nuo drėgno kambario oro.

– Ponios kūnas, – sako ji. – Jums prireiks pagalbos.

Nelą užplūsta dėkingumas. Galvoje ji girdi Johano balsą, klausiantį sesers. *Marina, nejau tu manai, kad šis namas laikosi burtais?* „Ne burtais, – galvoja Nela, – bet dėl tokių žmonių kaip Kornelija ir Lizabetė Timers.“

Kornelija, kurios pirštai vos palietė Mariną gyvą, dabar turi sutvarkyti savo šeimininkės kūną.

– Ji visada nekentė būti liečiama, – sako tarnaitė. Susidūrus su Tėja, Nelai pasidaro įdomu, kiek teisingas galėjo būti šis pareiškimas.

– Šitas, – Kornelija iškelia ilgą juodą sijoną. Ji šiandien šneki, lyg jos balsas išvaikytų demonus, šaukiančius iš Rotušės, žodžiais: *sekmadienį, saulei leidžiantis* dabar sukasi ir jos galvoje. Jų parinkto korseto plokščių medžiaga pamušta sabalo ir voverės kailiais, išilgai nugaros eina aksomo juosta. – Jis puikiai tiks madam Marinai, – sako Kornelija.

Nela jaučiasi taip, tarsi stovėtų ant šlapio smėlio, kuris gali bet kurią akimirką paskęsti. Pažastys šlapios nuo prakaito, viduriai laisvi.

– Taigi, – atsako ji vos šyptelėdama.

Lizabetė susiraukia.

– Drabužiai yra labai gerai, – sako ji, – bet mes pirma turime ją paruošti.

Tai yra sunkiausia. Jos pasodina Mariną, ir Lizabetė aštriu peiliu perpjauna jos apatinius ir medvilninę palaidinę. Medžiagai plyštant pusiau, Nela bando pasiruošti tam, kas jos laukia, stengiasi susitelkti tik į užduotį. Pernelyg skaudu pažvelgti į tuščią, įkritusią įdubą, kurioje Tėja gyveno beveik devynis mėnesius, ir neišvengiamai pamatyti suapvalėjusias, pasiruošusias Marinos krūtis. Tarp jos kojų vis dar styro virkštelė, kurios jos nesugebėjo ištraukti.

Kornelija žiopčioja, Nela negali pasakyti, iš sielvarto ar pasibjaurėjimo. Vartai, per kuriuos Tėja pateko į šį pasaulį, atrodo užsivėrę, Nela nedrįsta apžiūrėti iš arčiau, baimindamasi, kad išjudins dar daugiau kraujo. Tad jos įtrina likusį levandų aliejų į kitas Marinos kūno dalis, taip slopindamos intensyvėjantį, keistai salsvą jos kvapą.

Pakėlusios Mariną, Nela ir Lizabetė svirduliuoja; Kornelija švelniai apmauna sijoną, suraišioja jį drebančiais pirštais. Kai Nela palenkia ją į priekį, Marinos galva bumbteli jai į krūtinę. Kornelija perkiša ranką per korsetą.

– Aš jos nerengiau metų metus, – sako ji, jos balsas tylus ir aukštas, vos atskirsi nuo kvėpavimo. – Ji visada tai darydavo pati.

Kornelija užtraukia vilnones kojines ir porą triušio odos šlepečių su išsiuvinėtais inicialais M ir B. Nela nuplauna Marinos veidą, pagarbiai nuvalo jį švariais rankšluosčiais.

Lizabetė išpina jos plaukus ir vėl supina kasas, pakišdama jas po dailia balta kepuraite.

– Palaukite, – sako Nela. Ji nueina į mažąjį Marinos kambarėlį, kur savo ąžuolinėje lovelėje miega Tėja, ir nukabina Afrikos žemėlapį, vis dar aprašinėtą neatsakytais klausimais:

Oras? Maistas? Dievas?

– Reikia jai įdėti ir daugiau jos kolekcionuotų daiktų, – sako Kornelija, pamačiusi, ką atnešė Nela. – Plunksnas ir prieskonius, knygas.

– Ne, – sako Nela. – Mes juos pasiliksime.

– Kodėl?

– Kadangi vieną dieną jie bus Tėjos.

Kornelija linkteli, ji atrodo sujaudinta tokios idėjos logikos ir melancholijos. Nela įsivaizduoja Korneliją po ketverių metų, rodančią mažai mergaitei platesnį pasaulį, kurį kadaise jos motina taip stropiai, be abejonės, su meile, sudėliojo. Kai mėlynos tarnaitės akys pradeda žvelgti į niekur, Nelai pasidaro smalsu, ar Kornelija irgi galvoja apie ateitį – apie Tėją, tabaluojančią mažomis kojytėmis nuo lovos krašto, kai tą keistą paveldą jai rodo tarnaitė, kuri mylėjo jos motiną. Nela nori, kad Kornelija tvirtai įsikibtų į šį vaizdinį, kad trokštama ateities gerovė atitrauktų ją nuo šiandienos siaubo.

– Ji atrodo rami, – sako Kornelija.

Tačiau Nela mato pažįstamą raukšlę savo mošos kaktoje, tarsi ji skaičiuotų nedidelius mokesčius arba galvotų apie savo brolį. Marina neatrodo rami. Ji atrodo taip, tarsi būtų nenorėjusi mirti. Dar buvo tiek daug ko padaryti.

Kol Lizabetė ir Kornelijos eina į Marinos kambarį pasirūpinti Tėja, Nela nulipa žemyn, į Oto įrankių sandėliuką, kur visi jo daiktai suguldyti ant švarios lentynos, visada paruošti, sutepti alyva ir pagaląsti. Ji randa tai, ko ieškojo. Asendelfto ūkininkai vadindavo juos kapokliais, ir, būdama maža mergaitė, ji matė, kaip kresnos jų rankos stipriai smogia nudžiūvusiems medžiams.

Sugrįžus į viršų, moterų murmesys girdėti koridoriuje, o Nela pirmą kartą užsirakina savo miegamojo duris.

Ji spokso į ją, stovinčią kampe, – gražiąją Johano dovaną. Tada, spalį, jis pavadino lėlių namą pramoga, tačiau Nela, atsidūrusi ant naujo gyvenimo slenksčio, tai priėmė kaip įžeidimą savo trapiam statusui. Ji atmetė šį negyvenamą pasaulį, paskui pamažu patikėjo, kad jame slypi atsakymai, kad miniatiūristė yra ta, kuri laiko šviesą. „Tačiau Johanas tam tikra prasme buvo teisus, – galvoja Nela. – Šitas lėlių namas iš tikrųjų buvo dėmesiui atitraukti. Tiek daug įvyko, kol žiūrėjau kitur. Buvau tikra, kad stoviu vietoje, tačiau štai kur atėjau."

Tik dabar Nela supranta, ką reikia padaryti. Ji prieina prie lėlių namo ir pakelia į viršų rankas, atkartodama tuos vyrus, kurie, garsiai mykdami, kapojo tuos kamienus. Ji įkvepia, akimirką palaukia ir smogia kirviu žemyn. Jis perkerta vėžlio šarvą, į skeveldras sudaužo guobą. Alavo gyslos vinguriuoja kaip augalo šaknys, aksomo užuolaidėlės nukrinta ant žemės. Nela vis kerta ir kerta, kol namas suklumpa. Grindys sugriūva, lubos prasiskiria, darbas ir laikas, detalės ir galia nukrinta ant grindų.

Įsiaudrinusi Nela numeta kirvį ir pasilenkia virš nuolaužų. Ji plėšia itališkos odos tapetus, gobelenus, klijus tarp marmuro grindų. Paėmusi knygas, išdrasko mažyčius puslapius. Sugniaužtame kumštyje sumaigo sužadėtuvių taurę, minkštas metalas pasiduoda jos spaudimui, pora ant šono suspausta į nieką. Surinkusi raudonmedžio kėdes, narvelį, Pibą, marcipanų dėžutę, liutnią, ji viską sutraiško bato padu, viskas neatpažįstama, amžiams sugadinta.

Išskėtusi pirštus kaip nagus, Nela perplėšia Mermanso kūną, suplėšo plačiakraštę jo skrybėlę. Ji nutraukia Džekui galvą kaip nuvytusį žiedą. Su guobos gabalu sudaužo Agnesės ranką, tebelaikančią pajuodusį cukraus gabalą. Nela nepasigaili nei Kornelijos, nei abiejų savo kopijų – pilkos ir auksinės, viena atsiųsta

miniatiūristės, kitą Agnesė paliko ant Rotušės galerijos grindų. Ji sumeta jas į krūvą, kartu su Johano pinigų maišu. Tik Mariną ir Johaną ji palieka sveikus, įsideda juos į kišenę su Otu ir kūdikiu. Tėja galės juos turėti, kai bus vyresnė; pasenusius portretus.

Ji paliečia Arno kišenėje ir sudvejoja. „Tai – tik lėlė, – sako ji sau, vis dar stebėdamasi keista miniatiūristės meistrystės ir šnipinėjimo alchemija. – Tai – niekas.“ Ji pakilnoja jį delne. Didžiuma cukraus dar neparduota. Beveik nekęsdama savęs, Nela skubiai sugrūda konditerį atgal į sijoną, saugų ir toliau nuo akių.

Tuščia, išsekusi Nela daugiau nebegali naikinti; jos vestuvinė dovana pavirto laužu. Nuslydusi ant grindų šalia, ji padeda galvą ant sulenktų kelių. Nesant kam ją apkabinti, ji apkabina save pati; jos kūną purto rauda.

Piktžaizdė sode

Tą vakarą Kornelijos nepavyksta atkalbėti, kad ji neitų į Rotušės kalėjimą. Veiklos įkarštyje ji iškepė pyragų su vištiena ir veršiena, paruošė rožių vandens ir saldinto moliūgo, kopūstų ir jautienos. Jie kvepia namais, gera virtuve su gerais rakandais ir sumaniu virėju prie vairo. „Aš eisiu, madam“, – sako ji. Užsispyrimas sugrąžino šiokį tokį atspalvį jos veidui.

– Nepasakyk jam, kas čia nutiko.

Kornelija glaudžia šilto maisto paketą prie savo kūno, jos akys pritvinsta ašarų.

– Aš verčiau mirsiu nei sudaužysiu jam širdį, madam, – sako ji, slėpdama pyragus giliai po prijuoste.

– Žinau.

– Bet jeigu mes nepasakysim jam apie Tėją, apie kūdikį, apie pradžią...

– Tai suteiktų jam daugiau apgailestavimo dėl gyvenimo, kurio jis netrukus neteks. Nemanau, kad jis galėtų tai pakelti.

Kornelija bando susidoroti su siaubingais sprendimais, kuriuos jos priverstos padaryti. Nela žiūri į palei kanalą einančią vienišą tarnaitės figūrą.

Lizabetė darbinėje virtuvėje lanksto švarius vystyklus Tėjai.

– Ar pabūsite su ja porą valandų, kol aš būsiu išėjusi? – klausia Nela.

Lizabetė pažvelgia aukštyn.

– Mielai, madam.

Nelai patinka, kad Lizabetė neklausia, kur ji eina; tokia nepanaši į Korneliją. Jai įdomu, ką Lizabetė pasakytų apie skerdynes jos kambaryje, vaikiška nuotaka suniokojo savo žaislą.

– Viršuje yra malkų, – taria ji žindyvei. – Reikia pasirūpinti, kad Tėjai būtų šilta.

***

Nelai leista užeiti pro *kerkmeesterio** duris kambaryje už vargonų Senojoje bažnyčioje. Pastorius Pelikornas prie savo rašomojo stalo. Nela čia dėl Kornelijos. Ji mieliau tyliai palaidotų Mariną Šv. Antano bažnyčioje, toli nuo akylos visuomenės akies.

„Argi tai nebūtų, ko ir ji pati būtų norėjusi?“ – paklausė ji Kornelijos.

„Ne, madam. Ji būtų norėjusi aukščiausios pilietinės pagarbos, kokią tik šis miestas gali suteikti.“ Tai normalu – Kornelija išlygina paviršių. Taigi, Marinos palikimas išlieka; didžiausias Marinos rūpestis – išlikti gyvai jos tarnaitės širdgėloje.

Pelikornas žiūri į Nelą, bandydamas nuslėpti blykstelėjusią antipatiją. „Tu žinai, kas aš esu, – pamano ji, jos neapykanta prabunda. – Tu stovėjai šalia Rotušės, šaukei, kad visi girdėtų.“ Nela atėjo ginkluota savo turtais, bet perlai ir sidabrinė suknelė Pelikorno paniekos akivaizdoje atrodo prasti šarvai.

– Atėjau pranešti apie mirtį, – sako ji, žiūrėdama tiesiai į jį, jos balsas aiškus.

Pelikornas nuleidžia smakrą ant savo prabangios apykaklės.

– Maniau, kad tai – tik sekmadienį? – sako jis, prisitraukdamas artyn išsipūtusį laidojimo registrą – didelę knygą odiniais

* Protestantų bažnyčios tarnautojas, padedantis parapijos pastoriui tvarkyti pasaulietinius reikalus.

viršeliais, kurioje surašytas visas šio miesto kūnų, iškeliaujančių į dangų arba pragarą, judėjimas. Jis padažo plunksną į rašalą.

Nela ramina save, giliai kvėpuodama.

– Atėjau pranešti apie Marinos Brant mirtį.

Pelikorno plunksna plevena. Jis pasižiūri į Nelą, jo griežtas veidas palinkęs virš knygos.

– Mirė? – klausia jis.

– Vakar popiet.

Plunksna padedama, Pelikornas atsilošia.

– Tegu Dievas palaimina jos sielą, – galiausiai prataria. Jis prisimerkia.

– Papasakokite man, kaip mūsų sesuo Marina Brant paliko šį pasaulį.

Nela įsivaizduoja Marinos lavoną, kruvinas paklodes, naujagimę Tėją, tada grįžta atgal; Otas ir Marina susipynę, jų paslaptis giliai paslėpta gyvame Marinos kūne.

– Ji mirė nuo karštinės, pastoriau.

Jis atrodo sunerimęs.

– Manote, kad tai – anglų gripas?

– Ne, senjore. Ji sirgo ilgą laiką.

– Teisingai, nemačiau jos bažnyčioje pastarąsias savaites, – Pelikornas suglaudžia delnus ir smailėjančių pirštų galiukais pasiremia smakrą. – Svarsčiau, ar tai turi ką nors bendro su jos broliu.

– Šokas nebūtų padėjęs, senjore. Ji buvo labai silpna, – tyliai ištaria Nela, neapykanta joje kunkuliuoja, vos leisdamas jai kvėpuoti.

– Tikriausiai ne. – Nela toliau tyli – ji nenori, kad šis žmogus gautų tai, ko trokšta. – Ar jūsų *gebuurte* atėjo padėti? – klausia jis.

Ji prisimena savo tėvo laidotuves Asendelfte, kaip kaimynai atėjo į pagalbą sielvartaujančiai jos motinai; nurengė jo lavoną, apvilko naktiniais baltiniais, padėjo stingstantį kūną ant metalo

lakšto, pridėjo šiaudų išmatoms sutekėti. Tada jaunos netekėjusios kaimo merginos dėjo verbas, gėles, lauro lapus. Marinai tokio *gebuurte* nebuvo, tik Kornelija ir ji, tuštuma, sumišusi su jų panika, ir Lizabetė, moteris, kurios ji niekada nebuvo sutikusi, būdama gyva. Kornelija bent jau uždegė tuos žibintus.

Nelą skaudina pagarbos Marinai trūkumas po mirties. Turėjo būti *gebuurte*, nes Marina buvo geras žmogus, ji buvo stipri. Kitame gyvenime ji galėjo vadovauti armijai. Galiausiai Marina neturėjo artimų draugų – išskyrus vieną, tačiau ir jis pradingęs.

– Taip, pastoriau, – atsako ji. – Kaimynai atėjo. Bet mums ją greitai reikės perkelti. Turime ją pervežti į bažnyčią.

– Ji taip ir neištekėjo, – sako Pelikornas. – Kokia netektis.

„Kai kuriems iš mūsų, – galvoja Nela, – vedybos yra netektis."

Lauke visiškai tamsu. Ji girdi, kaip pagrindinėje bažnyčios dalyje vargonininkas repetuoja savo vargonais, vakarinėms pamaldoms uždegami deglai. Pastorius atsistoja, išlygina juodą savo tuniką lyg prijuostę.

– Jeigu atėjote dėl to, kad ją palaidotų čia, – sako jis, – tai neįmanoma.

Akimirką stoja tyla. Nela įspaudusi pėdas į grindis, nugara tiesi.

– Kodėl, pastoriau?

Jos balsas tvirtas ir protingas, nes ji taip nusprendė. Ji neleis jam virpėti ar išduoti emocijas. Pelikornas užverčia laidotuvių registrą ir pažiūri į ją nustebęs, tarsi būtų nepratęs, kad jo prašytų paaiškinti.

– Mes negalime jos priimti, ponia. Ji sutepta sąsajomis. Kaip ir jūs, – jis padaro pauzę, gręždamas ją suakmenėjusiu žvilgsniu. – Aš jus labai užjaučiu, madam.

– Bet jums nė kiek negaila.

– Mes perpildyti. Mano pamokslų klauso daugiau griaučių nei gyvųjų. Dieve brangus, kokia smarvė, – taria pats sau. – Jokie arabiški kvepalai negali paslėpti pūvančių olandų. – Nelai jis tik priduria: – Apgailestauju dėl jos mirties, bet negaliu jos čia priimti.

– Senjore...

– Nueikite pas Šv. Antano žmones, jie jums padės.

– Ne, pastoriau. Ne už miesto sienų. Ji meldėsi čia.

– Laidojimasis mieste šiomis dienomis daugumai nėra prieinamas, madam.

– Tik ne Marinai Brant.

– Aš nebeturiu vietos. Ar girdite?

Nela ištraukia iš kišenės du šimtus guldenų, gautus iš Arno, ir padeda juos ant Pelikorno registro.

– Jeigu jūs suorganizuosite paminklinį akmenį, karstą, vyrus jam nešti ir vietą po bažnyčios grindimis, aš padvigubinsiu sumą, kai viskas bus baigta, – sako ji.

Pelikornas žiūri į pinigus. Tai – pinigai, gauti iš sodomito žmonos. Tai – pinigai, gauti iš moters. Tai – labai giliai slypinčios blogio šaknys, bet tai daug pinigų.

– Aš negaliu to priimti, – sako jis.

– Godumas – tai piktžaizdė, kurią turime išpjauti, – su gedulinga išraiška atsako Nela. – Būtent.

Ji mato, kad jam malonu, kai kartojamas jo pamokslas.

– Jūs, Dievo žmogus, geriausiai tinkate saugotis piktžaizdės, – tęsia Nela.

– Kai ji bus pašalinta, – atsako jis, jo akys švysteli prie guldenų.

– Žinoma.

– Šio miesto nelaimingiesiems reikia daug išmaldos.

– Ir reikia ką nors daryti, kad ta piktžaizdė neplistų.

Jie sėdi tylėdami.

– Rytiniame bažnyčios kampe yra nedidelė erdvė, – sako Pelikornas. – Užteks vietos paprastai plokštei, niekam daugiau.

„Koks jis vis dėlto kvailys, – galvoja Nela. – Jis toks pat žmogus kaip ir kiti, nė kiek ne arčiau Dievo už kitus. – Jai įdomu, kiek iš keturių šimtų bus nugriebta prieš išmokant karstanešiams ir išmaldai. – Ar Marinai patiktų ten, kampe? Ji visą gyvenimą praleido kampe, jai tikriausiai labiau patiktų navoje. Tačiau navoje per ją nuolat pirmyn atgal vaikščiotų žmonės. Kai kuriems piliečiams tikriausiai norėtųsi tokio galo, kad jų niekad nepamirštų, laikytų juos atmintyje ir už juos nuolat melstųsi, bet, – galvoja Nela, – Marinai tai būtų pernelyg neoru. Geriau kampe."

– Aš sakau tiesą, ponia, – sako pastorius Pelikornas. – Mes visai užpildyti. Tas kampas yra geriausia, ką galiu pasiūlyti.

– Jis tiks, – atsako ji. – Tačiau aš noriu geriausios guobos karstui.

Pelikornas paima plunksną ir vėl atsiverčia registrą.

– Aš tuo pasirūpinsiu. Laidotuvės galėtų įvykti ketvirtadienį vakare, po mišių.

– Labai gerai.

– Vakarais lengviau. Kvapas, kuris pasklinda atkėlus grindis, atitraukia žmones nuo maldų.

– Suprantu.

– Kiek žmonių ateis?

– Nedaug, – atsako Nela. – Jos gyvenimas buvo ganėtinai uždaras, – ji tai pasako beveik kaip iššūkį, kad pamatytų, ar jis jai prieštaraus, ar pasiūlys ką nors iš šalies apie slaptą Marinos gyvenimą. Jis galėtų pasakyti, kokiuose knygynuose ji lankėsi. Kokia buvo jos draugija, kad ji vedžiojosi gatvėmis tamsiaodį.

Tačiau Pelikornas tiktai suspaudžia lūpas. Nuošalumas yra blogai; Nela žino, ką reiškia jo minos. Visuomeniškumas, kaimynų

stebėjimas, visi seka vieni kitus – štai kas priverčia šį miestą suktis. Ne užsidarymas nuo smalsių akių.

– Ceremonija bus trumpa, – sako jis, dėdamas guldenus į registrą.

– Mes nemėgstam pompastikos, – atsako ji.

– Būtent. O be jos vardo ir datos, ką dar norėtumėt užrašyti ant antkapio?

Nela užsimerkia ir įsivaizduoja Mariną – su ilga juoda jos suknele, kepuraitės ir rankogalių tobulybe, slepiančią tiek daug sąmyšio. Viešai atmetančią cukrų, bet paslapčia kniaukiančią cukruotus riešutus, slepiančią Oto meilės laiškelius, žyminčią neaplankytas šalis ant iš brolio pavogtų žemėlapių. Marina, laikiusi miniatiūras nesvarbiomis, bet miegojusi su Oto lėle po pagalve. Marina, kuri nenorėjo būti žmona, tačiau turėjo Tėjos vardą, laukiantį ant liežuvio.

Beprasmė Marinos gyvenimo netektis, daug neatsakytų klausimų slegia Nelą. Fransas, Johanas, Otas – ši vyrų trijulė, ar jie pažino jos mošą geriau nei ji?

– Na? – nekantriai klausia Pelikornas.

Nela atsikrenkščia.

– *T'can vekeeren*, – atsako ji.

– Ar tai viskas?

– Taip, – sako ji. – *T'can vekeeren.*

Viskas gali pasikeisti.

Kiek jautiesi gyvas

Šeštadienio rytą Nela pasiima iš duoninės pyragą, tikėdamasi, kad jis bus su uogom. Ji alkana, beveik nevalgė nuo nuosprendžio paskelbimo.

Pluta apgaulinga, ji nuslepia, kad pyragas su šalta žuvim, proziška plekšnė, kai tikėtasi žieminių vaisių. Nela sudirgusi, jai beveik atrodo, kad maistas iš jos šaiposi. Ji liūdnai klausia savęs, ar Kornelija dar kada nors gamins ką saldaus. Cukruoti riešutai gali jai priminti Mariną ir švelnius jos prieštaravimus.

Pilvui urzgiant, Nela traukia į Hanos ir Arno krautuvėlę, po jų ženklu su dviem gabalais cukraus.

– Mes paimsim daugiau, – pamatęs ją, sako Arno. – Jis gerai dera su medaus koriais, o jūs, be abejonės, labai norėsite jo atsikratyti.

– *Noud*, – subara Hana. – Aš atsiprašau, Nela. Hagoje jo niekas neišmokė gerų manierų.

Nela nusišypso. Verslas yra verslas. „Man nereikia tavęs mėgti, Arno“, – pagalvoja ji, nors jai patinka Hana – aiškiai kalbanti diplomatė su apdulkėjusia prijuoste. Vos tik šitas cukrus bus parduotas, Nela pažada sau įkišti Arno lėlę į miesto bityną, kur ją apspis godžios bitės.

– Ateikit, – sako Hana, mostu kviesdama ją prisėsti ant nušveisto suolo priešais parduotuvę. Arno nutrepsi atgal, daužydamasis savo padėklais.

– Paragaukite šio naujo kakavos pupelių gėrimo, kurį aš bandau, – linksmai sako ji. – Aš įdedu šiek tiek jūsų cukraus ir kelis vanilės trupinėlius.

Jis tikrai skanus. Jis sušildo Nelą kaip laimingas vaikystės prisiminimas.

– Ar girdėjot? – klausia Hana.

– Ką?

– Burmistrai panaikino draudimą žmogaus formos sausainiams. Nors mūsų šunys ir buvo populiarūs, džiaugiuosi, kad galime vėl kepti įsimylėjėlius tiems, kuriems pasisekė būti jauniems ir įsimylėjusiems. Tai gera žinia jūsų prekei.

Nela dėkingai suspaudžia karštą terakotos puodelį. Tai gera žinia, nors ir nepakankamai, kad išvaikytų visa apimantį niūrumą.

– Negaliu ilgai užtrukti, – sako ji, galvodama apie naująją savo šeimyną, kurią ką tik įgijo.

– Žinoma, – sako Hana, atsargiai žvilgteldama į ją.

„Ar ji žino?“ Nelai įdomu, ar Kornelija pagaliau išlaikė liežuvį už dantų.

– Bet aš labai jums dėkinga, – sako ji, – už jūsų draugystę ir jūsų prekybą.

– Aš dėl jos viską padaryčiau, – atsako Hana.

Nela įsivaizduoja Haną ir Korneliją prieglaudoje – kokias sutartis jos pasirašė, kokias davė kraujo priesaikas iki pat mirties? Hana pradeda kalbėti tyliau.

– Nuo tada, kai ištekėjau, – ji nutyla ir per petį pažvelgia į Arno. – Krautuvės priežiūra užima kiekvieną mano dienos valandą.

– Jūs turite Arno.

– Būtent, – Hana nusišypso. – Jis nėra žiaurus žmogus. Nei savanaudis. Pati pasiklojau tešlinę lovą, – ji palinksta į priekį ir sušnabžda: – Mes sumokėsime pinigus, kurių jums reikia. Iš mažų sėklų išauga gražios gėlės.

Nela pasižiūri į virtuvę.

– Bet ką pasakys Arno? Aš negaliu parduoti už mažą kainą.

Hana gūžteli pečiais.

– Yra įvairių būdų įtikinti. Tai ir mano pinigai. Aš juos uždirbau ir sutaupiau, ką galėjau prieš santuoką. Mano brolis lošė bursoje, ir, kai jis gavo pelną, liepiau jam liautis. Jis paklausė, kitaip nei kai kurie, – ji atsidūsta. – Arno žavisi mano sugebėjimais, tačiau atrodo, kad jis pamiršo pusės savo turto šaltinį. Jis mėgsta savo naują cukraus pirklio vaidmenį. Ji suteikė jam statusą Kepėjų gildijoje. Jie gali paskirti jį prižiūrėtoju. Produktas geras, todėl jie mano, kad jis yra toks pat, – šypsosi Hana. – Nauji receptai, plėtros planai. Jis nori keliauti ir parduoti kitą cukraus dalį Delfte ir Leidene, taip pat ir Hagoje, – Hana nutyla. – Visus sprendimus aš palaikiau.

– Ar vyksite su juo?

– Kažkas turi išlaikyti verslą čia. Mes paimsime dar tris šimtus gabalų. Ir duosime jums šešis tūkstančius. Gera kaina, ar ne? Cukraus kristalai man vertesni už deimantus, madam Brant.

Ką ji čia perka – ramybę ar akimirką pasimėgauti savo sunkiu darbu? Nela švyti nuo Hanos pasiūlytos sumos.

– Aš manau, – sako Hana, – kad ilgainiui tai bus naudinga mums visiems.

Iš Hanos su Arno ji greitai nueina į Rotušę. Sargybinis įleidžia ją pro vartus, ji nueina tuo pačiu koridorium, ir Johano durys atsiveria. Šį kartą prireikia trijų guldenų, kad leistų būti ilgiau nei įprastą ketvirtį valandos. Ribota Johano gyvenimo trukmė daro jį dar brangesnį, tačiau Nela sumokėtų dešimteriopai, jei tik reikėtų. Nela pajunta, kad nuo sargybinio sklinda lengvas rožių vandens ir moliūgo kvapas. Suskaičiavęs pinigus rankoje, jis linkteli ir uždaro kameros duris. Kažkas, gal Kornelija, nuskuto Johano šerius,

tai padarė jį panašesnį į lavoną, tarsi jo kaukolė veržtųsi lauk. „Turėjau atnešti jam naujus marškinius“, – pamano ji, žiūrėdama į savo vyrą blausioje šviesoje. Jo dėvimi yra nuskurę ir ploni. Nuo to vaizdo Nelai gerklėje įstringa gumulas. Jis sėdi ant šiaudų gulto, galva atsirėmęs į drėgną sieną, ilgos kojos nenatūraliai išsuktos iš klubų.

Ji suvokia, koks jis panašus į Mariną, išdidžiai ilsisi, beveik gražus net ir dabar. Jai suspaudžia gerklę. Kampe yra išmatų, kaip pakliuvo užmestų šiaudais. Ji nusigręžia.

„Jeigu aš viską papasakočiau, – svarsto Nela, – kažin ką manytų Johanas, kas jį išdavė labiau?“ Ji prisimena, kaip Džekas rėkė Otui – *jis žino, kad tu kažką padarei*. Johanas kartą suabejojo Marinos pamaldumu, per ginčą svetainėje, o vėliau pasakė, kad ji iš savo brolio pasiėmė, kas jai nepriklausė. Ar Johanas žinojo, bet apsimetė nematąs? Atrodo neįtikėtina, bet daug kas, susijusio su Johanu, yra neįtikėtina. Jis ir Marina dažnai nepasidalijo Oto tarpusavy, reiškė teises į jį kaip į teritoriją, ginčijosi dėl to, kas jį labiau vertina ar kam jo reikia labiausiai.

Du nesuvalgyti pyragai guli šalia Johano.

– Turėtum juos suvalgyti, kol dar švieži, – sako ji.

– Pasėdėk su manim, – atsako jis, jo balsas tylus.

Koks silpnas jis atrodo, iš akių dingęs spindesys. Nela beveik gali pajusti jo dvasią, ore išsisklaidančią į nebūtį. Ji nori ją sučiupti ir laikyti saujose, neleisti jai išnykti.

– Aš pardavinėju cukrų, – sako ji sėsdamasi. – Man padeda konditeris.

– Nemanau, kad spėsi viską sutvarkyt iki rytojaus, – atsako jis vos šyptelėdamas.

Nela užgniaužia instinktyvią raudą. Atrodo, kad Kornelija ištesėjo savo pažadą neprasitarti apie Mariną, bet kaip jos gali nepasakyti jam, kas jam atsitiko? Jo sesuo, jo mylimiausia priešininkė,

negyva. Kaip įmanoma, kad jis negali to nuspėti iš sielvarto savo moterų veiduose?

– Šiaip ar taip, Mermansas dabar niekaip nepaims kyšio, – sako Johanas. – Atrodo, kad kai kurie dalykai vis dėlto neturi kainos. Marina buvo teisi, negalima susiderėti dėl abstrakčių dalykų. Ar bent jau dėl išdavystės.

Nela mintyse mato, kaip Lizabetė Timers derasi dėl pinigų už tylėjimą.

– Bet čia Amsterdamas...

– Kur švytuoklės svyruoja nuo Dievo prie guldeno. Fransas sako, kad jis tai daro, norėdamas išsaugoti mano sielą, tačiau jis širsta, kad nepardaviau jo cukraus per naktį. Išvadindamas mane sodomitu, jis kovoja už savo gabalus.

– Johanai, ar yra tik viena priežastis – kerštas?

Jis žiūri į ją prieblandoje, o ji laukia. „Dabar, – galvoja ji, – dabar jis pasakys apie Mariną ir jos atsisakymą tekėti.“ Tačiau Johanas yra ištikimas sau iki galo.

– Tas cukrus tiek daug reiškė, – sako jis. – O aš savo abejingumu pasijuokiau iš to.

– Kodėl taip pasielgei? Dėl Džeko?

– Ne. Nes aš galėjau pajusti Franso ir Agnesės godumą tvyrant ore, ir tai kėlė pasibjaurėjimą.

– Bet tu esi pirklys, o ne filosofas.

– Godumas nėra būtinas, kad sektųsi versle. Aš sau trokštu labai nedaug.

– Tik bulvių?

Jis šypsosi.

– Tik bulvių. Ir tu teisi, aš nesu filosofas. Aš viso labo žmogus, kuriam teko nuplaukti į Surinamą.

– Tu sakei, kad cukrus buvo nepaprastai skanus.

Jis niūriai apžvelgia patalpą.

– Ir esu už tai gausiai apdovanotas. Verslo paslaptis – per daug nesirūpinti, būti visada pasiruošusiam netekti. Atrodo, aš rūpinausi per daug ir per mažai.

Didžiausios Johano netekties perspektyva grėsmingai artėja.

– Aš neįvertinau situacijos. Senos žaizdos, – sako jis. – Eikš, dabar jau nieko nebepadarysi. Kornelija permerkė mane savo ašaromis, dabar ir tu. Galėjai atnešti man naujus marškinius. Kas tu per žmona, – barasi jis, spausdamas jos ranką. – Privalai pasakyti Marinai, kad jai čia negalima.

Ją užplūsta netekties jausmas; sūrūs jūros potvynis.

– Aš nenorėčiau, kad ji matytų mane tokį, – sako jis.

– Johanai. Kodėl Džekas tave išdavė?

Jis perbraukia ranka per žilstančius plaukus.

– Dėl pinigų, spėju, ir dėl to, ką reiškia pinigai. Turi būti pinigai, nes jokios kitos priežasties aš negaliu rasti. – Stoja tyla; ji jaučia, kaip Johanui sunku kontroliuoti savo baimę. – Tau reikėjo išgirsti Agnesės liudijimą, – sako jis. – Jos dvasia visada buvo trapi, bet tą akimirką, manau, ji iš tikrųjų palūžo.

Jis šneka greitai, kad atitrauktų save nuo tamsių minčių.

– Agnesė visada mylėjo Fransą, bet per daug tokios meilės gali būti nuodinga. Aš nežinau, ar ji džiaugėsi vykdydama jo nurodymus šį kartą. Žinoma, ji tiki savo Dievu ir šventa tvarka, kaip viskas turi vykti. Tačiau ketvirtadienį jai kažkas buvo atsitikę. Ji atrodė sutrikusi, tarsi puikiai žinotų, kad daro kažką negerai, tačiau vis vien tai darytų. Tikriausiai niekada nepažinojo savęs geriau nei tą akimirką ir tuo pat metu, nebuvo savęs užklupusi taip netikėtai.

Jis nusijuokia, ir Nela sugeria tą garsą.

– Marina visada buvo teisi dėl Agnesės ir Franso, – tęsia jis. – Jie yra tokie žmonės, kurie visur mato pajuodavusį cukrų.

Dievas mato, jos vyras niekada nebuvo įžvalgiausias, vertindamas žmones, bet, kalbant apie Mariną, Johanas visada žinojo

savo sesers vertę. Jis turi sukaupęs metų metus jos sumanumo ir švelnesnių nuotaikų. Galbūt jis stebėjo, kaip iš ryškios merginos ji virto tvirtesne moterim, kuri nesurado kelio, kurį buvo susigalvojusi. Jis kalba apie ją didžiadvasiškai, ir Nelai beveik atrodo, kad visos Marinos esybės yra kartu su jais, švyti kameros prieblandoje.

Nela nėra Džekas. Ji nebus ta, kuri išplėš Johano sesers paveikslą iš rėmų. Ji niekada negalės pasakyti Johanui, ką jis prarado, nei, galų gale, kaip mažai jie visi pažinojo Mariną.

– Aš jų nekenčiu, Johanai, – sako ji. – Visa savo siela.

– Ne, Nela, nešvaistyk savęs. Kornelija man papasakojo apie darbą, kurį nuveikei su Arno Makvrede. Tai manęs nenustebino, bet man taip malonu tai išgirsti. Pagalvok, cukrus liks čia, respublikoje!

– Marina labai padėjo, – sako ji, jausdama, kaip po palaidine jo sandėlio raktas prisispaudęs jai prie odos.

Stoja tyla, jie susiima už rankų, tarsi besiliečiantys kūnai atitolintų aušrą.

Girnapusė

Nela mato šimtus prišvartuotų laivų, jų korpusai išrikiuoti palei ilgas, VOC priklausančias prieplaukas. Fleitai ir galiotai, seni ir sukiužę laiveliai, kvadratiniais laivūgaliais, įvairių formų ir paskirčių, tarnaujančių respublikai. Dažniausiai stiebai pliki, burės ir takelažas sulankstyti, apsaugoti nuo stichijos, kol ateis laikas juos išdervuoti, iškelti aukštyn ir pritvirtinti prie medžio.

Laivai, kurių burės iškeltos, atrodo lyg būtų pražydę, pasiruošę gaudyti prekybos vėjus ir nešti jūreivius į tolumas. Jų korpusai girgžda, išbrinkę nuo nesulaikomos sūrios drėgmės, kuri gadina bet kurio įgulos nario gyvenimą. Tvyro specifinis kvapas – galima užuosti palei dokus stovinčių laivų triumus, žuvėdrų aplestus, bet nepabaigtus žuvų likučius. Besiblausiančioje šviesoje iš laivų į vandenį bėga nuotekos.

Paprastai laivai turėtų būti įspūdingas reginys, ant bangų siūbuojantys didžiuliai jų korpusai, šitie imperijos įrankiai, karo šunys, sutvarkantys visus nešvarius reikalus. Tačiau šią vakarėjančią sekmadienio popietę, visų akys krypsta į žmogų su girnapuse po kaklu.

Ar tai vestuvės, ar laidotuvės, dėl ceremonijų Amsterdame raukomasi, ritualas gali būti pernelyg stačiokiškas, per daug papistiškas, ir jo reikia vengti. Tačiau turtingo žmogaus paskandinimas yra kitoks – moralinis sultingumas, simbolizmas, kurį galima ištraukti iš Biblijos, ir, žinoma, minia susirinko. Jie stovi

prieplaukoje, daugelis VOC darbuotojų, jūrų kapitonų ir klerkų. Yra pastorius Pelikornas, *schoutas* Slabertas, netgi Agnesė Mermans stovi nuošaliau su savo prasto kailio apykakle. Jos vyro su ja nėra. Yra keletas gildijos narių, regentų iš Rotušės su žmonomis, kiti pastoriai ir trys rimti vyrai, sudarantys Johano sargybą.

Nela stovi minios gale dokuose. Rūstus Pelikorno žvilgsnis praslysta pro ją, apsimeta nematąs. Pastoriaus karstanešiai atėjo praėjusią naktį, įkėlė jos mošą į karstą ir išnešė, dabar, Senosios bažnyčios kriptoje, Marina laukia paskutinių mišių, kuriose jai teks dalyvauti.

Pelikornas susitelkęs į pagrindinį dienos įvykį. „Kokį vidinį triumfą jis dabar turėtų jausti, – galvoja Nela. – Įstatymo valdžia ir Bažnyčios valdžia parodė savo kraugerišką galią, ir jis atrodo šleikščiai patenkintas."

Nela pažadėjo Johanui, kad bus čia šią popietę, ir jai niekada neteko ištesėti blogesnio pažado. Praėjusį vakarą jie visą valandą sėdėjo tamsoje – tylėdami, susikibę už rankų, sargybinis paliko juos ramybėje. Ta tyla, ta valanda buvo tokia gera, kokios Nelai daugiau neteks patirti. Ateityje ji ją vadins pirmąja vestuvine naktimi, – bendravimas, kai žodžiai buvo nereikalingi. Jie prarado savo painią, apgaulingą galią, o vietoj jų buvo gilesnė, turtingesnė kalba.

Palikusi jį, Nela stovėjo prie jo kameros durų, ir jis nusišypsojo – ir atrodė toks jaunas, o ji jautėsi labai sena, tarsi tyla visą jo sielvartą būtų perdavusi jai. Ji turės jį nešti, kai Johanas kils į viršų, dykas, tuščias ir laisvas.

Namuose Kornelija buvo prigirdyta migdomojo eliksyro, bauginamai lengvai sutaisyto Lizabetės Timers, kuri pasirodė po saulėtekio, kad pamaitintų Tėją, ir nusprendė pasilikti.

– Jums šiandien manęs gali prireikti ilgiau, – pasakė ji. Jų akys susitiko. Nela be žodžių linktelėjo, ir dabar Lizabetė namie, virtuvėje, laukia jos grįžtant.

Nela nejunta tvirto pagrindo po kojom ir stovi išžergusi pėdas, bandydama nepargriūti. Smarkus sausio vėjas košia kiaurai jos apsiaustą, aštrus tarsi katino nagai. Ji dėvi gobtuvą, paprastą rudą Kornelijos sijoną. Ji persirengė šiais drabužiais, kad ištvertų šį išbandymą, tarsi apgaulė galėtų ją apsaugoti nuo tiesos.

Johanas taip pat perrengtas. Jie jį apvilko sidabro spalvos atlaso kostiumu, kuris jam netinka, ir užvožė plunksnomis padabintą skrybėlę, kokios Johanas niekada neužsidėtų, – aiškus ženklas, parodantis, kad, kaip tu rengiesi, toks ir esi. Per minios pečius Nela mato jį šmėsčiojant, ryški rankovė tarsi šarvai tarp pilkšvai rudos ir juodos. Ji staiga atsiremia į moterį šalia. Nuo prisilietimo moteris krūpteli ir pasisuka.

– Viskas gerai, brangioji, – sako ji, matydama Nelos siaubą. – Nežiūrėk, jeigu negali ištverti.

Jos gerumas beveik perplėšia Nelą pusiau. Kaip gali geri žmonės ateiti ir žiūrėti į šitai?

Slabertas uždeda ranką Johanui ant peties, ir nuo tada Nela nebežiūri. Ji tik girdi, užmerkusi akis, vėjui pučiant į veidą, kaip plazda burės tarsi šlapi skalbiniai. Ji girdi, kaip du budeliai tempia girnapusę. Prie jos pririštas Johanas dabar turėtų svyruoti ant prieplaukos krašto. Tempiamas pusę tonos sveriantis akmuo skleidžia džeržgiantį garsą, kuris įsismelkia Nelai iki kaulų smegenų.

Miniai užgniaužus kvapą, ji pajunta, kaip jos kojinėmis apmautomis kojomis nubėga karšto šlapimo srovelė, vilna ją sugeria ir trinasi į odą. Jis kalba. Ji įsivaizduoja, kaip jis atsisuka, ieško jos, Marinos, Kornelijos. „Leiskite jam pamatyti mane, – galvoja ji. – Leiskite jam galvoti, kad aš už jį meldžiuosi.“

Tačiau vėjas nubloškia paskutinius Johano žodžius ir ji jų nepagauna. *Johanai*, – sušnabžda ji. Ji įtempia klausą, bet aplinkui ją tik kasdieniški murmesiai, maldos ir tuščio kalbos. Jis pernelyg

silpnas, kad jo balsas būtų skardus, ir, kai murmėjimas nutyla, girnapusė nuridenama nuo prieplaukos krašto. Johanai. Ji atsitrenkia į banguotą jūros paviršių ir nugrimzta po vandeniu.

Ji atsimerkia. Viršun kliūsteli didžiulė banga apskrita balta ketera ir po kelių sekundžių pradingsta.

Niekas nejuda.

– Jis buvo vienas geriausių mūsų pirklių, – galiausiai ištaria vyras. – Mes kvailiai. – Minia atsidūsta, plaukai plaikstosi aplink kaktas.

– Nė kūno palaidoti, – kažkas sako. – Jie tikrai neiškels jo.

Nela nusigręžia. Ji gyva, o jis ne. Ji po vandeniu, kartu su Johanu. Atsirėmusi į sieną, nuleidusi galvą, jos kūnas grasina ją išversti išvirkščią. Kiek užtruks, kol jūra pripildys jo plaučius? „Paskubėk, – galvoja ji. – Būk laisvas." Ji kažką pajunta. Jos sprandą pradeda dilgčioti, keliai nori sulinkti. Nela pakelia galvą, minioje ieškodama šviesių plaukų blykstelėjimo. „Ji vis dar čia, – galvoja Nela. – Aš tai jaučiu." Ji žiūri į žmonių veidus, ieškodama to šalto, vertinančio žvilgsnio, akimirkos ištarti sudie miniatiūristei.

Tačiau tai ne miniatiūristė stovi priešais ją.

Jis sulysęs, apsivilkęs tais pačiais drabužiais, su kuriais išėjo, apsisiautęs tuo brangiu brokato apsiaustu. Vieną beprotišką akimirką Nela pagalvoja, kad tai jos vyras pakilo iš vandens, kad angelas sugrąžino jį atgal į gyvenimą. Bet ne, jo su niekuo nesupainiosi. Nela atpažinusi iškelia ranką, iš sielvarto prasižiojusi, Otas pakelia savo delną. Penki drebantys pirštai, iš tamsos šviečianti žvaigždė.

PENKI

Tas pats vakaras, 1687, sausio 12-oji, sekmadienis

Eime ir sklęskime meilėje iki ryto,
mėgaukimės glamonėmis.
Juk mano vyro nėra namie,
jis išvykęs į tolimą kelionę.
Jis pasiėmė maišelį pinigų, ir ligi pilnaties
negrįš namo.

(Pat 7, 18–20)

Ji spėja, kad jį sukrėtė tai, ką jis išvydo, nes jai reikia traukti jį už rankovės, kojoms slystant plytelėmis.

– Eime namo, – sako ji. – Eime namo, – Nela agonijoje, netekusi amo, nes labai skauda. Šviesa išblėso, ir dabar juos gaubia prieblanda. Ji bando atsikratyti raibuliuojančio vandens vaizdo, garso, kai Johanas nutempiamas gilyn po jūros vandeniu. Ji eina vis greičiau, nes baiminasi, kad sielvartas ją sukaustys, kad ji susiries į kamuoliuką čia pat, ant kanalo tako, ir nebepajudės.

Otas pasisuka į ją priblokštas, tvirčiau susisupa į Johano apsiaustą. Jis sustoja, rodydamas ranka atgal, prieplaukos kryptimi.

– Madam, kas čia nutiko?

– Aš negaliu. Neturiu žodžių, Otai. Jo nebėra.

Jis purto galvą, vis dar apstulbęs.

– Aš nežinojau, kad jį suėmė. Maniau, kad, išvykęs į Londoną, apsaugosiu jus visus, madam. Niekada nebūčiau...

– *Eime.*

Kai jie pasiekia Herengrachtą, Otas susijaudina nuo namų vaizdo. Jis suima delfiną, durų belstuką, kaip atramą, kad nesukluptų, jo veide grumiasi kančia ir susivaldymas. Tai, ką jis suras už durų, Nelos kūne išsiskleidžia kaip pavojinga gėlė, nes atrodo neįmanoma, kad žmogus galėtų atlaikyti šį dvigubą skausmą. Ji klupčioja

Otui iš paskos, per patį baisiausią jo sugrįžimą namo; rami išorė slepia Marinos netektį.

– Čionai, – ji veda jį į svetainę, kur Lizabetė Timers iš tiesų užkūrė židinyje ugnį, kur šilčiau, nei kuris iš jų jautėsi paskutines savaites, kur liepsnos šoka nepritinkamai žvaliai. Nela jaučia, kaip jos kraujas atšyla. Ugnyje matyti grakščiai sulinkę alaviniai virbai, suskilusios ir sutrūkinėjusios vėžlio kiauto plokštės.

Lizabetė stovi kambario viduryje, tvirtai spausdama Tėją prie krūtinės, žiūrėdama, kaip Otas spokso į kūdikį.

– Kas čia toks? – klausia ji.

Nela pasisuka į jį, spėliodama, ar jis sugebės prisistatyti, ar jam kilo toks pat klausimas apie Lizabetę Timers. Lyg sapnuodamas Otas ištiesia laukiančius delnus vaiko link. Nela suvokia, kad yra mačiusi jį darant šitą gestą anksčiau, jis ištiesė rankas pačią pirmą dieną, kai ji čia atvyko, paduodamas klumpes nuo šalčio.

Lizabetė susigūžia.

– Lizabete, čia Otas. Prašau, duok jam vaiką, – sako Nela.

Jos autoritetas toks akivaizdus, kad Lizabetė iškart paklūsta.

– Švelniau su ja, – murma žindyvė. Otas priglaudžia Tėją prie krūtinės, lyg ji būtų pats gyvenimas – tarsi mažytė, plakanti jos širdis galėtų išsaugoti jo gyvybę. Net Lizabetė nutyla, stebėdama šį keistą pasisveikinimą tarp visų netekčių; tokį keistą ir tuo pat metu tokį natūralų.

– Lizabete, – murmteli Nela. – Eik ir pažadink Korneliją.

Vos tik jie lieka vieni, Nela žino, kad privalo kalbėti.

– Jos vardas Tėja, – sako ji. – Otai, turiu tau kai ką pasakyti.

Tačiau Otas prikaustytas Tėjos veido, įtrauktas savo mažojo atspindžio, atrodo, kad jis visai nesiklauso.

– Otai...

– Madam Marina sakė, kad bus berniukas, – taria jis.

Nela nežino, kaip reaguoti. Atrodo, kad neįmanoma kalbėti.

– Tai tu žinojai? – galiausiai paklausia ji.

Jis linkteli, ir, kai jo veidas sujuda priešais židinį, Nela pamato jo ašaras, kaip jis irgi ieško teisingo žodžio, bet kokio žodžio, kuris nors kiek padėtų atlaikyti jo pečius prislėgusį svorį. Staiga jis mosteli į nenušveistas grindis, į dulkėtas raudonmedžio kėdes.

– Jos nebėra, – sako jis, tarsi šitie negyvi daiktai būtų išsamus netekties įrodymas.

– Ne, – atsako Nela. – Jos nebėra, – ji nuryja gerklėje įstrigusį gumulą, žinodama, kad ten rauda, susirūpinusi, kad verksmas gali pažeisti jo sielvartą. – Man labai gaila, Otai.

– Madam, – prataria Otas. Jo balsas virpa; paprastą žodį jis perskelia į dvi dalis. Ji pakelia akis ir sutinka iškankintą jo žvilgsnį. – Jūs išgelbėjot vaiką. Ji būtų paaukojusi gyvenimą, kad tik ši maža būtybė išgyventų.

– Bet kodėl jai reikėjo jį paaukoti? – klausia Nela. Ji jaučia, kaip pradeda tekėti ašaros, ji negali jų sustabdyti; nuo pastangų jas sustabdyti jos tik pasipila greičiau, srauniau, išlieja vaizdą. – Jai taip greitai pablogėjo. Aš... mes negalėjome jos sugrąžinti. Mes bandėme, Tuti, bet mes nežinojom...

– Aš suprantu, – sako jis, tačiau iš skausmo veide aišku, kad ne. Nela pajunta, kad jos kojos linksta ir griebiasi už kėdės. Jis lieka stovėti, stebeilydamas į Tėjos viršugalvį. – Aš niekada nemačiau jos ryžtingesnės, nei kai ji man pasakė, kad laukiasi, – sako jis. – Aš buvau įsitikinęs, kad atėjo pasaulio pabaiga. Paklausiau jos: „Koks bus šio vaiko gyvenimas?“

– Ir ką ji atsakė?

Otas stipriau priglaudžia Tėją.

– Ji pasakė: „Jo gyvenimas bus toks, kokį jis susikurs.“

– Ak, Marina.

– Aš žinojau, kad gali būti saugiau, jeigu aš išeisiu. Tačiau aš turėjau grįžti. Aš turėjau pamatyti.

Pats Tėjos atsiradimas – jos sukūrimo aktas – plevena ore, gyvenimas ranka rankon su mirtimi. „Gal tai – paslaptis, kurią Otas visada saugos“, – galvoja ji. Dievas mato, Kornelija jam padės, apsimesdama, kad nieko neįvyko, tarsi Tėja buvo pradėta be gimtosios nuodėmės ar užaugo ant medžio. Galbūt vieną dieną jis papasakos, kaip viskas prasidėjo tarp jo ir Marinos, ir kodėl – ir ar kiekvienas pajuto meilę kaip galią ar kaip atsisakymą, ir ar jų širdys laisvai pasikeitė ir buvo pilnos lengvumo, ar per laiką apsunko.

Tėja pati bus sau žemėlapis – ji pamatys šiuos sužymėtus taškus tėvo veide, atkartotus savajame, ir jai pasidarys smalsu, kur yra jos motina. „Aš duosiu jai lėlę, – galvoja Nela. – Parodysiu jai tas pilkas akis, liaunus riešus, net korsažą, pamuštą kailiu. *Daugiau neturi būti paslapčių*, pasakiau aš. Todėl aš parodysiu tą pastebėtą iškilumą, kurį atskleidė miniatiūristės dovana. Tu buvai ten, Tėja. Petronela Vindelbrekė pamatė, kad tu ateini, ir ji žinojo, kad tai buvo gerai. Ji netgi atsiuntė tau lopšį. Ji pasakojo tavo istoriją, kol tu dar nebuvai gimusi, bet dabar tu turi ją pabaigti.“

Lizabetė ištraukė Korneliją iš lovos dar apsvaigusią nuo valerijono. Ji stovi svetainės tarpduryje, veide klausimas, jos nuostabai, atsakymas pasirodo jai prieš akis.

– Tu, – atsidūsta ji.

– Aš, – susijaudinęs atsako Otas. – Aš buvau Londone, Kornelija. Anglai mane vadino juočkiu ir ėriuku. Gyvenau „Žaliojoje papūgoje“. Aš jau ruošiausi tau parašyti ir pasakyti. Aš...

Žodžiai krinta ant žodžių. Otas kovoja su sielvarto banga, kol ši nesudūžta seniausio jo draugo veide.

Kornelija atsvirduliuoja prie jo, paliečia jo alkūnes ir pečius, jo rankas, ant kurių vis dar yra Tėja. Ji liečia jo veidą, kad įsitikintų, kad jo kūnas tikras. Su meile ir įtūžiu skelia jam antausį.

– Pakaks, – sako ji, apkabindama ir kvėpuodama į jį. – Pakaks.

Vis dar su apsiaustu, Nela palieka juos svetainėje, eina per marmuro plyteles prie paradinių durų, kurios skubant buvo paliktas praviros. Ji jas plačiai atveria, atsistoja ant slenksčio, ant skruostų pajunta gaivų orą. Virš Amsterdamo stogų pradėjo skambėti varpai, ir bažnyčių harmonija aidėdama kyla aukštyn. Dana atbėga pasveikinti jaunosios šeimininkės, kišdama savo galvą paglostyti.

– Ar jie tave pašėrė, mano gražuole? – klausia Nela kalytės, glostydama gražių jos ausų šilką.

Varpams skelbiant ateinančią naktį, Nela tamsėjančiame danguje mato baltą mėnulio pjautuvą, išriestą tarsi damos nagas. Koridoriumi praeina Kornelija, pasirišusi prijuostę, pasukusi galvą į virtuvę.

– Madam, šalta. Eikite vidun, – pakviečia ji.

Tačiau Nela lieka žiūrėti į užšalusį kanalo ruožą. Palei jo kraštus dabar driekiasi tirpstančio ledo linija. Šiltesnis vanduo pradėjo dilinti žiemiškas Herengrachto siūles, ir jai tai primena milžiniško lopšio nėrinius. Kornelija virtuvėje numeta keptuvę. Iš svetainės pasigirsta čiūčiavimas, nes Tėja pravirksta. Virš plytelių plevena Lizabetės ir Oto balsai. Nela įkiša ranką į apsiausto kišenę, norėdama ištraukti miniatiūrinį namą, kurį paėmė iš Kalverstrato, bet ten jo nebėra. „Negali šito būti, – pamano ji, čiupinėdama audinį. – Mažas kūdikis vis dar ten, kaip ir Arno miniatiūra. Taigi ar aš ją pamečiau bėgdama miesto gatvėmis? Ar palikau dirbtuvėje? Tu jį matei, – taria ji sau. – Jis buvo tikras.“

Tikras ar ne, Nela daugiau jo nebeturi, bet penkios figūrėlės, kurias miniatiūristė sudėjo vidun, vis dar ten. Jauna našlė, žindyvė, Otas ir Tėja, Kornelija. „Ar jie sužinos vienas kito gyvenimų paslaptis? Jie visi yra palaidos gijos, bet taip buvo visada, – galvoja Nela. – Mes audžiame vilčių gobeleną; niekas kitas jo nenuaus, tik mes patys."

Sutemos virto naktimi ir atplaukė silpnas muskato kvapas; Danos kūnas per sijoną šildo Nelos šoną. Dangus – didžiulė tarp stogų tyvuliuojanti jūra; jis yra pernelyg didelis, kad plika akimi pamatytum, kur jis prasidėjo ar kur pasibaigs. Jo gylis, Nelai galimai begalinis, pradeda ją traukti toliau nuo namų.

– Madam? – šaukia Kornelija.

Ji pasisuka, įkvepia prieskonių kvapo. Paskutinį kartą pažvelgusi į dangų, Nela žengia į vidų.

Paaiškinimai

Guldenas – sidabrinė moneta, pirmą kartą nukalta 1680 m., suskirstyta į 20 stuiverių arba 160 duitų. Didesnės vertės pinigai buvo popieriniai.

Hufto *Tikras kvailys* (*Warenar*) – 1617 m. tragikomedija apie santūrumą, godumą ir maniją. Šykštuolis Varenaras turi dukterį, Klaartję, neteisėtai pastojusią nuo gerbėjo, kuriam Varenaras nepritaria. Septynioliktame amžiuje Amsterdamas tapo tarptautiniu knygų prekybos centru, o knygos valstybės nebuvo cenzūruojamos. Knygos, uždraustos kitose šalyse, buvo leidžiamos Amsterdame.

Stadhuis – Rotušė, dabar Karališkieji rūmai Damo aikštėje. Liudijimai ir svarstymai vykdavo *Schout-kameroje*, o kalėjimas ir kankinimų kamera buvo rūsyje. Mirties nuosprendį *schoutas* paskelbdavo rūsyje, kaltinamojo akivaizdoje, dalyvaujant pastoriui. Lankytojai galėjo išgirsti nuosprendį, stovėdami ribotoje erdvėje cokoliniame aukšte, žiūrėdami į nuosprendžių kamerą. Centrins Amsterdamo bankas irgi buvo įsikūręs Rotušės požemiuose, jame buvo saugomos visokios monetos, aukso grynuoliai ir sidabro luitai. Indėlininkams buvo išduodama atitinkama suma guldenais. Centrinis bankas taip pat vykdydavo pinigų pervedimus iš vieno kliento sąskaitos į kito.

Uždarbio palyginimas XVII amžiaus pabaigos Amsterdame

Paskutinį XVII amžiaus ketvirtį 0,1proc. Amsterdamo turtingųjų valdė 42 proc. miesto turtų.

Vyriausiasis respublikos iždininkas (aukščiausias postas vyriausybėje) per metus (pvz., 1699-aisiais) uždirbdavo 60 000 guldenų.

Turtingas pirklys, kaip Johanas, uždirbtų maždaug 40 000 guldenų per metus, neskaitant kitų lėšų, kurios buvo apskaitomos kaip atskira ir žymi turto dalis. Žinoma, kad labai sėkmingi pirkliai yra palikę palikimo iki 350 000 guldenų.

Amsterdamo *schoutas* galėjo uždirbti 9 000 guldenų per metus.

Chirurgas galėjo uždirbti apie 850 guldenų per metus.

Vidutinis gildijos narys (batsiuvys, žvakių pardavėjas, kepėjas) galėjo uždirbti 650 guldenų per metus. (Arno ir Hanos pajamos didelės, nes jie sudėjo savo pajamas kartu, ir jiems pasisekė bursoje.)

Paprastas darbininkas galėjo uždirbti apie 300 guldenus per metus arba 22 stuiverius per dieną.

Turtingo Amsterdamo gyventojo namų apyvokos daiktų kainų pavyzdžiai XVII amžiaus pabaigoje

Vyriški marškiniai – 1 guldenas

Skola vaistininkui – 2 guldenai 10 stuiverių

Paprasta moteriška palaidinė – 2 guldenai

Našlės pašalpa iš vyro gildijos – 3 guldenai per savaitę

Paprastas peizažas ar paveikslas bibliniais motyvais – 10 guldenų

Skola chirurgui – 15 guldenų

Jūrų mūšio paveikslas paauksuotuose rėmuose – 20 guldenų

Paprasta spinta – 20 guldenų

Skola batsiuviui – 23 guldenai

Itališka maniera nutapytas medžioklės peizažas Keipo stiliumi – 35 guldenai

Apsiaustas ir liemenė – 50 guldenų

Įmantri riešutmedžio spinta – 60 guldenų

Damasto suknelė – 95 guldenai

Skola siuvėjui – 110 guldenų

Arklys ir rogės – 120 guldenų

Šimtas svarų omarų – 120 guldenų

Įstojimas į privilegijuotą gildiją (auksakalių ir sidabrakalių, dailininkų, vyno pirklių) – 400 guldenų

Dvylika sidabrinių lėkščių – 800 guldenų

Namas smulkiam pirkliui su šeima – 900 guldenų

Gobelenas, nupirktas kambariui Herengrachto kanalo name – 900 guldenų

Deimantų vėrinys – 2 000 guldenų

Lėlių namas, per kelerius metus apstatytas 700 miniatiūrų – apie 30 000 guldenų

Jessie Burton
Miniatiūristas

Iš anglų kalbos vertė
Marius Tauba ir *Emilija Ferdmanaitė*

Redaktorė
Audronė Daugnorienė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Tiražas 2 200 egz.

Išleido UAB „Baltų lankų leidyba“
Gedimino pr. 28, LT-01104 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino spaustuvė
ScandBook

Gamyklos g. 23, 96155 Gargždai
Tel. +370 46 42 03 00

Intriguojanti, magiška,
staigmenų kupina knyga – iš tų,
kurios padeda pamilti skaitymą.
S. J. WATSON

Vieną 1686-ųjų rudens dieną aštuoniolikmetė Nela pasibeldžia į prabangaus namo duris turtingiausiame Amsterdamo kvartale. Po trumpos tuoktuvių ceremonijos, įvykusios prieš mėnesį, ji atkeliavo iš kaimo, kad pradėtų naują gyvenimą kaip garsaus pirklio Johaneso Branto žmona. Nors buvo laukiama, niekas neskuba jai atidaryti durų...

Johanesas pasirodo tik vėliau ir dovanoja jai ekstravagantišką vedybų dovaną – spintelės dydžio tikslią jų namo kopiją. O įrengti ją imasi paslaptingasis Miniatiūristas. Netrukus išaiškėja, kad mažyčiai jo kūrinėliai pačiais netikėčiausiais būdais atkartoja tai, kas vyksta didžiajame name ir, rodosi, geba atskleisti ateitį.

Ar Miniatiūristas laiko namo gyventojų likimą savo rankose? Ar Nelai lemta tapti jų gelbėtoja ar žlugimo architekte?

Šis nuostabus, pilnas įtampos, keliomis literatūros premijomis apdovanotas kūrinys – tai didinga meilės ir apsėdimo, išdavystės ir atpildo, tiesos ir iliuzijos istorija. *Company Pictures* pagal šį romaną Didžiojoje Britanijoje kuria televizijos serialą.

Jessie Burton gimė 1982 m. Londone, studijavo Oksfordo universitete ir Karališkojoje centrinėje kalbos ir dramos mokykloje. Devynerius metus iki savo debiutinio romano *Miniatiūristas*, sulaukusio didžiulės sėkmės, dirbo aktore. Šis kūrinys išverstas daugiau kaip į 30 kalbų.

www.baltoslankos.lt

ISBN 978-9955-23-878-2

